

ЕДНА ПОСОКА
МНОГО ВЪЗМОЖНОСТИ

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014 г. - 2020 г.

Европейски земеделски фонд за развитието на селските райони: Европа инвестира в селските райони

Проучване на възможностите за подобряване на природозащитното състояние на видовете от мрежата НАТУРА чрез подхода ВОМР

Проучване и анализ на територията на МИГ Белене -
Никопол

Този документ е създаден в изпълнение на Споразумение № РД 50-11/25.01.2017 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по подмярка 19.4 «Текущи разходи и популяризиране на Стратегията за Водено от общностите местно развитие» на мярка 19 «Водено от общностите местно развитие» от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 година, подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Обединени
Български
Консултанти

United
Bulgarian
Consultants

Ноември 2018 г.

Съдържание:

I.	Цели и методология	3
II.	Увод. Подходът ЛИДЕР/ВОМР през новия Програмен период 2014-2020 и опазване на околната среда. ВОМР, биоразнообразието и Natura 2000.....	5
	1. Общата селскостопанска политика, ВОМР и опазване на околната среда.....	5
	2. Стратегиите за ВОМР и Приоритетна ос 3 на ОПОС „Natura 2000 и биоразнообразие“.....	8
	3. Natura 2000 и Националната приоритетна рамка за действие (НПРД).....	11
III.	Обща характеристика на територията на МИГ „Белене-Никопол“.....	16
	1. Природни дадености и околна среда	16
	2. Баланс на територията и селско стопанство – актуализирана информация от Областна дирекция земеделие, Плевен.....	20
	3. Мерки по ОПОС, предвидени в Стратегията за ВОМР	24
	4. Актуализирана информация за екологичната обстановка и съответствие с мерките, заложените в ПООС „Белене“ и ПООС „Никопол“	27
IV.	Защитени зони и територии, включени в територията на МИГ Белене-Никопол	34
	1. Разлика между защитени зони и защитени територии	34
	2. Защитени зони в мрежата Natura 2000 на територията на МИГ	36
	3. Защитени територии в МИГ „Белене-Никопол“	44
V.	Защитени зони в обхвата на СВОМР	51
	1. Защитена зона Никополско плато (BG0000247).....	51
	2. Защитена зона Обнова - Караман дол (BG0000239).....	60
	3. Защитена зона Персина (BG0000396)	68
VI.	Видове, обхванати от СВОМР	80
	1. Прилепи	80
	1.1. <i>Rhinolophus euryale</i> - Южен подковонос, Код 1305	85
	1.2. <i>Rhinolophus blasii</i> - Средиземноморски подковонос, Код 1306.....	88
	1.3. <i>Myotis blythii</i> - Остроух нощник, Код 1307	91
	1.4. <i>Myotis savacini</i> - Дългопръст нощник, Код 1316	95
	1.5. <i>Myotis myotis</i> - Голям нощник, Код 1324	98
	2. Земноводни и влечуги	101
	2.1. <i>Bombina bombina</i> – Червенокоремна бумка, Код 1188.....	104
	2.2. <i>Emys orbicularis</i> - Обикновена блатна костенурка, Код 1220.....	111
	2.3. <i>Triturus karelinii</i> – Южен (голям) гребенест тритон, Код 1171	118
VII.	Анкетно проучване на нагласите сред местната общност относно	122
VIII.	Swot анализ	135
IX.	Добри практики.....	137
X.	Препоръки и възможни дейности.....	142

I. Цели и методология

Целта на настоящия анализ е да повиши информираността на екипа на МИГ „Белене-Никопол“, както и на цялата местна общност за видовете и местообитанията, включени в зоните от Натура 2000, които са докладвани в „неблагоприятно – незадоволително“ състояние съгласно Националната приоритетна рамка за действие и възможностите за подобряване на природозащитното им състояние посредством мерките на ОПОС, включени в Стратегията за ВОМР.

Разгледани са връзките между подхода ВОМР и опазване на околната среда и в частност на биоразнообразието, стратегическите и национални документи, документите на местно ниво – програмите на общините за опазване на околната среда, разчетени са формулярите и картите на Натура 2000 за трите зони и всички видове, включени в Стратегията. Проведено е анкетно проучване сред местното население и са включени добри практики, реализирани по подобни проекти. На базата на събраната информация в анализа са изработени препоръки в помощ на МИГ.

Анализът има за цел и да спомогне за успешното реализиране на Стратегията за ВОМР на МИГ „Белене-Никопол“, по-специално по Приоритет 2: Подобряване на условията на живот чрез развитие на техническата инфраструктура и опазване на околната среда с неговата Специфична цел 3: Сигурна жизнена среда и екологично развитие - мерките по приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие“ на ОПОС 2014 – 2020 г., както и да подскаже възможността за комбиниране на мерки по ПРСР (например 7.5) за развитие на туризма и мерките по ОПОС в няколко последващи проекта, което ще гарантира интегрирания подход за развитие на територията – един от основните принципи на ВОМР в новия Програмен период.

Методологията на „Проучване на възможностите за подобряване на природозащитното състояние на видовете от мрежата НАТУРА чрез подхода ВОМР“ на територията на МИГ „Белене-Никопол“ се базира на няколко подхода:

По метода на **кабинетния анализ** са проучени всички документи на европейско, национално, регионално ниво и местно ниво, свързани с опазване на биологичното разнообразие и подобряване природозащитното състояние на видовете и местообитанията: Стратегията „Европа 2020“ и основните принципи на Общата селскостопанска политика за устойчиво развитие на земеделието и селските райони, Стратегията за биологично разнообразие на ЕК, Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000, Закона за биологично разнообразие, Закона за защитените територии, Директивите и Регламентите на ЕК, Бернската и Бонската конвенция и др.

По метода на **ситуационния и сравнителния анализ** са изследвани регионалните и общински документи за развитие на територията (Програмите за опазване на околната среда на двете общини; Общинските планове за развитие; Общия устройствен план на община Никопол, Плана за управление на речните басейни в Дунавския регион, Плана за управление на Природен парк Персина, самата стратегия за ВОМР и съответствието ѝ с други документи). Разчетени са стандартните формуляри и карти на Натура 2000 за видовете и зоните, включени са всички доклади за видовете и зоните от регистъра на

Натура 2000, използвани на справочници и определители за прилепи, земноводни и влечуги, ръководства на български и чужди НПО за опазване на видове и местообитания, направени са проучвания на място, организирани са срещи с експерти и представители на УО на ОПОС, както и по ЗДОИ е изискана информация от Областна дирекция „Земеделие“, Плевен, използвани са данни на НСИ и Националната разплащателна агенция ДФ „Земеделие“, както и от регистрите на защитените територии.

На базата на цялата събрана информация е **синтез** на възможностите и перспективите, а по метода на **екстраполацията** са дадени за пример добри практики и възможни действия за проекти на територията.

Проведено е **анкетно допитване** сред членовете на МИГ и местното население за нагласите и информираността в областта на опазване на биологичното разнообразие. Направен е **SWOT анализ**, който обобщава силните и слаби страни на територията, както и възможностите и заплахите за реализиране на проекти по ОПОС и цялостното изпълнение на Стратегията за ВОМР.

В изводите и препоръките са приложени методът на екстраполацията, **методът на моделирането и методът на прогнозирането**. Определящ е системният подход, дефиниране едновременно на предимства и недостатъци, екстраполиране на възможности и добри практики, намиране на работещи модели за решение и експертно прогнозиране.

II. Увод. Подходът ЛИДЕР/ВОМР през новия Програмен период 2014-2020 и опазване на околната среда. ВОМР, биоразнообразието и Натура 2000.

1. Общата селскостопанска политика, ВОМР и опазване на околната среда

Водено от общностите местно развитие (ВОМР) е следващ етап на прилагане на подхода ЛИДЕР, като през новия Програмен период вече е отделна мярка от ПРСР - М19 „Подкрепа за местно развитие по LEADER (ВОМР — водено от общностите местно развитие)“ (член 35 от Регламент (ЕС) № 1303/2013). Основната разлика между ВОМР и предишните етапи на ЛИДЕР е в прилагането на интегрирания подход на водене на политики за местно развитие – решаване не само на икономическите, но и на социалните и екологични проблеми на селските райони.

Подходът ЛИДЕР/ВОМР е важен елемент от Политиката за развитие на селските райони, която пък е част от **Общата селскостопанска политика**, чиито цели в последните години са насочени към устойчивото развитие не само на земеделието, но и на селските райони на Европа като цяло. Общата селскостопанска политика е първата обща политика на Европейската общност (ЕО), създадена още през 1962 г. и има ключова роля в изграждането на икономическата и политическата интеграция на страните-членки. В началото ОСП е насочена към субсидиране на отделни земеделски сектори с цел осигуряване на достатъчно и евтина храна за населението. Това обаче води до свръхпроизводство на земеделска продукция, без да се държи сметка за вредите, нанасяни върху околната среда, изтощаването на почвите, разрушаването на биоразнообразието, косвените здравни рискове за хората и животните от интензивното ползване на химикали и добавки, обезлюдяването на малките населени места, безработицата, предизвикана от механизацията, демографските процеси, културното изоставане в по-малките региони и общности. В началото на 90-те години ОСП е фундаментално реформирана – субсидиите за произведено количество земеделски продукти са заменени почти изцяло от директни плащания за фермерите, гарантиращи им стабилни доходи, но вече при условие, че изпълняват определени изисквания. Европейската комисия предлага набор от мерки и за подобряване на самите селски райони - започва процес на промяна към ефективно и устойчиво земеделие, което включва и отговорно отношение към околната среда, решаване на демографските проблеми и дългосрочната жизненост на селските райони като цяло. Една от мерките, въведени от Комисията през 1991 г. с цел повишаване на конкурентоспособността на производството и устойчивото развитие е наречена програма ЛИДЕР. Към помощта за традиционното функциониране на първичната дейност, а именно, производство на хранителни продукти, се добавят още подпомагане на устойчивото развитие, борба срещу промените на климата, териториално благоустройство и ландшафт, диверсификация и повишаване жизнеспособността на селската икономика, производството на възобновяема енергия, биологично земеделие.

Основни цели на прилаганата в момента **Обща селскостопанска политика** са: - осигуряване на приемлив стандарт на живот на фермерите; - осигуряване на качествени

храни за потребителите на разумни цени; - запазване на европейското наследство в селските райони; - опазване на околната среда.

Основните инструменти на ОСП са: - директни плащания и пазарна подкрепа на земеделските производители (1-ви стълб на ОСП); - политиката на развитие на селските райони (2-ри стълб на ОСП), в която влиза и подходът ЛИДЕР/ВОМР. И в двата стълба са включени различни мерки и средства за опазване на околната среда и биоразнообразието – зелени директни плащания, агроекологични мерки в ПРСР, многофондово финансиране по подхода ВОМР, вкл. и по Оперативна програма „Околна среда“.

В много държави от ЕС местните общности в началото на Програмния период за 2014—2020 г. и след икономическата криза са изправени пред нови предизвикателства и проблеми, които включват намаляване на конкурентоспособността на икономиката, глобалното затопляне и изчерпване на природните ресурси и биологичното разнообразие, влошаване стандарта на живот за голяма част от населението в селските райони, нарастващо неравенство и социална поляризация, демографска криза и застаряващо население. Според Доклад на Европейската комисия за състоянието на селските райони от 2014-та година, основните проблеми са: увеличаване на безработицата, спад на вътрешното потребление и свиване на пазарите в страните-членки, намаляване или направо спиране на частните инвестиции, съкращаване на публичните разходи за системите на образование, здравеопазване и социално подпомагане, бедността и социалното изключване, които се увеличават навсякъде в ЕС, изменението на климата и необходимостта от преход към общество с ниски въглеродни емисии, влошаване на биоразнообразието.

Стратегията „Европа 2020“ е разработена с цел да се намери решение на някои от тези големи проблеми и е план за развитие, който има за цел да коригира досегашния модел на икономически растеж, като предлага нов модел за **по-интелигентен растеж**: - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации; **по-устойчив растеж** - насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите; **по-приобщаващ растеж** - стимулиране на икономиката с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване. Единадесетте тематични цели на РОР (Регламент (ЕС) № 1305/2013) следва да гарантират, че европейските структурни и инвестиционни фондове съсредоточават ресурсите върху най-важните от тях, като това се отнася включително и за по-нататъшното прилагане на подхода ЛИДЕР/ВОМР.

За да допринесе за осъществяването на Стратегията, както и за изпълнението на специфичните задачи на отделните фондове съгласно заложените им цели в Договорите, включително икономическото, социалното и териториалното сближаване, **всеки европейски структурен и инвестиционен фонд подкрепя 10 тематични цели**, сред които три пряко са свързани с опазване на околната среда, а останалите имат косвен принос: 1) Засилване на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите; 2) Подобряване на достъпа до ИКТ и на тяхното използване и

качество; 3) Повишаване на конкурентоспособността на МСП и на селскостопанския сектор (за ЕЗФРСР), и на сектора на рибарството и аквакултурите (за ЕФМДР); 4) Подпомагане на преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори; 5) Насърчаване на адаптацията към изменението на климата и превенцията и управлението на риска; 6) Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност; 7) Насърчаване на устойчивия транспорт и премахване на участъците с недостатъчен капацитет във всички ключови мрежови инфраструктури; 8) Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила; 9) Насърчаване на социалното приобщаване, борба с бедността и всяка форма на дискриминация; 10) Инвестиции в образованието, обучението, включително професионално обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот; 11) Повишаване на институционалния капацитет на публичните органи и заинтересованите страни и допринасяне за ефективна публична администрация.

Абсолютно всички държави-членки следва да изготвят своите **Програми за селските райони** въз основа на нуждите на техните територии и съдържащи поне четири от следните шест общи приоритети на ЕС, сред които отново два пряко, а някои от останалите (иновации, образование, устойчиво управление на горите, хуманно отношение към животните и др.) косвено са свързани с околната среда и биоразнообразието: 1. Насърчаване на трансфера на знания и иновациите в селското стопанство, горското стопанство и селските райони; 2. Повишаване на жизнеспособността и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност и насърчаване на иновативни селскостопански технологии и устойчивото управление на горите; 3. Насърчаване на организацията на хранителната верига, хуманното отношение към животните и управление на риска в селското стопанство; 4. Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани с селското и горското стопанство; 5. Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към ниско въглеродна и устойчиви на климата икономика в секторите на селското стопанство, храните и горското стопанство; 6. Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони.

С оглед на новите предизвикателства и в съответствие с целите на политиката на ЕС за развитие на селските райони, **българската Програма за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г.** има три цели:

1. Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското и горското стопанство и преработващата промишленост;
2. Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурси в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях.
3. Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социално включване и по-добро качество на живот.

За планираните интервенции по първата цел са отделени 22% от публичните разходи на Програмата, по втората – 48%, а по третата – 28%. Очаква се ПРСР 2014-2020 г да окаже комплексно положително въздействие върху околната среда, като част от предвижданите в програмата мерки и подмерки имат директен принос към опазването - инвестиции в развитието на горските територии и подобряване на жизнеспособността на горите, биологично земеделие, плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите, агроекология и климат, „зелените директни плащания“ и т.н.

Като основни приоритети на **прилагането на ВОМР в периода 2014-2020** в България са записани: - Насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността (тематична цел 9 от Споразумението за партньорство); - Интегриран подход към околната среда, чрез съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство (тематични цели 5 и 6 от Споразумението за партньорство); - Фокусиране върху иновациите чрез насърчаване на въвеждането им в практиката (тематична цел 1 от Споразумението за партньорство); - Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила (тематична цел 8 от Споразумението за партньорство); - Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация, алтернативни дейности и устойчиво производство на аквакултури (тематична цел 3 от Споразумението за партньорство); - Подобряване на качеството на образование и повишаване квалификацията на населението (тематична цел 10 от Споразумението за партньорство).

ВОМР има потенциален принос и за постигане на тематичните цели, свързани с иновациите, намаляване влиянието на промените в климата и опазването на защитените зони по Натура 2000, включени в Споразумението за партньорство.

За да могат МИГ в стратегиите си да адресират адекватно най-важните проблеми на територията в Програмния период 2014-2020 е предвидено прилагането на **два подхода за финансиране**. Първият е еднофондово финансиране по линия на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство. Вторият подход включва средства от повече от една програма/фонд, или т. нар многофондово (мултифондово) финансиране. При него средствата от двата посочени по-горе фонда, се допълват със средства от Европейския фонд за регионално развитие и Европейския социален фонд. Средствата от ЕСФ и ЕФРР за прилагане на подхода ВОМР ще бъдат в размер на 5% от разпределените средства от оперативните програми ОПИК, ОПРЧР, ОПРР, ОПНОИР, ОПОС.

2. Стратегиите за ВОМР и Приоритетна ос 3 на ОПОС „Натура 2000 и биоразнообразие“.

Специално по ОП „Околна среда“ проектите, които могат да бъдат реализирани от МИГ са по **Приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие“**. Приоритетна ос 3 е насочена към изпълнение на тематична цел 6 от Общия регламент (РОР): „Опазване и защита на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите“.

Дейностите в обхвата на приоритетната ос ще бъдат съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). Приоритетна ос 3 на ОПОС предвижда финансов ресурс по отношение на посочените предизвикателства, свързани с подкрепа за устойчивото управление и възстановяването на мрежата Натура 2000, възстановяване и опазване на влажните зони и реките, изготвяне на планове за управление, изграждане на капацитет за органите, отговорни за Натура 2000, както и за повишаване на осведомеността сред различните заинтересовани страни и преустановяване на загубата на биологично разнообразие. Определените в приоритетната ос мерки се основават на Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000, Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г. и националното законодателство. Допустимите проекти на МИГ са свързани със **Специфична цел 1** на Приоритетната ос 3: „Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000“ с **допустими дейности**: За подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания в мрежата Натура 2000, които са докладвани в ЕК, като такива с “неблагоприятно-незадоволително“ състояние (мерки от Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000) и по-специално **Инвестиции в консервационни дейности за поддържане/ подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания (М 109 от НПРД)**.

Връзката между мерките на ОПОС и прилагането на ВОМР са търсени в рамките на устойчивото развитие на селските райони: 1) Припознаване от местните общности на зоните от Натура 2000 не като ограничение, а като възможност (например за развиване на алтернативен туризъм, осигуряване на чиста околна среда като подобряване на общата среда за живеене, запазване на природата и биоразнообразието за бъдещите поколения и др.); 2) Местните общности познават най-добре местното биоразнообразие, природата и характерните ѝ за района особености и могат да се грижат най-добре за тях; 3) Чрез опазване на биоразнообразието могат да се осигурят нови работни места, особено за младите и образовани хора; 4) Повишава се познавателния и управленски капацитет на общността.

В Доклад на Европейската комисия от 2105 за оценка на **Стратегията за биоразнообразие 2020** също се прави пряка връзка между **мерките за опазването на околната среда и биоразнообразието и Общата селскостопанска политика**. В него се казва: „Европейците живеят в един от най-гъсто населените региони на света с дългогодишна история на земеползване. Това е оказало съществено влияние върху природата, в резултат на което са възникнали разнообразни културни ландшафти, предоставящи среда за богата флора и фауна. Въпреки това ходът на събитията, особено през 20-ти век, също е довел до мащабно разрушение на природата. В периода между 1900 г. и средата на 80-те години на миналия век Европа вече е загубила две трети от своите влажни зони и почти три четвърти от своите пясъчни дюни и райони с ниска храстовидна растителност вследствие комбинираното въздействие на промените в земеползването, развитието на инфраструктурата, замърсяването и разширяването на градовете. Тази загуба на природен капитал е сериозен проблем. Ние сме зависими от природата от гледна точка на храна, енергия, суровини, въздух и вода, които правят

живота възможен. В допълнение към това природата е ключов икономически фактор, който допринася за развитието на икономиката по начини, които тепърва започваме да разбираме напълно, и който предоставя услуги, които са определящи за поддържането и създаването на работни места и растеж. Освен това природата е източник на вдъхновение, познания и отдих, както и интегрална част от нашето културно наследство“.

По отношение на прилаганите досега мерки, Комисията установява, че: „по средата на периода за изпълнение на стратегията, се подчертава, че трябва да се направи много повече за практическата реализация на стратегията, за да се превърнат политиките на ЕС в действия. На първо място, трябва да се подобри прилагането на законодателството на ЕС за опазване на природата в държавите членки. В момента повече от три четвърти от важните естествени местообитания в ЕС са в неблагоприятно състояние, а много видове са застрашени от изчезване. Спирането на загубата на биологично разнообразие ще зависи и от това доколко ефективно свързаните с биоразнообразието въпроси са интегрирани в политиките за земеделието, горското стопанство, рибарството, регионалното развитие и търговията. Реформираната обща селскостопанска политика предоставя възможности за по-добро интегриране на въпросите, свързани с биологичното разнообразие, но нейният успех зависи от това в каква степен държавите членки ще изпълняват мерките на национално равнище.“

Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г. също е един от най-важните документи за бъдещото развитие на Съюза. Главната ѝ цел е „Да спре влошаването на състоянието на всички видове и местообитания, включени в законодателството на ЕС за природата и да постигне значително и измеримо подобрене в състоянието им, така че в сравнение с настоящите оценки: (i) броят на оценките, показващи подобро природозащитно състояние съгласно директивата за местообитанията да се увеличи със 100 % за природните местообитания и с 50 % за видовете“. В Стратегията се определят цели в 6 основни области: - пълно прилагане на законодателството на ЕС за опазване на природата; - поддържане и възстановяване на екосистемите и екосистемните услуги; - повишаване на устойчивостта на земеделието, горското стопанство и рибарството; - по-строг контрол на инвазивните чужди видове и по-голям принос на ЕС за предотвратяването на загубата на биоразнообразие в световен мащаб. В стратегията се подчертава необходимостта от пълно отчитане на икономическите и социалните ползи от природата и от интегриране на тези ползи в системите на развитие. Директивата за птиците и Директивата за местообитанията са основните законодателни инструменти и ключови елементи от Стратегията, насочена към постигането на основната цел на ЕС да „**спре загубата на биологично разнообразие и влошаването на услугите от екосистемите в ЕС до 2020 г., да ги възстанови, доколкото това е възможно**“. Те са от ключово значение и по отношение на изпълнението на глобалните ангажименти на ЕС по силата на Конвенцията за биологичното разнообразие, сключена в Нагоя през октомври 2010 г. и допринасят за новата глобална програма за устойчивото развитие до 2030 г.

3. **Натура 2000 и Националната приоритетна рамка за действие (НПРД)**

Изграждането на **общоевропейската екологична мрежа НАТУРА 2000** в страните от ЕС като част от паневропейската екологична мрежа, е пряко следствие от общата екологична политика на ЕС, както и от Конвенцията за биологично разнообразие от Рио де Жанейро (1992). Основната цел на НАТУРА 2000 е да осигури условия за защита и оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа. Както вече беше отбелязано, защитените зони, или т.нар. „НАТУРА места“, се определят в съответствие с две основни (за опазването на биологичното разнообразие) директиви на Европейския съюз: Директива 92/43/ЕИО за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, известна с краткото си име Директива за хабитатите (местообитанията); Директива 79/409/ЕИО за съхранение на дивите птици (заменена с Директива 2009/147/ЕО през 2009 г.), известна като Директива за птиците. Обект на защита по двете директиви са около 140 типа природни местообитания и над 600 вида растения и животни, които са от значение за Общността. Страните членки са длъжни да установят разпространението на тези местообитания и видове в своите територии и да поставят част от тях под защита, както и да ги управляват с цел запазване и устойчиво ползване. Резултатът трябва да бъде функционално единна мрежа от ключови територии за опазване на видовете и местообитанията. НАТУРА 2000 се състои от два вида зони: специално защитени зони (SPA или на български СЗЗ) – за птиците; зони под специална защита (SCI или на български ЗСЗ) – за местообитанията и видовете. Изграждането на НАТУРА 2000 следва да е съобразено с икономическите, социалните, културните и религиозните особености на всяка от страните в ЕС.

Процесът по **създаване на екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България** започва през 2002 г. с приемането на **Закона за биологичното разнообразие (ЗБР)**, който въвежда нормите на двете европейски директиви. Самата мрежа е изградена в периода 2003 – 2007 г. Защитените зони за опазване на дивите птици (SPA) - 119 на брой стават факт със заповедите за обявяването им през 2007-2014 г. Защитените зони по директивата за местообитанията (SCI) са 234 от значение за Общността, като 13 от тях се припокриват със специалните защитени зони. И досега по-голяма част от зоните по местообитанията не са обявени със заповед (през 2015-2016 са обявени 8 от общо 234 зони). Процесът по обявяване на зоните от значение за Общността за специални конзервационни зони е в ход, с осигурено финансиране от национални източници. Защитените зони за опазване на дивите птици покриват 22,7 % от територията на страната, а защитените зони за опазване на местообитанията - 30 % от територията, като границите на 13 зони по двете директиви напълно съвпадат. Така общият процент покрита територия от България е 34,4 % , с което се нареждаме на второ място в ЕС след Словения и преди Хърватска, които са със сходен процент покритие на територията от Натура 2000. С подкрепата на ОПОС 2007-2013 г. са картирани зоните от значение за Общността в сухоземната територия на България и е определен природозащитният статус на видовете и местообитанията. В резултат, през 2013 г. е извършено докладване до ЕК по чл. 17 от Директива 92/43/ЕИО, според което

приблизително 88% от оценките на природозащитното състояние на типовете природни местообитания са „неблагоприятно-незадоволително” състояние. Приблизително 36% от оценките на природозащитното състояние на видовете, предмет на докладване по чл. 17, са „неблагоприятно-незадоволително“, а 2.5% са „неблагоприятно-лошо“. Консервационните мерки, предвидени за реализация чрез проектни предложения пред МИГ се отнасят до видове и местообитания, които са в „неблагоприятно-незадоволително“ състояние.

За Програмния период 2014-2020 г. Европейската комисия въвежда нов подход по отношение на предоставянето на финансиране за мрежата Натура 2000, като изиска от държавите-членки да разработят приоритетни рамки за действие в изпълнение на чл. 8 от Директивата за хабитатите. Приоритетните рамки за Натура 2000 представляват инструмент за планиране, насочен към засилване на хоризонталната интеграция на НАТУРА 2000 в останалите секторни политики, чрез които да се идентифицират и мобилизират различните финансови източници за устойчивото управление на мрежата. Затова със средства от ОПОС 2007-2013 г. е разработена и **Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000 (НПРД)**, която е най-важният документ по прилагането на Ос 3 от Програмата.

В нея са определени 5 приоритета, свързани с развитието на Натура 2000:

Приоритет 1: Управленско планиране на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000 (с 9 подточки); **Приоритет 2:** Устойчиво управление на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000 (с 5 подточки); **Приоритет 3:** Устойчиво използване на екосистемните услуги за оптимални обществени ползи, както и други фактори за социално-икономическото развитие на регионите (8 подточки); **Приоритет 4:** Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България (4 подточки); **Приоритет 5:** Техническа помощ

Приоритети 1-4 са в съответствие с основната Цел 1 на Европейската стратегия за Биоразнообразие 2020: *Да спре влошаването на състоянието на всички видове и местообитания, включени в законодателството на ЕС за природата и да постигне значително и измеримо подобрене в състоянието им така, че в сравнение с настоящите оценки: (i) броят на оценките, показващи подобрен природозащитен статус съгласно директивата за местообитанията да се увеличи със 100 % за местообитанията и с 50 % за видовете; и (ii) броят на оценките, показващи сигурен или подобрен статус съгласно директивата за птиците да се увеличи с 50% до 2020 г*

Приоритет 2, 3 и 4 са в съответствие с Цел 2 на Европейската стратегия за Биоразнообразие 2020: *До 2020 г. екосистемите и техните услуги да се поддържат и подобряват чрез създаване на зелена инфраструктура и възстановяване на поне 15 % от нарушените екосистеми.*

Приоритети 1, 2 и 3 са в съответствие с Цел 3: *А) Селско стопанство: в сравнение с базовия сценарий на ЕС за 2010 г., до 2020 г. да се увеличат максимално земеделските райони, както пасища, така и обработваеми земи и трайни насаждения, които са*

обхванати от мерки, свързани с биологичното разнообразие в рамките на ОСП, за да се гарантира опазването на биологичното разнообразие и да се доведе до измеримо подобрене (*) в природозащитния статус на видове и местообитания, които зависят или са засегнати от селскостопанската дейност и предоставянето на услуги от екосистемите, за да се подобри устойчивото управление.; Цел 3: Б) Гори: до 2020 г. да се въведат планове за управление на горите или равностойни инструменти в съответствие с политиката за устойчиво управление на горите (УУГ21) за всички гори, които са публична собственост или за горски стопанства над определен размер** (следва да се определи от държавите-членки или регионите и да се съобрази на техните програми за развитие на селските райони), които получават финансиране в рамките на политиката за развитие на селските райони на ЕС, за да се доведе до измеримо подобрене(*) на природозащитния статус на видове и местообитания, които зависят или са повлияни от горското стопанство и подобрене в предоставянето на свързани услуги от екосистеми, в сравнение със базовия сценарий на ЕС за 2010 г.

Приоритети 2 и 3 са в съответствие с Цел 4: Рибарство: постигане на максимален устойчив улов (MSY)22 до 2015 г. Да се достигне разпределение по възраст и размер, показателно за здрави популации чрез управление на рибарството, което избягва значителното неблагоприятно въздействие върху други популации, видове и екосистеми в подкрепа на постигането на добро състояние на околната среда до 2020 г., съгласно Рамковата директива за морска стратегия.

Приоритет 1 и 2 съответстват на Цел 5: До 2020 г., инвазивните чужди видове и техните пътища да се установят и подредят приоритетно, видовете с приоритет да се контролират или унищожават, а пътищата да се управляват с цел да се предотврати въвеждането и установяването на нови инвазивни чужди видове.

Приоритет 1, 3 и 5 съответстват на Цел 6: До 2020 г. ЕС да засили приноса си за предотвратяване на глобалната загуба на биологично разнообразие

За изпълнение на приоритетите в Националната приоритетна рамка за действие по Natura 2000 (НПРД) са формулирани **25 дейности, разпределени в 113 мерки.** Необходимо е да се отбележи, че независимо от факта, че специфичните приоритети и включените в тях мерки адресират конкретни видове и природни местообитания, те не са планирани изолирано, а при използването на интегриран подход, целящ постигане на комплексно въздействие върху състоянието на биологичното разнообразие и развитието на териториите в мрежата НАТУРА 2000. Затова и по НПРД е предвидено финансиране, освен по ОП „Околна среда“, така и по Програмата за развитие на селските райони, Програмата за морско дело и рибарство и други източници на финансиране през периода 2014-2020 г.

За постигане на целите на НПРД всички дейности и мерки са структурирани в 2 раздела (G.1 и G.2) и четири категории дейности:

G.1 Приоритетни мерки
G.1.a Общи приоритетни мерки за НАТУРА 2000
5 - Изготвяне на планове за управление, стратегии и схеми (M16, M18,M19,M20,M21)
6 - Формиране на управленски органи (M25, M26)
7 - Консултации – обществени срещи, съгласуване със собствениците на земи (M26, M29, M30, M31, M32, M33, M34, M35, M36, M37)
9 - Режийни разходи на управленските органи (поддръжка на сгради и оборудване) M28
11 - Персонал - проектни изпълнители, еколози, охранители/рейнджъри, работници (M40, M41, M42)
14 - Управление на агресивни чужди видове (M50, M51)
16 - Предоставяне на услуги; компенсация за загубени права и пропуснати ползи; постигане на „съглашение“ за приемливост със съседите (M 60)
17 - Мониторинг и проучване (M61, M62, M53, M64, M65)
19 - Текущо наблюдение на местата (M72)
20 - Осигуряване на информация и информационни материали (M73, M74, M75, M76, M77, M78, M79, M80, M81, M113)
21 - Тренинг и обучение (M82, M83, M84, M85, M86, M93)
23 - Закупуване на земи, включително компенсация за правото на строеж (M 96)
24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (M97, M98, M99, M106, M108, M109)
G.1.b Приоритетни мерки за НАТУРА 2000 за земеделски и горски местообитания и видове
2 - Научни изследвания/проучвания за определяне на местата – проучвания, инвентаризация, картиране, оценка на състоянието (M1)
3 - Подготвяне на изходна информация и информационни материали (M3)
7 - Консултации – обществени срещи, съгласуване със собствениците на земи (M4,M27)
12 - Управление на местообитания (M43, M44)
13 - Управление на видове (M47)
15 - Прилагане на управленски схеми и споразумения със собственици и управители на земи или водни басейни с цел опазване на определени предписания (M52, M53, M54, M55, M56, M57) – агроекологични и горски мерки, компенсаторни плащания
21 - Тренинг и обучение (M87, M89, M91, M92)
24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (M13, M100)
G.1.c Приоритетни мерки за НАТУРА 2000 в морски и крайбрежни местообитания и видове
2 - Научни изследвания/проучвания за определяне на местата – проучвания, инвентаризация, картиране, оценка на състоянието (M2)
3 - Подготвяне на изходна информация и информационни материали (M3)
12 - Управление на местообитания (M45)

13 - Управление на видове (M48)
15 - Прилагане на управленски схеми и споразумения със собственици и управители на земи или водни басейни с цел опазване на определени предписания (M59)
17 - Мониторинг и проучване (M66)
21 - Тренинг и обучение (M 88, M90)
24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (M13, M104, M105, M107)
<i>G.1.d Приоритетни мерки за местообитания и видове от влажните зони в рамките на мрежата НАТУРА 2000, включително торфищата</i>
2 - Научни изследвания/проучвания за определяне на местата – проучвания, инвентаризация, картиране, оценка на състоянието (M1)
3 - Подготвяне на изходна информация и информационни материали (M3)
5 - Изготвяне на планове за управление, стратегии и схеми (M22)
7 - Консултации – обществени срещи, съгласуване със собствениците на земи (M5, M28)
12 - Управление на местообитания (M46)
13 - Управление на видове (M49)
15 - Прилагане на управленски схеми и споразумения със собственици и управители на земи или водни басейни с цел опазване на определени предписания (M52, M59) – агроекологични мерки
17 - Мониторинг и проучване (M66)
18 - Управление на риска (M70, M71)
21 - Тренинг и обучение (M88, M90)
24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (M13, M104, M105)
<i>G.2 Други приоритетни мерки</i>
<i>G.2.a Приоритетни мерки за осигуряване на екосистемни ползи от НАТУРА 2000, особено свързани с адаптирането към или смекчаването на климатичните промени</i>
5 - Изготвяне на планове за управление, стратегии и схеми (M17, M23)
15 - Прилагане на управленски схеми и споразумения със собственици и управители на земи или водни басейни с цел опазване на определени предписания (M58)
18 - Управление на риска (M69)
22 - Средства за насърчаване на посетителското ползване и оценяването на НАТУРА 2000 места (M14)
24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (M6, M8, M10, M101)
<i>G.2.b Приоритетни мерки за популяризация на устойчив туризъм и заетост във връзка с НАТУРА 2000</i>
5 - Изготвяне на планове за управление, стратегии и схеми (M24)

10 - Поддържане на съоръженията за обществен достъп до местата и тяхното използване, интеграционни дейности, наблюдателни и информационни пунктове и др. (М39)
11 - Персонал - проектни изпълнители, еколози, охранители/рейнджъри, работници (М41)
17 - Мониторинг и проучване (М67, М68)
22 - Средства за насърчаване на посетителското ползване и оценяването на НАТУРА 2000 места (М7, М94, М95)
24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (М110)
25 - Инфраструктура за обществен достъп, информационни дейности, наблюдателни и информационни пунктове и др. (М112)
<i>G.2.c Приоритетни мерки за популяризиране на иновативни подходи във връзка с НАТУРА 2000</i>
20 - Осигуряване на информация и информационни материали (М15)
21 - Тренинг и обучение (М11)
24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (М8, М9, М12, М111)

Мярка 109, която ще се изпълнява от бенефициентите на МИГ е в раздел: **G.1 Приоритетни мерки**, категория **G.1.a Общи приоритетни мерки за НАТУРА 2000**, Дейност 24 - Инфраструктура за възстановяване на местообитания и видове (М97, М98, М99, М106, М108, М109), М 109 – Инвестиции в консервационни дейности за поддържане/ подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания. Индикативното описание на дейностите и мерките е включено в Приложение 8 на НПРД. Актуалната версия на НПРД и всичките ѝ приложения може да се изтеглят от [сайта на Натура 2000](#)

III. Обща характеристика на територията на МИГ „Белене-Никопол“

1. Природни дадености и околна среда

Местоположение. Територията на МИГ „Белене–Никопол“ обхваща изцяло териториите на общините Белене и Никопол, които влизат в границите на област Плевен и са разположени в централната част на Дунавската равнина. **Община Белене** се намира в Свищовско-Беленската низина, на север граничи с река Дунав, на запад с община Никопол, на юг с община Левски, а на изток с община Свищов. По територия и населени места е една от малките общини в България. Състои се от шест населени места – общинският център Белене и пет села (кметства) – с. Деков, с. Татари, с. Петокладенци, с. Кулина вода и с. Бяла вода. Град Белене е единственият български дунавски град, който не се развива като пристанище. Причината за това е, че точно срещу него се намира Беленският Дунавски архипелаг и талвега минава откъм северната му страна, като самият град се намира на широк (от 250 до 500 м.) дунавски ръкав, който е сравнително плитък и с непостоянна дълбочина. **Община Никопол** е

разположена в североизточната част на Плевенска област и граничи с община Белене на изток, като северната ѝ граница е река Дунав, а на юг и югозапад са общините Левски и Плевен, на запад - Гулянци. Общинският център - Никопол е пристанищен град, с изграден първи етап от фериботен комплекс, с ГКПП и митница. Общината се състои се от четиринадесет населени места – общинският център Никопол и тринадесет села: Асеново, Бацова махала, Въбел, Дебово, Драгаш войвода, Евлогиево, Жернов, Лозица, Любеново, Муселиево, Новачене, Санадиново и Черковица.

Релеф и ландшафт. Релефът на територията на МИГ е равнинен и равнинно-хълмист. Районът на **община Белене** попада в Северно-българската зонална ландшафтна област на Дунавската равнина, респективно в северната Дунавско-равнинна подобласт и включва ливадно-степни алувиални низини, ливадно-блатни алувиални низини, гористи низини върху заливната тераса и островите, черноземно-степни платовидни равнини на лъсови скали, черноземно-степни склонове на междудолинните плата и ридове. Землището на град Белене обхваща заливната тераса на река Дунав, която е отводнена през 1947 г. с насипна дига, мрежа от помпени станции и отводнителни и напоителни канали, с което се пресушават Беленското и Свищовското блата и се усвоява плодородната земя на Беленската низина. Това довежда до нарушаване на екологичното равновесие в региона – преди всичко унищожаване на местообитанията и оттам намаляване броя на някои видове водолюбиви птици и риби. Средната надморска височина е 20,80 м. Най-високата точка е при с. Деков 35 м., а най-ниската в гр. Белене – 20 м. Територията на **община Никопол** се характеризира с много разнообразен релеф. По поречието на река Осъм и река Дунав има типични низини, а в района на селата Въбел, Любеново, Санадиново и Новачене – хълмисти плата. Останалите части са прорязани от дълбоки долове със стръмни, много наклонени терени около тях. Особено характерни са наклонените, дори отвесни в някои участъци терени покрай река Дунав в района на гр. Никопол, а също и около река Осъм. Денивелацията в надморската височина е 235,6 м, като най-ниската е 23,6 м в низината при с. Драгаш войвода и най-висока 249,2 м при село Любеново. Спецификата на геоложкия строеж на терена, както и река Дунав са причина за геоекOLOGични проблеми, свързани със свлачища и ерозия. На територията на общината са локализирани множество свлачища, като част от тях са в самия град Никопол.

Климат. Двете общини попадат в Европейско-континенталната климатична област - Умереноконтиненталната климатична подобласт, която обхваща два климатични района, а именно: Северен и Среден климатични райони на Дунавската хълмиста равнина, за които е характерна студена зима и горещо лято. В тази част на Дунавската равнина се проявява една от най -големите за България средногодишни температурни амплитуди - 25,2°C. В **община Белене** най-студеният месец на годината е януари, със средномесечната температура -5⁰С, а най-топлият – юли, със средномесечната температура 28.5⁰С. Средната годишна температура е 12.36⁰С. Районът се характеризира като един от сухите за страната със средно годишно количество на валежите от 528 мм при 650 мм средно за страната. Режимът на валежите е изразено континентален с максимум през септември — 611 мм и минимум през януари — 29 мм.

По време на зимния сезон се наблюдават 19% от валежите, през пролетта - 27%, а по време на летния сезон - 33%, а останалите двама и един процента по време на есенния сезон. Максималното средно месечно количество на валежите е през юни - 91 мм. Зимните валежи са предимно от сняг, като устойчива снежна покривка се образува най-често през периода 15 декември – 1 март, но не всяка година. Преобладават ветровете с направление югозапад, североизток и запад, а ветровете с южно направление са редки – по-малко от 1%. Средната абсолютна влажност на въздуха е 18,1 hPa, а средната годишна относителна влажност на въздуха е 73%. През годината броят на дните с мъгли е средно 39 и максимално 65 дни. Територията на **община Никопол** попада в централната част на Дунавската равнина. Откритостта откъм север и северозапад дава възможност за нахлуване на студени континентални въздушни маси през зимата. В низините максималната температура достига 33-38 градуса, а минималната – 25-28 градуса под нулата. През най-студения месец януари средномесечната температура е - 0,8°C , а през най-топлия месец на годината юли средномесечната температура е - 24,8°C. Средната годишна температура е 12,36° C. Общата годишна сума на валежите в общината е между 413 л/м² и 848 л/м². Те са неравномерно разпределени, като максимумът е главно през юни, а минимумът – през февруари. Характерни за района са твърде честите засушавания, чиято продължителност понякога надвишава 3-4 месеца. През пролетния период често има гръмотевични бури и градушки. Средната годишна облачност за района е между 52-54% при среден брой ясни дни от 80 до 100 и мрачни – от 100 до 110. Източните ветрове с 3-4 м/сек имат по-малка скорост от западните - средно 4-6 м/сек. Понякога духат и южни ветрове (фьон), които са топли, сухи, поривисти и понякога твърде силни, а често и северни ветрове.

Водни ресурси. Водите в **община Белене** са представени от водонапорните подпочвени води и повърхностните води на река Дунав. Гъстотата на речната мрежа е под 0,2 км/км² Преобладават подпочвените води - на територията на региона на който попада общината са разпространени порови, карстови, карстово-пукнатинни и пукнатинни водоносни формации. Водоизточниците за гр. Белене се намират на водната тераса на р. Дунав. За селата Кулина вода, Петокладенци, Татари и Бяла вода водоизточникът е от района на селото. Водоснабдяването на с. Деков се осигурява чрез водохващане от местността “Дълга шума”. Територията на населените места в община Белене е 100% водоснабдена. Изградената водоснабдителна мрежа е остаряла и в 50% се нуждае от подмяна. Затруднения с водоснабдяването се наблюдават единствено през летните месеци в с. Кулина вода. Водата се използва за битово-питейно и промишлено водоснабдяване, както и за напояване в селското стопанство. Хидроложката характеристика на самите водоизточници е благоприятна за поддържане на стабилен качествен състав на водите, тъй като няма големи сезонни колебания. В естествено състояние подземните води имат добри питейни качества и с редки изключения отговарят на санитарно-хигиенните изисквания. Територията на общината се отводнява чрез бари в Татари, Петокладенци, Деков и Кулина вода и чрез отводнителните канали в Беленската низина. Осигурено е редовното почистване на каналната система в гр. Белене, за да не се допуска покачване на подпочвените води и заблатяването на ниските обработваеми терени и пасища. По данни на паспортизацията

на канализационната мрежа 70% от населението в гр. Белене е включено в канализация. Тя е смесена – за битови и промишлени отпадни води. Общата дължина на изградените канализационни колектори е 9905 м. И петте села в общината са без канализация. В землището на град Белене съществува неразработен топъл минерален извор с температура на водата 47°C. Хидроложката мрежа на територията на **община Никопол** е образувана основно от долното течение на река Осъм, в отсечката преди вливането ѝ в р. Дунав, както и от някои малки странични нейни притоци, а също така и от р. Ласов дол, която преминава през землището на с. Драгаш войвода. В долното си течение река Осъм протича през землищата на селата: Бацова махала, Санадиново, Новачене, Дебово, Евлогиево, Муселиево, Жернов, Черковица и гр. Никопол. Река Осъм е една от трите големи реки в Плевенска област. Левият бряг е нисък, заливаем и заблатен, особено в района на селата Муселиево и Черковица. Коритото на реката е коригирано и след корекцията земите в непосредствена близост до терасата са обработваеми. Близостта на р. Дунав осигурява възможност за цялостно регулиране на водния баланс в региона. На територията на общината няма съществуващи и действащи хидроенергийни обекти. Над с. Драгаш войвода има един ретензионен язовир, държавна собственост, управляван от „Напоителни системи“ ЕАД гр. Плевен. Територията на общината е потенциално застрашена от рязко повишаване нивото на р. Дунав, което налага сериозно укрепване на дигите и други защитни съоръжения. През 2011 г общината участва в проект „Предотвратяване на риска от наводнения от р. Дунав при Никопол и Турну Мъгуреле – предпоставка за опазване на околната среда в трансграничния регион”, като основната му цел е изграждане на 2,5 км геозащитна стена по поречието на р. Дунав с оглед подобряване на ефективността при защитата на околната среда. През 2014 г. е започнало изграждането на защитна дига по поречието на река Дунав. Подземните води все още не са проучени добре. На много места в припокритите с лъсови наслаги мергелни глини се създават условия за натрупване на подземни води. Значителни количества са акумулирани в Драгашката и Осъмската низини.

Почви. **Община Белене** е разположена в най-богатата на черноземни област в страната - Северно-българската лесостепна почвена зона и Централната крайдунавска почвена провинция. Територията се характеризира с доминиращи ливадно черноземни почви, чиито особености са кестенявия цвят на хумусния хоризонт, неуравновесения воден режим, лек механичен състав и вторично отлагане на карбонати, което в голяма степен ги прави подходящи за земеделие. Срещат се и специфични лувикови, пясъчни и засолени почви. В низината и на островите от Беленския архипелаг се срещат и алувиални, алувиално-ливадни, ливадно-блатни и карбонатни почви. В **община Никопол** преобладават карбонатните, типично черноземните, ерозиралите и излужените черноземи, които са подходящи за отглеждане на зърнени и технически култури и предпоставят развитието на интензивно земеделие. По-голяма част от територията на общината е покрита с лъсови отложения, които са характерни за централната зона. Наличието на големи наклони и леки лъсови почви създават условия за увеличаване на ерозионните процеси.

Биоразнообразие. Естествената растителност на **община Белене** е била предимно блатна и крайводна, днес запазена предимно на островите (блата, заливни върбово-тополови гори) и по-малко край каналите и остатъчните блата в низината. Тревната растителност е запазена по стръмните склонове на височините. Там са съсредоточени естествените гори (предимно от липа) и салкъмовите култури. Най-значителни са западно от село Бяла вода (м. „Кованлъка”). Съществуващата растителност на територията е производна. Представена е от агрофитоценози на мястото на гори от дръжкоцветен дъб, летен дъб, бряст, ясен. Автохтонната растителност е представена от върба, бяла топола, черна топола, елша. Флората и растителността попадат във флоралния район на Дунавската равнина. На местата на пресушените блата – Беленско и Свищовско се развива халофитна растителност с характерните видове хрупенка, камфорка, вълмо, пукчинелия. Покрай разливите на река Дунав има водна растителност, образувана от тръстика, широколистен папур, бутрак. Дунавската равнина е обособена в самостоятелен зоогеографски район, който принадлежи към северната зоогеографска подобласт на нашата страна. Нейната фауна е предимно от видове с европейски и евросибирски тип на разпространение и е богата на степни елементи. Видовете с южен тип на разпространение са минимален брой. По правило долното течение на река Дунав предполага богата фауна от водни и водолюбиви видове. От общо около 83 вида риба, разпространени в цялата река Дунав, в долното ѝ течение се срещат 65 вида. На територията на общината се срещат около 11 вида земноводни и 16 вида влечуги. Видовете птици наброяват около 255. В **община Никопол** преобладават високостеблени широколистни гори, разположени предимно в землищата на Никопол, Новачене, Санадиново, Въбел и Драгаш войвода. Горските формации са предимно от бял бор, смърч, черен бор, летен дъб, зимен дъб, цер, бряст, явор и акация. Храстите са предимно аморфа, глог, трънка, шипка, смрадлика, къпина, бъз, люляк. В границите на общината се срещат около 800 вида висши растения, 21 вида гъби, 19 вида мъхообразни и 71 вида водорасли. Срещат се обикновено кокиче, блатно кокиче, дихостилист, горска съсънка, дребноцветна коча билка, дяволски орех, картъловиден карамфил, клинавче и др.

2. Баланс на територията и селско стопанство – актуализирана информация от Областна дирекция земеделие, Плевен

Балансът на територията е съществена част от планирането на дейности по различни проектни предложения по ОПОС, тъй като от една страна дава обща представа за действащите заплахи за местообитания и видове (интензивното земеделие и употребата на различни химически препарати са сред основните заплахи, промяната на предназначение на земите в обработваеми, пресушаване на блата и влажни ливади, интензивно косене, дълбока оран, горене на стърнища и т.н), а от друга страна разпределението на земите по начин на трайно ползване трябва да се има предвид при възможните и допустими дейности за консервация. Самото ползване на земеделски земи е свързано с известни ограничения, ако те се намират в зони по Натура или защитени територии по ЗЗТ.

И двете общини на МИГ се характеризират с големия процент земеделски територии – обработваеми земи. По данни на НСИ за 2016 г. 75% от общата площ на община Белене е земеделска земя, съответно 82% от общата площ на община Никопол. Горският фонд представлява около 12% от общата територия на Белене и съответно около 7.8% от общата площ на община Никопол.

	Общо	земеделска	горска	населени места и други урбанизирани територии	водни течения и водни площи	за добив на полезни изкопаеми	за транспорт и инфраструктура
Белене	282819	210052	34591	15396	21890	0	890
Никопол	418277	346320	32696	14441	23572	0	1249

Източник НСИ, 2016

Според официалния доклад на Областна Дирекция Земеделие, Плевен за 2017 година 69% от земеделските земи в община Белене се обработват активно, като нивите са 15 6235 дка, ливадите – 1391 дка, пасищата и мерите – 25 414 дка, а трайните насаждения (лозя и овошки) – 8 749 дка. В община Никопол 80% от земеделските пощи се обработват, като нивите са 230033 дка, ливадите – 3381 дка, пасищата и мерите – 41 334 дка, а трайните насаждения (лозя и овошки) са 16 735 дка.

	Общо Земеделска земя	Селскостопански фонд				Обработваеми площи /дка/	Обработваеми площи /%/	Необработваеми площи /дка/	Горски фонд /дка/
		ниви	ливади	пасища и мерни	трайни насажд.				
Белене	226917	156235	1391	25414	8749	156415	69%	35374	35128
Никопол	324177	230033	3381	41334	16735	259607	80%	31875	32695

Източник ОДЗ, Плевен 2017

Собствеността на земите също има отношение към реализацията на проектните предложения по ОПОС, тъй като за всички консервационни дейности се изисква разрешение на собственика, независимо дали земята е частна, общинска или държавна. Държавният поземлен фонд в община Белене през 2017 г. възлиза на 29881.134 дка, от които 28144.263 дка са предоставени за частно ползване. В община Никопол държавният поземлен фонд е 5335.625 дка, от които предоставени за ползване са 4786.948 дка. Предоставените земеделски земи под наем/аренда включват имоти за отглеждане на едногодишни полски култури, за създаване и отглеждане на трайни насаждения, за отглеждане на съществуващи трайни насаждения, пасища, мерни и ливади, имоти предоставени на основание чл. 37в, ал. 10 от ЗСПЗЗ, както и имоти предоставени със заповеди по реда на чл. 24, ал. 2 и 24б от ЗСПЗЗ.

Най-актуалните данни за собствеността на земите са предоставени по ЗДОИ от Областна дирекция „Земеделие“, град Плевен и за 2018 г. са разпределени, както следва:

Регистър на собствеността в землищата на територията на община Белене

Землище	ЕКАТТЕ	Частна собственост (в дка)	Частна собственост (в %)	Общинска собственост (в дка)	Общинска собственост (в %)	Държавна собственост (в дка)	Държавна собственост (в %)
Белене	03366	47783,157	30,399	11471,893	7,298	97925,074	62,301
Кулина вода	40753	16848,575	68,983	4868,885	19,935	2706,86	11,083
Бяла вода	07630	24055,589	80,257	4696,895	15,67	1220,448	4,072
Деков	20537	17225,338	71,028	5207,167	21,472	1819,162	7,501
Татари	72117	23340,324	79,204	4916,179	16,682	1212,165	4,113
Петокладенци	56085	21783,861	69,965	4078,909	13,1	5272,671	16,934

Регистър на собствеността в землищата на територията на община Никопол

Землище	ЕКАТТЕ	Частна собственост (в дка)	Частна собственост (в %)	Общинска собственост (в дка)	Общинска собственост (в %)	Държавна собственост (в дка)	Държавна собственост (в %)
Никопол	51723	16208,285	43,9	9994,101	27,069	10718,518	29,031
Въбел	12365	26058,676	65,77	11648,375	29,4	1914,108	4,831
Двагаш войвода	23193	15475,524	39,349	10514,811	24,527	15486,762	36,125
Евлогиево	27019	8484,574	61,087	3930,716	28,301	1473,932	10,612
Жернов	29310	4131,654	65,921	1496,433	23,876	639,563	10,204
Лозица	44152	22797,79	71,176	6915,152	21,59	2317,57	7,236
Любеново	44536	12066,107	64,155	4735,787	25,18	2005,75	10,664
Муселиево	49415	22830,731	74,458	6491,191	21,169	1340,679	4,373
Черковица	80697	8007,465	56,126	3270,391	22,923	2989,171	20,952
Новачене	51932	48928,334	77,36	10043,586	15,88	4275,45	6,76
Асеново	00744	15743,534	83,343	2707,06	14,331	439,567	2,327
Бапова махала	02957	15022,535	73,625	4116,693	20,176	1264,885	6,199
Добово	20314	20834,267	81,205	3543,054	13,81	1278,891	4,985
Санадиново	65320	39376,274	73,529	9302,139	17,371	4873,066	9,1

Селското стопанство има водещо място в икономиката на **община Белене**. Използваната земеделска площ е 156 415 дка (69% от общата земеделска площ). Преобладаващи са малките земеделски стопанства до 10 дка, като тези с над 500 дка са само 18, предимно кооперации. Наблюдава се тенденция към окрупняване на земеделските земи и монокултурно земеделие, което се дължи донякъде и на европейските субсидии за зърнопроизводството. Водещо място в сектора има традиционното отглеждане на зърнени култури – пшеница, царевица, овес и ечемик, в последните години допълвани с технически и маслодайни, основно слънчоглед и рапица. От използваните земеделски площи около 50% са за зърнени култури, а около 30% за маслодайни култури. Сравнително добро е положението при винените лозя. Голяма част от масивите са запазени и има тенденция към увеличаване на площите. Отглежда се и едрolist тютюн, сорт „Вирджиния“. В ограничен дял са трайните насаждения и зеленчукопроизводството, обикновено за задоволяване потребностите на

домакинствата. Отглеждат се главно пипер, домати, картофи, фасул и др. Община Белене е бедна на овощни градини. Голяма част от градините, възстановени на собствениците на земята са запустели и на практика унищожени. Овощната градина в самия гр. Белене е ликвидирана и липсва крупно трайно насаждение от този вид. През последните години в общината все пак са създадени нови 76 дка овощни градини, голяма част от които реализирани по мярка „Млад фермер” на ПРСР, наблюдава се интерес към отглеждане на рози за посадъчен материал. Животновъдството бележи тенденция на спад както в броя на някои от групите селскостопански животни, така и в произведената животновъдна продукция. Наблюдава се намаляване и на пчелните семейства. На територията преобладават дребните животновъдни полупазарни стопанства. Като животновъдни центрове се оформят гр. Белене и селата Петокладенци и Деков. В селата Кулина вода, Бяла вода и Татари се отглеждат животни, но в по-малки размери и обекти. Горският фонд в общината е малък и се стопанисва от ДГС Никопол. Хидроложките условия в района на стопанството са до голяма степен благоприятни за развитието на горско-дървесна растителност, предимно за тополите и върбите, както и лонгозен тип насаждения. Белене е една от общините с излаз на р. Дунав, което играе огромна роля за развитието на риболова. Друг съществен фактор е наличието на водоеми, които също са предпоставка за развитие на отрасъла. В общината функционират 2 рибни стопанства.

В община Никопол през последните години селското стопанство бързо компенсира изоставането си, използвайки собствените си ресурси и възможностите за субсидиране и финансиране по линия на Програмата за развитие на селските райони и ЕЗФРСР. Използваната земеделска площ е 259607 дка или 80% от общата земеделска площ. В последните години се забелязва сериозно увеличение на сделките със земеделска земя, както и арендуването и окрупняването на земите, като площта на стопанствата също расте, макар че преобладаващата бройка остават малките стопанства с до 10 дка ИЗП, като големите с над 500 дка са 29 броя. Водещо за общината е растениевъдството – предимно зърнени култури - ечемик, пшеница, овес, царевича, следвани от технически и маслодайни култури. На последно място се нареждат земите в категория „овощни видове и други трайни насаждения без лозя“. Овощни видове, в т.ч: кайсии, праскови, сливи и ябълки се отглеждат в овощните градини на селата Новачене, Санадиново, Бацова махала и Дебово. Животновъдството е по-слабо развито, като се отглеждат най-много птици, следвани от зайци, говеда и биволи, кози и овце. В преобладаваща част от случаите животните се отглеждат при несъобразени с европейските директиви условия, с ограничен контрол на качеството на произвежданата продукция, малка и неадекватна информация за възможностите за прилагане на нови технологии и за използване на средства по енергийни програми. Към 2014 г. на територията на община Никопол се отглеждат 2148 броя говеда в 64 животновъдни обекти, 2425 броя дребни преживни животни в 27 животновъдни обекта, 7250 броя птици в 650 животновъдни обекта и 22 броя еднокопитни в 15 животновъдни обекта. Сред основните проблеми в развитието на земеделското производство в общината, се открояват: неефективността на производството, раздробеността на земеделските земи, намаляващият брой на отглежданите селскостопански животни, неоползотворените възможности на

изградените мелиоративни съоръжения. Горският фонд е малък - 7,83% от територията при средно за страната 33,5%, но е подходящ за развитие на горското стопанство и генериране на доходи от него. Добив на топола, черен бор и акация има в землищата на гр. Никопол и селата Новачене, Санадиново, Вълбел и Драгаш войвода.

Като обобщение може да се каже, че земеделието е структуроопределящ отрасъл за цялата територия на МИГ „Белене-Никопол“ с превес на интензивно развитие на зърнопроизводството – тенденция, валидна за цялата Дунавска равнина, окрупняване и комасация на земите, увеличаване на обработваемите площи, създаване на монокултурни блокове, което по принцип е заплаха за биоразнообразието, тъй като унищожават естествените бариери и намаляват растителните и животински видове. В голямата си част собствеността върху земята е частна, като земите общинска и държавна собственост се отдават под аренда, с изключение на включените в различните защитени територии, където се налага изключителна държавна собственост. Горското и рибно стопанство също са източник на икономическа активност за местното население, което създава допълнителни заплахи и необходимост от мерки за опазване на биоразнообразието.

Трябва да се отбележи и факта, че в новия Програмен период нарастват площите и стопанствата, които кандидатстват за „зелени“ директни плащания, компенсаторни плащания по Натура 2000 и такива, които изпълняват различни агроекологични мерки (опазване на местообитания, контрол на почвената ерозия, възстановяване на площи с висока природна стойност и т.н.) или се занимават с биологично производство. За 2017 година в община Белене са подадени общо 160 заявления, а в община Никопол – 271 заявления по мерки от ПРСР, свързани с Натура, опазване на околната среда и биологично земеделие. Пълният списък на бенефициентите по такива мерки и плащания е в Приложение 1 и 2. Те трябва да се имат предвид по две причини: при изпълнение на конзервационни мерки в техните земи, собствениците вероятно биха дали по-лесно съгласие, тъй като вече са активно ангажирани с мерки по опазване на околната среда; при изпълняване на мерките по ОПОС трябва да се избягва дублиране на дейности, вече финансирани по ПРСР (каквото би могло да се получи в подобни територии) и да се спазва демаркацията на програмите.

3. Мерки по ОПОС, предвидени в Стратегията за ВОМР

На базата на предварително извършения анализ на социално икономическото състояние на територията, анализа на силните и слабите страни, възможностите и заплахите, направените изводи за тенденциите за развитие, основната цел, която си поставя Стратегията за ВОМР на МИГ „Белене-Никопол“ е:

Устойчив растеж и европейско развитие на територията чрез балансирано пространствено развитие, инвестиции в публична и социална инфраструктура, стимулиране на икономическия потенциал в земеделието и промишлеността, защита на природното и културното наследство и развитие на туризма, чрез 3 основни приоритета:

1. Повишаване на ефективността и производителността на малките и средни селски стопанства чрез модернизация и разнообразяване към неземеделски дейности (Специфична цел 1 - Повишаване конкурентоспособността на селското стопанство чрез реструктуриране и развитие на наличните материални мощности и насърчаване въвеждането на нови технологии в стопанствата – мерки 4.1 и 4.2 от ПРСР; Специфична цел 2 - Развитие на неземеделски дейности, услуги и туризъм – мярка 6.4 от ПРСР).
2. Подобряване на условията на живот чрез развитие на техническата инфраструктура и опазване на околната среда (Специфична цел 1 – Подобряване на техническата инфраструктура – мярка 7.2 от ПРСР; Специфична цел 2 – Развитие на малка инфраструктура в областта на отдиха и туризма – мярка 7.5 от ПРСР; Специфична цел 3 - Сигурна жизнена среда и екологично развитие - мерките по приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие“ на ОПОС 2014 – 2020 г. и мярка 8.1. Залесяване и създаване на горски масиви –разходи за създаване от ПРСР.)
3. Създаване на условия за икономически растеж и развитие на работната сила на местния пазар на труда. (Специфична цел 1 - Повишаване на конкурентоспособността на МСП, на обема на износ на стоки и услуги, на производителността и придадената стойност на продукцията - ИП 2 „Капацитет за растеж на МСП” на ПО2 "Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“ от ОПИК; Специфична цел 2 - Постигане на социална кохезия чрез укрепване и развитие на човешкия капитал по пътя на придобиване на нови професионални умения – мярка 1.3 Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства от ПРСР)

Както се вижда от целите и приоритетите на Стратегията мерките за опазване на биоразнообразието по ОПОС са комбинирани с такива от ПРСР, които също са насочени към опазване и подобряване на околната среда (горски фонд, канализация, инфраструктура), както и с мерки, които стимулират развитието на туризма, включително и алтернативните му форми – зелен, екологичен, селски, модернизацията на селското стопанство, с цел по-устойчиво развитие, включващо екологични практики и хуманно отношение към животните, подкрепа на МСП и преработвателните предприятия с цел повишаване капацитета им, вкл. иновации, повишаване капацитета на човешкия капитал чрез получаване на нови знания и т.н. В този смисъл, Стратегията напълно съответства на изискването пред ВОМР за интегриран подход за развитие на територията: икономика, екология и подобряване условията за живот на цялото население.

В Стратегията за **Специфична цел на Приоритет 2** е записано:

„Инвестициите за постигането на тази специфична цел ще осигурят на общността балансираната околна среда и екологично развитие, които са необходимо условие за напредъка както на земеделския сектор, който е приоритетен за региона, така и на подобряването на условията за живот на населението.

Мерките ще бъдат насочени към видове и местообитания от мрежата Natura 2000, които са докладвани в “неблагоприятно-незадоволително“ състояние съгласно Националната приоритетна рамка за действие за Natura 2000 (НПРД). В резултат на изпълнението им се очаква да се постигне подобряване на природозащитното им състояние.“

Мерките на СВОМР, съобразно методиката, публикувана от УО на ОПОС включват:

Код на защитена зона	Име на защитена зона	Приоритет	Номер и наименование на мярката	Таксономия	Код на вид	Име на вид	Площ на вид (ха)
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Бозайници	1305	Rhinolophus euryale Южен подкованос	859,6665
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Бозайници	1306	Rhinolophus blasii Средиземноморски подкованос	986.493
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Бозайници	1307	Myotis blythii - Остроух нощник	10017.0332
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Бозайници	1316	Myotis saraccinii - Дългопръст нощник	2245.4558
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Бозайници	1324	Myotis myotis - Голям нощник	10017.0332
BG0000239	Обнова - Караман дол	F2	M 109	Земноводни	1188	Bombina bombina - Червенокоремна бумка	396,3024
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Земноводни	1188	Bombina bombina - Червенокоремна бумка	1228.3603
BG0000396	Персина	F2	M 109	Земноводни	1188	Bombina bombina - Червенокоремна бумка	3850.0619
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Влечуги	1220	Emys orbicularis - Обикновена блатна костенурка	605.5410
BG0000247	Никополско плато	F2	M 109	Земноводни	1171	Triturus karelinii – Голям (южен) гребенест тритон	595.5253
BG0000239	Обнова - Караман дол	F2	M 109	Влечуги	1220	Emys orbicularis - Обикновена блатна костенурка	179,6955
						ОБЩА ПЛОЩ:	16872.5196

Бюджетът на мярката е 1 979 987 лв, което представлява 28.82% от бюджета на Стратегията за ВОМР.

4. Актуализирана информация за екологичната обстановка и съответствие с мерките, заложиени в ПООС „Белене“ и ПООС „Никопол“

И двете общини, включени в МИГ „Белене-Никопол“ имат приети Програми за опазване на околната среда за периода 2015-2020 г.

Община Белене не принадлежи към териториите, определени като рискови по отношение на екологичната обстановка.

По отношение на състоянието на **атмосферния въздух** природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира добро качество на въздуха. Замърсяването на въздуха се причинява от работещите предприятия и тяхното реално производствено натоварване, фактор е също интензивността на автомобилния транспорт и изгарянето на селскостопанските отпадъци. През летните месеци, засушаването и ветровете са предпоставка за високата запрашеност на въздуха. Слабата урбанизация на общината е причина за сравнително добре запазената околна среда. Община Белене не спада към зоните, в които са превишени нормите за КАВ или горните оценъчни прагове, които представляват регламентиран процент от съответната норма. Общината изпълнява проект „Мониторинг на качеството на факторите на околната среда в трансграничната област Олт-Белене“ с реф. № 2(4i)-2.2-14, MIS-ETC Code 359, в рамките на Програма за трансгранично сътрудничество Румъния – България 2007-2013 г. След проведена обществена поръчка и избран изпълнител, на територията на град Белене е монтирана и инсталирана станция за измерване качеството на въздуха, която е основен елемент на проекта.

По отношение на **водните ресурси** гъстотата на речната мрежа в общината е под 0.2 км/ кв. км, общата твърдост на водата е висока- 3 до 11 мг/eq. Качеството на водите на река Дунав е контролирано в 5 пункта от международната мониторингова мрежа и 5 пункта от националната мрежа. Основен проблем на участъка на община Белене са високите концентрации на азот и фосфор и в по-малка степен на цинк, мед и олово, вероятно дължащи се на естествен произход и трансграничен пренос. При управлението и опазването на водите на територията на общината съществуват редица проблеми, свързани най-вече с битово замърсяване и заустването на отпадъчните води. Поради липса на пречиствателни станции и канализация в селата до 2015 година всички отпадъчни води от бита са попадали в реките, водоемите или деретата. Сред останалите източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспортът и животновъдството. Състоянието на питейните води и водоизточниците се контролират системно от РЗИ, АБХ и РИОСВ. Замърсяването на водите на река Дунав е в резултат на директното заустване на битовите отпадни води, без предварително пречистване. Най-големите екологични проблеми на общината са свързани именно с недоизградената канализация. В община Белене се изпълнява проект „Частично изграждане на канализационна мрежа с ПСОВ и рехабилитация на съществуващата водопроводна мрежа град Белене“, финансиран по ОПОС на обща стойност 42 392 916 лв.

По отношение на **почвите** - почвената покривка на в региона е доста разнообразна, представена от черноземни почви, излужени черноземи, карбонатни, типични и лесивирани (деградирани) черноземи и алувиални почви. Част от тези почви (около 30%) са засегнати от ерозионни процеси, което се отразява на техните продуктивни възможности. Основните източници на замърсяване на почвите в община Белене са тяхното периодично изгаряне, промишлените отпадъци и земеделската дейност на населението. Не съществуват механизми за контрол на състоянието на почвите, които да са елемент на общинската политика. Не се извършва периодичен контрол. Изследвания се правят само при нужда, като изготвяне на доклади по ОВОС и др. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове. В резултат на намаляване интензивното торене почвите постепенно се възвръщат към естественото си състояние.

Битовите **отпадъци** от всички населени места в община Белене се депонират на общинско депо за неопасни отпадъци, местност „Каракашева могила” в землището на град Белене до въвеждането в експлоатация на регионалната система за управление на отпадъците в регион Левски (Никопол). Съществуващото общинско депо на общината се експлоатира без административна процедура, но с Решение на РИОСВ за утвърждаване на плана за привеждане на депата в съответствие с нормативната уредба. 100% от населението на община Белене е обхванато от услугата сметосъбиране, като във всички населени места от общината е въведено организирано сметосъбиране. Системата е ориентирана само за битови отпадъци, като всички предприятия (за месопреработване, стъклопоставяне, шивашки и др.), в това число и площадката на АЕЦ „Белене”, се обслужват на 100 % чрез предоставените съдове за смет от общината. Строителните отпадъци също се депонират в общинското депо. Строителните отпадъци се изхвърлят за сметка на този, който ги е генерирал, а ако са в големи количества - след разрешение от кмета на общината. Всички нерегламентирани сметища са закрити с протоколи през 2007 г. Както беше споменато, в общината е започнало изграждането на ПСОВ, като целта е освен адекватно водоснабдяване, да се осигури отвеждане и пречистване на отпадъчните води, което да доведе до подобряване на условията за живот на населението. След изграждане на регионалната система за третиране на отпадъци на територията на общината се предвижда разделното събиране на „зелени” отпадъци за компостиране в отделни контейнери, както и разделно събиране на годни за рециклиране отпадъци

Като изходна точка за формулиране на **целите и задачите на Програмата за опазване на околната среда на община Белене 2015-2020 г.** е формулирана визия на Общината. Визията описва перспективите за развитие на общината в близките 5 години. Тя дава общата представа за характеристиките на общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите, направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

Общото виждане и очакване за развитие на община Белене в рамките на следващите 5 години може да се формулира като:

Запазване нивата на качеството на атмосферния въздух;
Предприемане на мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух чрез допълнително намаляване на емисиите на вредни вещества от автомобилния транспорт и битовия сектор;
Усъвършенстване на системата за мониторинг качеството на атмосферния въздух;
Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия;
Информираност на населението, повишаване на екологичната култура;
Подобряване на системата за управление на отпадъците;
Увеличаване дела на отделените за рециклиране и оползотворяване смесени битови отпадъци;
Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци;
Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците;
Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците;
Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта;
Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците;
Въвеждане на информационни системи за събиране на информация за отпадъци;
Укрепване на административния капацитет за управлението на отпадъците;
Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща”;
Увеличаване на дела на участието на обществеността в прилагане политиките по управление на отпадъците;
Управление на специфичните отпадъчни потоци;
Съвременен стандарт на живот чрез подобряване на ВиК инфраструктурата;
Осигуряване на достатъчни количества питейна вода за всички населени места на територията на общината;
Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;
Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво;
Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване /ОВОС, ЕО, Разрешителни режими и др./;
Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;
Запазване на околната среда в туристическите райони;
Намаляване шумовото замърсяване;
Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти;
Намаляване шумовото замърсяване, предизвикано от транспорта;

Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие;
Съхраняване и опазване на защитените територии и зони;
Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси;
Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда;
Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;
Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика;
Повишаване на екологичната информираност и образование на населението;
Създаване на условия за включване на населението в инициативи по опазване на околната среда;
Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда;
Провеждане на информационни кампании и обучения на подрастващото поколение за опазване на околната среда и прилагане на интегриран подход.

В частта за **Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие** са включени дейностите: Спазване на ограниченията за опазване на местообитанията и птиците в защитените зони в общината; Проучване на възможности за финансиране на проекти за опазване и подобряване на биоразнообразието в общината; Проучване на възможности за развитие на екологичен туризъм; Осигуряване на възможност за подаване на сигнали от граждани свързани с нарушения на забраните в защитените зони сигнали за бедстващи животни и птици на територията на общината, както и за подаване на предложения за развитие и опазване на биоразнообразието; Проучване на възможности за финансиране на проекти за опазване и развитие на потенциална на лечебните растения на територията на общината.

Община Никопол провежда системна политика за подобряване на компонентите на околната среда, защита на природното наследство и популяризиране на биологичното разнообразие и се характеризира с относително силно изразена екологична съхраненост.

По отношение на атмосферния въздух положителен ефект за разсейването на вредните вещества в атмосферата имат: силният вятър, валежите, равнинният терен и ниската относителна влажност. Отрицателен ефект на самоочистване на въздуха имат: слабите ветрове, така нареченото „тихото време“, температурните инверсии, мъглата и ниската облачност. За самия град Никопол основен екологичен проблем, свързан с качеството на въздуха се явява ежегодното превишаване на нормите за фини прахови частици (ФПЧ10), както и на емисиите с висока концентрация на замърсители, генерирани от Комбината за производство на минерални торове в гр. Турну Мъгуреле, Румъния, който е построен на самия бряг на р. Дунав. Като община, попадаща в район, в който качеството на атмосферния въздух подлежи на мониторинг, т.к за последните три предходни години, нормите за КАВ са нарушени по основен показател ФПЧ10 и

допълнителен показател амоняк (от трансграничен източник). Общината е разработила и изпълнява общинска програма по чл. 27 от ЗЧАВ, актуализирана за периода 2011-2015 г., която съдържа дисперсно моделиране на замърсяването с ФПЧ10 за базовата 2010 г и на чиято база е изготвен план за действие, включващ мерки за намаляване емисиите на замърсителите в атмосферния въздух. Тази програма е неразделна част от общинската Програма за опазване на околната среда. Други замърсители на въздуха са: битовото отопление, промишлените замърсявания (на територията на общината няма големи промишлени замърсители), автомобилният транспорт. Влошаване на качеството на въздуха от тези източници се наблюдава епизодично и без особено превишаване на допустимите норми.

По отношение на **водните ресурси** качеството на водите на р. Осъм и притоците ѝ се наблюдава чрез пунктове, които в националната програма за мониторинг за 2013 г. са 12 броя. За оценка качеството на водите на р. Осъм при устието, преди вливане в р. Дунав са обработени резултатите от мониторинга при с. Черковица. Анализът на биогенните показатели сочи влошаване на състоянието. Измерени са по-високи стойности по показателите общ азот, азот амониев и азот нитратен в сравнение с 2012 г. Не са установени превишения на концентрациите на тежки метали, пестициди и индустриални замърсители в наблюдаваните приоритетни вещества през последните две години. За 2013 г. хидробиологичният мониторинг се представя от наблюдение на макробезгръбначната фауна и според резултатите състоянието е „лошо“. На територията на общината няма големи индустриални замърсители на води. Единствен източник на замърсяване е предприятието за производство на хартия „Джи Еф Еф“ АД, разположено в индустриална зона в с. Черковица. Колекторът за отпадъчните води е заустен в р. Осъм след първично пречистване на водите. Всички селища в общината са с изградена водоснабдителна мрежа. Водата е с добро качество, но в много села недостатъчна, а водопроводната мрежа - стара и морално и физически изхабена. Природните качества на основните питейни водоизточници се характеризират с обща твърдост в оптимален диапазон, балансирано съдържание на калций и магнезий, ниско съдържание на желязо и шест валентен хром. Съдържанието на флуор е в норма, а наличие на манган, кадмий и олово не се установява. С изключение на гр. Никопол, канализационна мрежа няма в нито едно населено място на общината, което създава предпоставка за битови замърсявания на водите. В града все още не е изградена пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ), като отпадъчните води от домакинствата и промишлените предприятия се заустват в р. Дунав.

По отношение на екологичното състояние на **почвите**, замърсяване на почвената покривка се наблюдава в следствие от падналите вещества в замърсения атмосферен въздух от румънския химически комбинат и от прекомерната употреба на пестициди в земеделието в близкото минало. По-голяма част от територията на общината е покрита с лъсови отложения, а наличието на големи наклони и леки лъсови почви създават условия за увеличаване на ерозионните процеси, особено при проливни дъждове.

Като част от националния мониторинг на почвите в България, на територията на община Никопол РИОСВ – Плевен контролира качеството на почвите, като от

направените анализи не са установени превишения на пределно допустимите концентрации. Съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК). На територията на община Никопол няма данни за замърсяване на почвите с разрешени продукти за растителна защита, както и замърсяване с нефтопродукти, не са констатирани проблеми относно засоляване и киселяване на почвите.

На територията на община Никопол се генерират всички **видове отпадъци**: битови, строителни, промишлени и опасни. Сметосъбирането се извършва от самата общинска администрация. Обхванати са всички населени места. Основният метод за обезвреждане е депонирането в общинското депо в местността „Карач дере“, което подлежи на закриване, тъй като от 2016 г. вече работи регионалното депо до с. Санадиново, което събира отпадъците от общините Никопол, Белене, Свищов, Левски и Павликени и е изградено по проект на ОПОС за 43 млн. лв, като заема площ от близо 174 дка. На територията на общината няма ПСОВ и се генерират утайки само от почистване на канализацията. Понастоящем, сектор отпадъчни води, генерира утайки само от почистване на канализацията. Те се депонират на съществуващото депо за ТБО. Утайките не се ползват за оползотворяване в земеделието или за рекултивация.

Общото виждане и **очакване за развитие на община Никопол в рамките на следващите 5 години по отношение опазване на околната среда** е формулирано в Програмата със следните цели и приоритети:

Опазване качеството на атмосферния въздух;
Предприемане на мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух чрез допълнително намаляване на емисиите на вредни вещества от автомобилния транспорт и битовия сектор;
Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия;
Информираност на населението, повишаване на екологичната култура;
Подобряване на системата за управление на отпадъците;
Увеличаване дела на отделените за рециклиране и оползотворяване смесени битови отпадъци;
Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци;
Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците;
Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците;
Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта;
Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците;
Въвеждане на информационни системи за събиране на информация за отпадъци;
Укрепване на административния капацитет за управлението на отпадъците;

Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща”;
Увеличаване на дела на участието на обществеността в прилагане политиките по управление на отпадъците;
Съвременен стандарт на живот чрез подобряване на ВиК инфраструктурата;
Осигуряване на достатъчни количества питейна вода за всички населени места на територията на общината;
Подобряване на ВиК системата в общината;
Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;
Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво;
Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване /ОВОС, ЕО, Разрешителни режими и др./;
Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;
Запазване на околната среда в туристическите райони;
Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие;
Съхраняване и опазване на защитените територии и зони;
Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси;
Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда;
Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;
Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика;
Повишаване на екологичната информираност и образование на населението;
Създаване на условия за включване на населението в инициативи по опазване на околната среда;
Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда;
Провеждане на информационни кампании и обучения на подрастващото поколение за опазване на околната среда и прилагане на интегриран подход.

В Плана за действие за **Опазване на биоразнообразието** са предвидени дейностите: Спазване на ограниченията за опазване на местообитанията и птиците в защитените зони в Общината; Проучване на възможности за финансиране на проекти за опазване и подобряване на биоразнообразието в Общината; Проучване на възможности за развитие на екологичен туризъм; Осигуряване на възможност за подаване на сигнали от граждани свързани с нарушения на забраните в защитените зони сигнали за бедстващи животни и птици на територията на Общината както и за подаване на предложения за развитие и опазване на биоразнообразието; Проучване на възможности за финансиране на проекти за опазване и развитие на потенциална на лечебните растения на територията на общината.

IV. Защитени зони и територии, включени в територията на МИГ „Белене-Никопол“

1. Разлика между защитени зони и защитени територии

На територията на МИГ „Белене-Никопол“ са разположени няколко защитени зони и защитени територии, които се припокриват, но са с различни режими на опазване. Мерките по ОПОС, включени в Стратегията се отнасят **само за защитените зони по Натура 2000**, които обаче включват в себе си и някои видове защитени територии и съответно имат допълнителни ограничения за някои дейности. Защитените територии се обявяват по Закона за защитените територии, докато защитените зони са всъщност българското участие в европейската мрежа Натура 2000 и се определят от Закона за Биологичното разнообразие

Защитени зони е термин въведен с приемането на **Закона за биологичното разнообразие** (Обн. ДВ бр.77/9.08.2002 г. с всички последващи изменения и допълнения). Законът урежда отношенията между държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Република България. Защитени зони се наричат местата от Националната екологична мрежа Натура 2000. Този закон определя опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в България като регламентира изграждането на защитени зони за опазване и поддържане на благоприятно природозащитно състояние на местообитания и видове в техния естествен район на разпространение. Чрез закона в България са транспонирани Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директива на местообитанията) и Директива 79/409/ЕИО на Съвета относно опазването на дивите птици (Директивата за птиците), като постановява създаването на зони за опазване и включването им в европейската мрежа Натура 2000.

Законът за биологичното разнообразие определя: опазване на представителни за страната ни и за Европа типове природни местообитания и местообитания на застрашени, редки и ендемични растителни и животински видове в рамките на Национална екологична мрежа; опазване на защитените растителни и животински видове от флората и фауната на България, включително и на тези, които са обект на ползване и търговия; опазване на генетичните ресурси и разнообразието на растителни и животински видове извън естествената им среда; регулиране на въвеждането на неместни и повторното въвеждане на местни растителни и животински видове в природата; регулиране на търговията с екземпляри от застрашени видове от дивата флора и фауна; опазване на вековни и забележителни дървета. Включването в Натура 2000 е задължително условие за всички страни-членки на ЕС, представлява мрежа от защитени зони в цяла Европа и едновременно с това е създаване и провеждане на целенасочени политики за спиране на загубата на биологично разнообразие. Като цели на Натура 2000 (чл. 2 на Дир. 92/43) са определени: опазване на биологичното разнообразие; създаване на общи за целия съюз мерки за съхраняване или възстановяване на биологичното разнообразие; създаване на мерки, отчитащи

икономическите, обществените и културните изисквания, както и регионалните и местните особености.

Законът за защитените територии (Обн. ДВ бр.133 /11.11.1998 г. с всички последващи изм. и доп.) регламентира различните категории **защитени територии**, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. В защитените територии се включват гори, земи и водни площи (без населени места). Земите в тях са с различно предназначение и различна форма на собственост. Само в резерватите и националните паркове земята е изключителна държавна собственост и при обявяването на такъв тип територия, съществуващата частна или общинска собственост се отчуждава. Защитените територии се управляват от МОСВ, областните му подразделения РИОСВ и дирекциите на Националните и Природните паркове. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие, екосистемите и естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа.

Съгласно член 5 от Закона, категориите защитени територии са: **Резерват** - строго защитена територия, забранена всякаква човешка дейност, с изключение на посещения с научна и образователна цел; **Национален парк** - строго защитена територия, някои дейности позволени, съобразно зонирването на територията с план за управление; **Природна забележителност** - опазване на забележителни обекти на неживата природа (дюни, скали, пещери, водопади и т.н.); позволени са дейности, които не увреждат конкретната забележителност; **Поддържан резерват** - разрешени са дейности с консервационна цел; **Природен парк** – целят устойчиво взаимодействие между хората и природата, Планове за управление предлагат зонирване на тези територии като определят специфични режими, в зависимост от консервационната значимост на всяка от зоните; **Защитена местност** – насочени са към опазване на местообитания и устойчиво ползване на природни ресурси , разрешени са дейности, които са в съответствие с режимите на ползване, регламентирани със заповед за обявяване и план за управление, при наличие на такъв.

Световният съюз за защита на природата въвежда 5 категории защитени територии - от най-строго защитените резервати Ia и wilderness територии Ib, до тези с най-либерален режим, VI категория – защитена територия с устойчиво използване на ресурсите. Нашите категории по ЗЗТ са приведени в съответствие с универсалната категоризация (IUCN)

Резерват	категория Ia на IUCN
Национален парк	категория II на IUCN
Природна забележителност	категория III на IUCN
Поддържан резерват	категория IV на IUCN
Природен парк	категория IV или V на IUCN
Защитена местност	категория IV или V на IUCN

Съществува още една специфична категория защитени територии – т.нар. **Биосферни резервати** под егидата на Юнеско, които се управляват по Програмата Човек и Биосфера към Юнеско. Основните им характеристики според Севилската стратегия (1995 г.) са че демонстрират възможностите за устойчиво съжителство между човека и природата. Имат три основни функции: консервационна, развиваща и логистична, като тези функции се осъществяват чрез зонирание на биосферните резервати и включването им в световната мрежа на биосферни резервати. В България през 1977 г. са обявени 16 биосферни резервати, които обаче в настоящия момент не отговарят на Севилската стратегия, базират се на съществуващо у нас природозащитно законодателство, не са нова защитена категория, а са строги резервати по Закона за защитените територии. За тях често се използва термина „биосферни паркове“, за да се разграничат от старите биосферни резервати като цел и функция, докато тече процеса на ревизиране на мрежата съгласно Стратегията за изход на Юнеско.

2. Защитени зони в мрежата Натура 2000 на територията на МИГ „Белене-Никопол“

На територията на двете общини, съставляващи МИГ са разположени изцяло или частично 8 защитени зони, включени в мрежата Натура 2000 – по Директивата за местообитанията и по Директивата за птиците. В община Белене има 5 зони (2 за местообитанията и 3 за птиците), в община Никопол – 6 зони (3 за местообитанията и 3 за птиците), като 3 от зоните са общи за двете общини: Никополско плато BG0000247, Персина BG0000396 (и двете за местообитанията) и Никополско плато BG0002074 (33 за птиците).

В община Белене:

Никополско плато BG0000247

Категория: 33 по Директивата за местообитанията;

Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-247-122-2007

Обща площ: 18500.69 хектара

Намира се изцяло на територията на МИГ. В община Белене включва населените места: с. Бяла вода, с. Деков, с. Кулина вода, с. Петокладенци, а в община Никопол обхваща: с. Вълбел, с. Дебово, с. Евлогиево, с. Жернов, с. Лозица, с. Любеново, с. Муселиево, с. Новачене, с. Санадиново, с. Черковица. Припокрива се частично със 33 по директивата за птиците Никополско плато BG0002074;

Персина BG0000396

Категория: 33 по Директивата за местообитанията

Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-396-122-2007; Промяна в площта - увеличаване с Решение No.811 от 16.11.2010 г., бр. 96/2010 на ДВ

Обща площ: 25684.19 хектара

Попада частично на територията на МИГ. В община Белене – самият град Белене, в община Никопол – град Никопол, с. Драгаш войвода, с. Черковица. Останалата част от зоната е в община Свищов (област Велико Търново) – град Свищов и с. Ореш. Припокрива се частично с Природен парк Персина.

Никополско плато BG0002074

Категория: ЗЗ по Директивата за птиците

Заповед No.РД-841 от 17.11.2008 г., бр. 108/2008 на Държавен вестник 2-1-2074-841-2008; Промяна в режима на дейностите със Заповед No.РД-80 от 28.01.2013 г., бр. 10/2013 на Държавен вестник;

Обща площ: 22246.4 хектара

Намира се на територията на МИГ. В община Белене обхваща населените места: гр. Белене, с. Бяла вода, с. Деков, с. Кулина вода. В община Никопол: гр. Никопол, с. Вълбел, с. Дебово, с. Драгаш войвода, с. Евлогиево, с. Жернов, с. Лозица, с. Любеново, с. Муселиево, с. Новачене, с. Санадиново, с. Черковица; припокрива се частично със ЗЗ по директивата за местообитанията Никополско плато BG0000247;

Цели на обявяване: **1.** Опазване и поддържане на местообитанията на посочените в т. 2 видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; **2.** Възстановяване на местообитанията на видове птици по т. 2, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания): 1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Червена чапла (*Ardea purpurea*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Белоока потапница (*Aythya nyroca*), Осояд (*Pernis apivorus*), Морски орел (*Haliaeetus albicilla*), Орел змияр (*Circaetus gallicus*), Тръстикова блатар (*Circus aeruginosus*), Полска блатар (*Circus cyaneus*), Ливаден блатар (*Circus pygargus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Малък орел (*Hieraaetus pennatus*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Кокилобегач (*Himantopus himantopus*), Белобуза рибарка (*Chlidonias hybridus*), Черна рибарка (*Chlidonias niger*), Бухал (*Bubo bubo*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синявица (*Coracias garrulus*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), Късопръста чучулига (*Calandrella brachydactyla*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Полска бърбрия (*Anthus campestris*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*); 2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Малък гмурец (*Tachybaptus ruficollis*), Сива чапла (*Ardea cinerea*), Фиш (*Anas penelope*), Зимно бърне (*Anas crecca*), Лятно бърне (*Anas querquedula*), Голям ястреб (*Accipiter gentilis*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Черношипа

ветрушка (*Керкенец*) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Зеленоножка (*Gallinula chloropus*), Лиска (*Fulica atra*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Голям горски водобегач (*Tringa ochropus*), Късокрил кюкавец (*Actitis hypoleucos*), Белокрила рибарка (*Chlidonias leucopterus*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

Режим на дейности: **1.** Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива; **2.** Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения; **3.** Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади; **4.** Забранява се извършването на скално катерене в периода от 1 март до 31 юли. **5.** Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство; **6.** Забранява се косенето на ливадите от периферията към центъра с бързодвижеща се техника и преди 15 юли.

Припокриване (частично или пълно): **1.** Защитена местност: КИСЕЛЕЦ **2.** Защитена местност: ПЛАВАЛА **3.** Природен парк: ПЕРСИНА **4.** Природна забележителност: ПЕЩЕРА НАНИН КАМЪК; **5.** Природна забележителност: СКАЛНАТА ЦЪРКВА

Комплекс Беленски острови BG0002017

Категория: 33 по Директивата за птиците

Заповед No.РД-82 от 12.02.2008 г., бр. 26/2008 на Държавен вестник 2-1-2017-82-2008

Обща площ 7009.77 хектара

Включва землищата на населените места гр. Белене, община Белене и гр. Свищов, община Свищов, област Велико Търново.

Цели на обявяване: **1.** Опазване и поддържане на местообитанията на посочените в т. 2 видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; **2.** Възстановяване на местообитания на видове птици по т. 2, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания): **1.** Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*), Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Гривеста чапла (*Ardeola ralloides*), Малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Ръждива чапла (*Ardea purpurea*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Блестящ ибис (*Plegadis falcinellus*), Бяла лопатарка (*Platalea leucorodia*), Белоока потапница (*Aythya nyroca*), Малък нирец (*Mergus albellus*), Черна каня (*Milvus migrans*), Морски орел (*Haliaeetus albicilla*), Тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), Орел рибар (*Pandion haliaetus*), Белошипа ветрушка (*Falco naumanni*), Дългоклюна чайка (*Larus genei*), Речна рибарка (*Sterna hirundo*), Белобуза рибарка (*Chlidonias hybridus*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синявица (*Coracias garrulus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*); **2.** Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Червеногуш гмурец (*Podiceps grisegena*),

Черноврат гмурец (*Podiceps nigricollis*), Голям корморан (*Phalacrocorax carbo*), Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*), Сива гъска (*Anser anser*), Фиш (*Anas penelope*), Сива патица (*Anas strepera*), Зимно бърне (*Anas crecca*), Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*), Шилоопашата патица (*Anas acuta*), Лятно бърне (*Anas querquedula*), Качулата потапница (*Aythya fuligula*), Звънарка (*Bucephala clangula*), Голям нирец (*Mergus merganser*), Лиска (*Fulica atra*), Обикновена калугерица (*Vanellus vanellus*), Голям брегобегач (*Calidris canutus*), Черноопашат крайбрежен бекас (*Limosa limosa*), Голям горски водобегач (*Tringa ochropus*), Речна чайка (*Larus ridibundus*), Чайка буреветница (*Larus canus*).

Режим на дейности: **1.** Забранява се унищожаването на островни образувания; **2.** Забранява се извършването на дейности, свързани с отводняване или пресушаване на мочурища и естествени водни обекти; **3.** Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (единични и групи дървета) в земеделските земи; **4.** Забранява се разораването и залесяването на ливади, пасища и мери; **5.** Забранява се извършването на сечи в горите от местни видове, които водят до намаляване на тяхното площно разпространение или до смяна на видовете; **6.** Забранява се извършването на сечи в радиус 300 м около гнезда на грабливи птици и около гнездови колонии на чапли през периода на гнездене (март - юли); **7.** Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите по горите; **8.** Забранява се косенето на ливадите до 1 юли.

Припокриване (частично или пълно): **1.** Защитена местност: ПЕРСИН **2.** Защитена местност: ПЕРСИН ИЗТОК **3.** Поддържан резерват: ПЕРСИНСКИ БЛАТА **4.** Природен парк: ПЕРСИНА **5.** Резерват: КИТКА **6.** Резерват: МИЛКА

Свищовско-Беленска низина BG0002083

Категория: 33 по Директивата за птиците

Обявена със Заповед No.РД-768 от 28.10.2008 г., бр. 102/2008 на Държавен вестник 2-1-2083-768-2008; Промяна в режима на дейностите със Заповед No.РД-82 от 28.01.2013 г., бр. 10/2013 на Държавен вестник;

Обща площ: 5439.8 хектара

Включва град Белене и село Татари, община Белене и град Свищов и с. Ореш, община Свищов, област Велико Търново;

Цели на обявяване: **1.** Опазване и поддържане на местообитанията на посочените в т. 2 видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; **2.** Възстановяване на местообитания на видове птици по т. 2, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания): 1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*), Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Гривеста чапла (*Ardeola ralloides*), Малка бяла чапла (*Egretta*

garzetta), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Червеногуша гъска (*Branta ruficollis*), Тръстикова блатар (*Circus aeruginosus*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Кокилобегач (*Himantopus himantopus*), Турилик (*Burhinus oedicephalus*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синявица (*Coracias garrulus*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*); 2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*), Сива гъска (*Anser anser*), Обикновена калугерица (*Vanellus vanellus*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

Режим на дейности: **1.** Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета, защитни горски пояси) при ползването на земеделските земи като такива; **2.** Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения; **3.** Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади; **4.** Забранява се косенето на тръстика в периода от 1 март до 15 август; **5.** Забранява се паленето на тръстиковите масиви и крайбрежна растителност. **6.** Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство.

Припокриване (частично или пълно): **1.** Защитена местност: КАЙКУША **2.** Природен парк: ПЕРСИНА

В община Никопол:

Никополско плато BG0000247

Категория: 33 по Директивата за местообитанията;

Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-247-122-2007

Обща площ: 18500.69 хектара

Намира се изцяло на територията на МИГ. В община Белене включва населените места: с. Бяла вода, с. Деков, с. Кулина вода, с. Петокладенци, а в община Никопол обхваща: с. Вълбел, с. Дебово, с. Евлогиево, с. Жернов, с. Лозица, с. Любеново, с. Муселиево, с. Новачене, с. Санадиново, с. Черковица. Припокрива се частично със 33 по директивата за птиците Никополско плато BG00002074;

Обнова - Караман дол BG0000239

Категория: 33 по Директивата за местообитанията

Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-239-122-2007

Обща площ: 10748.67 хектара

Намира се на територията на 6 общини и две области. От територията на МИГ – с. Бацова махала и с. Санадиново, община Никопол. Обхваща още: град Славяново, община Плевен, с. Тотлебен, община Пордим, гр. Левски, с. Асеновци, с. Аспарухово, с. Българене, с. Варана, с. Градище, с. Изгрев, с. Козар Белене, с. Малчика, с. Обнова, с.

Стежерово, с. Трънчовица – всички в община Левски, област Плевен. От област Велико Търново – с. Сломер, община Павликени, с. Деляновци, с. Червена, община Свищов.

Персина BG0000396

Категория: 33 по Директивата за местообитанията

Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-396-122-2007; Промяна в площта - увеличаване с Решение No.811 от 16.11.2010 г., бр. 96/2010 на ДВ

Обща площ: 25684.19 хектара

Попада частично на територията на МИГ. В община Белене – самият град Белене, в община Никопол – град Никопол, с. Драгаш войвода, с. Черковица. Останалата част от зоната е в община Свищов (област Велико Търново) – град Свищов и с. Ореш. Припокрива се частично с Природен парк Персина.

Никополско плато BG0002074

Категория: 33 по Директивата за птиците

Заповед No.РД-841 от 17.11.2008 г., бр. 108/2008 на Държавен вестник 2-1-2074-841-2008; Промяна в режима на дейностите със Заповед No.РД-80 от 28.01.2013 г., бр. 10/2013 на Държавен вестник;

Обща площ: 22246.4 хектара

Намира се на територията на МИГ. В община Белене обхваща населените места: гр. Белене, с. Бяла вода, с. Деков, с. Кулина вода. В община Никопол: гр. Никопол, с. Въбел, с. Дебово, с. Драгаш войвода, с. Евлогиево, с. Жернов, с. Лозица, с. Любеново, с. Муселиево, с. Новачене, с. Санадиново, с. Черковица; припокрива се частично със 33 по директивата за местообитанията Никополско плато BG0000247;

Обнова BG0002096

Категория: 33 по Директивата за птиците

Заповед No.РД-555 от 05.09.2008 г., бр. 84/2008 на Държавен вестник 2-1-2096-555-2008

Обща площ: 5422.21 хектара

Намира се на територията на две области: област Плевен, община Никопол – с. Бацова махала; община Плевен – град Славяново; община Пордим – с. Тотлебен; община Левски - с. Българене, с. Изгрев, с. Козар Белене, с. Малчика, с. Обнова, с. Стежерово, с. Трънчовица; област Велико Търново, община Свищов – с. Деляновци.

Цели на обявяване: **1.** Опазване и поддържане на местообитанията на посочените в т. 2 видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; **2.**

Възстановяване на местообитания на видове птици по т. 2, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания): 1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), Малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*), Голям воден бик (*Botaurus stellaris*), Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Гривеста чапла (*Ardeola ralloides*), Малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Червена чапла (*Ardea purpurea*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Блестящ ибис (*Plegadis falcinellus*), Лопатарка (*Platalea leucorodia*), Белоока потапница (*Aythya nyroca*), Орел змияр (*Circaetus gallicus*), Тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), Полски блатар (*Circus cyaneus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Малък сокол (*Falco columbarius*), Сив жерав (*Grus grus*), Голяма пъструшка (*Porzana porzana*), Средна пъструшка (*Porzana parva*), Малка пъструшка (*Porzana pusilla*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Кокилобегач (*Himantopus himantopus*), Саблеклюн (*Recurvirostra avosetta*), Турилик (*Burhinus oedicnemus*), Златиста булка (*Pluvialis apricaria*), Бойник (*Philomachus pugnax*), Голяма бекасица (*Gallinago media*), Малък горски водобегач (*Tringa glareola*), Малка чайка (*Larus minutus*), Речна рибарка (*Sterna hirundo*), Белобуза рибарка (*Chlidonias hybridus*), Черна рибарка (*Chlidonias niger*), Бухал (*Bubo bubo*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синявица (*Coracias garrulus*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Полска бъбрица (*Anthus campestris*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*); 2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Малък гмурец (*Tachybaptus ruficollis*), Голям гмурец (*Podiceps cristatus*), Черногуш гмурец (*Podiceps nigricollis*), Голям корморан (*Phalacrocorax carbo*), Сива чапла (*Ardea cinerea*), Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*), Бял ангъч (*Tadorna tadorna*), Фиш (*Anas penelope*), Сива патица (*Anas strepera*), Зимно бърне (*Anas crecca*), Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*), Шилоопашата патица (*Anas acuta*), Лятно бърне (*Anas querquedula*), Клопач (*Anas clypeata*), Кафявоглава потапница (*Aythya ferina*), Качулата потапница (*Aythya fuligula*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Воден дърдавец (*Rallus aquaticus*), Зеленоножка (*Gallinula chloropus*), Лиска (*Fulica atra*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Обикновена калугерица (*Vanellus vanellus*), Малък брегобегач (*Calidris minuta*), Средна бекасица (*Gallinago gallinago*), Черноопашат крайбрежен бекас (*Limosa limosa*), Малък свирец (*Numenius phaeopus*), Голям свирец (*Numenius arquata*), Голям червеноног водобегач (*Tringa erythropus*), Малък червеноног водобегач (*Tringa totanus*), Малък зеленоног водобегач (*Tringa stagnatilis*), Голям зеленоног водобегач (*Tringa nebularia*), Голям горски водобегач (*Tringa ochropus*), Късокрил кюкавец (*Actitis hypoleucos*), Речна чайка (*Larus ridibundus*), Белокрыла рибарка (*Chlidonias leucopterus*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

Режим на дейности: 1. Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета, защитни горски пояси) при ползването на земеделските земи като такива; 2. Забранява се залесяването на ливади, пасища, както и

превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения; **3.** Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади; **4.** Забранява се пресушаването на влажни зони; **5.** Забранява се косенето на тръстика в периода от 1 март до 15 август; **6.** Забранява се паленето на тръстикови масиви и крайбрежна растителност.

Остров Лакът BG0002091

Категория: 33 по Директивата за птиците

Заповед No.РД-512 от 22.08.2008 г., бр. 78/2008 на Държавен вестник 2-1-2091-512-2008

Обща площ: 1260.94 хектара

Намира се в община Никопол – град Никопол и село Драгаш войвода

Цели на обявяване: **1.** Опазване и поддържане на местообитанията на посочените в т. 2 видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; **2.** Възстановяване на местообитания на видове птици по т. 2, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания): 1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*), Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), Малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Малък нирец (*Mergus albellus*), Морски орел (*Haliaeetus albicilla*); 2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Голям гмурец (*Podiceps cristatus*), Черногуш гмурец (*Podiceps nigricollis*), Голям корморан (*Phalacrocorax carbo*), Сива чапла (*Ardea cinerea*), Ням лебед (*Cygnus olor*), Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*), Сива гъска (*Anser anser*), Фиш (*Anas penelope*), Сива патица (*Anas strepera*), Зимно бърне (*Anas crecca*), Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*), Лятно бърне (*Anas querquedula*), Клопач (*Anas clypeata*), Кафявоглава потапница (*Aythya ferina*), Качулата потапница (*Aythya fuligula*), Звънарка (*Bucephala clangula*), Голям нирец (*Mergus merganser*).

Режим на дейности: **1.** Забранява се строителството на нови пристанища, терминали и на промишлени предприятия; **2.** Забранява се унищожаването на островни образувания; **3.** Забранява се депонирането и временното съхранение на отпадъци; **4.** Забранява се извършването на дейности, свързани с отводняване, пресушаване или промяна на водния режим на мочурища и естествени водни обекти, освен при изпълнение на дейности, свързани с подобряване състоянието на водните екосистеми и местообитания; **5.** Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива; **6.** Забранява се залесяването на ливадите и пасищата, както и превръщането им в обработваеми земи; **7.** Забранява се извършването на сечи в горите от местни видове, които водят до намаляване на тяхното площно разпространение или до смяна на видовете; **8.** Забранява се извършването на сечи в радиус 300 м около гнезда на грабливи птици и около гнездови колонии на чапли през периода на гнездене (март -

юли); **9.** Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите по горите.

Припокриване (частично или пълно): Природен парк: ПЕРСИНА

3. Защитени територии в МИГ „Белене-Никопол“

На територията на МИГ съществуват общо 11 защитени територии от всички видове, с изключение на категорията Национален парк. В община Белене защитените територии са 7 – 1 природен парк, 2 резервата, 1 поддържан резерват и 3 защитени местности. В община Никопол защитените територии са 5 – 1 природен парк, 2 защитени местности и 2 природни забележителности. Обща защитена територия за двете общини е Природен парк Персина. Много от защитените територии се припокриват или попадат в защитените зони по Натура 2000.

В община Белене

Китка (Код в регистъра: 37)

Категория: Резерват; Международен статус: Рамсарска конвенция

Обявена със Заповед No.1106 от 02.12.1981 г., бр. 101/1981 на Държавен вестник; Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-814 от 15.09.2010 г., бр. 87/2010 на Държавен вестник

Обща площ: 27.59 хектара

Намира се в град Белене, община Белене. Припокрива се с Природен парк: ПЕРСИНА и ЗЗ по директивата за птиците: Комплекс Беленски острови; Включена в Защитена зона Персина BG0000396.

Цели на обявяване: Първична характерна растителност и съществуващо гнездо на морски орел.

Режим на дейности: 1. В резервата се забраняват всякакви дейности, с изключение на: 1. тяхната охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;

Милка (Код в регистъра: 55)

Категория: Резерват; Международен статус: Рамсарска конвенция

Обявена с Постановление на Министерски Съвет No.849 от 28.03.1948 г., бр. на Държавен вестник 1-1-55-849-1948; промяна със Заповед No.2245 от 30.12.1956 г., бр. на Държавен вестник ; Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-638 от 14.08.2012 г., бр. 75/2012 на Държавен вестник

Обща площ: 38.9 хектара

Намира се в град Белене, община Белене. Припокрива се с Природен парк: ПЕРСИНА и ЗЗ по директивата за птиците: Комплекс Беленски острови; Включена в Защитена зона Персина BG0000396.

Цели на обявяване: Първични върбови гори

Режим на дейности: 1. В резервата се забраняват всякакви дейности, с изключение на: 1. тяхната охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;

Персински блата (Код в регистъра: 34)

Категория: Поддържан резерват

Заповед No.1106 от 02.12.1981 г., бр. 101/1981 на Държавен вестник; Прекатегоризация със Заповед No.393 от 15.10.1999 г., бр. 99/1999 на Държавен вестник

Обща площ: 385.2 хектара

Намира се в град Белене, община Белене. Припокрива се с Природен парк: ПЕРСИНА и ЗЗ по директивата за птиците: Комплекс Беленски острови; Включена в Защитена зона Персина BG0000396.

Цели на обявяване: Образци на островната природа на долен Дунав, съхраняване местообитанията и популациите на редки и застрашени от изчезване водолюбиви растения и животни.

Режим на дейности: 1. До утвърждаване на план за управление в поддържания резерват се разрешава извършване на следните дейности: 1. Възстановяване на водния режим; 2. Възстановяване и поддържане на местообитанието - влажните зони.

Персин изток (Код в регистъра: 316)

Категория: Защитена местност

Заповед No.РД-1106 от 02.12.1981 г., бр. 101/1981 на Държавен вестник; Прекатегоризация със Заповед No.РД-711 от 10.06.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник;

Обща площ: 718.9 хектара

Намира се в град Белене, община Белене. Припокрива се с Природен парк: ПЕРСИНА и ЗЗ по директивата за птиците: Комплекс Беленски острови; Включена в Защитена зона Персина BG0000396

Цели на обявяване: Опазване на местообитания на застрашени, редки и уязвими растителни и животински видове и съобщества.

Режим на дейности: 1. Забранява се всякакви дейности нарушаващи самобитния характер на природата с изключение на 1. паша на добитък; 2.експлоатацията на усвоените топови месторастения, като при следващите залесявания се внася и върба; 3.регулиране числеността на дивеча.

Персин (Код в регистъра: 537)

Категория: Защитена местност

Обявена със Заповед No.РД-284 от 03.04.2012 г., бр. 38/2012 на Държавен вестник;

Обща площ: 551.3 хектара

Намира се в гр. Белене, община Белене. Припокрива се частично или напълно с Природен парк: ПЕРСИНА и 33 по директивата за птиците: Комплекс Беленски острови и представлява бившата буферна зона на поддържаения резерват „Персински блата“.

Режим на дейности: 1. Забранява се промяна на характера на съществуващата растителност; 2. Забранява се всякакво строителство; 3. Забранява се разораването и усвояването на земята за селскостопански нужди; 4. Разрешава се пашата на добитък; 5. Разрешава се експлоатацията на усвоените топови мероприятия, като при следващите залесявания се внася върба; 6. Разрешава се регулиране числеността на дивеча, от затвора в гр. Белене.

Киселец (Код в регистъра: 311)

Категория: Защитена местност

Обявена със Заповед No.РД-1187 от 19.04.1976 г., бр. 44/1976 на Държавен вестник; Прекатегоризация със Заповед No.РД-705 от 10.06.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник 705-2003 г. ; Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-884 от 25.11.2013 г., бр. 6/2014 на ДВ

Обща площ: 11.95 хектара

Намира се в община Белене, село Кулина вода. Припокрива се частично или напълно със 33 по директивата за птиците: Никополско плато.

Цели на обявяване: Опазване на находище на уязвим вид - червен божур (*Paeonia peregrina* Mill.)

Режим на дейности: 1. Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също и изкореняване на всякакви растения 2. Забранява се пашата на добитък през всяко време 3. Забранява се преследването на диви животни, птици и техните малки и разваляне на гнездата или леговищата им 4. Забранява да се разкриват на кариери за

всякакви инертни и други материали, повреждането или изменянето на естествения облик на местността, включително и на водните течения 5. Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите 6. Забранява се извеждането на голи и интензивни главни сечи 7. Забранява се всякакво строителство 8. Разрешава се извеждането на сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета

Персина (Код в регистъра: 9)

Категория: Природен парк; Международен статус: Рамсарска конвенция

Заповед No.РД-684 от 04.12.2000 г., бр. 105/2000 на Държавен вестник; Приемане на План за управление с Решение No.287 от 11.04.2012 г., бр. 31/2012 на Държавен вестник; Приемане на План за управление с Решение No.77 от 11.02.2016 г., бр. 13/2016 на Държавен вестник;

Обща площ: 21762.2 хектара

Паркът е разположен на територията на община Белене – град Белене, община Никопол – град Никопол и село Драгаш войвода и община Свищов – град Свищов и село Ореш. Припокриване (частично или пълно): 1. Защитена местност: КАЙКУША (община Свищов) 2. Защитена местност: ПЕРСИН 3. Защитена местност: ПЕРСИН ИЗТОК 4. Защитена местност: ПЛАВАЛА 5. Поддържан резерват: ПЕРСИНСКИ БЛАТА 6. Резерват: КИТКА 7. Резерват: МИЛКА 8. ЗЗ по директивата за птиците: Комплекс Беленски острови 9. ЗЗ по директивата за птиците: Никополско плато 10. ЗЗ по директивата за птиците: Остров Лакът 11. ЗЗ по директивата за птиците: Свищовско-Беленска низина. Припокрива се и със ЗЗ по местообитанията Персина BG0000396.

Цели на обявяване: 1. Опазване, възстановяване и поддържане на разнообразието на местните екосистеми и ландшафти, местните видове диви растения и животни, както и на местните сортове и породи. 2. Възстановяване на заливни гори и влажни зони в Свищовско-Беленската низина и съседни дунавски острови.

Режим на дейности: 1. Забраняват се дейности, свързани със или водещи до отводняване или нарушаване на водния режим на съществуващите влажни зони; 2. Забранява се превръщане на ливадите и пасищата от държавния и общинския поземлен фонд в обработваеми земи; 3. Забранява се намаляване на залесената площ в горския фонд; 4. Забранява се намаляване на горския фонд чрез смяна на предназначението на земята; 5. Забранява се намаляване на площта на естествените гори, собственост на държавата и общините; 6. Забранява се извеждането на сечи в гнездовите колонии на защитени видове птици, както и на безопасно разстояние от тези колонии, определено от държавното лесничество и парковата дирекция през размножителния период на птиците -март-юли (вкл.); 7. Забранява се регулиране на дивечовите запаси на островите през периода март-юли (вкл.).

На територията на **община Белене** се намират и група защитени вековни дървета:

Вид	Място	Обиколка метри	Височина метри	Възраст години	Заповед за обявяване №
Бяла топола	о. Персин	6.2	26	200	715/12.03.1975г
Бяла върба	о. Персин	5.4	23	180	715/12.03.1975г
Бяла топола	о. Персин	5	10	125	715/12.03.1975г
Група от 15 тополови дървета	о. Персин	до 6.5	25-30	150/200	715/12.03.1975г
Бяла топола	Петокладенци м. „Елията				441/07.08.1978
Дива круша	Петокладенци м. „Елията				441/07.08.1978
Дива круша	Петокладенци, м. „Елията				441/07.08.1978

В община Никопол:

Елията (Код в регистъра: 59)

Категория: Защитена местност

Обявена със Заповед No.282 от 10.04.1981 г., бр. 36/1981 на Държавен вестник

Обща площ: 30.0 хектара

Намира се в община Никопол – село Бацова махала.

Цели на обявяване: Характерна крайречна гора с отделни вековни дървета;

Режим на дейности: 1. Забраняват се всякакви дейности като нараняване на стъблата, чупене на клоно и други, които биха довели до повреждане на дърветата 2. Забранява се преминаването и паркирането на моторни превозни средства 3. Забранява се пашата на кози 4. Забранява се всякакво строителство, освен в случаите, когато такова е предвидено в устройствения проект на защитената местност 5. Забранява се извеждането на сечи освен санитарни

Плавала (Код в регистъра: 309)

Категория: Защитена местност

Заповед No.РД-1187 от 19.04.1976 г., бр. 44/1976 на Държавен вестник; Прекатегоризация със Заповед No.РД-702 от 09.06.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник

Обща площ: 28.1 хектара

Намира се в град Никопол, община Никопол; Припокриване (частично или пълно) с: 1. Природен парк: ПЕРСИНА 2. 33 по Директивата за птиците: Никополско плато

Цели на обявяване: Опазване на находище на редкия вид гол сладник (*Glycyrrhiza glabra* L.)

Режим на дейности: 1. Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също и изкореняване на всякакви растения 2. Забранява се пашата на добитък през всяко време 3. Забранява се преследването на диви животни, птици и техните малки и разваляне на гнездата или леговищата им 4. Забранява да се разкриват на кариери за всякакви инертни и други материали, повреждането или изменянето на естествения облик на местността, включително и на водните течения 5. Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите 6. Забранява се извеждането на голи и интензивни главни сечи 7. Забранява се всякакво строителство 8. Разрешава се извеждането на сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета

Пещера Нанин камък (Код в регистъра: 523)

Категория: Природна забележителност

Заповед No.РД238 от 07.06.1996 г., бр. 55/1996 на Държавен вестник; Промяна в режима на дейностите със Заповед No.РД-926 от 13.12.2012 г., бр. 3/2013 на Държавен вестник; Заповед No.РД-640 от 14.08.2013 г., бр. 79/2013 на Държавен вестник;

Обща площ: 2.6 хектара

Намира се в община Никопол, село Муселиево. Припокрива се със 33 по директивата за птиците: Никополско плато, включена е в територията на 33 по директивата за местообитанията Никополско плато BG0000247.

Цели на обявяване: 1. Пещера 2. Местообитание на прилепи

Режим на дейности: 1. Забранява се внасяне на неприсъщи за района растителни и животински видове; 2. Забраняват се дейности, свързани с къртене, чупене, пробиване и разширяване на отвори в пещерите и скалните венци; 3. Забранява се унищожаване, повреждане и изнасяне на елементи от пещерната структура (камъни и пещерни образувания); 4. Забранява се разкопаване и изнасяне на глина и гуано; 5. Забранява се унищожаване, повреждане, пренасяне и изнасяне на палеонтоложки или археологически находки, с изключение при провеждането на регламентирани научни изследвания; 6. Забранява се палене на огън, опушване с дим, използване на пиротехнически, димни и огнени ефекти, използване на взрив; 7. Забранява се поставянето на надписи или знаци по стените, пода, тавана или входа на пещерите, с изключение за целите на картографирането; 8. Забранява се скално катерене, екипиране на катерачески маршрути, включително поставяне на клинове чрез пробиване и лепене, провеждане на бързи скокове и други дейности, свързани с използването на пещерите за спортни прояви; 9. Забранява се използването на пещерите за осъществяването на производствени и складови дейности; 10. Забранява се влизане в пещерата Нанин камък в периодите 25 май - 31 юли и 1 ноември - 1 април, с изключение на посещения с

научна цел и мониторинг; 11. Забранява се убиване, улавяне и изнасяне на троглобионти през всички фази на тяхното развитие.

Скалната църква (Код в регистъра: 529)

Категория: Природна забележителност

Заповед No.1634 от 27.05.1976 г., бр. 54/1976 на Държавен вестник; Прекатегоризация със Заповед No.РД-709 от 10.06.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник;

Обща площ: 1.0 хектара

Намира се край град Никопол, община Никопол. Припокрива се частично със ЗЗ по Директивата за птиците: Никополско плато

Цели на обявяване: Опазване на забележителен ландшафт, резултат на хармонично съжителство на човека и природата.

Режим на дейности: 1. Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също така и изкореняването на всякакви растения; 2. Забранява се пашата на добитък през всяко време; 3. Забранява се преследването на диви животни, птици и техните малки и развалянето на гнездата или леговищата им; 4. Забранява се разкриването на кариери за всякакви инертни и други материали, увреждането или изменението на естествения облик на местността, включително и на водните течения; 5. Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите; 6. Забранява се извеждането на интензивни и голи главни сечи; 7. Забранява се всякакво строителство; 8. Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета;

Персина (Код в регистъра: 9)

Категория: Природен парк; Международен статус: Рамсарска конвенция

Паркът е разположен на територията на община Белене – град Белене, община Никопол – град Никопол и село Драгаш войвода и община Свищов – град Свищов и село Ореш.

На територията на **община Никопол** се намират и няколко защитени вековни дървета:

Летен дъб в местността "Плавала", землището на гр. Никопол.

Летен дъб м. „Рогът”, землище с.Муселиево

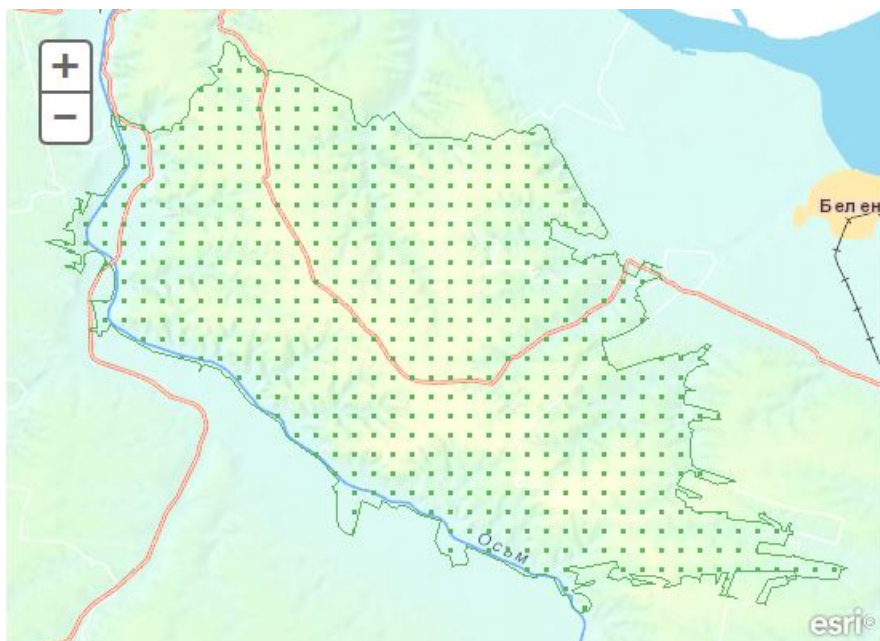
Летен дъб при входа на с. Муселиево

V. Защитени зони в обхвата на СВОМР

1. Защитена зона Никополско плато (BG0000247)

Защитена зона по Директива за местообитанията, тип SCI, (припокрива защитена зона по Директива за птиците). Обявена с решение 122/2007 г. на МС от 02.03.2007/ДВ бр. 21, формулярът е актуализиран през 2016-09, с Решение на европейската комисия от 12 декември 2008 година.

Дължина: 24.9628, Ширина: 43.6111, Обща площ: 18503.18 ха

Предвидени в СВОМР видове за опазване:

Бозайници: *Rhinolophus euryale* - Южен подковонос; *Rhinolophus blasii* - Средиземноморски подковонос; *Myotis blythii* - Остроух нощник; *Myotis caraccinii* - Дългопръст нощник; *Myotis myotis* - Голям нощник

Земноводни и влечуги: *Vombina bombina* - Червенокоремна бумка; *Triturus karelinii* - Голям гребенест тритон; *Emys orbicularis* - Обикновена блатна костенурка

Т.е всички видове, описани в СВОМР. От видовете не са потвърдени и са само с потенциални местообитания: *Rhinolophus blasii* - Средиземноморски подковонос; *Myotis blythii* - Остроух нощник; *Myotis myotis* - Голям нощник; *Triturus karelinii* - Голям гребенест тритон. Макар че тези видове са включени в таблиците на СВОМР, проекти, свързани с тях са определени от УО на ОПОС като „рискови“, тъй като има опасност от неизпълнение на индикаторите.

Зоната попада изцяло на територията на МИГ „Белене-Никопол“ и включва следните населени места от двете общини:

Населено място	ЕКАТТЕ	Община	Област
Бяла вода	07630	Белене	Плевен
Деков	20537	Белене	Плевен
Кулина вода	40573	Белене	Плевен
Петокладенци	56085	Белене	Плевен
Въбел	12365	Никопол	Плевен
Дебово	20314	Никопол	Плевен
Евлогиево	27019	Никопол	Плевен
Жернов	29310	Никопол	Плевен
Лозица	44152	Никопол	Плевен
Любеново	44536	Никопол	Плевен
Муселиево	49415	Никопол	Плевен
Новачене	51932	Никопол	Плевен
Санадиново	65320	Никопол	Плевен
Черковица	80697	Никопол	Плевен

Източник Натура 2000

Цели на опазване

Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Предмет на опазване

Природни местообитания

91E0 *	Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae)	12.02706 ха
6110 *	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi	14.61751 ха
6240 *	Субпанонски степни тревни съобщества (Sub-continental steppic grasslands)	518.08903 ха
6250 *	Панонски лъсови степни тревни съобщества (Pannonic loess steppic grasslands)	1498.01745 ха
6510	Низинни сенокосни ливади (Lowland hay meadows (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>))	74.01272 ха
8210	Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове (Calcareous rocky slopes with chasmophytic vegetation)	5.55095 ха

8310	Неблагоустроени пещери (Caves not open to the public)	5 броя
91F0	Крайречни смесени гори от Quercus robur, Ulmus laevis и Fraxinus excelsior или Fraxinus angustifolia покрай големи реки (Ulmenion minoris)	4.49627 ха
91H0 *	Панонски гори с Quercus pubescens	95.67994 ха
91Z0	Мизийски гори от сребролистна липа	389.49193 ха

* - Приоритетно местообитание или вид от Директива 92/43/ЕЕС

Видове

Бозайници	Земноводни и влечуги	Риби	Безгръбначни
Широкоух прилеп Barbastella barbastellus	Червенокоремна бумка Vombina bombina	Распер Aspius aspius	Бисерна мида Unio crassus
Видра Lutra lutra	Жълтокоремна бумка Vombina variegata	Черна балканска мряна Barbus meridionalis	Обикновен сечко Cerambyx cerdo
Европейски вълк Canis lupus	Ивичест смок Elaphe quatuorlineata	Обикновен щипок Cobitis taenia	Бръмбар рогач Lucanus cervus
Добруджански (среден) хомяк Mesocricetus newtoni	Обикновена блатна костенурка Emys orbicularis	Украинска минога Eudontomyzon mariae	Буков сечко Morimus funereus
Дългокрил прилеп Miniopterus schreibersi	Шипобедена костенурка Testudo graeca	Белопера кротушка Gobio albipinnatus	Осmodерма Osmoderma eremita
Степен пор Mustela eversmannii	Шипоопашата костенурка Testudo hermanni	Европейска горчивка Rhodeus sericeus amarus	Алпийска розалия Rosalia alpina
Остроух нощник Myotis blythii	Добруджански тритон Triturus dobrogicus		Ивичест теодокус Theodoxus transversalis
Дългопръст нощник Myotis capaccinii	Голям гребенест тритон Triturus karelinii		
Трицветен нощник Myotis emarginatus			
Голям нощник Myotis myotis			
Средиземноморски подковонос Rhinolophus blasii			
Южен подковонос Rhinolophus euryale			
Голям подковонос Rhinolophus ferrumequinum			
Малък подковонос Rhinolophus hipposideros			
Подковонос на Мехели Rhinolophus mehelyi			
Лалугер Spermophilus citellus			
Пъстър пор Vormela peregusna			

(видовете, отбелязани с **болд** са предвидените за опазване в СВOMP)

Местността Никополско плато се намира в Дунавската равнина южно от град Никопол. Представлява карстово плато с елементи от степна растителност и наличие на пещери. На север граничи с река Дунав и града, на запад и юг с река Осъм, а на изток със Свищовско-Беленската низина. Южните му склонове се спускат стръмно към река Осъм от с. Санадиново на изток до с. Жернов на запад и формират ръб с множество скални разкрития. Най-високи са над с. Новачене, местност Голото бърдо – 256 м. н. в. Между селата Муселиево и Дебово се простира редица от скални венци с много пролуки и пещери и почти отвесни каменни сипеи. Между тях малки рекички и поройни вади, идващи от дълбоките долове по билото са издълбали напречни дерета с бели стени, покрити с непроходими храсталаци от смрадлика и драка. В най-високата си част билото на платото е равно, земите се обработват, а в землищата на селата Въбел, Евлогиево и Любеново има и големи лозя. На север над река Дунав при Никопол платото свършва с висока варовикова стена. В нея е издълбана скална църква, а на върха е се е издигала Никополската крепост. Само руините и забележителната порта напомнят за това важно през Средновековието търговско и военно средище. В крепостта е прекарал последните си дни като български монарх цар Иван Шишман.

Геоложкият строеж е уникален - разкриват се пластове, утаени през различни периоди – от долно кредни варовици до плейстоценски лъос. Най-богати на фосили са пластовете от горна креда. Понякога слой с дебелина 30-40 см и дължина няколко десетки метра е съставен изцяло от черупките на миди, белемнити и морски таралежи, живели в древния океан Тетис. Напролет по сипеите и скалните поляни разцъфтява степна флора, почти същата като на нос Калиакра – дребната перуника (*Iris pumila*), източната превара (*Scutellaria orientalis*), перестото коило (*Stipa joanis*), татарската гърлица (*Goniolimon tataricum*), извитият игловръх (*Alyssum tortuosum*) и кримският лен (*Linum tauricum*). Някои от срещащите се в Никополско растения доскоро бяха известни от единични находища в Североизточна България - гара Каспичан, Побитите камъни. Сред тях са кавказката копривка (*Celtis caucasica*), картъловидният карамфил (*Dianthus pardiformis*), украинската коча билка (*Nepeta ucraïnica*), храстовидната карагана (*Caragana frutex*). Голям процент от територията съставляват широколистните гори с мозаечно разположение, основно смесените гори от космат дъб (*Quercus pubescens*) с подлес от смрадлика (*Cotynus coggygria*), но също така и малки площи със смесени гори от сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), цер и полски клен (*Acer campestre*). По поречието на Осъм има остатъци от крайречни галерии от бяла върба (*Salix alba*). Преобладават тополовите култури (описани от Бондев, 1991). В западната част на платото около река Осъм има разливи, стари корита, влажни ливади и открити скални терени. Фауната също е разнообразна. Сухите, напечени от слънцето хълмове се обитават от много влечуги. Разнообразната орнитофауна населява скалите, ливадите, горите и храсталаците в доловете. Срещат се черният щъркел (*Ciconia nigra*), белоопашатият мишелов (*Buteo rufinus*), малкият орел (*Hieratus pennatus*), орелът змияр (*Circaetus gallicus*), соколът орко (*Falco subbuteo*), бухалът (*Bubo bubo*) и гарванът (*Corvus corax*). Сред многобройните пойни птици има и някои с по-южно или източно разпространение в България – червенокръстата лястовица (*Hirundo daurica*), дебелоклюнатата чучулига (*Melanocorypha calandra*), червеноглавата сврачка (*Lanius*

senator) и черноглавата овесарка (*Emberiza melanoscephala*). По обширните затревени склонове има големи колонии на лалугери и полевки. Различни видове прилепи обитават пещерите. От хищниците в района се срещат белката (*Martes foina*), язовецът (*Meles meles*), лисицата (*Vulpes vulpes*), в р. Осъм – видрите (*Lutra lutra*), пъстрият (*Vormela peregusna*) и степен (*Mustela eversmanni*) пор, чакалът (*Canis aureus*) и понякога вълци (*Canis lupus*). Присъствието на вълците зависи от копитните бозайници, от които сърната (*Capreolus capreolus*) и дивата свиня (*Sus scrofa*), са многобройни по тези места. Срещат се по-рядко и благородни елени (*Cervus elaphus*).

Според **формуляра на Натура 2000**, приоритет на зоната е да се запазят 9 местообитания от европейско значение. Тази зона е най-важната в България за местообитание 6250 Панонски льосови степни тревни съобщества, както и има най-важното значение в Дунавската равнина за популациите на лалугера (*Spermophilus citellus*) и шипоопашатата костенурка (*Testudo hermanni*). Запазва едно от двете популации в България на картъловиден карамфил (*Dianthus nardiformis*) и най-голямата от пясъковиден ранилист (*Stachys arenariaeformis*). Включва находища с голяма концентрация на редки, застрашени и ендемични растителни съобщества, като например такива с участието на местния български ендемичен *Linum tauricum* ssp. *Linearifolium* (като част от Субпанонските степни тревни съобщества). Каменната растителност е много специфична - *Dianthus nardiformis*, *Celtis glabrata*. Като комплекс от различни характеристики - флора, фауна, геология - това е един от най-важните обекти в зоните по Натура 2000 в Северна България.

Обработваемата земеделска площ заема 41% от платото, 19% са заети от широколистни листопадни гори, 18% от сухи тревни съобщества и степи, а останалата част са храстови съобщества, култивирани дървета, и земя с друго предназначение. Основните отглеждани култури са пшеница и други зърнени, малка част лозя и трайни насаждения, пасища и мери, използвани за животновъдство. От с. Дебово до с. Лозица платото е разсечено от широкия нов път за Белене, направен за непостроената АЕЦ.

Код	Описание	Покритие%
N15	Обработваеми земи	41.0
N16	Широколистни листопадни гори	19.0
N09	Сухи ливади, степи	18.0
N08	Равнини, шубраци	9.0
N21	Негорски площи, заети с растителни видове (включително градини, лозя, трайни насаждения)	8.0
N23	Други земи (включително градове, села, пътища, места за отпадъци, мини, индустриални обекти)	5.0
	Общо	100

Източник – Стандартен доклад Натура 2000, възможно е данните да са актуализирани

Сред основните заплахи за флората и фауната на платото са очертани: интензивното селско стопанство – голяма част от платото е заравнено и превърнато в обработваеми земеделски площи; монокултурното земеделие, предполагащо големи блокове земя,

които фрагментират местообитанията на редица видове; промяната на речните корита и водния режим, строенето на диги, осушаване на земи за превръщането им в земеделски; урбанизацията, пътно строителство, употребата на пестициди и хербициди в селското стопанство; привнасянето на чужди, нетипични за региона видове. Например, в миналото склоновете на платото са терасирани за култури от черен бор (*Pinus nigra*), които бързо са изсъхнали, но непоправимите вреди върху фосилите, флората и фауната вече са нанесени. В следствие на експлоатацията на две незаконни каменни кариери преди няколко години са унищожени 40% от хабитатите с консервационна стойност. Унищожени са 2 двойки ценни видове птици и съществена част популацията на шипобедрената костенурка в Северна България. Унищожени са 30% от популацията на изключително редкия ендемичен вид *Dianthus nardiformis*. Взривена е скална ниша, местообитание на прилепи. Унищожени са популации на 5 защитени вида растения от Приложение III на Закона за биологичното разнообразие. Вреди са нанесени и от хидроенергийния възел при Железни врата, които променя водния режим и нормалното функциониране на Дунавската речната система.

Препоръчителните общи мерки за опазване на видовете и местообитанията в Никополско плато в доклада на Натура 2000: Намалване на торовете и пестицидите, използвани за отглеждане. Незаконните кариери трябва да бъдат спрени незабавно. Екологично управление на горите. Спиране на сечта във варните и дъбовите гори. Присъединяване на обекта към природния парк "Персина".

Важна част от изпълнението на мерките, предвидени в СВОМР по ОПОС е наличието на **местообитание 8310 Неблагоустроени пещери** – местообитание на всички видове прилепи, предвидени за опазване. Според формуляра на Натура 2000 пещерите в зоната се използват от 6 пещеролюбиви вида прилепи, чиято обща численост през лятото достига до 917 екз. и 2 екз. през зимата. Съобразно данните от проведеното второ картиране през 2011/2012, природно местообитание 8310 е представено в зоната с общо 5 пещери, броят на проверените и изследвани на терен неблагоприятни пещери в зоната е 3 обекта - всички около село Муселиево. Повечето пещери са с малка дължина. Пещерната фауна е сравнително бедна. Само за пещерата Нанин камък е известно, че се обитава от значими летни колонии прилепи.

Според данните на пещерните дружества, използвани при картирането по Натура, известните пещери в района са:

Име	№ район и пещера	Местност	Населено място	Описание	Обща дължина	Картирана
Мореница 1	102013	Мореница	Муселиево	Едноетажна, Неразклонена Проходна	25м	29/09/1971г. "Планинец" ("Прилеп1962") София
Мореница 2	102014	Мореница	Муселиево	Едноетажна, Разклонена, Проходна	130м	29/09/1971г "Планинец" ("Прилеп1962")

						София
Кремъчната пещера	102015	Нанин камък	Муселиево	Едноетажна, Разклонена, Проходна	116м	21/09/1971г. Стринава" Дряново
Нанин камък Природна забележителност	102016	Нанин камък	Муселиево	Едноетажна, Разклонена	178м	29/09/1971г от „Планинец“, София Прекартирана1986г Обявена за Защитен природен обект с площ 14.1ха 1996
Жидюва дупка	102001	Нанин камък	Муселиево	Едноетажна, Разклонена	32м	1971г от „Планинец“, София, прекартирана 23/10/1986г от „Студенец“, Плевен
Нанина дупка	102046	Нанин камък	Муселиево	Проходна	10м	1986, „Студенец“, Плевен
Лютица	102051	Нанин камък	Муселиево	Едноетажна, Неразклонена	11м	1986, Студенец" Плевен

Източник *Натура* 2000, и <http://www.hinko.org/bgcaves/viewcaves.php?type=102>

Заплахите за този вид местообитание, съответно и за видовете прилепи, които го обитават, според формуляра на *Натура*: Не са установени пещери, които се използват за селскостопанска дейност – мандри и гъбарници, не са установени пещери, които се използват за водоползване и водохващане, няма такива, в които се извършва изхвърляне на течни и твърди химикали; няма такива, в които се изхвърлят мъртви животни, няма такива, в които се използват експлозиви, няма и такива със свлачища. По **Параметър 3.8**: Брой пещери, чиито входове се засипват, запушват или разрушават поради естествени или други причини в зоната е установена 1 пещера, за която е регистрирано, че е подложена на тази заплаха; по **Параметър 3.10**: Брой пещери, в които се извършва спелеотуризм в зоната е установена 1 пещера, за която е регистрирано, че е подложена на тази заплаха; по **Параметър 3.11**: Брой пещери, в които се извършва вандализм (чупене на пещерни образувания, палене на огън и т.н.) в зоната са установени 2 пещери, за които е регистрирано, че са подложени на тази заплаха; по **Параметър 3.12**: Брой пещери, в които се извършва иманярство в зоната е установена 1 пещера, за която е регистрирано, че е подложена на тази заплаха. Общата оценка на състоянието на природно местообитание 8310 в зоната по трите критерия е „неблагоприятно-незадоволително“.

Безспорно за зоната най-важна е **пещерата Нанин Камък**, в която са регистрирани летни колонии прилепи от над 900 екземпляра. Тя се намира край село Муселиево (община Никопол), разположено на брега на река Осъм с надморската височина е между 1 и 49 м. Районът около селото е богат на пещери, процепи и пропасти. За отвесната скала над селото – местността Нанин камък се носят легенди – тя се нарича така по името на девойка, която се хвърля от тази 100 метрова скала и загива, за да не стане съпруга на турския бей.

Пещера Нанин камък (Код в регистъра: 523) е защитена територия в категорията „Природна забележителност“, обявена със Заповед No.РД238 от 07.06.1996 г., бр. 55/1996 на ДВ, с Промяна в режима на дейностите със Заповед No.РД-926 от 13.12.2012 г., бр. 3/2013 на ДВ, Заповед No.РД-640 от 14.08.2013 г., бр. 79/2013 на ДВ.

Общата ѝ площ е 2.6 хектара и представлява 0.01% покритие от площта на защитената зона Никополско плато. Цели на обявяване са: 1. Пещера; 2. Местообитание на прилепи

Режимът на дейности включва: 1. Забранява се внасяне на неприсъщи за района растителни и животински видове; 2. Забраняват се дейности, свързани с къртене, чупене, пробиване и разширяване на отвори в пещерите и скалните венци; 3. Забранява се унищожаване, повреждане и изнасяне на елементи от пещерната структура (камъни и пещерни образувания); 4. Забранява се разкопаване и изнасяне на глина и гуано; 5. Забранява се унищожаване, повреждане, пренасяне и изнасяне на палеонтоложки или археологически находки, с изключение при провеждането на регламентирани научни изследвания; 6. Забранява се палене на огън, опушване с дим, използване на пиротехнически, димни и огнени ефекти, използване на взрив; 7. Забранява се поставянето на надписи или знаци по стените, пода, тавана или входа на пещерите, с изключение за целите на картографирането; 8. Забранява се скално катерене, екипиране на катерачески маршрути, включително поставяне на клинове чрез пробиване и лепене, провеждане на бърджи скокове и други дейности, свързани с използването на пещерите за спортни прояви; 9. Забранява се използването на пещерите за осъществяването на производствени и складови дейности; 10. Забранява се влизане в пещерата Нанин камък в периодите 25 май - 31 юли и 1 ноември - 1 април, с изключение на посещения с научна цел и мониторинг; 11. Забранява се убиване, улавяне и изнасяне на троглобионти през всички фази на тяхното развитие.

Пещера Нанин камък е в Списъка на значимите прилепни пещери и минни галерии в България подлежащи на мониторинг по НСМБР, както и в Списъка на подземни местообитания на прилепи в България с национална, европейска и международна значимост.

По отношение **на влечугите и земноводните**, предвидени в СВОМР за опазване в зоната, важни са всички местообитания, свързани с крайречни и влажни зони, реки, стоящи водоеми, блата, изкуствени водоеми – рибарници, канали, микроязовири и т.н., каквито има по поречието на р. Осъм, както и около всички населени места. От описаните във формуляра местообитания тези видове са свързани с алувиалните гори (91E0 *) и видовете крайречни гори (91F0). В границите на Никополско плато, както вече стана дума, заплахите за видовете земноводни и влечуги са свързани предимно с корекцията на леглата на реките, промяна на водния режим на реките, създаването на диги, баластриери, зауствания, водоземане, строителство, което фрагментира популациите и др.

В „Плана за управление на речните басейни в Дунавския регион 2016-2021“ е предвидена мярката „Възстановяване на надлъжна и напречна свързаност на реката - меандри и странични ръкави“ за водно тяло BG1OS130R1115 (р. Осъм от вливане на р.

Ломя при Левски до вливане на р. Мечка при Дебово, включително приток - р. Мечка). Дейностите по мярката включват строителство – разрушаване на съществуваща дига или изграждане на нова, ако се налага, изкопни и насипни работи, изграждане на водостоци за преминаване през дига, изграждане на линейни съоръжения - канали и др. Тъй като в резултат на мярката ще се възстанови естествения характер на средата, въздействията по отношение на водозависимите видове и природни местообитания, чието природозащитно състояние е влошено вследствие на извършените в миналото корекции на речното корито, ще бъдат положителни в дългосрочен аспект. В предвидените за изпълнение на мярката места по данни от проект „Картиране – Фаза I“ потенциално благоприятен ефект ще има за следните природни местообитания и видове, включени стандартния формуляр за зоната: **6250 Панонски льосови степни тревни съобщества**, **91E0 Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)**, *Spermophilus citellus*, *Lutra lutra*, *Mustela eversmannii*, *Vormela peregusna*, *Rhinolophus mehelyi*, *Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus ferrumequinum*, ***Rhinolophus euryale***, ***Rhinolophus blasii***, ***Myotis blythii***, *Barbastella barbastellus*, *Miniopterus schreibersi*, ***Myotis capaccinii***, *Myotis emarginatus*, ***Myotis myotis***, ***Triturus karelinii***, ***Bombina bombina***, *Bombina variegata*, *Testudo hermanni*, *Testudo graeca*, ***Emys orbicularis***, *Triturus dobrogicus*, *Elaphe sauromates*, *Aspius aspius*, *Rhodeus sericeus amarus*, *Barbus meridionalis*, *Cobitis taenia*, *Eudontomyzon mariae*, *Unio crassus*, *Lycaena dispar*, *Cerambyx cerdo*, *Morimus funereus*, *Theodoxus transversalis*. Благоприятното въздействие за прилепите се дължи на възстановяването на техните ловни местообитания, свързани с водоеми и гори. С цел намаляване на потенциалните негативни въздействия по време на изпълнение на мярката в ПУРБ се препоръчва: - при проекта за възстановяване на надлъжната и напречна свързаност на реката да се съобрази разпространението на природните местообитания и убежища (укрития) колонии на видове, предмет на опазване в зоната, за да се избегне увреждането им; - дейностите по възстановяване на речни корита и меандри да се извършват извън периода на хибернация / размножаване на потенциално засяганите видове; - при планирането и дейностите по възстановяване на надлъжната и напречна свързаност на реката да се избягва засягане на ПМ 6250 и 91E0; - при изграждане на съоръжения за възстановяване на надлъжната и напречна свързаност на реката да се прилага екологосъобразна организация на дейностите – къс срок за изпълнение извън размножителния период на потенциално засяганите видове.

Всички тези препоръки трябва да се имат предвид и **при реализация на други проекти по ОПОС, включително и тези, реализирани от МИГ**, както и да се избягва дублиране на дейностите.

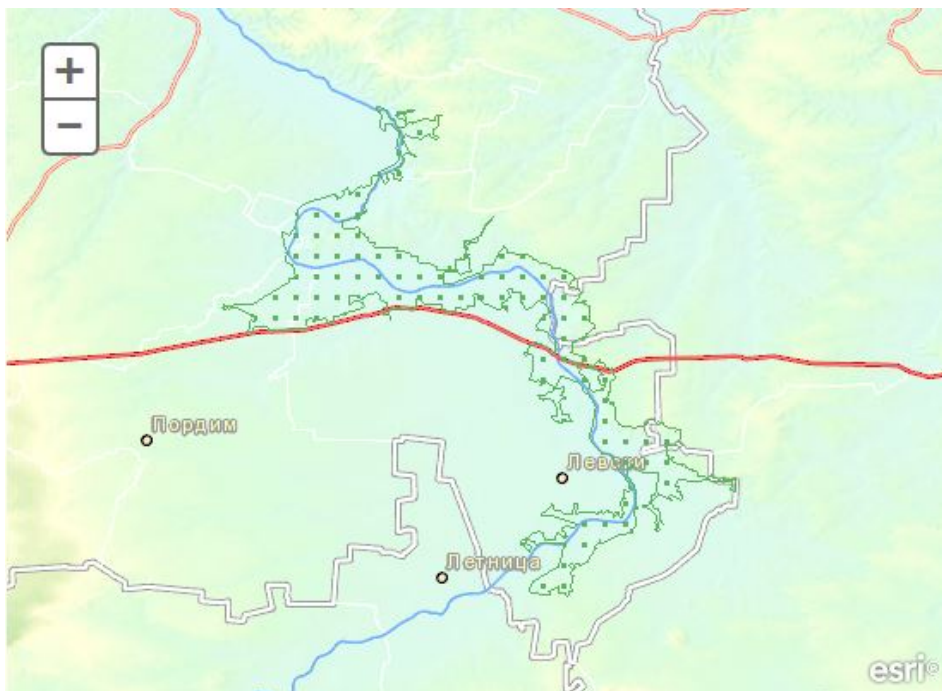
С цел да бъдат избегнати бъдещи заплахи за видовете и местообитанията, свързани с водните режими в зоната, в ПУРБ се предлагат и допълнителни мерки: - Забрана за намаляването на проводимостта на речните легла, включително чрез баражи и прагове, без съответното разрешително; - Забрана за нарушаването на естественото състояние на леглата, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици; - Забрана за включване на нови потребители, заустващи отпадъчни води, към канализационните системи на

населените места, селищните и курортните образувания в случаите, когато не може да се осигури отвеждането и/или пречистването им; - Забрана за издаване на разрешителни за водоземане когато се създава риск от влошаване на състоянието на сухоземни екосистеми пряко зависими от подземните води; - Забрана за издаване на разрешителни за водоземане от подземни води, когато се създава риск от влошаване на състоянието на свързаните повърхностни водни тела; - Преразглеждане, изменение или прекратяване на разрешителни за водоземане когато се създава опасност от влошаване на състоянието на свързаните повърхностни водни тела. Препоръчва се и допълнителна мярка за включване в ПУРБ: Забрана за изменение и продължаване на разрешителни за изземване на наносни отложения в речни участъци с природни местообитания и видове, предмет на опазване в защитената зона; Забрана за изменение и продължаване на разрешителни за изземване на наносни отложения в речни участъци с природни местообитания и видове, предмет на опазване в защитената зона.

2. Защитена зона Обнова - Караман дол (BG0000239)

Защитена зона по Директива за местообитанията, тип SCI, Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-239-122-2007, Решение на ЕК от 12 декември 2008 година.

Дължина 25.078, ширина 43.4549, Обща площ 10750.81 ха

Предвидени в СВOMP видове за опазване: Само земноводни и влечуги - *Bombina bombina* - Червенкоремна бумка и *Emys orbicularis* - Обикновена блатна костенурка. И двата вида са потвърдени (регистрирани) в зоната.

Попада на територията на 6 общини - 4 от област Плевен и 2 от област Велико Търново. На територията на МИГ са обхванати само две селища - с. Бацова махала и с. Санадиново (община Никопол)

Селище	ЕКАТТЕ	Община	Област
Бацова махала	02957	Никопол	Плевен
Санадиново	65320	Никопол	Плевен
Асеновци	00761	Левски	Плевен
Аспарухово	00802	Левски	Плевен
Българене	07274	Левски	Плевен
Варана	10080	Левски	Плевен
Градище	17556	Левски	Плевен
Стежерово	69153	Левски	Плевен
Изгрев	32531	Левски	Плевен
Козар Белене	37647	Левски	Плевен
Гр. Левски	43236	Левски	Плевен
Малчика	46841	Левски	Плевен
Обнова	53089	Левски	Плевен
Трънчовица	73345	Левски	Плевен
Тотлебен	72881	Пордим	Плевен
Гр. Славяново	67088	Плевен	Плевен
Сломер	67475	Павликени	Велико Търново
Деляновци	20630	Свищов	Велико Търново
Червена	80457	Свищов	Велико Търново

Източник Натура 2000

Цели на опазване

Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона

Предмет на опазване

Природни местообитания

91E0 *	Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Pandion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), Alluvial forests with <i>Alnus glutinosa</i> and <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	7.74058 ха
1530 *	Панонски солени степи и солени блата (<i>Pannonic salt steppes and salt marshes</i>)	806.31075 ха

3150	Естествени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydrocharition, Natural eutrophic lakes with Magnopotamion or Hydrocharition-type vegetation	139.76052 ха
6110 *	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi (Rupicolous calcareous or basophilic grasslands of the Alysso-Sedion albi)	1.29009 ха
6240 *	Субпанонски степни тревни съобщества (Sub-continental steppic grasslands)	322.5243 ха
6250 *	Панонски лъсови степни тревни съобщества (Pannonic loess steppic grasslands)	163.3048 ха
40C0 *	Понто-сарматски широколистни храстчета (Ponto – sarmatic deciduous tickets)	0.0258 ха
91F0	Крайречни смесени гори от Quercus robur, Ulmus laevis и Fraxinus excelsior или Fraxinus angustifolia покрай големи реки (Ulmenion minoris), Riparian mixed forest of Quercus robur, Ulmus laevis and Ulmus minor, Fraxinus excelsior or Fraxinus angustifolia along the great rivers (Ulmenion minoris)	350.4764 ха
91H0 *	Панонски гори с Quercus pubescens (Pannonian woods with Quercus pubescens)	57.62434 ха
91I0 *	Евро-сибирски степни гори с Quercus spp. (Euro-Siberian steppic woods with Quercus spp.)	187.81665 ха
91M0	Балкано-панонски церово-горунови гори (Pannonian-Balkanic turkey oak-sessile oak forests)	237.80791 ха
91Z0	Мизийски гори от сребролистна липа (Moesian silver lime woods)	0.88586

* - Приоритетно местообитание или вид от Директива 92/43/ЕЕС

Видове

Бозайници	Земноводни и влечуги	Риби	Безгръбначни
Видра <i>Lutra lutra</i>	Червенокоремна бумка <i>Vombina vombina</i>	Распер <i>Aspius aspius</i>	Бисерна мида <i>Unio crassus</i>
* Европейски вълк <i>Canis lupus</i>	Ивичест смок <i>Elaphe quatuorlineata</i>	Черна (балканска) мряна <i>Barbus meridionalis</i>	Обикновен сечко <i>Cerambyx cerdo</i>
Добруджански хомяк <i>Mesocricetus newtoni</i>	Обикновена блатна костенурка <i>Emys orbicularis</i>	Обикновен щипок <i>Cobitis taenia</i>	Бръмбар рогач <i>Lucanus cervus</i>
Лалугер, <i>Spermophilus citellus</i>	Шипобедрена костенурка <i>Testudo graeca</i>	Европейска горчивка <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Буков сечко <i>Morimus funereus</i>
Пъстър пор <i>Vormela peregusna</i>	Шипоопашата костенурка <i>Testudo hermanni</i>		*Алпийска розалия <i>Rosalia alpina</i>
Степен пор <i>Mustela eversmannii</i>			
Дългокрил прилеп <i>Miniopterus schreibersi</i>			
Дългопръст нощник <i>Myotis saraccinii</i>			

Средиземноморски подковонос <i>Rhinolophus blasii</i>			
Южен подковонос <i>Rhinolophus euryale</i>			

* - Приоритетно местообитание или вид от Директива 92/43/ЕЕС

От растенията – приоритетно за опазване е само Четирилистно разковниче (*Marsilea quadrifolia*)

В болд са предвидените за опазване в СВОМР видове в тази зона - **червенокоремната бумка и обикновената блатна костенурка**

Обнова-Карамандол се намира в Дунавската хълмиста равнина и представлява старата заливна равнина на река Осъм – широколистна гора с наводнени райони откъм реката, с околности от сухи склонове, покрити със степна растителност или ксерофилни дъбови гори. Преобладават асиметрични плоски ридове, със стръмни западни и полегати източни склонове, най-честите скали са варовиците, наблюдават се мергели и пясъчници, по възвишенията над Осъм преобладават льосовите форми, а в низината – алувиални наслаги. Климатът в зоната е умерено-континентален, основната речна артерия е реката Осъм, която има дъждовно-снежен режим на подхранване, с известен принос на карстовите подземни води. Поради карстовото влияние максимумът е април-май, а маловодието е лятно-есенно. Около реката има малки мочури, които пресъхват през лятото, някои от старите корита са се затлачили и са се превърнали в блата. В крайречната зона е създадена мрежа от рибарници и микроязовири. Доскоро през миналия век долината на река Осъм е представлявала разнообразен комплекс от заливни гори с доминацията на летен дъб *Quercus robur*, полски ясен, бяла и черни тополи, върба, а сега е силно изменена от човешката дейност.

Според формуляра на Натура 2000 зоната е едно от най-важните места за опазване на смесените крайречни гори (Habitat 91F0), които включват и една от последните оцелели гори на *Quercus robur* (Обикновен летен дъб). Тук е мястото с най-голямо значение в България за Европейското Четирилистно разковниче (*Marsilea quadrifolia*), има и един рядък запазен фрагмент (2 кв.м.) от много рядко местообитание - 40C0 (Понто-сарматски широколистни храстчета) – зоната е най-важна в Северна България за неговото опазване. Тъй като зоната е ценен комплекс от солени ливади и пасища, рибарници, дъбови гори, сухи хълмове със степна растителност, тя е важна за опазването и на редица видове риби, земноводни и влечуги, както и междинна спирка за мигриращите видове птици.

Други важни видове на територията на зоната, които не са под специална защита, но са ценни за опазване са: Сивосинкав клин (*Astragalus glaucus*) – рядък вид, който се среща и в района на Балчишка тузла, в района на залив Болата (Каварненско) и около Дуранкулашкото езеро, където числеността на популациите е под 100 индивида, расте върху плитски хумусно-карбонатни почви или по мергелни варовици в отворени ксерофитни тревни съобщества; Храстовидна карагана (*Caragana frutex mollis*) -

палеарктично растение от рода Карагана, семейство Бобови; Елвезиевото кокиче (*Galanthus elwesii*) е вид едноседелно растение от рода Кокиче, включено в Червената книга на РБ като застрашен вид; Български жълт хедизарум (*Hedysarum grandiflorum* Pall. subsp. *Vulgaricum*) от сем. Бобови - застрашен вид, включен в Червената книга, български ендемит, който се среща по склоновете на хълмове, в състава на ксеротермни, отворени степни съобщества, върху слабо засолени мергели и варовици, също така е ендемит за Дунавската равнина; Плаваща лейка (*Salvinia natans*) - вид папратовидни растения, дребно плаващо растение с тънко хоризонтално стъбло и листа; Обикновена мехурка (*Utricularia vulgaris*) – хищен вид растение, което се развива във влажна почва и се храни с малки насекоми като в България се срещат 3 вида хищни растения от Семейство Мехуркови - Малка мехурка (*Utricularia minor*) - застрашен вид според Червената книга на РБ; Обикновена мехурка (*Utricularia vulgaris*) - рядък вид, най-разпространен от трите вида; Незабележима мехурка (*Utricularia neglecta*) - застрашен вид. От рибите в Обнова-Караман дол важно значение имат Уклеятата (*Alburnus alburnus*) - вид ситна речна риба от семейство Шаранови. Също се нарича блескач, пръскач, плюске или терзийка), *Barbus barbatus* – бяла мряна, *Carassius auratus* - златната рибка, която за пръв път е отгледана успешно в Китай преди около 1000 години, *Leuciscus cephalus* - речен кефал или клен, *Pseudorasbora parva* - вид лъчеперка. От земноводните и влечугите - *Hyla arborea* (Дървесница), *Lacerta viridis* (Зелен гущер), *Natrix natrix* (Жълтоуха водна змия, наричана също обикновена водна змия), *Pelobates fuscus* (Обикновена чесновница или Северна чесновница – вид сухоземна жаба), *Rana esculenta* (Зелената водна жаба), *Rana ridibunda* (Голяма водна жаба) *Triturus vulgaris* (Малък гребенест тритон, наричан още Обикновен тритон). Птици – среден пъстър кълвач *Dendrocopos medius*, черен кълвач *Dryocopus martius*, черночела сврачка *Lanius minor*, градинска овесарка *Emberiza hortulana*, белоопашат мишелов, сив кълвач *Picus canus*, сирийски пъстър кълвач *Dendrocopos syriacus*, червеногърба сврачка, *Lanius colluri*, синявица *Coracias garrulus*, козодой *Caprimulgus europaeus*.

Територията на зоната обхваща 43% обработваема земеделска земя – предимно орни ниви, 38% тревни площи и степи, 11% широколистни листопадни гори, а останалата част са храстови съобщества, други земи и водни площи.

Код	Описание	Покритие %
№15	Други обработваеми земи	43.0
N09	Сухи ливади, степи	38.0
N16	Широколистни листопадни гори	11.0
N08	Равнини, шубраци	4.0
N23	Други земи (включително градове, села, пътища, места за отпадъци, мини, индустриални обекти)	3.0
N06	Вътрешни водни тела (застояла вода, течаща вода)	1.0
	Общо:	100

Източник, Стандартен доклад *Натура 2000*, възможно е данните да са актуализирани

В зоната е включена защитената местност „**Мешова гора**“ (извън територията на МИГ) - източно от село Деляновци, община Свищов. Площта ѝ е 5,8 ха и се намира от

снежно кокиче, двуцветен синчец, жълт минзухар и други полски цветя. Представлява малка гора с редки тревисти и храстови растителни видове. До с. Трънчовица (община Левски) на десния бряг на Осъм има оцеляла алувиална гора от летен дъб (рядкото местообитание 91F0), отсреща на левия бряг се намира гора от същия тип в **защитената местност Елията** (с. Бацова махала, община Никопол), която обаче е извън границите на зоната „Обнова-Караман дол“.

Основните заплахи за местообитанията и видовете се дължат на човешката дейност. Заливната низина е силно променена в последните 50 години - много от естествените съобщества с населяващата ги флора и фауна са заменени от обработваеми площи – ниви, пасища и тайни насаждения, значително въздействие са оказвали горско-стопанските дейности, пресушаването на блатата и мочурищата - почти всички блата в поречието на Осъм са пресушени, самата река е коригирана, което е довело до промяна на нейната екосистема и дрениране на подземните води. Продължаващите заплахи са от нерегламентирана сеч и изменения в хидроложкия режим на реката. През 2014 г. РИОСВ, Плевен установява и незаконен добив на строителни материали в землището на село Малчика, община Левски. Включването на тази част от поречието на Осъм в зона от Натура 2000 дава добри възможности за възстановяване на естествените хабитати.

Препоръчителните общи мерки за опазване на видовете и местообитанията в Обнова-Караман дол в доклада на Натура 2000: Общо управление на горите, за да се получи по-добро опазване на местообитанията. Възстановяване на старите речни легла на река Осъм. Спиране на незаконната сеч. Строга защита на дивите гори. Реинтродукция на *Marsilea quadrifolia* в други водоеми в зоната. План за управление на нивото на водите в равнината. Създаване на нова защитена територия - "Герена – Обнова“.

Опазването на двата вида земноводни, предвидени в СВОМР е свързано с наличието на всякакви стоящи водоеми, езерца, локви, рибарници, блата, реки, бари и потоци, заливни площи и т.н. и е съотносимо с описаните във формуляра местообитания: алувиални гори (91E0 *), панонски солени степи и солени блата (1530 *), естествени еутрофни езера (3150), крайречни смесени гори (91F0). Предвидените проекти трябва да са само в землищата на двете селища от МИГ – Бацова махала и Санадиново.

В „Плана за управление на речните басейни в Дунавския регион 2016-2021“ се предвиждат три мерки в границите на ЗЗ „Обнова-Караман дол“: Закриване на общинските депа за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания с цел пречистване на BG1G0000QAL019 - Порови води в Кватернера - р. Осъм; Възстановяване на надлъжна и напречна свързаност на реката (меандри и странични ръкави) – за BG1OS130R1115 - р. Осъм от вливане на р. Ломя при Левски до вливане на р. Мечка при Дебово, вкл. приток - р. Мечка и BG1OS700R1011 - р. Осъм от вливане на р. Берница при Александрово до вливане на р. Ломя, вкл. приток р. Градежница; Възстановяване на речни корита и меандри – за BG1OS130R1115 (р. Осъм от вливането на р. Ломя), BG1OS400R010 – Бъдеще Бутово АД и BG1OS700R1011(р. Осъм от вливането на р. Берница).

Закриването на общинските депа за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания ще се извърши в нарушените територии и е наложителна мярка, която в дългосрочен аспект ще има положително въздействие върху биоразнообразието, в т.ч. консервационно-значимите видове. Мерките за „възстановяване на надлъжна и напречна свързаност на реката (меандри и странични ръкави)“ и за „възстановяване на речни корита и меандри“ включват строителство – разрушаване на съществуваща дига или изграждане на нова (ако се налага), изкопни и насипни работи, изграждане на водостоци за преминаване през дига, изграждане на линейни съоръжения (канали) и др. След приключване на строителните работи е възможен отрицателен ефект за някои консервационно-значими видове и природни местообитания, вторично заели осушените при корекцията на реката места (например при изграждане на линейна инфраструктура се създава бариерен ефект за видове с по-ограничени локомоторни способности, възможна е фрагментация и трайна загуба на ксерофитни местообитания). Но тъй като в резултат на мерките ще се възстанови естествения характер на средата, въздействията по отношение на водозависимите видове и природни местообитания, чието природозащитно състояние е влошено вследствие на извършените в миналото корекции на речното корито, ще бъдат положителни в дългосрочен аспект.

В предвидените за изпълнение на мерките места по данни от проект „Картиране – Фаза I“ потенциално разпространение имат следните природни местообитания и видове, включени стандартния формуляр за зоната, за които ще има евентуални благоприятни последици: **ПМ 1530 Панонски солени степи и солени блата** - определено с неблагоприятно-лошо състояние в защитената зона. Факторите, които обуславят това състояние, са: слабо фрагментиране на местообитанието поради построени асфалтови или земни пътища, наличие на понижение с фитоценози на някои факултативни халофити-хигрофити, полигоните на местообитанието са обособени с нетипична растителност, слаба рудерализация на местообитанието и всички площи в близост до водното корито на река Осъм са подложени на промяна на водния режим на реката; **ПМ 3150 Естествени еутрофни езера с растителност от типа *Magnopotamion* или *Hydrocharition*** - определено с неблагоприятно лошо състояние в защитената зона. Факторите, които обуславят това състояние, са: фрагментация в рамките на местообитанието, намалено водно ниво, изхвърлени в местообитанието битови отпадъци и води съдържащи биогенни елементи и еутрофикация на местообитанието; **ПМ 6240 Субпанонски степни тревни съобщества** - определено с неблагоприятно-лошо състояние в защитената зона поради фрагментация в рамките на местообитанието; **ПМ 91E0 Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)** - определено с неблагоприятно-лошо състояние в защитената зона. Факторите, които обуславят това състояние, са: недостатъчно количество мъртва дървесина, наличие на полски пътища и електропроводи, промяна във водния режим и присъствие на инвазивни видове; **91F0 Крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (*Ulmion minoris*)** - определено с неблагоприятно-лошо състояние в защитената зона. Факторите, които обуславят това състояние, са: недостатъчно количество мъртва

дървесина и неправилно планирани и изведени сечи; безпокойство, браконьерство; 91G0 Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus* -определено с неблагоприятно-лошо състояние в защитената зона. Факторите, които обуславят това състояние, са: неправилно планирани и изведени сечи и наличие на сукцесионни процеси; 91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори - определено с неблагоприятно-лошо състояние в защитената зона. Факторите, които обуславят това състояние, са: неправилно планирани и изведени сечи и интензивно изнасяне на мъртва дървесина. Местообитанията на посочените по-горе видове и природни местообитания имат **значително площно припокриване с мерките за възстановяване на речни корита, меандри и странични ръкави**. Трябва да се подчертае, че за водолюбивите и водозависимите местообитания и видове мерките ще имат положително въздействие. Отрицателните въздействия върху останалите могат да бъдат минимизирани с подходящи смекчаващи мерки. С цел намаляване на потенциалните негативни въздействия и повишаване на ефекта от прилагане на първата мярка се препоръчва: В проекта за закриване на общинско депо за битови отпадъци да се предвиди биологична рекултивация с растителни видове, предмет на опазване в защитената зона; При възстановяването на речни корита и меандри да се избягва засягане на приоритетни природни местообитания и убежища / укрития / колонии на приоритетни видове, предмет на опазване в защитената зона; Дейностите по възстановяване на речни корита и меандри да се извършват извън периода на хибернация / размножаване на потенциално засяганите видове, предмет на опазване в зоната.

Всички тези препоръки трябва да се имат предвид и **при реализация на други проекти по ОПОС, включително и тези, реализирани от МИГ**, както и да се избягва дублиране на дейностите.

Тъй като в границите на защитената зона има съществуващ натиск най-вече от диги, зауствания и водовземане, а предвижданите в ПУРБ мерки не могат да компенсират всички проблеми, както и поради опасността от бъдещи проекти, които имат потенциал да доведат до негативни промени в хидроморфологичния режим и съответното екологично и химично състояние на водните тела в границите на зоната, се предлагат и допълнителни мерки: Забрана за намаляването на проводимостта на речните легла, включително чрез баражи и прагове, без съответното разрешително; Забрана за нарушаването на естественото състояние на леглата, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици; Забрана за изхвърлянето на отпадъци в крайбрежните заливаеми ивици и принадлежащите земи на водохранилищата; Забрана за включване на нови потребители, заустващи отпадъчни води, към канализационните системи на населените места, селищните и курортните образувания в случаите, когато не може да се осигури отвеждането и/или пречистването им; Забрана за издаване на разрешителни за водовземане когато се създава риск от влошаване на състоянието на сухоземни екосистеми пряко зависими от подземните води; Забрана за издаване на разрешителни за водовземане от подземни води, когато се създава риск от влошаване на състоянието на свързаните повърхностни водни тела.

3. Защитена зона Персина (BG0000396)

Защитена зона по Директива за местообитанията, тип SCI, Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на ДВ 2-2-396-122-2007; Промяна в площта - увеличаване с Решение No.811 от 16.11.2010 г., бр. 96/2010 на ДВ; обявена с решение на ЕК от 12 декември 2008 година; вкл. в шести актуализиран списък на ЕК от от 16 ноември 2012 година

Дължина 25.0953, Ширина 43.6636, Обща площ 25684.1996 ха

Предвидени в СВОМР видове за опазване: Само *Vombina vombina* - Червенокоремна бумка. Видът е потвърден (регистриран) в зоната.

Попада на територията на 3 общини и две области. На територията на МИГ са включени: гр. Белене, гр. Никопол, с. Драгаш войвода и с. Черковица (община Никопол)

Селище	ЕКАТТЕ	Община	Област
гр. Белене	03366	Белене	Плевен
гр. Никопол	51723	Никопол	Плевен
с. Драгаш войвода	23193	Никопол	Плевен
с. Черковица	80697	Никопол	Плевен
с. Ореш	53672	Свищов	Велико Търново
гр.Свищов	65766	Свищов	Велико Търново

Източник Натура 2000

Цели на опазване

Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Предмет на опазване

Природни местообитания

91E0 *	Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae) Alluvial forests with <i>Alnus glutinosa</i> and <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	1245.68368
1530 *	Панонски солени степи и солени блата Pannonic salt steppes and salt marshes	833.45227 ха
2340 *	Панонски вътрешноконтинентални дюни Pannonic inland dunes	105.30521ха
3130	Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от Littorelletea uniflorae и/или Isoeto- Nanojuncetea Oligotrophic to mesotrophic standing waters with vegetation of the Littorelletea uniflorae and/or of the Isoeto-Nanojuncetea	44.6905 ха
3140	Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от Chara, Hard oligo-mesotrophic waters with benthic vegetation of Chara spp.	1.1301 ха
3150	Естествени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydrocharition, Natural eutrophic lakes with Magnopotamion or Hydrocharition-type vegetation	23.11577 ха
3270	Реки с кални брегове с <i>Chenopodium rubri</i> и <i>Bidention p.p.</i> Rivers with muddy banks with <i>Chenopodium rubri</i> p.p. and <i>Bidention p.p.</i> vegetation	41.09471 ха
6110 *	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Aly Basis-Sedion albi, Rupicolous calcareous or basophilic grasslands of the Aly Basis-Sedion albi	1.79789 ха
6210 *	Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик(Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи) Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (Festuco Brometalia)(*important orchid sites)	82.18943 ха
6240 *	Субпанонски степни тревни съобщества Sub-continental steppic grasslands	303.07355 ха
6250 *	Панонски лъсови степни тревни съобщества Pannonic loess steppic grasslands	25.68419
6430	Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс, Hydrophilous tall herb fringe communities of plains and of the montane to alpine levels	303.07355 ха
6440	Алувиални ливади от съюза Cnidion dubii в речните долини	2.31157 ха

	Alluvial meadows of river valleys of the <i>Cnidion dubii</i>	
8210	Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове Calcareous rocky slopes with chasmophytic vegetation	2.31157 ха
91F0	Крайречни смесени гори от <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> или <i>Fraxinus angustifolia</i> покрай големи реки (<i>Ulmion minoris</i>), Riparian mixed forest of <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> and <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> or <i>Fraxinus angustifolia</i> along the great rivers (<i>Ulmion minoris</i>)	4.62315 ха
91H0 *	Панонски гори с <i>Quercus pubescens</i> Pannonian woods with <i>Quercus pubescens</i>	17.20841 ха
91Z0	Мизийски гори от сребролистна липа Moesian silver lime woods	61.64207 ха

* - Приоритетно местообитание или вид от Директива 92/43/ЕЕС

Видове

Бозайници	Земноводни и влечуги	Риби	Безгръбначни
Видра, <i>Lutra lutra</i>	Червенокоремна бумка <i>Bombina bombina</i>	Белопера кротушка <i>Gobio albipinnatus</i>	Бисерна мида <i>Unio crassus</i>
* Европейски вълк <i>Canis lupus</i>	Жълтокоремна бумка <i>Bombina variegata</i>	Распер <i>Aspius aspius</i>	Лицена <i>Lucania dispar</i>
Степен пор <i>Mustela eversmannii</i>	Ивичест смок <i>Elaphe quatuorlineata</i>	Европейска горчивка <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Обикновен сечко <i>Cerambyx cerdo</i>
Лалугер <i>Spermophilus citellus</i>	Обикновена блатна костенурка, <i>Emys orbicularis</i>	Виюн <i>Misgurnus fossilis</i>	Бръмбар рогач <i>Lucanus cervus</i>
Широкоух прилеп <i>Barbastella barbastellus</i>	Шипобедрена костенурка <i>Testudo graeca</i>	Обикновен щипок <i>Cobitis taenia</i>	Буков сечко <i>Mormis funereus</i>
Дългокрил прилеп <i>Miniopterus schreibersi</i>	Шипоопашата костенурка <i>Testudo hermanni</i>	Ивичест бибан <i>Gymnocephalus schraetzer</i>	Алпийска розалия <i>Rosalia alpina</i>
Дългоух ношник <i>Myotis bechsteini</i>	Добруджански тритон <i>Triturus dobrogicus</i>	Голяма вретенарка <i>Zingel zingel</i>	
Остроух ношник <i>Myotis blythii</i>		Малка вретенарка <i>Zingel streber</i>	
Дългопръст ношник <i>Myotis capaccinii</i>		Украинска минога <i>Eudontomyzon mariae</i>	
Средиземноморски подковонос <i>Rhinolophus blasii</i>		Сабица <i>Pelecus cultratus</i>	
		Голям щипок <i>Cobitis elongata</i>	
		Високотел бибан <i>Gymnocephalus baloni</i>	
		Карагъз (дунавска скумрия) <i>Alosa immaculata</i>	

* - Приоритетно местообитание или вид от Директива 92/43/ЕЕС

От растенията са включени две: *Marsilea quadrifolia* (Четирилистно разковниче) и *Eleocharis carniolica* (Карниолска пушица)

В болд са предвидените за опазване в СВОМР видове в тази зона - **червенокоремната бумка**

Защитената зона „Персина“ включва най-големия български остров на река Дунав – Персин (Белене) и прилежащата група острови - Милка, Китка, Голяма Бързина и над 10 по-малки острова, където водата представлява система от канали - подобна на делтата на река Дунав. Персин е най-големият естествен дунавски остров и четвърти по големина по цялото течение на река Дунав. Формата му е елипсовидна, с дължина около 15 км и ширина, достигаща на места до 6 км. В най-високата си част е 23 м, а в най-ниската – 17 м или средно 21 м над морското равнище. Островът е равен и нисък, изграден от речни наноси, с много пясъчни плитчини. В по-голямата си част почвата е наносна, песъчливо-глинеста, сбита, дълбока, с високи подпочвени води. Площта му е обрасла с върбови и тополови гори, храсти от аморфа, къпини, камъш, тръстика, пасища, обработваеми площи и няколко блата, разположени в северната му част. Остров Персин е опасан с околоръстна и с две напречни диги, по които преминават пътища. Около 37 000 дка са обработваеми земи и пасища. За регулиране нивото на подпочвените води, отводняване и създаване на обработваеми земи е изградена отводнително-напоителна система, състояща се от дигите, отводнителни канали и отводнителните помпени станции. Островът е свързан с българския бряг при град Белене посредством мост, изграден от понтони. Заливната територия на другите острови се състои от върбови, тополови, брястови и дъбови гори. На остров Голяма Бързина има насаждения от изкуствена топола. Зоната включва и три блата с екстензивна растителна растителност. Влажните зони осигуряват важно местообитание за бозайници, земноводни и влечуги, риби, безгръбначни, растения и птици, много от които са застрашени. Зоната се припокрива със защитена зона „Персина“ по Директивата за птиците и 84% от нея включват територията на Природен парк „Персина“. Близко до Белене блатата приютяват големи колонии от корморани, ибиси и лопатарки. В момента, поради пресушаването на блатата, колонията се е прехвърлила на румънски остров срещу голяма Бързина, който е значително по-малък. Почти всички блата край река Дунав са пресушени, вкл. и голямото Беленско блато, част от територията на което е била на територията на община Никопол – с. Драгаш войвода, много от земите са усвоени за земеделски дейности и превърнати в ниви.

Според формуляра на Натура 2000 една от основните цели на опазване на зоната е възстановяването на блатата на Белене. Засега целта не е постигната, въпреки реализирания проект за блатото Кайкуша (извън територията на МИГ). Има предложение обхватът на видовете – обект на защита да се увеличи (предложението е на „Зелени балкани“), тъй като във формуляра за „други важни видове“ са включени такива, които все още не са актуализирани и обосновани като А-National в Червената книга, но са включени в Закона за биологичното разнообразие и представляват приоритет. Като пример е дадена *Sabanejewia aurata* (рибата балкански щипок), която вече е идентифицирана като *Sabanejewia balcanica* – отделен подвид.

Други важни видове, включени във формуляра на зоната са: *Ablepharus kitaibelii* - късокрак гушер от семейство Сцинкови; *Bufo viridis* – зелена крастава жаба; *Pelobates fuscus* – обикновена чесновница; *Pelobates syriacus* - сирийска чесновница; *Coluber caspius* – смок-стрелец; *Elaphe longissima* – смок мишкар; *Nyctola arborea* - жаба дървесница; *Rana dalmatina* - горска дългокрака жаба; *Lacerta trilineata* ивичест гушер; *Lacerta viridis* – зелен гушер; *Natrix tessellata* – сива водна змия; *Podarcis muralis* – стенен гушер; *Podarcis taurica* – кримски гушер; *Vipera ammodytes* – пепелянка; от бозайниците: *Crocodyrus leucodon* - Белокоремната белозъбка - вид дребни бозайници от семейство Земеровкови; *Crocodyrus suaveolens* – малка белозъбка; *Neomys anomalus* – малка водна земеровка; *Erinaceus concolor* – източноевропейски таралеж; *Felis silvestris* дива котка; *Mustela nivalis* – невестулка; *Mustela putorius* – черен пор; а от рибите: *Acipenser gueldenstaedtii* руска есетра; *Acipenser ruthenus* – чига; *Acipenser stellatus* – пъструга; *Alosa pontica* – карагъоз; *Gobio kessleri* балканска кротушка; *Huso huso* моруна; *Leuciscus deloneatus* – върловка (вид лъчеперка); *Proterorhinus marmoratus* – мраморно попче; *Syngnathus abaster* късомуцунеста игла. В зоната за птиците се срещат над 170 вида, като голяма част са световно застрашени видове – морски орел, малък корморан, червогуша гъска, белоока потапница, ливаден дърдавец, къдроглав пеликан, мочурно шаварче и др.

46 процента от зоната представлява обработваема земеделска земя, 24 процента са водни площи, 10 процента са храстови съобщества, а останалата част са широколистни листопадни гори, влажни зони и мочурища, сухи тревни съобщества и степи, както и култивирани дървета.

Код	Описание	Покритие%
N15	Други обработваеми земи	46.0
N06	Вътрешни водни тела (застояла вода, течаща вода)	24.0
N08	Равнини, шубраци	10.0
N16	Широколистни листопадни гори	7.0
N07	Мочурища, блата	5.0
N23	Други земи (включително градове, села, пътища, места за отпадъци, мини, индустриални обекти)	4.0
N21	Негорски площи, заети с растителни видове (включително градини, лозя, трайни насаждения)	2.0
N09	Суши ливади, степи	2.0
	Общо:	100

Източник, Стандартен доклад Натура 2000, възможно е данните да са актуализирани

В зоната попадат **няколко защитени територии**, които са и в обхвата на територията на МИГ:

Китка – категория Резерват, обща площ 27.59 хектара, заема 0.089% от общата площ на зоната; населено място – град Белене; обявена със Заповед No.1106 от 02.12.1981 г., бр. 101/1981 на ДВ, актуализирана със Заповед No.РД-814 от 15.09.2010 г., бр. 87/2010 на ДВ

Защитена територия и по Рамсарска конвенция (Рамсарско място) с цели на обявяване: Първична характерна растителност и съществуващо гнездо на морски орел. Припокрива се още частично с Природен парк „Персина“ и ЗЗ по Директивата за птиците: Комплекс Беленски острови.

Режим на дейности: В резервата се забраняват всякакви дейности, с изключение на: 1. тяхната охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;

Милка – категория Резерват, обща площ 38.9 хектара, заема 0.1429% от общата площ на зоната; населено място – град Белене; обявена с Постановление на Министерски Съвет No.849 от 28.03.1948 г., бр. на Държавен вестник 1-1-55-849-1948; актуализирана със Заповед No.2245 от 30.12.1956 г., бр. на ДВ; промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-638 от 14.08.2012 г., бр. 75/2012 на ДВ

Защитена територия и по Рамсарска конвенция (Рамсарско място) с цели на обявяване: Първични върбови гори. Припокрива се частично още с Природен парк „Персина“ и ЗЗ по директивата за птиците: Комплекс Беленски острови.

Режим на дейности: В резервата се забраняват всякакви дейности, с изключение на: 1. тяхната охрана; 2. посещения с научна цел; 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел; 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;

Персински блата – категория Поддържан Резерват, обща площ 385.2 хектара, заема 1.287 % от общата площ на зоната; населено място – град Белене; обявена със Заповед No.1106 от 02.12.1981 г., бр. 101/1981 на ДВ; Прекатегоризация със Заповед No.393 от 15.10.1999 г., бр. 99/1999 на ДВ

Целите на обявяване са: Образци на островната природа на долен Дунав, съхраняване местообитанията и популациите на редки и застрашени от изчезване водолюбиви растения и животни. Припокрива се частично още с Природен парк „Персина“ и ЗЗ по Директивата за птиците: Комплекс Беленски острови

Включва следните територии: "Писченско блато" с площ 182 ха, "Мъртвото блато" с площ 122,6 ха и "Старото блато" с "Дульова бара" с площ 80,6 ха. Поддържан резерват "Персински блата" е влажна зона с международно значение; истински рай в миналото за многочислени колонии от блатни птици - рибарки, чайки, корморани, чапли, диви патици и гъски; гнездовище на немия лебед; уникално есенно сборище на черния щъркел за страната.

Режим на дейности: До утвърждаване на план за управление в поддържания резерват се разрешава извършване на следните дейности: 1. Възстановяване на водния режим; 2. Възстановяване и поддържане на местообитанието - влажните зони.

Персина изток – категория Защитена местност, обща площ 718.9 хектара, заема 2.1139% от общата площ на зоната, населено място – град Белене; обявена със Заповед No.РД-1106 от 02.12.1981 г., бр. 101/1981 на ДВ; Прекатегоризация със Заповед No.РД-711 от 10.06.2003 г., бр. 60/2003 на ДВ

Цели на обявяване са: Опазване на местообитания на застрашени, редки и уязвими растителни и животински видове и съобщества. Припокрива се още с Природен парк „Персина“ и ЗЗ по Директивата за птиците: Комплекс Беленски острови.

Това са най-източните девствени места на о. Персин, представляващи непроходими мочурища и просторни стари върбово-тополови гори и съобщества от тръстика и папур.

Режим на дейности: Забранява се всякакви дейности нарушаващи самобитния характер на природата с изключение на 1. паша на добитък; 2.експлоатацията на усвоените тополови месторастения, като при следващите залесявания се внася и върба; 3.регулиране числеността на дивеча.

Персина – категория Природен Парк, обща площ 21762.2 хектара, заема 84.73% от територията на зоната. От територията на МИГ обхваща град Белене, град Никопол и село Драгаш войвода (останалата част е в община Свищов). Заповед No.РД-684 от 04.12.2000 г., бр. 105/2000 на Държавен вестник; Приемане на План за управление с Решение No.287 от 11.04.2012 г., бр. 31/2012 на Държавен вестник; Приемане на План за управление с Решение No.77 от 11.02.2016 г., бр. 13/2016 на Държавен вестник;

Защитена територия и по Рамсарска конвенция (Рамсарско място) с цели на обявяване: **1.** Опазване, възстановяване и поддържане на разнообразието на местните екосистеми и ландшафти, местните видове диви растения и животни, както и на местните сортове и породи. **2.** Възстановяване на заливни гори и влажни зони в Свищовско-Беленската низина и съседни дунавски острови.

Най-широко разпространени на територията на ПП “Персина” са обработваемите земи, трайните насаждения, горските култури и естествените гори. По-малки площи заемат сладководните местообитания, вътрешно-континенталните дюни, степните и скалните хабитати. Те се отличават с висока концентрация на редица важни от природозащитна гледна точка видове. От европейска значимост, съгласно Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС са 13 типа природни местообитания, които отчасти съвпадат с тези в защитената зона по Натура 2000. Природните местообитания с код 6440 са фрагментарно представени на територията на природния парк и не е възможно тяхното детайлно картиране. Други два типа 3130 и 3270 формират комплекси и са трудно разграничими на терен, затова са оформени в обща картируема единица. С приоритет са хабитатите с кодове 1530, 2340, 6250, 91E0. Общата площ на горските територии на природен парк “Персина” е 4352,9 ха, което представлява около 20% от общата площ на парка. Административно по-голямата част от горската територията /4148.3 ха/ се управлява от ТП „ДГС Никопол“, а останалата част /206 ха/ от ТП „ДГС Свищов“.

От растенията за територията на ПП “Персина” са установени общо 743 таксона, в т.ч. 735 вида и 8 вида с повече от един подвид. Видовете са разпределени в 397 рода, принадлежащи към 109 семейства. 45 растителни вида са с природозащитен статус, 3 са включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС. Съгласно Приложение 1 на Закона за лечебните растения, за територията на парка са установени 284 вида лечебни растения, принадлежащи към 78 семейства. На територията на Природен парк “Персина” се намира разсадникът на ДГС “Никопол” с площ от 16,2 ха. Основното производство са различни клонове тополи, бяла върба, акация и незначително количество фиданки летен дъб.

От 67-те вида риби описани за този участък на река Дунав в Червената Книга на България са включени 9 вида, но реално застрашените видове са 20. В приложенията на Бернската конвенция са 26 вида, в списъците на CITES – 6 вида, в IUCN red list – 31 вида, а в Директива 92/43 на ЕС 14 вида. Числеността на повечето видове земноводни в крайдунавската част на парка е висока или много висока. Редки, с единични находища са дунавския тритон, сирийската чесновница, ивичестия гущер, слепока и пъстрия смок. Турската боа е установявана само в миналото в район в близост до границите на парка. Приоритетни видове за мониторинг са Червенокоремна бумка *Bombina bombina*, Жаба дървесница *Hyla arborea*, Горска дългокрака жаба *Rana dalmatina*, Шипобедрена костенурка *Testudo graeca*, Шипоопашата костенурка *Testudo hermanni*, Обикновена блатна костенурка *Emys orbicularis*, Горски гушер *Darewskia praticola*, Кримски гушер *Podarcis tauricus*, Смок мишкар *Elaphe longissima*. От птиците приоритетни за мониторинг за 32 вида. От бозайниците приоритетни видове за мониторинг са 4 вида: Лалугер *Spermophilus citellus*, Малка водна земеровка *Neomys anomalus*, Видра *Lutra lutra*, Сърна *Capreolus capreolus*.

Общата площ на парка по кадастрални данни е 21762.2 ха, разпределена в около 14528 парцела. Над 60 % от земята е собственост на държавата, основно представена от Министерство на земеделието и храните и общините. Около 7600.0 ха са частна собственост, раздробена между много на брой собственици. Средната площ на един парцел е 1.7 ха, движеща се от 0.7 ха до 2500.0 ха, като над 70 % от собствениците притежават по-малко от 1 ха. Държавната собственост е съсредоточена в селскостопански земи (40 % от нивите) и почти всички гори (90%). Частна собственост са над половината от земеделските обработваеми земи, 2/3 от градините и 1/3 от естествените ливади. Собствеността на общините основно представлява пасища (75% от всички), полски пътища (50%) и обработваеми земи (4%). От най-значимите от консервационна гледна точка земи са тези разположени на островите и горите в 200 метровата ивица на Дунав. Съгласно Закона за горите те са публична държавна собственост. Съществуващите блата в Свищовско-Беленската низина са държавна и общинска собственост. От естествените ливади 1/3 са частна собственост и 2/3 - общинска.

Режим на дейности: 1. Забраняват се дейности, свързани със или водещи до отводняване или нарушаване на водния режим на съществуващите влажни зони; 2. Забранява се превръщане на ливадите и пасищата от държавния и общинския поземлен

фонд в обработваеми земи; 3. Забранява се намаляване на залесената площ в горския фонд; 4. Забранява се намаляване на горския фонд чрез смяна на предназначението на земята; 5. Забранява се намаляване на площта на естествените гори, собственост на държавата и общините; 6. Забранява се извеждането на сечи в гнездовите колонии на защитени видове птици, както и на безопасно разстояние от тези колонии, определено от държавното лесничество и парковата дирекция през размножителния период на птиците -март-юли (вкл.); 7. Забранява се регулиране на дивечовите запаси на островите през периода март-юли (вкл.).

На територията на ЗЗ Персина попада още и **Защитена местност Кайкуша**, която е с обща площ 155.4 хектара и заема 0.577% от територията на зоната, **но е извън обхвата на МИГ**, тъй като се намира в община Свищов (село Ореш), област Велико Търново.

Основните заплахи в зоната са свързани с пресушаването на блатата, промяната на речните корита и водните режими, прекъсването на връзката с все още съществуващите блата с река Дунав, увеличаването на площите обработваема земя, включително и големите блокове със зърнени култури, употребата на пестициди и инсектициди в земеделието. Допълнителни заплахи за местообитанията и видовете представлява изсичането на коренната крайречна дървесна растителност по брега на р.Дунав и по островите и подмяната ѝ с тополови култури и аморфа. Проблем представляват и замърсяването на водите на реката, урбанизацията, вкл. и строителството на недовършената АЕЦ Белене, извличането на инертни материали от речния бряг, промяна на водния режим и водните нива при строежа на Железни врата в Румъния и др.

Препоръчителните общи мерки за опазване в зоната са главно за възстановяване на влажните зони и най-вече на блатата и заливните площи. Като допълнителни мерки трябва да се спре незаконната сеч, особено в крайречните гори, да се възстанови типичната крайречна растителност, да се намали употребата на химикали в земеделските дейности, да се спре замърсяването на водите.

За вида предвиден за опазване в СВМОР – червенокоремната бумка дейностите са свързани именно с възстановяване на влажните зони и крайречна растителност предимно около град Белене (блата, водоеми и рибарници и поречието на Дунав). Във водоемите и крайречните системи при гр. Никопол и с. Черковица (на р. Осъм), както и около с. Драгаш войвода са отбелязани потенциални местообитания при допълнително картиране за ефективно установяване местообитанията на вида. При Драгаш войвода има язовир – тип ретензионен, клас III, със залята площ от 159 дка, който е публична държавна собственост. Действията в тези населени места подлежат на допълнително проучване при конкретен проект. Към вида са съотнесими местообитанията алувиални гори (91E0 *), олиготрофни до мезотрофни стоящи води (3130), твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от Chara (3140), Естествени еутрофни езера (3150), реки с кални брегове (3270), алувиални ливади (6440), крайречни смесени гори (91F0).

Проекти в защитената зона, които попадат и на територията на Природен парк Персина трябва да бъдат съобразени с **Плана за управление на парка**, приет с решение на Министерски съвет №77 от 11.02.2016, Обн. ДВ. бр.13 от 16 Февруари 2016г., на основание чл. 60, ал. 1 от Закона за защитените територии, чиято актуална версия може да бъде изтеглена от [сайта на МОСВ](#).

В „Плана за управление на речните басейни в Дунавския регион 2016-2021“ в границите на защитена зона Персина са предвидени 4 мерки: Изграждане, реконструкция или модернизация на ГПСОВ - изграждане на ПСОВ 2000-10000 ЕЖ – за BG1G0000K2M047 (Карстови води в Ломско-Плевенския басейн); Изграждане, реконструкция или модернизация на канализационна мрежа - доизграждане на КМ над 10 000 ЕЖ - за BG1G0000QAL008 (Порови води в Кватернера - Беленско-Свищовска низина); Закриване на общинските депа за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания – за BG1G0000QAL008(Порови води в Кватернера - Беленско-Свищовска низина) и BG1G0000QPL026 (Порови води в Кватернера - между реките Осъм и Янтра); Възстановяване на речни корита и меандри – за BG1DU000R001 (р. Дунав от границата при Ново село до границата при Силистра). Потенциалните отрицателни въздействия от мярката за изграждане на ПСОВ включват трайна загуба и фрагментация на крайречни местообитания, загуба на екотон, временно влошаване на качеството на речните води при строителните дейности в мястото на заустване и в случай на инцидентни замърсявания. При прилагането на съвременни технологии, обезпечаващи постигането на нормативните показатели за пречистване на отпадъчни води, от осъществяването на мярката се очакват и положителни дългосрочни въздействия по отношение на екологичното и химичното състояние на водното тяло. С постигането ѝ ще се подобри и средата за обитание на водните и водозависими видове, в т.ч. консервационно-значими, както и условията за развитие на природни местообитания, предмет на опазване в зоната. Възможно е засягане на съседни местообитания, което може да бъде избегнато при правилна организация на строителството. Потенциалната фрагментация не се очаква да бъде значителна. При доизграждането на канализационна мрежа ще има пряка загуба на местообитания на ограничена площ (в строителната полоса на линейното съоръжение). В случай, че съоръжението минава през горски местообитания, загубата ще бъде трайна в сервитута на изградените канали, тъй като в съответствие със законовите изисквания в него не бива да се допуска растителност с дълбока коренова система. При закриване на общинските депа за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания, не се очаква засягане на природни местообитания, предмет на опазване в зоната, тъй като мярката ще се осъществява в границите на нарушена територия. Възможно е временно отрицателно въздействие върху опазвани в зоната видове, свързано най-вече с обезпокояване в периода на дейностите по закриване и рекултивация на депата. При биологичната рекултивация също не се очакват значителни въздействия, още повече, че тя може да се използва като средство за подобряване на състоянието на опазвани в защитената зона природни местообитания. Мярката е наложителна и в дългосрочен аспект ще има положително въздействие върху биоразнообразието, в т.ч. консервационно-значимите видове. Възстановяването на речни корита и меандри

включва строителство – разрушаване на съществуваща дига или изграждане на нова (ако се налага), изкопни и насипни работи, изграждане на водостоци за преминаване през дига, изграждане на линейни съоръжения (канали) и др. Тъй като в резултат на мярката ще се възстанови естествения характер на средата, въздействията по отношение на водозависимите видове и природни местообитания, чието природозащитно състояние е влошено вследствие на извършените в миналото корекции на речното корито, ще бъдат положителни в дългосрочен аспект.

В предвидените за изпълнение на мерките места по данни от проект „Картиране – Фаза I“ потенциално разпространение имат следните природни местообитания и видове, включени стандартния формуляр за зоната, за които ще има положително въздействие: **1530 Панонски солени степи и солени блата, 91E0 Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*** (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), *Spermophilus citellus*, *Lutra lutra*, *Mustela eversmannii*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Myotis blythii*, *Miniopterus schreibersi*, *Myotis capaccinii*, *Myotis emarginatus*, *Myotis bechsteinii*, ***Bombina bombina***, *Testudo hermanni*, *Testudo graeca*, *Emys orbicularis*, *Triturus dobrogicus*, *Elaphe sauromates*, *Aspius aspius*, *Rhodeus sericeus amarus*, *Misgurnus fossilis*, *Cobitis taenia*, *Gymnocephalus schraetzer*, *Zingel zingel*, *Zingel streber*, *Eudontomyzon mariae*, *Pelecus cultratus*, *Cobitis elongata*, *Gymnocephalus baloni*, *Alosa immaculata*, *Unio crassus*, *Lycaena dispar*, *Lucanus cervus*, *Theodoxus transversalis*. ПМ 91E0 попада в териториалния обхват на мерките за доизграждане на канализационна мрежа и за възстановяване на речни корита и меандри.

С цел намаляване и предотвратяване на потенциалните негативни въздействия се препоръчва: При проекта за възстановяване на речни корита и меандри да се съобрази разпространението на природните местообитания и убежища / укрития / колонии на видове, предмет на опазване в зоната, за да се избегне увреждането им; Строителните работи, свързани с изграждане на ПСОВ, да се извършват в кратки срокове извън размножителния период на потенциално засяганите видове, предмет на опазване в защитената зона, без да се засягат местообитания извън строителната полоса / сервитута на съоръженията; При изграждане и експлоатация на ПСОВ да се прилагат съвременни технологии, обезпечавачи постигането на нормативните показатели за пречистване на отпадъчни води; На етап изготвяне на проект за изграждане на канализационна мрежа да се съобрази разпространението на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване в защитената зона, с цел избягване на засягането им; Строителните работи, свързани с изграждане на канализационна мрежа, да се извършват в кратки срокове извън размножителния период на потенциално засяганите видове, предмет на опазване в защитената зона, без да се засягат местообитания извън строителната полоса / сервитута на съоръженията; В проекта за закриване на общинско депо за битови отпадъци да се предвиди биологична рекултивация с растителни видове, предмет на опазване в защитената зона; Дейностите по възстановяване на речни корита и меандри да се извършват извън периода на хибернация / размножаване на потенциално засяганите видове, предмет на опазване в зоната.

Всички тези препоръки трябва да се имат предвид и **при реализация на други проекти по ОПОС, включително и тези, реализирани от МИГ**, както и да се избягва дублиране на дейностите.

Тъй като в границите на защитената зона има вече съществуващ натиск от диги, баластриери, депа, заустване, водовземане и предвижданите в ПУРБ мерки се стремят да адресират тези проблеми, но не могат да ги решат изцяло, за да бъдат избегнати бъдещи негативни промени се потвърждава необходимостта от прилагане на допълнителни неструктурни мерки в зоната, включващи: Забрана за намаляването на проводимостта на речните легла, включително чрез баражи и прагове, без съответното разрешително; Забрана за нарушаването на естественото състояние на леглата, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици; Забрана за използването на речните легла като депа за отпадъци, земни и скални маси; Забрана за изхвърлянето на отпадъци в крайбрежните заливаеми ивици и принадлежащите земи на водохранилищата; Забрана за включване на нови потребители, заустващи отпадъчни води, към канализационните системи на населените места, селищните и курортните образувания в случаите, когато не може да се осигури отвеждането и/или пречистването им; Недопускане на нови негативни промени в хидроморфологичния режим (причинени от ВЕЦ, изземване на наносни отложения от язовири, нови водовземания и др.) във водните тела определени като или попадащи в зони за защита на водите; Забрана за издаване на разрешителни за водовземане когато се създава риск от влошаване на състоянието на сухоземни екосистеми пряко зависими от подземните води; Преразглеждане, изменение или прекратяване на разрешителни за водовземане когато се създава опасност от влошаване на състоянието на сухоземни екосистеми пряко зависими от подземните води; Забрана за издаване на разрешителни за водовземане когато общото водовземане надвишава разполагаемите ресурси на подземното водно тяло и/или максимално допустимото експлоатационно понижение на водното ниво надвишава определеното за водното тяло допустимо; Забрана за издаване на разрешителни за водовземане от подземни води, когато се създава риск от влошаване на състоянието на свързаните повърхностни водни тела; Преразглеждане, изменение или прекратяване на разрешителни за водовземане когато се създава опасност от влошаване на състоянието на свързаните повърхностни водни тела; препоръчва се и допълнителна мярка за включване в ПУРБ: Забрана за изменение и продължаване на разрешителни за изземване на наносни отложения в речни участъци с природни местообитания и видове, предмет на опазване в защитената зона; Забрана за изменение и продължаване на разрешителни за изземване на наносни отложения в речни участъци с природни местообитания и видове, предмет на опазване в защитената зона.

VI. Видове, обхванати от СВОМР

1. Прилепи

Обща характеристика

Прилепите са вид бозайници, които се срещат навсякъде по Земята, с изключение на Антарктида. Известни са около 1110 вида, разделени на две големи групи - насекомоядни (Microchiroptera) и плодоядни (Megachiroptera). Насекомоядните прилепи (около 930 вида) са разпространени по сушата и са важен естествен регулатор на числеността на насекомите, които са тяхна основна храна. Плодоядните (около 180 вида) живеят в тропиците и се хранят предимно с плодове и семена. Имат значима роля в опрашването и разпространението на семената. Прилепите са изключително полезни за селското стопанство, тъй като унищожават много вредни насекоми. Те служат и за индикатор на качеството на околната среда, тъй като живеят и ловуват там, където екосистемата е запазена и чиста.

Поради колониалния си начин на живот, високото им място в хранителните вериги и ниския размножителен потенциал, прилепите са силно уязвима група бозайници. Числеността им в много от известните в миналото колонии е намаляла, убежищата им са разрушени или са станали непригодни, намалено е качеството на местообитанията и е редуцирана хранителната им база. Това отрежда на прилепите висок консервационен статус според националното и международно природозащитно законодателство. Тяхното опазване на територията на ЕС се превръща в обща отговорност.

България се характеризира с високо разнообразие на прилепи – от обитаващите Европа 35 вида, у нас са регистрирани 33 вида. Богатството на видове се дължи на преходното ни географско и климатично разположение, разнообразните местообитания - от морското равнище до над 2900 м, наличието на над 5400 пещери, многото и разнообразни видове насекоми, липсата на интензивно земеделие в много планински и полупланински райони. Всички прилепи са строго защитени от Закона за биологичното разнообразие на територията на цялата страна. В Червената книга на България (2012) са включени 5 вида. Защитени по международни конвенции и директиви са всичките 33 вида.

Според местообитанията, които използват за убежища, прилепите се делят на няколко вида: **пещеролюбиви**, които се размножават и зимуват изключително в пещери и други подземни укрития; **горски**, които се живеят основно в хралупи, цепнатини и под корите на дърветата; **синантропни** - прекарват почти целия си жизнен цикъл в укрития, създадени от човека – тавани и мазета на сгради, шахти, комини и т.н. в селата и градовете.

Видовете прилепи за опазване, включени в Стратегията за ВОМР на МИГ „Белене-Никопол“ са от типа **пещеролюбиви**. Тези видове прилепи използват пещерите през цялата година и обикновено са тясно свързани с карстовите райони. Такива са следните видове от разред Ръкокрили (Chiroptera):

от семейство Подковоноси (Rhinolophidae) - голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), подковонос на Мехели (*Rhinolophus mehelyi*), **средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*)**, **южен подковонос (*Rhinolophus euryale*)**, - последните два са обект на защита по мерките на ОПОС в Стратегията а ВОМР и

от семейство Гладконоси (Vespertilionidae) - **голям нощник (*Myotis myotis*)**, **остроух нощник (*Myotis blythii*)**, **дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*)**, пещерен дългокрил (*Miniopterus schreibersii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), от които първите три са обект на защита по мерките на ОПОС в Стратегията.

Местообитанията, с които е свързан жизненият цикъл на този вид прилепи с оглед на действията по консервацията и реставрацията им се разделят функционално на следните типове:

- **убежища (основни)** - местообитания, в които прилепите прекарват периодите на покой (почивка през деня и нощта, зимен сън) и в които се осъществяват размножаването и отглеждането на малки и копулацията;

- **хранителни (ловни) местообитания** – местообитания, в които ловуват и си набавят храна

- **летателни пътища** – местообитанията, през които преминават по пътя от убежището до ловната територия и/или по пътя от едно убежище към друго по време на сезонните миграции.

Убежища (основни местообитания). По отношение на убежищата **облигатно пещеролюбиви** (целогодишно обитават само подземни убежища) са двата вида подковоноси и дългопръстият нощник, а **факултативно пещеролюбиви** (размножават се основно в подземни убежища, но могат да се размножават и в друг тип убежища - най-често различен тип постройки) са остроухият и големият нощник. По принцип 83 % от видовете прилепи, целеви за Натура 2000 са пещеролюбиви и само 2 вида са горски, които обаче също зимуват в подземни убежища. Следователно от най-голямо значение за опазването на вида като убежища са подземните местообитания. Те се разделят на: **естествени пещери, кухни и цепки** - карстови, вулканични, абразионни, струпвания на скали и камъни и др.; **изкуствени галерии и съоръжения** - мини, военни съоръжения: бункери, транспортни тунели за жп поддръжка, канали и водохващания, канализационни тунели, тунели в стените на ВЕЦ и т.н. и **подземни постройки и части от тях** - мазета, кладенци, вентилационни шахти и др. **Историческите забележителности** – руини, изоставени сгради, крепости и църкви и т.н. могат да са потенциално убежище на прилепи и при реставрация или ремонти, това трябва да се има предвид. Подземните местообитания се използват през периодите на покой и почивка, за размножаване, копулация и зимуване, което определя и огромното им природозащитно значение. За установяване на потенциалните убежища, те се посещават минимум два пъти - веднъж през активния сезон: април-октомври и веднъж през зимния: ноември-февруари с цел намиране на летни и/или размножителни

колонии и зимуващи колонии. Провеждат се визуални наблюдения за установяване на самите прилепи или следи от присъствието им (гуано по пода и стените на убежището и/или петна от колонията по тавана и стените). Подземните убежища на прилепи могат да са с най-разнообразен произход и структура, но като правило те се обединяват от характеристиките на микроклимата, който се поддържа в тях. Подземният микроклимат се характеризира най-общо с отсъствие на светлина и фотопериод, постоянна температура (отсъствие на денонощни и годишни амплитуди) и висока постоянна влажност. През зимата всички видове живеят в убежища с постоянна температура между 2° до 10°, през лятото прилепите предпочитат убежища с по-висока температура, където се размножават. Колониалните видове се срещат в пещери с големи обеми и големи входове, така че привечер едновременно да могат да излитат стотици или хиляди прилепи. Значимите подземни убежища на прилепи са класифицирани според броя на популацията прилепи в тях, като за България те са общо 93, след които е включена и пещерата Нанин Камък на територията на МИГ.

Хранителни (ловни) местообитания. Всички европейски видове прилепи са насекомоядни. Хранят се основно с насекоми от разредите Coleoptera, Lepidoptera, Diptera, Orthoptera и др., както и с други членестоноги (паяци, многоножки). Отделните видове прилепи ловуват като използват различни "стратегии" - някои летят високо в откритото пространство, други събират насекоми от повърхността на растителността, трети ловят насекоми от водната повърхност. Като цяло основните предпочитани типове ловни местообитания за всички видове са открити водоеми (вкл. бавно течащи реки), крайречна дървесна растителност, крайнини на гори и самите гори. За двата вида подковоноси, описани в Стратегията и големия нощник ловните местообитания са крайречна дървесна растителност, покрайнини на гори и самите гори, за остроухия нощник – горски покрайнини, ливади и пасища, за дългопръстия нощник - откритите водоеми и крайречната растителност. Хранителните местообитания за целевите видове в Натура все още са слабо проучени. Изследване е правено в района на пещерата Нанин камък (с. Муселиево), която се намира на територията на МИГ, както и в резервата Ропотамо.

Между основните типове местообитания на видовете прилепи, целеви за Натура 2000, и природните местообитания от Приложение 1 на Директива 92/43 съществува пряка връзка. Всички типове стари широколистни гори, смесени гори и крайречни гори могат да се считат като значимо местообитание на прилепи. В BG0000247 Никополско плато като предмет на опазване и като евентуални местообитания на прилепи са включени: 6250 Панонски лъсови степни тревни съобщества, 8310 Неблагоустроени пещери, 8210 Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове, 91E0 Алувиални гори, 91F0 Крайречни смесени гори.

Летателни пътища. Все още няма достатъчно данни от всички райони на Натура как прилепите се ориентират и какви летателни коридори използват, за да достигнат до ловните си територии или алтернативни убежища. Предполага се, че ориентири могат да бъдат различни естествени и изкуствени "линейни" елементи на ландшафта, като реки, канали, редици от дървета, просеки в гората и т.н. Пилотно проучване за

пътищата на южния подковонос и още два вида прилепи е проведено в район в поречието на река Осъм и показва, че те се придвижват от убежището - пещерата Нанин камък до хранителните местообитания - обикновено малки горски масиви, следвайки поречието на река Осъм. Следователно като местообитание за придвижване – летателен коридор може да се идентифицира комплексът от река и крайречна дървесна растителност.

Летателните коридори или т.нар. екологични пътища за прилепи могат да са на регионално и континентално ниво, като т.нар. хранителни коридори стигат от 0,5 до 40 километра, а миграционните коридори до 400 километра. Според разработената Концепция за екокоридори в България, в района на МИГ „Белене-Никопол“ са включени: Дунавски екокоридор: запазени заливни гори, система от влажни зони, блата и остатъци от бивши заливни низини с потенциал за екологично възстановяване; поречието на река Осъм - проучванията показват, че за повечето видове прилепи реките са основни летателни пътища, вероятно те се използват като ориентир за придвижване между различни убежища, както и от убежищата до ловните местообитания. Радиотелеметрични проучвания в Северна България показват, че видовете Южният подковонос и Големият подковонос използват именно по този начин поречието на река Осъм и река Вит; линейни елементи - горски полезащитни пояси и други линейни горски структури - доказана е ролята им за поддържане на връзките между популациите на горските видове; както и като ориентир и летателен път между убежището и хранителната територия за подковоносите видове прилепи.

Хранене. Прилепите на практика се хранят навсякъде, където има нощни насекоми - най-често около езера, блата и други влажни зони, а в селищата покрай лампите в градинките, покрай пътищата, над паркове, канали. В горите ловуват около малки водни площи, покрай реките, около горските поляни, пролуки и границата с откритите площи. За достигане на ловните си местообитания прилепите обикновено прелитат транзитно през други територии, като следват линейни елементи на ландшафта – речни течения, пътища, алеи, просеки. Прилепите се хранят с нощни насекоми, като предпочитат пеперуди, комари, мухи, бръмбари, паяци, гъсеници и др. и могат да изядат до 1/3 от собственото си тегло за една нощ. Едрите прилепи в България тежат средно по 20–30 г, което означава, че една колония от 300 индивида за едно лято поглъща около 550 кг насекоми. За една нощ това са приблизително поне 20 000 комари, бръмбари, пеперуди и т.н., голяма част от които се считат за вредители.

Жизнен цикъл. Прилепите се отличават с изключително дълголетие. „Най-старият“ прилеп, чиято възраст е установена, е уловен в Русия и е на 41 години. Учените твърдят, че прилепите живеят 9,8 пъти по-дълго, отколкото е нормално за бозайници с техните размери. По принцип животните с по-малки размери на тялото имат и по-малка продължителност на живота. В естествени условия мишките например рядко прехвърлят 3 години. За над 22 вида прилепа е доказано, че живеят над 20 години, а за 6 вида - че живеят над 30 години. Дълголетието на прилепите се дължи основно на особености на тяхната физиология – те достигат полова зрялост сравнително късно, имат нисък размножителен потенциал - отглеждат едно или най-много две малки на

година и над 4 месеца в годината спят зимен сън. Това е една от причините видът да не се увеличава в природата и за това да подлежи на опазване.

От декември до около края на март прилепите в умерените ширини спят зимен сън и изпадат в т.нар. **хибернация** - висейки надолу с главата в пещерите или в изоставени минни галерии, като температурата трябва да е постоянна. По време на хибернацията стотици прилепи спят прилепени плътно един до друг, като по този начин запазват телесната си топлина. В това състояние жизнените процеси и метаболизмът са значително намалени и сърцето бие едва 5-6 пъти в минута, като се използват натрупаните в тялото енергийни запаси. Ако бъде събуден по това време, прилепът губи енергия в хаотично летене и е възможно след това да умре от изтощение. Това често се случва при посещения от хора в местообитанията на прилепите през зимата. Влизането в убежищата им през този период е абсолютно забранено!

През ранната пролет някои видове мигрират до летните си убежища и се подготвят за **размножаване**. Уседналите видове напускат зимните местообитания и се заселват сравнително равномерно в района, който обитават, а мигриращите видове могат да прелетят до 100 километра. През пролетта всички прилепи се хранят много активно, за да възстановят загубените през зимата резерви и да натрупат телесна маса. В зависимост от географската ширина и климатичните особености раждането на малките става след 20 май, обикновено в началото на юни. През този период бременните женски се събират в пещерите, в които раждат и отглеждат своите малки. В първите дни от живота си бебета прилепи са напълно безпомощни без своите майки, които ги кърмят, а по-късно и хранят. През този период майките носят своите малки със себе си или ги отглеждат в своеобразни “детски градини”, където всяка майка безпогрешно разпознава своето малко. В рамките на 30–40 дни се научават да летят самостоятелно, но продължават да живеят в размножителните колонии, които се състоят най-често от женски и млади мъжки. Малките прилепчета най-често излитат към средата на юли. От средата на август до началото на октомври е сезонът, през който мъжките и женските най-често копулират. Оплодената яйцеклетка се запазва неактивна в организма на женските и се развива чак през следващата пролет. През размножителния период безпокойството на прилепите може да е причина за напускането на пещерата, загиването на малки и пр. Прилепите достигат полова зрялост сравнително късно и отглеждат едно-две малки за година т.е. те се размножават много по-бавно от други дребни бозайници. По тази причина всички дейности, които могат да доведат до загуба на поколението имат огромни последствия за популацията на вида. В края на лятото и началото на есента прилепите отново се хранят активно, за да натрупат достатъчно резерви за зимата. През септември започва дисперсия на колониите и е началото на есенните миграции, а през октомври - установяване на територии и убежища за чифтосване, зимуването започва през декември.

Ехолокация. Противно на популярното схващане, че са слепи, всички прилепи имат очи и виждат, но предвид това, че ловуват нощем в тъмното, те се ориентират и с помощта на ултразвукова ехолокация. Ултразвуковите сигнали при прилепите са честотно моделирани звуци с честота над 18 000 Hz (УКВ), което ги прави нечуваеми за

човешкото ухо. Те се генерират от ларинкса на прилепите, излъчват се в пространството, отразяват се в околните препятствия или в жертвите и се улавят обратно чрез добре развитите уши. Чувствителността на ушите им е много висока и те могат да улавят отразени звуци от предмети с размери под 0.5 мм. Подковоносите прилепи (Rhinolophidae) излъчват сигнали с постоянна честота (CF). Гладконосите прилепи (Vespertilionidae) са се специализирали да се ориентират и хранят с честотно моделирани звуци (FM) в широк диапазон.

Заплахи и отрицателни въздействия. Те се дължат преди всичко на човешката дейност и могат да се разделят на няколко вида: **пряко унищожаване на видовете:** - избиване на прилепи, прогонване и безпокойство в убежищата поради невежество и суеверия; - палене на огън при входовете на пещерите и горски пожари, влизане с факли, иманярска дейност, всички свързани с чести посещения, шум и прогонване на прилепите; - прогонване и избиване на прилепи в постройките при ремонтни дейности.; **унищожаване и въздействия върху местообитанията:** - унищожаване на скални венци и пещери при разработване на кариери, строежи на пътища и др.; -затваряне на входовете с непроходими врати или бетон; -използването на пещерите като буница или за стопански цели - кошари, мандри, гъбарници и др.; - благоустрояване и каптиране на водни пещери и затварянето на изходите им; -превръщането на пещерите в туристически обекти; -унищожаването на убежища в постройките при извършване на ремонтни дейности; **унищожаване на ловните местообитания и хранителната база:** -фрагментация и унищожаване на ловните територии - крайнини на гори, естествени ливади и пасища; - дренаж и осушаване на блата и езера, корекции в речните течения; - замърсяване, заблътване и унищожаване на водоемите, над които много от видовете ловуват; -използване на пестициди в селското и горско стопанство; -подмяна на широколистни гори с иглолистни култури; **препятствия и унищожаване на летателните пътища и коридори:** бариери: вятърни паркове, изградени на миграционни пътища; - строеж на пътища и магистрали, които прекъсват коридорите; - промяна на ориентирите - промяна на "линейните" елементи на ландшафта.

1.1.Rhinolophus euryale - Южен подковнонос, Код 1305

Природозащитен статус: Уязвим VU в България; Червен списък на застрашените видове (IUCN Red list) - Near Threatened – NT, почти застрашен; Строго защитен. Закон за биологичното разнообразие – Приложение 2 и Приложение 3 към чл. 37 (Изм. и доп.

- ДВ, бр. 88 от 2005 г., изм., бр. 94 от 2007 г., бр. 33 от 2011 г., в сила от 27.05.2011 г.); Бернска конвенция – Приложение II, Бонска конвенция – Приложение II, EUROBATS, Директива 92/43/ЕЕС за местообитанията и дивата флора и фауна на ЕС – Приложение 2 и 4; Включен в „Червена книга на Република България“/1985 и второ издание/2012 г.

В BG0000247 Никополско плато състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**. Видът е потвърден в зоната.

Южният подковонос е насекомояден прилеп, който се среща в Южна Европа – цялото Средиземноморие и Балканите, разпространен северно до централна Франция, Северна Италия, Словакия и Румъния. Присъства на Корсика, Сардиния и Сицилия но отсъства на Балеарските острови; на изток през Закавказието до Иран и Туркменистан, на юг средиземноморските острови и Северна Африка. В България е най-широко разпространеният и най-многоброен от трите вида "средни" подковоноси, известен от около 120 находища и впоследствие потвърден в 166 находища в 54 защитени зони по Натура 2000. Никополско плато е сред зоните, в които видът е установен и регистриран с потвърдено присъствие. Среща се на много места, като е по-чест в Северна България. Повечето находища са между 100 и 500 м надморска височина, популацията му е около 40 000 индивида през летния сезон. За пещеролюбивите видове прилепи, към които принадлежи и южният подковонос, е установено понижение на общата численост в България средно с 20–40% през 1988–1992 г. спрямо периода 1955–1971 г. В последните години, във връзка с мерките, предприети по Натура 2000 популацията в страната е с тенденция към увеличаване. Влошено остава състоянието в северните части на ареала на разпространение, което се дължи на човешката дейност.

Дължина на тялото на възрастен екземпляр е 4,3–5,8 см, размахът на крилата - до 29 см, а теглото му - 10–17,5 грама. Негов отличителен белег е формата на подкова около носа и горния издатък над очите. Гърбът на южния подковонос е сиво-кафяв, а коремът му е сиво-бял до жълтеникав, като границата между коремната и гръбната страна е незабележима. Носните израстъци и устните са светлокафяви, а ушите и мембраните - светлосиви. Крилата му са в светло сиви цветове. Младите прилепи от този вид са изцяло сиви. Когато виси, 3-тия и 5-тия пръст са под ъгъл при връзката между 1-вата и 2-рата фаланга, така че тялото не е напълно обвито от мембраните, дори и по време на хибернация.

Местообитанията му са гористи равнинни или хълмисти карстови райони, местности с пещери, покрити с дървесна и храстова растителност и в близост до вода. Видът е силно зависим от наличието на естествени или изкуствени подземни местообитания. В некарстови райони през лятото се заселва и в изоставени постройки и галерии – мини и бункери. При картиране на вече установени и маркиране на потенциални местообитания за разпространение на вида се отчита наличието на пещери, цепнатини, карстови образувания, минни галерии и изоставени сгради (за основните местообитания); наличието на реки, канали и водоеми - характерни за ловните местообитания; отчита се и надморската височина на съответното място, типа земно покритие - дървесен вид, пасище, обработваема земя, степента на урбанизация. От

справката за приносите на отделните категории се вижда, че земно покритие - гора тип Weltheimei (хибридни тополи), голи и ерозирани терени, мъждрян за хранителните местообитания и скалите, в които се развиват пещери и дупки за постоянно местообитание са най-ключовите параметри за присъствието на вида на локално ниво. Като прегради за летателните коридори в общия случай се смятат най-високите части на планините (над 2000 m), които са естествени бариери, а за естествени летателни коридори се приемат речните долини с ивици от широколистни гори.

Южният подковонос прилеп живее в големи зимни и летни (размножителни) колонии, но на местата, в които видът е рядък, колониите са в съжителство с други подковоносни прилепи - най-често с подковоноса на Блази и подковоноса на Мехели, средиземноморския подковонос и по-рядко с големия подковонос. Ниските температури през зимата у нас предопределят липсата на насекоми, които са основна храна за този вид и затова той спи зимен сън. Зимните колонии са многочислени – числеността в колониите е до 1000 екземпляра, но може да достигне от 5 до 8 000 екземпляра. Южният подковонос използва различни убежища за размножаване и зимуване, и въпреки че не мигрира на далечни разстояния, извършва редовни сезонни придвижвания между летните и зимни убежища (10–60 км).

Размножаването е между средата на май и края на юли всяка година, като размножителните колонии се формират след средата на май. Числеността в размножителните колонии у нас най-често е от 100 до 600 екземпляра.

Ловни местообитания за прилепа се явяват смесени широколистни гори, нискостеблени гори, храсталаци и екотони като широколистна гора - сечище, поляни сред горите, синори, крайречни гори, но със сигурност избягва откритите пространства и боровите насаждения. Обикновено излиза от пещерите само след залез слънце, когато навън е тъмно. Хваща плячката си от кората на дървета и храсталаци. Лети ниско и бавно, умее да „увисва“ във въздуха. Храната му се състои главно от дребни нощни пеперуди, но при наличие лови типулиди и торни бръмбари. Средното разстояние от убежището до хранителното местообитание за България е 9.3 км.

Rhinolophus euryale са активни от края на март до средата на октомври. Летният период (15-ти април- 30-ти октомври) е период на миграции между убежищата, размножаване, отглеждане на малките и дисперсия. В този период е възможно откриването на вида на много места, в които са налице предпочитаните му местообитания. Тези месеци са важни за оценка на значимите убежища за размножаване, миграция, хранителни територии и биокоридори. През зимата (15-ти декември – 30-ти март) е периодът на зимуване. Южният подковонос зимува в точно определени пещери, където се събира над 90% от българската му популация. Това е важен период за оценка на националната численост на вида.

Като установено местообитание за южния подковонос в Никополско плато на картите на Natura 2000 е посочено едно - пещерата Нанин камък. Като потенциални местообитания са отбелязани карстовите образувания и други малки пещери в района около с. Муселиево и с. Евлогиево и пещерата Нанин Камък, скали по поречието на

Осъм до Жернов и малки участъци до Новачене и Санадиново, участъци на запад от село Бяла вода до язовира Драгаш войвода (село Драгаш войвода е извън границите на зоната), зоната около с. Кулина вода. Ловните коридори са по поречието на река Осъм и по-малките ѝ притоци. Площта на потенциално най-благоприятните местообитания за вида е оценена на 266.1 ha (1.4% от площта на защитената зона), а площта на потенциално подходящите ловни местообитания е оценена на 860 ha (4,6% от площта на защитената зона). Площта на урбанизираните и неподходящите за вида местообитания е оценена на 9501 ha (51,4% от площта на защитената зона). Като цяло териториите с влошено качество за вида са преобладаващи в рамките на Никополско плато.

Вредни въздействия и заплахи: Човешка дейност в убежищата, ловните местообитания и летателните коридори – с най-висока степен на значимост са определени любителското пещерничество, вандализмът, поставяне на прегради и решетки, затваряне на пещери и галерии, използването на пещерите като бунище или като мандри и гъбарници или за селскостопански животни, разрушаване на сгради; като средна степен на заплаха са определени унищожаване и фрагментация на естествените широколистни горски хабитати чрез интензификация на земеделието, използване на пестициди и химикали, отстраняване на горския подлес, замърсяване на подземните води; с ниска значимост са определени интензивното косене и повторното залесяване с неместни видове; сред заплахите са пожарите, особено горските пожари, нерегламентираната сеч и урбанизацията.

1.2. *Rhinolophus blasii* - Средиземноморски подковнонос, Код 1306

Природозащитен статус: Уязвим VU в България; Червен списък на застрашените видове (IUCN Red list) – Least Concern - LC, незастрашен; Строго защитен. Закон за биологичното разнообразие – Приложение 2 и Приложение 3 към чл. 37 (Изм. и доп. - ДВ, бр. 88 от 2005 г., изм., бр. 94 от 2007 г., бр. 33 от 2011 г., в сила от 27.05.2011 г.); Бернска конвенция – Приложение II, Бонска конвенция – Приложение II, EUROBATS, Директива 92/43/ЕЕС за местообитанията и дивата флора и фауна на ЕС – Приложение 2 и 4; Включен в „Червена книга на Република България“/1985 и второ издание/2012 г.

В BG0000247 Никополско плато състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**. Видът не е потвърден в зоната.

Средиземноморският подковонос се среща в Африка, Италия, Сицилия, Балкански полуостров, Израел, Йордания, Сирия и Йемен, Кипър, Турция, Транскавказие, Иран, Афганистан и Пакистан. В Европа разпространението му е ограничено от северното адриатическо крайбрежие до Югоизточна Европа, на изток до Румъния, както и на Балканите и Гърция. Открит е също на някои гръцки острови, включително и Крит. У нас видът е известен от около 65 находища, а присъствието му е потвърдено в едва 13 защитени зони, което му отрежда последно място в таблицата за съответствие в Стандартния формуляр по Натура 2000. Това означава, че *Rhinolophus blasii* е най-редкият вид у нас от целевите за опазване в защитените зони прилепи. Разпространението му е свързано с топлите части на страната с изразено средиземноморско влияние. Обитава карстови райони в равнинните и хълмисти части на запад от линията Бургас-Търговище-Свищов. Повечето находища са между 100 и 500 м н.м.в. В южните части на България видът е относително обикновен и с по-голяма популация. Западната и централна част на Предбалкана и линията Велико Търново-Котел-Приморско очертават част от северната граница на ареала. Минималната лятна численост е около 5000 индивида. За пещеролюбивите видове прилепи, към които принадлежи и средиземноморският подковонос, е установено намаляване на числеността средно с 20–40% през 1988–1992 г. спрямо периода 1955–1971 г.

Размерът на възрастен екземпляр е: дължина на тялото с главата от 4,4 до 5,9 см, дължина на опашката от 2 до 3,1 см, размах на крилата - 27 - 31 см и тегло - 7,5 - 16 грама. Основата на космите е белезникава, разрошените части на козината изглеждат светли, върховете на космите са кафяви или сивкави, често с жълтеникави оттенък. Окраската на гърба му е матовожълта или сиво-кафява, коремът е сиво-бял. Границата между гръбната и коремната страна е почти незабележима. Крилата са кафяви и широки. Горният израстък на седлото е относително дълъг и прав и никога не се извива надолу. Носът е с характерната форма на подкова.

Като местообитания пригодни за средиземноморския подковонос в България може да се определят преди всичко карстови райони с пещери и други подземни убежища във височинния диапазон от 0 до 800 м, рядко до 1150 м в Западните Родопи. По-чест е в ниските райони с изразен средиземноморски климат и навсякъде е малочислен. Обитава пещери, по-рядко други подземни убежища като мини и галерии. При картиране и определяне на реалните и потенциални местообитания по Натура 2000 този вид се търси там, където има наличие на пещери (за основно местообитание), реки, канали и водоеми - свързани с хранителните местообитания и локалните миграции на вида, определена надморска височина, на която се базира разпространението на типовете иглолистни гори с оглед да се избегнат изкуствени иглолистни насаждения в пояса под 800 м. Най-значимите параметри, които определят разпространението на средиземноморския подковонос в национален мащаб е наличието на пещери (принос от 40.1%) и начина на трайно ползване (22.3%). Близостта на находищата до канали (11.9%) и реки (10.5%) (т.е до хранителни местообитания) също е с висока положителна

корелация за присъствието на вида. От справката за приносите на отделните категории земно покритие по типа на трайното им ползване се вижда, че скалите (в които се развиват пещери) заедно с площите с келяв габър и широколистни гори (т.е. хранителните местообитания) са най-ключовите параметри за присъствието на вида на локално ниво.

Видът много рядко живее поединично и разпространението му е силно зависимо от наличието на подземни убежища за образуване на колонии. През зимата образува колонии с численост от няколкостотин до няколко хиляди индивида, често заедно с южния подковонос и подковоноса на Мехели. У нас през зимните месеци е налице ясно изразена концентрация на екземпляри - до 2000, рядко повече и то в точно определени, традиционно използвани пещери. Като зимуващи колонии в България са потвърдени само пещерите Айна Ини и Самара (с. Рибино, Източни Родопи), Парниците (с. Бежаново) и Моровица (с. Гложене). В зависимост от климатичните особености на есента, някои колонии (напр. в Странджа) не зимуват всяка година в България, а се отправят към други убежища - в Турция, Северна Гърция или в Източна Сърбия. През лятото видът живее най-често на малки колонии от 50 до 500 екземпляра - отново в пещери и много по-рядко в други типове изкуствени подземни убежища. В почти всички случаи образува смесени колонии отново с другите два вида „средни подковоноси“.

Откъслечни данни за размножителната биология на вида има само за територията на Източни Родопи. В размножителните убежища може да се съберат над 200 женски, които отглеждат и кърмят малките си заедно. Максимумът на ражданията е през периода 20 юни–10 юли, като след това женската забременява отново и раждания се наблюдават и през август.

Хранителните местообитания на средиземноморския подковонос, според изследвания при картирането по Натура 2000 са храсталакови съобщества с прилежащи екотони като широколистна гора - сечище, високостъблена гора – храсталаци, високостъблена гора – поляна. Най-често ловува в открити, сухи храсталакови местообитания с преобладание на келяв габър, както и покрай нискостъблени горички в радиус на не повече от 5-10 км от убежището му. Храната му се състои основно от дребни нощни пеперуди. В повечето случаи излита по тъмно, а ловната активност е най-висока в първите 4 часа след излитането. През пролетта и есента активността се определя от температурата на околната среда - прилепите се прибират в подземните си убежища при падане на температурите под 6-8°C, активността на летене е най-висока при температури над 10°C.

Средиземноморският подковонос се счита за сравнително „уседнал“ вид със силно изразена привързаност към убежищата си и се среща целогодишно на територията на страната. Вероятно извършва сезонни миграции на къси разстояния до 10 км между летните и зимните убежища. Понякога миграциите между размножителните и зимните убежища в България или в съседни страни може да надхвърлят 90 км. Основни естествени бариери пред миграционните коридори в границите на Защитените зони са

високи планински била, надхвърлящи 1200 м н.в. Съчетанието на обширни обработваеми площи и отсъствието на пещери и други подземни убежища, също може да бъде считано за бариера.

В Никополско плато средиземноморският подковонос не е потвърден (регистриран) като вид, а местообитанията му са в категорията потенциални. С висока степен на вероятност е определен районът около село Муселиево и пещерата Нанин камък. Със средна степен са отбелязани районите със скали и пещери по поречието на Осъм от Жернов, през Муселиево, Евлогиево до Дебово. При картирането на потенциални ловни местообитания са отбелязани райони по цялата територия на платото – водоеми и гори. Площта на потенциално най-благоприятните местообитания е оценена на 261.5 ha (1.4% от площта на защитената зона). Площта на потенциално подходящите ловни местообитания е оценена на 6354 ha (34,3% от площта на защитената зона). Според изготвения модел, площта на урбанизираните и неподходящите за вида местообитания е оценена на 9742 ha (52,7% от площта на защитената зона).

Вредни въздействия и заплахи: Тъй като видът не е установен на територията, отрицателните въздействия са на база подобни въздействия в други зони – на първо място пряка човешка намеса в убежищата - спелео туризъм, иманярство, използване на експлозиви в близост до входа, вандализъм - чупене на пещерни образувания, палене на огън, вдигане на шум в и около пещерите, особено в размножителния период; разрушаване на убежища поради природни нарушения като свлачища, пропадания, ерозия. За неблагоприятни за вида се смятат и трайните промени в хранителните местообитания - усвояване на ливади за интензивно ползване, редовна употреба на пестициди в земеделието, фрагментация на биокоридорите. Употребата на инсектициди за растителна защита влияят негативно върху популациите на насекомите използвани за храна от вида. Средиземноморският подковонос избягва също кариери, табани, опожарени територии, обширни интензивно обработваеми площи, нарушени терени, сметища и хвостохранилища, голи и ерозирали терени, области с бедна растителност, урбанизирани територии, изкуствени насаждения с иглолистни видове и други подобни.

1.3. *Myotis blythii* - Остроух нощник, Код 1307

Природозащитен статус: Почти Застрашен NT в България; Червен списък на застрашените видове (IUCN Red list) – Least Concern - LC, незастрашен; Строго

защитен. Закон за биологичното разнообразие – Приложение 2 и 3, Бернска конвенция – Приложение II, Бонска конвенция – Приложение II, EUROBATS; Директива 92/43/ЕЕС за местообитанията и дивата флора и фауна на ЕС – Приложение 2 и 4; Видът не е включен в новото издание на „Червената книга на Република България“

В BG0000247 Никополско плато състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**. Видът не е потвърден в зоната.

Остроухият нощник е от семейство Гладконоси прилепи (Vespertilionidae) и е разпространен е в Средиземноморските части на Европа и Северозападна Африка, Крим, Кавказ, Мала Азия, от Израел до Киргизия, Афганистан, Хималаите, Северозападен Алтай, Вътрешна Монголия, Китай (Шанси). В България се счита за обикновен и често срещан вид. Известен е от около 130 находища на територията на цялата страна между 100 и 800 м н.в., без най-високите части на планините. По изключение в Западна Стара Планина са намерени находища до 1400 м.н.в., а в Пирин – до 2500 м.н.в. Видът е разпространен в почти всички карстови и скалисти райони и тъй като е с азиатски произход, еволюционно е свързан със засушливи, топли и открити местообитания. Предпочита райони с пресечен релеф – хълмове, скални разкрития и венци, стръмни речни брегове и др., карстови райони обрасли с редки гори и храсталаци. Среща се и в паркове в по-големи населени места. Избягва обширните степни пространства. В известните досега убежища са преброени да зимуват едва около 5 906 екземпляра от регистрираните през лятото 24 978 екземпляра. Крайната оценка на природозащитния статус на *Myotis blythii* в трите биогеографски региона в България е „неблагоприятен-незадоволителен“ със стабилна тенденция.

Външно остроухият нощник силно наподобява сродния вид голям нощник (*Myotis myotis*), който е смятан за вид-двойник. Дължината на тялото му е 59-74 мм, тежи между 15 и 30 грама, цветът му е сиво-кафяв по гърба до сиво-белезникав и дори бял по корема, с което се отличава от двойника. Много рядко има по-светли кичури (като бяло петно) между ушите. Ушите са кафяви и тесни с дължина до 24 мм, като предният ръб на ухото се извива назад не много рязко и ухото се заостря повече, външният ръб обикновено има 5-6 гънки. Крилата са широки, а опашката е по-дълга от тялото, с връх излизащ извън междубедрената мембрана. По данни от нови генетични изследвания е известно, че двата вида-двойници прилепи е възможно да хибридизират, което вероятно засяга под 5% от популациите им в България. Метричното и морфологично припокриване тези два вида-двойници често създава предпоставки за грешното им разграничаване и проучванията на числеността на популацията им са недостатъчни. В „Определителя за прилепи“ като основна отличителна разлика на двата вида са дадени големината – остроухият нощник е по-дребен и по-светлата окраска на корема.

Местообитанията са целогодишно подземни - карстови, вулкански и морски пещери и минни галерии и само рядко единични прилепи са намирани в постройки. Колониите са силно зависими от наличието на подходящи подземни убежища (основно пещери), поради което в райони без пещери находките на колонии са изключително редки. Като пригодни местообитания в България може да се определят пресечени местности със

скални венци, пещери, ниши и голяма застъпеност на широколистни и смесени гори във височинния диапазон 0-1600 м. При картирането, най-значимите параметри, които определят разпространението на вида у нас са наличието на пещери (принос от 43%) и начина на трайно ползване (20.9%). Близостта на находищата до скали (т.е до места с потенциално наличие на пещери) също е с висока положителна корелация за присъствието на вида с принос от 17%. Наличието на гори над 60 г. възраст е слабоопределящ присъствието на вида параметър (принос само 1.4%). От справката за приносите на отделните категории земно покритие по типа на трайното им ползване се вижда, че скалите (в които се развиват пещери), кариери (т.е. като жилищни местообитания) заедно с т.нар групови линейни обекти (т.е. местообитания за локални денонощни миграции) са най-ключовите параметри за присъствието на вида на локално ниво. Потенциално изследвани са и речни корита, чакъли и голи скали, както и гори от източен бук и келяв габър.

Остроухият нощник образува големи летни и зимни колонии. В много от случаите и през двата сезона обитава едни и същи убежища с вида-двойник *Myotis myotis*. В страната са известни около 25 по-големи размножителни колонии с численост от няколкостотин до около 7 000 индивида. Зимните убежища са основно пещери и имат постоянна средна температура обикновено ок. 4-8°C и се намират в диапазона от 200 до 1450 м височина. Зимуването започва в края на ноември и продължава до към средата на март. През този период е установен в много пещери, но никъде с численост повече от 3-4000 екземпляра. Летните убежища са с по-висока средна температура (обикновено ок. 14-20°C) и са разположени в диапазона от 0 до 800 метра и могат да са пещери, тъмни части на сгради, ниши и подпокривни пространства. Събраните данни показват, че в България видът извършва сезонни прелети от зимни към летни убежища от средата на април до началото на май и обратно от края на август до края на септември. Въпреки липсата на данни от опръстения у нас, общоприетото схващане, че повечето миграции са в рамките на 20-80 км, а в Европа може да са разположени на разстояние 60-70 до 160 км едно от друго. *Myotis blythii* са активни от средата на март до края на октомври.

Размножаването е през пролетта и началото на лятото - женските образуват големи колонии до няколко хиляди екземпляра, в които раждат и отглеждат малките. Миграцията към местата за размножаване става след 10-20 април. За размножителни убежища използват пещери и галерии. Ражданията са най-много в края на май - началото на юни. Малките започват да летят 3-4 седмици след раждането. Смяната на млечните зъби завършва на 45-тия ден, а след 50-тия ден престават да се хранят с мляко и преминават към самостоятелен живот. Новото оплождане започва след приключване на лактацията. Само около 10% от женските участват в размножаването през първата си година. Установената максимална продължителност на живота е до 33 години.

Ловните местообитания на остроухия нощник включват открити площи като ливади и пасища, около които има високостъблени гори. Прилепът ловува най-често в радиус 4 до 6 км и максимум 25 км от убежището. Данни за хранителната биология на вида у нас засега не са публикувани. В Швейцария е установено, че над 60% от храната му се

състои от едри дългопипалести скакалци, които лови в открити райони, пасища и често в прясно окосени ливади. Яде също едри насекоми нощни пеперуди, бръмбари, скакалци, които лови в полет или събира от земята. В повечето случаи излита по тъмно. Най-висока е ловната им активност в първите 4 часа. През пролетта и есента активността се определя от температурата на околната среда - прилепите се прибират в подземните си убежища си при падане на температури под 5°C.

Основни биокоридори за *Myotis blythii* са речните долини и техните по-големи притоци. Видът у нас извършва редовни сезонни миграции между зимните, летните и алтернативни убежища от 20 до ок. 100 км. Основни естествени бариери в границите на защитените зони са високи планински била, надхвърлящи 1800 м н.в. В границите на страната няма вътрешни водоеми, които може да се считат като непреодолими бариери. Големите населени места (над 30 000 жители) са потенциални бариери за разпространението на вида, но всички те са разположени извън мрежата от защитени зони. За неблагоприятни за този вид прилеп места са определени действащи кариери, табани, опожарени територии, обширни интензивно обработваеми площи, нарушени терени, сметища и хвостохранилища, голи и ерозирани терени, области с бедна растителност, урбанизирани територии, изкуствени насаждения с иглолистни видове и други.

В Никополско плат видът не е потвърден (регистриран) и местообитанията му са потенциални. В зоната не са установени нито зимни, нито летни находища. Като потенциални с висока степен са посочени пещерите около село Муселиево и района около село Евлогиево. Със средна степен са скалните образувания и пещери по цялото поречие на Осъм от района на Жернов до района около Дебово, а също райони около селата Лозица и Кулина вода. Потенциални местообитания са отбелязани и около самия град Никопол, но по-голямата част от тях са извън обхвата на зоната. Ловните местообитания са по цялото плато – водоеми и гори. Площта на потенциално най-благоприятните местообитания е оценена на 388.9 ha (2.1% от площта на защитената зона). Площта на потенциалните подходящи ловни местообитания е оценена на 10017 ha (54,1% от площта на защитената зона). Според изготвения модел, площта на урбанизираните и неподходящите за вида местообитания е оценена на 734 ha (4,0% от площта на защитената зона).

Вредни въздействия и заплахи: Тъй като в зоната видът не е регистриран, по аналогия са установени са 6 типа безпокойство: спелео туризъм, природни нарушения (свлачища, пропадания, ерозия и т.н.), иманярство, използване на експлозиви в близост до входа, вандализъм (чупене на пещерни образувания, палене на огън и др.), безпокойства в убежищата. Като основни ограничаващи разпространението на вида фактори в Западна и Централна Европа се посочват промените в селскостопанските политики, които водят до употребата на пестициди и намаляването на насекомното обилие. В България вероятната основна причина за намаляване на популациите от *Myotis blythii* е безпокойството в ключовите му убежища- чести посещения, палене на огън, опити за благоустрояване. Трайни промени в хранителните местообитания (напр. усвояване на ливади за интензивно ползване, редовна употреба на пестициди,

фрагментация на биокоридорите и др.) в диаметър от 10 км от убежищата на размножителни колонии също се считат като територии с влошено качество. Доколкото, голяма част от горските пожари възникват и засягат предимно изкуствени иглолистни насаждения, които по принцип се избягват от вида, те не се считат за заплаха. Същото се отнася и за пожари в обработваеми площи (синори, и прилежащи територии без растителност). Пожари засягащи тревни и храсталачни съобщества могат да имат негативно влияние върху вида чрез ограничаване на хранителните източници.

1.4. *Myotis capaccinii* - Дългопръст нощник, Код 1316

Природозащитен статус: Уязвим VU в България; Червен списък на застрашените видове (IUCN Red list) – Vulnerable VU, уязвим; Строго защитен. Закон за биологичното разнообразие – Приложение 2 и 3, Бернска конвенция – Приложение II, Бонска конвенция – Приложение II, EUROBATS, Директива 92/43/ЕЕС ЕЕС за местообитанията и дивата флора и фауна на ЕС – Приложение 2 и 4; Червена книга на България, категория рядък и уязвим;

В BG0000247 Никополско плато състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**. Видът е потвърден в зоната.

Дългопръстият нощник е типичен обитател на карстовите райони и се среща в средиземноморските части на Европа - на север до Италия и Румъния, Северозападна Африка, Южна Мала Азия, Израел, Южен Ирак, Южен Иран. В България са известни ок. 80 находища на вида. Среща се на територията на цялата страна, в планините до около 1500 м. Повечето находища са между 100 и 600 м н.в. Живее целогодишно само в подземни убежища – карстови и вулкански пещери, минни галерии, по изключение влажни мазета на необитаеми сгради. След анализ на резултатите от зимните и летни преброявания проведени в защитените зони от мрежата Natura 2000 и оценка на природните условия извън тези зони, е установено, че през лятото от 30 до 50% от екземплярите живеят извън зоните на Natura, тъй като 43,5% от потенциалните местообитания са извън тях. През зимата този процент е около 10%. България добавя Черноморския биогеографски регион в разпространението на вида в границите на ЕС (2012). Крайната оценка на природозащитния статус на *Myotis capaccinii* в трите

биогеографски региона у нас е следната: „Неблагоприятен-незадоволителен“ със стабилна тенденция

Размерите на дългопръстия нощник са средни за род Нощници – дължина на тялото с главата около 4.5 до 5.5 см, тегло от 8 до 15 грама и размах на крилете до 25 см. В сравнение със сходните по размер нощници има широк череп, голямо стъпало с дълги пръсти и характерно високо захващане на летателните мембрани. Крилната мембрана се свързва с крака над глезена на задния крак, като кракът е много голям. Окосмяването на гърба е леко опушено сиво, по-рядко с кафеникав нюанс, коремът е значително по-светъл, а летателните мембрани са светлокафеникави. Ноздрите са леко издадени и придават на вида характерен профил. Пенисът е леко разширен към върха си. Видът принадлежи към т. нар. „водни нощници“.

Като типични местообитания пригодни за дългопръстия нощник в България може да се определят карстови райони с пещери, по-големи реки, езера и язовири в диапазона 0-1200 м, а като потенциални местообитания - районите богати на реки, постоянни притоци, езера, язовири и подземни убежища във височинния диапазон 0 до 1700 м. Разпространението на вида е силно зависимо от наличието на подземни убежища-основно пещери и той не се среща в райони без пещери (например Струмската долина, централните части на Тракийската низина), рядък е и по Черноморието. Най-значимите параметри, които определят разпространението на вида у нас са наличието на пещери (принос от 53.2%) и начина на трайно ползване (13.4%). Близостта на находищата до реките, т.е. до основни хранителни местообитания, също е с висока положителна корелация за присъствието на вида с принос от 11%.. От справката за приносите на отделните категории земно покритие по типа на трайното им ползване се вижда, че скалите (в които се развиват пещери), както и пясъци, чакъли и голи скали (т.е. места с потенциални жилищни местообитания) заедно с реки и речни корита (т.е. хранителните местообитания) са най-ключовите параметри за присъствието на вида на локално ниво. От видовете гори потенциално са изследвани тези от келяв габър и бяла върба.

Дългопръстият нощник извършва редовни сезонни миграции между убежищата си от порядъка на 50 до 150 км. През лятото живее в малки и сухи пещери, а през зимата - в големи водни пещери със сравнително ниска температура - 4-6°C. У нас зимуването започва в края на ноември и продължава до към средата на март. През този период прилепът е установен в много пещери, но никъде с численост повече от 3-5 000 екземпляра. В България са известни 15 зимни убежища, но над 95% от зимуващата популация е в три от тях: пещерите Парниците, Деветашката и Иванова вода. Повечето летни находища са под 800 м н.м.в., но в някои случаи достигат до 1450 м. Летните колонии обикновено са смесени с Дългокрилия прилеп (*Miniopterus schreibersii*) предимно в пещери, но също и в подземия на изоставени сгради, изоставени водни резервоари и други типове изкуствени подземни убежища. През лятото у нас са установени ок. 12 839 екземпляра, през зимата около 28 986, като разликата е 16 147 екземпляра. Приема се, че това се дължи на наличието на подходящи за зимуване водни пещери, в България със сигурност зимуват екземпляри от Северна Гърция, а вероятно и от Южна Румъния и Източна Сърбия. През декември 2012 г. е потвърдено, че

опръстенени екземпляри от 3 летни находища в Северна Гърция зимуват в пещерата Иванова вода в Средните Родопи като прелитат рекордните за вида 119 до 144 км.

Размножаването на дългопръстия нощник започва след 10-20 април. Формира размножителни колонии с численост от няколко десетки до няколко хиляди (50 до 3000), най-често 200-500, винаги смесени с Дългокрилия прилеп. В страната са известни около 23 размножителни колонии и осем летни неразмножителни колонии. Максимумът на ражданията е през периода 20-25 май. До началото на юни. Женските раждат по едно малко.

Хранителните местообитания включват преди всичко течащи води, стоящи водни басейни, ивици от крайбрежна растителност, дори над морето в находищата в Странджа. В ловния периметър на вида попадат реки, канали, естествени езера, водоеми, влажни зони, блата и други типове водни местообитания. Храни се главно с летящи насекоми, които улавя нощем по повърхността на водата или над нея. В повечето случаи дългопръстият нощник излита в сумрак, ловната активност е в първите 4-5 часа. През пролетта и есента активността се определя от температурата на околната среда, като е най-висока при 5-6°. Наличните данни за екологията на вида указват, че в някои от установените места, прилепът ловува в сравнително голям периметър от убежищата си - над 10 км.

Основни биокоридори за *Myotis saraccinii* са речните долини и техните по-големи притоци. Видът у нас извършва сезонни миграции между зимните, летните и алтернативни убежища от 20 до около 100 км.

В Никополско плато видът е потвърден (регистриран) – лятна колония от 250 екземпляра в пещерата Нанин камък. Като потенциални местообитания са посочени и другите пещери около село Муселиево и в района на с. Евлогиево, както и цялото поречие на р. Осъм в същата отсечка – от Жернов до Дебово, също малки участъци около Лозица и Кулина вода. Потенциалните ловни местообитания са поречието на Осъм и всички поречия на по-малките реки и техните притоци, както и езера, блата и всякакви водоеми. Площта на потенциално най-благоприятните местообитания е оценена на 247.3 ha (1.3% от площта на защитената зона). Площта на потенциално подходящите ловни местообитания е оценена на 2246 ha (12,1% от площта на защитената зона). Според изготвения модел, площта на урбанизираните и неподходящите за вида местообитания е оценена на 91,15 ha (0,49% от площта на защитената зона).

Вредни въздействия и заплахи: Като основни ограничаващи разпространението на вида фактори се посочват промените в режима и качествата на реките, каналите и езерата. В България вероятната основна причина за намаляване на популациите от *Myotis saraccinii* е и безпокойството в ключовите му убежища- чести посещения, палене на огън, опити за благоустрояване на пещерите и използването им за други цели. Установени са 6 типа безпокойство: спелео туризъм, природни нарушения (свлачища, пропадания, ерозия и т.н.), иманярство, използване на експлозиви в близост до входа, вандализъм. Заплаха е и химическото и битово замърсяване и локалното

изчезване на канали, рекички и стоящи водоеми. Видът избягва и територии като кариери, табани, опожарени територии, обширни интензивно обработваеми площи, нарушени терени, сметища и хвостохранилища, голи и ерозирани терени, области с бедна растителност, урбанизирани територии, изкуствени насаждения с иглолистни видове и др.

1.5. *Myotis myotis* - Голям нощник, Код 1324

Природозащитен статус: Почти застрашен NT в България; Червен списък на застрашените видове (IUCN Red list) – Least Concern - LC, незастрашен; Строго защитен. Закон за биологичното разнообразие – Приложение 2 и 3, Бернска конвенция – Приложение II, Бонска конвенция – Приложение II, EUROBATS, Директива 92/43/ЕЕС – Приложение 2 и 4; Видът не е включен в новото издание на Червената книга на Република България.

В BG0000247 Никополско плато състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**. Видът не е потвърден в зоната.

Големият нощник (*Myotis myotis*) е прилеп от семейство Гладконоси (*Vespertilionidae*) и се смята като двойник на остроухия нощник (*Myotis blythii*) – двата вида са трудно различими. Разпространен е в Южна, Централна и Източна Европа, сравнително рядък в Северна и Западна Европа, Мала Азия, Ливан, Израел. В България се счита за обикновен и често срещан вид. Известен е от над 200 находища на територията на цялата страна, без най-високите части на планините. Среща се във всички карстови райони у нас, като повечето находища са между 100 и 800 м н.в. В Западна и Централна Стара Планина е установен до 1400 м.н.в., а на Пирин – на 2500 м.н.в. България добавя Черноморския биогеографски регион в разпространението на вида в границите на ЕС. Крайната оценка на природозащитния статус на *Myotis myotis* в трите биогеографски региона на България, въз основа на състоянието му в НАТУРА 2000 е определен като „Неблагоприятен-незадоволителен“ със стабилна тенденция.

С маса от 26 до 45 g големият нощник е сред най-големите прилепи, срещащи се в Европа и у нас. Окраската на козината е сиво-кафява отгоре и светлосива отдолу. Крилата са широки, мембраната им е тъмносива. Ушите са широки (16 мм) и дълги (до

24 мм), трагусът достига до половината от височината на ушната мида. Муцуната е груба, а предният ръб на ухото ясно се извива назад, задният ръб обикновено има 7-8 хоризонтални гънки. Дължината на горния зъбен ред е между 9.2 и 10.6 мм. Крилата са широки, а опашката е дълга колкото тялото, с връх излизащ извън междубедрената мембрана. Външно големият нощник силно наподобява сродния вид остроух нощник, от който се отличава главно по по-големия размер. По данни от нови генетични изследвания е известно, че двата вида-двойници е възможно да хибридизират, което вероятно засяга под 5% от популациите им в България.

Местообитанията за вида целогодишно са подземни убежища – карстови, вулкански и морски пещери и минни галерии. Като подходящи местообитания в България може да се определят карстови и скалисти райони с пещери или други подземни убежища и голяма застъпеност на широколистни и смесени гори във височинния диапазон 0-1000 m, максимум до 1600 м., райони с пресечен релеф, както и разредени гори, паркове и ливади като ловни местообитания. През лятото видът населява предимно пещери, рядко тъмни части на сгради и хралупи на дървета. През зимата – задължително пещери и подземни галерии, като избира места с висока влажност и температури в интервала 7-12 градуса. Обикновено виси свободно по таваните на пещерите. При картирането по Натура, най-значимите параметри, които определят разпространението на вида у нас са наличието на пещери (принос от 54.9%) и начина на трайно ползване (17%). Близостта на находищата до скали (т.е до места с потенциално наличие на пещери) също е с висока положителна корелация за присъствието на вида с принос от 11%. От справката за приносите на отделните категории земно покритие по типа на трайното им ползване се вижда, че скалите (в които се развиват пещери) плюс кариери (т.е. места с потенциални жилищни местообитания) заедно с реки и речни корита и т.нар групови линейни обекти (т.е. местообитания за локални денонощни миграции) са най-ключовите параметри за присъствието на вида на локално ниво. Изследвано е и наличието на гори от келяв габър и източен бук.

Видът образува зимни и летни колонии. У нас зимуването започва в края на ноември и продължава до към средата на март. През този период е установен в много пещери, но никъде с численост повече от 4 000 екземпляра. Формира големи размножителни(летни) колонии с численост от няколкостотин до около 7 000 индивида. Най-често те са смесени с остроухия нощник и на практика е невъзможно да се даде точна оценка за числеността на отделните видове. В страната са известни около 25 размножителни колонии

Размножаването започва през есента, когато започва копулацията, много по-рядко напролет. Оплодената яйцеклетка е неактивна и се развива през пролетта, като максимумът на ражданията е през периода 20 май - 10 юни. Женските посещават мъжките. Обикновено един мъжки привлича „харем“ от 4 - 5 женски. Бременността е 50-60 дни. През лятото мъжките живеят предимно поединично, а женските формират колонии, където раждат и отглеждат малките. Тези размножителни колонии се намират в малки, сухи и проветриви пещери или в привходни части на по-големи пещери, често смесени с други пещерни видове прилепи. Числеността на колонии може да достигне

до няколко хиляди женски. По данни от нашата страна половата структура на колониите е 80 - 90% репродуктивни женски и до 10% възрастни мъжки. Ражда в края на май - началото на юни едно голо и сляпо малко. Малките се раждат обикновено рано сутрин. На следващата нощ, майките, за да отидат на лов, ги оставят на малки групи с няколко женски. Малкото започва да лети след 40 - 50 дни, а става самостоятелно след 2 месеца. Полова зрелост женските достигат на 3-месечна възраст, а мъжките на 15-месечна. Само около 10% от женските участват в размножаването през първата си година. Женските показват изключително висока филопатрия, като над 90% се връщат и се размножават в убежището, в което са се родили. Максималната продължителност на живота е над 25 години, но най-често около 5 години.

Данни за хранителната биология на вида у нас засега не са публикувани. В Швейцария е установено, че над 46% от храната му се състои от едри бръмбари-бегачи. Вероятно се храни и с други едри насекоми, които лови в полет - например нощни пеперуди или събира от земята - бръмбари, щурци и др. По данни от Западна Европа големият нощник най-често ловува в овощни градини и широколистни гори, а по-рядко в смесени гори, лозя, обработваеми полета с малка площ, смърчови гори. Като потенциални ловни местообитания са посочени преди всичко открити местообитания, ливади и пасища, в района, на които има високостъблени гори. Хранителните местообитания най-често се намират в радиус 2-6 км, максимум до 15 км от убежището. Полетът на този прилеп е относително бавен и маневрен на височина 5 - 8 м. Храни се на открити места в редки горички и покрайнините им, където земята е покрита с опаднали листа и малко трева. В повечето случаи излита по тъмно. Най-висока е ловната активност в първите 4 часа, като през пролетта и есента активността се определя от температурата на околната среда- прилепите се прибират в подземните си убежища си при падане на температурите под 5°C.

Големият нощник извършва редовни миграции между летните и зимните убежища (понякога над 200 км), като използва редица временни междинни убежища. У нас най-дългата регистрирана миграция е 40 км. Основни биокоридори за този вид са речните долини и техните по-големи притоци. Основни естествени бариери в границите на защитените зони са високи планински била, надхвърлящи 1800 м н.в. В границите на страната няма вътрешни водоеми, които може да се считат като непреодолими бариери. Големите населени места (над 30 000 жители) са потенциални бариери за разпространението на вида, но всички те са разположени извън мрежата от защитени зони.

Видът не е потвърден (регистриран) в Никополско плато. Като потенциални местообитания с висока степен на вероятност са маркирани пещерите около село Муселиево и района около село Евлогиево, със средна степен част от поречието на река Осъм (около Дебово и Новачене) и малки участъци около Кулина вода и Лозица. Потенциални ловни местообитания има маркирани на територията на цялото плато – реки, водоеми и гори. Площта на потенциално най-благоприятните местообитания е оценена на 427.7 ha (2.3% от площта на защитената зона). Площта на потенциалните подходящи ловни местообитания е оценена на 10017 ha (54,1% от площта на

защитената зона). Според изготвения модел, площта на урбанизираните и неподходящите за вида местообитания е оценена на 734 ha (4,0% от площта на защитената зона).

Вредни въздействия и заплахи: Тъй като видът не е регистриран в зоната, вредните въздействия са определени по аналогия и според оценките при картирането по Натура, сред най-важните заплахи за вида са: безпокойството в пещерите, в следствие на пещерначество, посещения на пещери за отдих, вандализъм, затварянето на пещери или галерии, разрушаването на сгради и построени от човека конструкции. От значение за вида са също така интензифицирането на земеделието; използването на биоциди, хормони и химикали; отстраняването на горския подлес, използване на биоциди, хормони и химикали (горско стопанство); замърсяването на подземни води (точкови и разсредоточени източници). Трайни промени в хранителните местообитания - например усвояване на ливади за интензивно ползване, редовна употреба на пестициди, фрагментация на биокоридорите и др. в диаметър от 10 км от убежищата на размножителни колонии също се считат като територии с влошено качество и заплаха за вида.

2. Земноводни и влечуги

Обща характеристика

В Европа се срещат общо 71 вида земноводни и 199 вида влечуги, включително морските костенурки. С придвижването към южните части на континента се забелязва ясна тенденция към увеличаване на броя на биологичните видове. Най-големият брой земноводни и влечуги е открит в Средиземно море и Югоизточна Европа. Всички те страдат в голяма степен от унищожаването на техните местообитания, което е главната причина за намаляването на числеността на видовете им. Сред главните заплахи са урбанизацията, строежите на пътища, интензивното развитие на земеделието и пресушаването на крайречните зони с цел усвояване на земята, сечта в горите, пожарите и т.н. Дори краткотрайни и обикновени промени в естествената среда могат да са катастрофални за по-продължителното оцеляване на видовете. Скоростта, с която местообитанията се променят, е често твърде голяма, за да позволи оцеляване или адаптация. В Европа има 8 критично застрашени влечуги, 12 застрашени и 11 уязвими. При земноводните 2 вида са критично застрашени, 1 застрашен и 7 са уязвими. В сравнение с други групи биологични видове, като птиците и бозайниците, земноводните и влечугите в Европа все още не са обект на адекватни природозащитни действия.

В България се срещат около 20 вида земноводни и 42 вида влечуги. Земноводните включват 12 вида жаби (безопасати земноводни), представители на 5 семейства жаби, и 6 вида опасати земноводни от семейство Саламандри. Най-скоро откритият вид е северният гребенест тритон, който се среща в Западна Стара планина и за първи път е регистриран през 2005 г. Има данни от 2007 г. и за Македонски гребенест тритон (*Triturus macedonicus*) в планината Славянка, близо до границата с Гърция. Най-често

срещаните видове са зелената крастава жаба, жълтокоремната бумка и голямата водна жаба. На територията на страната се срещат постоянно 33 вида Влечуги. Сред тях са 4 вида костенурки, представители на 2 семейства, 16 вида змии от 4 семейства и 13 вида гущери от 4 семейства. Освен тях, два вида змии (степна усойница и аспида) не са наблюдавани от 30-те години на 20 век и се смятат за изчезнали, а от два вида морски костенурки (зелена морска костенурка и карета) са намирани само отделни екземпляри, случайно навлезли в Черно море през Босфора. Най-скоро откритият вид е черновратата стрелушка, която е регистрирана за пръв път през 1979. Съществува известна възможност в бъдеще да бъдат наблюдавани и видовете *Eremias argutas* (гущер, среща се в Северна Добруджа) и *Vipera xanthina* (отровна змия, среща се в Беломорска Тракия). У нас земноводните и влечугите също са подложени на негативни въздействия - изсичане на горите, бурно застрояване, прокарване на ски-писти, пътища, магистрали, газопроводи, нефтопроводи и други инфраструктурни съоръжения. В резултат от използването на торове, пестициди и индустриалното замърсяване, условията за съществуването на редица видове са силно влошени. Пътният трафик се превръща в силен фрагментиращ фактор. Земноводните и влечугите са сред най-уязвимите от антропогенното влияние животни. В зоните на Natura 2000 под специална защита са поставени 6 земноводни – всички видове тритони и двата вида бумкови жаби и 6 влечуги – 2 вида сухоземни и 2 вида водни костенурки, както и 2 вида смок.

Биологичните особености на българските земноводни и влечуги са сходни. Активността им силно зависи от температурата на околната среда, поради което всички наши видове изпадат в хибернация през най-студените месеци от годината. Най-продължително в това състояние остават високопланинските видове, а най-малко – тези, които обитават южните райони на страната. През сухите и горещи лета част от видовете изпадат в летаргично състояние, като при някои жаби това може да продължи повече от месец. През активния сезон амфибиите и рептилиите имат различна денонощна активност в зависимост от температурния им оптимум. През студените часове на деня и преди залез те използват слънчевите лъчи, за да повишат температурата на тялото си. За да се придвижват по терена, влечугите избират маршрути с температура близка до оптимума им, а големите горещини прекарват на сянка, във водата или в укрития. Всички представители на херпетофауната реагират при резките промени в метеорологичната обстановка като се укриват в убежищата си.

Хранене. По-голямата част от земноводните и влечугите в България са хищници, които се хранят най-вече с различни безгръбначни животни. Изключение правят сухоземните костенурки, които са предимно растителноядни, ларвите на жабите, които ядат растителна храна - детрит с налеп от водорасли от дъното на водоема, меки части на водни растения и др. и водните костенурки, които, въпреки че са хищници, приемат и растителна храна. Повечето жаби, тритони и гущери нападат всякакви дребни животни с подходящи размери. При змиите се наблюдава известна специализация към храната. Отровните змии убиват плячката си с инжектиране на отрова, големият стрелец и кощерицата – чрез притискане, а гущерите убиват по-едрият насекоми чрез захапване и

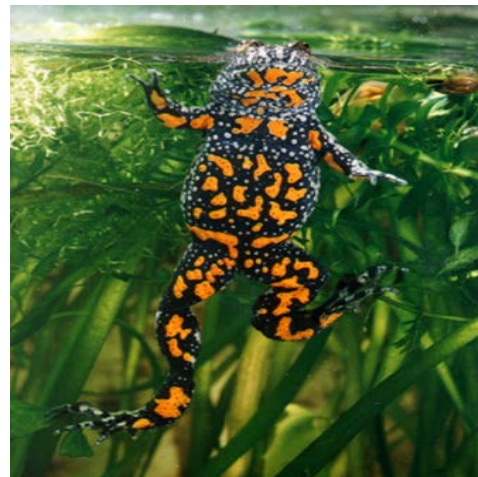
удряне в земята. Водните костенурки са в състояние да откъсват парчета от уловени в мрежа дребни риби. Повечето видове влечуги атакуват и захващат плячката. Жабите използват лепкавия си език за улавяне на насекоми, а тритоните при лов на плуващи обекти ги засмукват, като увеличават силно обема на устната си кухина чрез издуване на долната мускулиста стена.

Размножаване. Почти всички наши видове земноводни и повечето от влечугите снасят яйца. Сухоземните костенурки и геконите снасят яйца с твърда обвивка на сравнително сухи места. Другите видове влечуги, чиито яйца са с по-мека и кожеста обвивка, снасят на места с по-висока влажност - рохкава почва, хралупи, купчини гниеща растителност. След снасянето яйцата с меки обвивки поглъщат влага от субстрата и увеличават размерите си с около 10 %. Новоизлюпените малки са миниатюрни копия на родителите, като различията им са основно в размерите и при някои видове – в окраската. Те са напълно самостоятелни и възрастните не полагат специални грижи за тях. При живородния гушер и някои змии, яйцата могат да се задържат в майката до момента на излюпването им. Всички земноводни, срещащи се в страната (с изключение на дъждовника), снасят яйцата си във водата, под формата на яйчни шнулове или топки, рядко поединично. Желеподобната обвивка около яйцата спомага за закрепването им към водните растения и камъните. Излюпените ларви силно се различават от възрастните. Ларвите дишат с хриле, които с възрастта се редуцират и функцията се поема от развиващия се бял дроб. Крайниците им се развиват след излюпването. Освен морфологично, поповите лъжички (така се наричат само ларвите на жабите) силно се различават от възрастните и по начина си на хранене. Оплождането при влечугите и опашатите земноводни е вътрешно, а при жабите – външно. При тях мъжкият обхваща женската и се движи заедно с нея, за да може да оплоди яйцата в момента на снасянето им. При тритоните мъжкият привлича женската чрез демонстративни пози и след това провлачвайки корем по субстрата отлага сперматофор. Женската го следва и поема сперматофора с клоаката си. По отношение на видовете и подвидовете, при някои се наблюдава хибридизация – примерно при двата вида бумки и в групата на зелените водни жаби. Хибридите между двата вида бумки с голяма вероятност може да се отдадат на припокриването на ареалите им в местообитания с малка надморска височина. У нас са установявани само отделни хибридни екземпляри, но в съседна Румъния има данни за съществуването на жизнени хибридни популации. Остава открит въпросът за значението на хибридизацията за жизнеността на изходните родителски популации.

Звуци. Опашатите земноводни и влечугите рядко издават доловими за човешкото ухо звуци. При улавяне с ръка на гекон или на някои от тритоните може да се чуе слабо писукане. Повечето змии съскат. През размножителния период вокалната активност на безопашатите земноводни силно нараства. При някои видове жаби мъжките имат добре развити резонатори. При квакане резонаторите се издуват като балони и осигуряват мощна въздушна струя за гласовия апарат, като по този начин многократно усилват издавания звук. Издаваните от жабите звуци са видово специфични.

Естествени врагове. Много видове гръбначни животни се хранят със земноводни и влечуги и са т.нар. им „естествени врагове“. Сред тях има и специализирани херпетофаги, каквито са например щъркелът и орелът-змияр. Младите индивиди и яйцата на земноводните и влечугите са съществена част от храната на енотовидното куче, видрата, черния пор, лисицата, чакала и много от рибоядните птици. Сред змиите специализирани заурофаги (гущероядци) са вдлъбнатоцелият смок, медянката, тънкият стрелец и черновратата стрелушка. Обикновената водна змия се храни предимно с жаби. Защитна стратегия при земноводните е отделянето на отровни секрети чрез специални жлези на кожата. Видовете, които отделят секрети със силно токсично или спазмолитично действие, по правило са с ярка предупредителна окраска. При бумките ярката окраска е на коремната страна и те я демонстрират, когато се чувстват застрашени.

2.1. *Vombina vombina* – Червенокоремна бумка, Код 1188

Природозащитен статус: Приложение II и III на Закона за биологичното разнообразие; Приложение II на Бернската Конвенция; Приложение II и IV на Директивата за Хабитатите; Световна червена книга - LC

И в трите зони, включени в СВOMP състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**.

Видът е регистриран и потвърден и в трите зони – BG0000247 Никополско плато, BG0000239 Обнова - Караман дол и BG0000396 Персина.

Семейство Бумки (*Vombinatoridae*) са най-дребните жаби в България с тъмна окраска от горната страна и ярко украсен корем, със сравнително къси задни крайници и сплеснато тяло, обикновено с дължина 4-7см. В миналото те са класифицирани в семейство Кръглоезични, но поради различия в морфологията, биологията и поведението са отделени в отделно семейство Бумкови. Коремът и долната страна на крайниците са със силно контрастни цветове - черно и жълто, черно и оранжево и др. Когато са на сушата, при опасност, бумките показват ярката окраска на долната си страна като огъват страничните части на тялото и крайниците си нагоре - т.нар. “бумков рефлекс”, като по този начин става видима цветната коремна предупредителна окраска. В кожата им

секрет се съдържа фринолизин, който може да е опасен за някои дребни животни (при попадане в кръвта на гръбначните животни предизвиква разпадане на еритроцитите). Бумките обитават временни и постоянни сладководни водоеми, по-голямата част от видовете се размножават повече от веднъж в годината. Известни са 10 вида, разпространени в Европа и Азия (отсъстват в централните и югозападните райони). В България се срещат 2 вида – Червенокоремната бумка (*Bombina bombina*) и Жълтокоремната бумка (*Bombina variegata*). За тях е известно, че могат да се кръстосват помежду си и потомството им е способно да се размножава. В областите, където ареалът им се застъпва, се наблюдава зона, изобилстваща от подобни хибриди.

Червенокоремната бумка се среща в Централна и Източна Европа от източната половина на Германия до Урал. На север ареалът ѝ достига до Южна Швеция, а на юг обхваща северната половина на Балканския полуостров, достигайки до Южна Тракия. В България е разпространена на много места покрай Дунав, в Дунавската равнина и северния край на Предбалкана, по Добруджанското и черноморското крайбрежие, в Тракийската низина. Среща се от морското равнище до около 450 м надм. в. (на Деветашкото плато), но е подчертано низинен вид, повечето му находища у нас са под 400 м н. в. Това е най-често срещания вид жаба в крайдунавските влажни зони. Обитава естествени и изкуствени езера, реки, потоци, канали, временни локви и наводнени коловози. Предпочита водоеми с обилна растителност. Видът се среща в континенталния и черноморския биогеографски райони на България. Според стандартните формуляри на Натура 2000 целевият вид фигурира в 115 защитени зони, като е регистриран (потвърден) в 62 от тях.

Оптималните местообитания за червенокоремната бумка са посочени в таблицата от Стандартния формуляр, като всички с изключение на естуари и крайбрежни лагуни са налични в зоните на територията на МИГ.

Естуари Устията на реките Камчия, Ропотамо, Велека, Дяволска и др.
Крайбрежни лагуни Шабленска тузла, Наневска тузла, Балчишка тузла, Поморийско езеро, Атанасовско езеро, блатата Алепу, Аркутино и Стомополо.
Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от Chara Срещат се в: Деветашкото плато, рибарници и язовири в северна България, край Свищов, Белене, В. Търново, Левски, Шумен и др. Срещат се и в полуестествени басейни – напр. стари, запълнени с вода изкопи.
Естествени еутрофни езера с растителност от типа <i>Magnopotamion</i> или <i>Hydrocharition</i> В цяла България, основно в ниските райони. Най-много такива езера има в Дунавската равнина, Тракийската низина и по Черноморското крайбрежие.
Равнинни или планински реки с растителност от <i>Ranunculion fluitantis</i> и <i>Callitricho-Batrachion</i> В реки из цялата страна – Огоста, Вит, Янтра, Марица, Тунджа и др.
Реки с кални брегове с <i>Chenopodion rubri</i> и <i>Bidention p.p.</i> По долните течения на всички големи реки в България, които са с тинести (кални) брегове – Дунав, Марица, Искър, Тунджа и др.

При критериите за определяне на потенциалните местообитания се взимат предвид: средните годишни температури, валежите, релефа, наклона на терена, водните тела. Най-голям принос за благоприятно местообитание имат моделът на релефа (46%), начинът на ползване на водите (25,5%) и годишният температурен диапазон (5%)

Подходящи водни тела, потенциални местообитания на вида са:

Водоеми (включително и по брега на бързи реки)
Малки водоеми (до 0, 03 хектара и до диаметър 10 метра)
Средни плитки водоеми (до 0, 3 хектара и до диаметър 30 метра, ивица с дълбочина до 1 метра минимум 3 метра, среден наклон на дъното до около 20°)
Средни дълбоки водоеми (до 0, 3 хектара и до диаметър 40 метра, ивица с дълбочина до 1 метра под 3 метра, среден наклон на дъното над 20°)
Големи плитки водоеми (над 0, 3 хектара, над диаметър 40 метра, ивица с дълбочина до 1 метра минимум 3 метра, среден наклон на дъното до около 20°)
Големи дълбоки водоеми (над 0, 3 хектара, над диаметър 40 метра, ивица с дълбочина до 1 метра под 3 метра, среден наклон на дъното над 20°)
Малки тинести реки и заблатени канали (широчина до 3 метра)
Малки реки пясъчен тип (широчина до 3 метра)
Средни тинести реки и заблатени канали (широчина до 15 метра)
Средни реки пясъчен тип (широчина до 15 метра)
Големи тинести реки и заблатени канали (широчина над 15 метра)
Големи реки пясъчен тип (широчина над 15 метра)

При определяне на ключовите местообитания основните показатели са: -площ в зоната на водоеми подходящи за обитаване; дължина на речните участъци и изкуствените канали, подходящи за обитаване от бумки. При планиране на горскостопанските дейности е желателно да се предвижда разчистване на вече съществуващи малки голини (до ок. 2,5 декара) - на всеки 5 хектара горски масиви което създава екотонен ефект – освен ако това не влиза в противоречие с опазването на нефрагментирани горски местообитания на вълка, мечката, риса и не пречи на гнезда на хищни видове птици. Рядко използвани горски пътища и просеки изпълняват същата роля, при условие, че не пречат на опазването на нефрагментирани местообитания за хищниците и че не подпомагат проникването на браконieri. По показателите за сухоземни местообитания на вида и открити сухоземни местообитания за увреден се приема всеки 200 метров крайбрежен участък, в който част от местообитанията в него са били унищожени или трайно изменени - застрояване, урбанизация, неблагоприятна смяна на начина на трайно ползване (например разораване на лозя, градини, пасища и ливади). За показатели естествени корита на реки и корита на чешми се препоръчва запазване на състоянието им като подходящо за обитание от вида. Препоръчва се опазване на водната растителност в тинести реки и канали, както и избягване на всякакъв тип битово или промишлено замърсяване, нарушаващо качеството на водата.

По отношение на растителността, местообитанията са: 1. Светли иглолистни гори с храсталаци; 2. Смесени гори; 3. Силно разредени иглолистни гори с храсталаци; поляни/пасища/ливади с разпръснати храсти; 4. Светли широколистни гори с храсталаци; 5. Силно разредени широколистни гори с храсталаци; 6. Екотон дървесно-хростова/тревна растителност (горски поляни, пасища и ливади без храсти, но на разстояние до 50 метра от ръба на гори и храсталаци, както и 20 м ивица в края на гората); 7. Пасища и ливади без да има наблизко гори или храсти или само с единични такива; 8. Смесница от градини, лозя, пасища, ливади, синори, горички или храсти (тук влизат само за лозя и овощни градини които са занемарени и имат над 5% тревно покритие); 9. Интензивни овощни градини и лозя (лишени от тревно покритие); 10. Скалните местообитания – скали и сипеи комбинирани с бедна и разпръсната растителност; 11. Дюни обрасли с хростова растителност; 11. Лонгозни гори; 12. Галерийните гори край реките; 13. Влажни зони (блата, мочури, обраснали с тръстика и др. растителност крайбрежни части на езера и разливи на реки; 14. Водните местообитания – реки, езера, язовири, микроязовири, канали

Червенокоремната бумка е близка по вид с жълтокоремната, като се различават предимно по оцветяването. Основният цвят на корема е оловно сив, маслинен до черен, като разпръснатите по него червени до жълто оранжеви петна заемат в норма по-малко от 50 % от коремната страна, има и множество равномерно разпръснати бели петна с черна точица в средата. Гърбът е покрит с дребни брадавици, най-често обединени на групи, които по правило са по-малко от тези на жълтокоремната бумка. Краищата на пръстите са тъмни и без червени или оранжеви петна. Зеницата е сърцевидна. Мъжките са с вътрешен резонатор на гушата и с брачни мазоли по вътрешните пръсти на предните крайници, като издават характерни приглушени звуци. Характерният звук на песента се издава с по-ниска честота от тази на другия вид – под 40 пъти в минута.

Червенокоремната бумка е активна денем и привечер, но през брачния период и през голямата част от нощта. Храни се с насекоми, ларви на комари, червеи, охлюви и други безгръбначни животни, основната част от които поглъща под водата. Имайки предвид специфичната биология на вида, моделът на хранителния потенциал (хранителни местообитания) на практика съвпада с потенциалното или вече установеното реално разпространение на вида. Най-големият естествен враг на бумката е нощната чапла.

Размножителният период обикновено е през втората половина на април и май. Амплексът е ингвинален, женската снася от 80 до 300 яйца. Те се прикрепят към водни растения или към субстрата поединично или на малки групи. Метаморфозата се извършва след 75-90 дни. Зимата видът прекарва на сушата. Хибернацията е от ноември до март-април. Отделни екземпляри могат да достигнат възраст от 9 години.

Определянето на двата вида бумки по яйца в зоните, където се срещат едновременно е несигурно, поради голямата им прилика. Регистрирането на всеки един от тези два ключови вида може да се извършва по наличие на яйца само в районите, за които е сигурно, че се обитават само от един от двата вида! Когато в даден водоем не бъде намерен нито един възрастен екземпляр, а само яйца, те могат да бъдат взети и

поставени в лабораторни условия до излюпване и нарастване на ларвите до размери подходящи за определяне. Това се прави само в случаите, когато полевите изследвания се провеждат в потенциалните контактни зони на двата вида, а във всички останали райони при намиране на яйца от бумки се записва името на вида, в чийто ареал се намира съответният водоем. Вероятните контактни зони в България са следните: 1) местата с височина под 500 м в целия Предбалкан; 2) най-ниските части на оградните склонове на Тракийската низина и Подбалканските полета; 3) Странджа планина (с изключение на крайбрежието). Ларвите са на този вид жаби се отличават при затворена уста - устният апарат на ларвата има много характерна триъгълна форма, горният плавник на опашката стига напред почти до очите на ларвата. Когато ларвите са достатъчно големи те могат да се определят в полеви условия, но когато са все още много дребни или когато съответният експерт не е напълно сигурен в правилното им определяне, тогава те също могат да се вземат и отгледат в лабораторни условия до достигане на достатъчно големи размери.

Свързаността е показател показващ доколко разстоянията между местообитанията с високо качество позволяват на видовете да обменят екземпляри между тях. Слабата свързаност в границите на зоната може да е причина за обособяването на локални субпопулации, които да останат изолирани продължителен период от време. Бумката не напуска водата, но може да премине по сушата до 700 м до друг водоем. В повечето случаи бариерите са линейни обекти (пътища, големи реки) или големи компактни територии с неблагоприятни местообитания за съответния вид (големи населени места, високи планини, обработваеми монокултурни блокове и др.).

Вредните влияния и заплахите за вида *Vombina vombina* се дължат предимно на човешката дейност: пресушаване на реки и блата, промяна и корекции на водните тела или драстична промяна във водния режим, замърсяване и влошаване качеството на водата, унищожаване на крайречна и водна растителност, заменена местна широколистна дървесна растителност с иглолистни дървесни видове, инфраструктурни съоръжения, при чието изграждане и функциониране се нарушава качеството и функцията на местообитанието, експлоатация на кариери без буферни зони, незаконни сметища, разораване на пасища и мери, употреба на пестициди и хербициди в селското и горското стопанство и въобще всякаква промяна на сушата, брега, дъното или характера на водната среда.

В **Никополско плато BG0000247** са установени общо 4 находища на вида *Vombina vombina* в зоната - всички по поречието на Осъм – около Муселиево и в района на с. Новачене. Присъствието на целевия вид е регистрирано с точни географски координати, посредством пряко наблюдение на индивиди (възрастни, неполово зрели, яйца) или по звук. В рамките на полевите проучвания в зоната са установени 8 възрастни екземпляра. Изследвани са 22 отделни трансекта в местообитания на вида с различна степен на пригодност, с обща дължина 128057,64 м. Средната стойност на обилието на вида е 0,17 екз. на 1000 м. Съответно по критериите за популация, възрастова структура и брой находища, видът е определен в неблагоприятно – незадоволително състояние.

На база индуктивното моделиране в картите на Натура, площта на ЗЗ „Никополско плато“ е 18500,68 ha, от която общата пригодна площ според потенциалното местообитание на вида е 4280,48 ha. Разпределението на площта на съответните категории на пригодност е както следва: 1) Отсъствие (клас 0): 14220,20 ha (76,86% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни (клас 1): 2857,15 ha (15,44%); 3) Пригодни (клас 2): 1228,52 ha (6,64%); 4) Оптимални(клас 3): 194,81 ha (1,05%).

Общото ефективно заето местообитание на вида в ЗЗ „Никополско плато“ е 2794,99 ha: 1) Отсъствие: 15705,70 ha (84,89% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни: 1366,85 ha (7,39%); 3) Пригодни: 1233,54 ha (6,67%); 4) Оптимални: 194,59 ha (1,05%).

По показателя Площ на подходящите за обитаване стоящи водоеми в зоната - настоящата стойност 1,52% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на речните участъци и изкуствените канали - настоящата стойност 25,16% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на откритите сухоземни територии - настоящата стойност 71,32% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна, като и по трите показателя състоянието е благоприятно.

Според картите на Натура 2000 като цяло местообитанията на вида в зоната са свързани в отлична степен предимно по поречието на р. Осъм и в малък брой други локалитети, а във вътрешността на зоната остават несвързани. По време на полевите изследвания в са установени следните заплахи за вида и/или местообитанията му: 1) Пожари; 2) Пътища; 3) Разораване на пасища и мери.

В Обнова-Караман дол BG0000239 има потвърдено едно находище на вида *Vombina vombina* до с. Новачене (община Никопол) по поречието на Осъм. Присъствието на целевия вид е регистрирано с точни географски координати, посредством пряко наблюдение на индивиди (възрастни, неполово зрели, яйца) или по звук. В рамките на полевите проучвания в зоната са установени 1 екземпляра, от които 0 възрастни и 1 неполово зрели. Изследвани са 6 отделни трансекта в местообитания на вида с различна степен на пригодност, с обща дължина 61146,13 м. Средната стойност на обилието на вида е 0,11 екз. на 1000 м. Съответно по критериите за популация, възрастова структура и брой находища, видът е определен в неблагоприятно – незадоволително състояние.

По метода на индуктивното моделиране, площта на ЗЗ „Обнова – Караман дол“ е 10748,67 ha, от която общата пригодна площ според потенциалното местообитание на вида е 5979,43 ha. Разпределението на площта на съответните категории на пригодност е както следва: 1) Отсъствие (клас 0): 4769,24 ha (44,37% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни (клас 1): 2054,03 ha (19,11%); 3) Пригодни (клас 2): 3422,08 ha (31,84%); 4) Оптимални(клас 3): 503,33 ha (4,68%).

Общото ефективно заето местообитание на вида в ЗЗ „Обнова – Караман дол“ е 5296,38 ha: 1) Отсъствие: 5452,29 ha (50,73% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни: 1365,35 ha (12,70%); 3) Пригодни: 3427,75 ha (31,89%); 4) Оптимални: 503,29 ha (4,68%).

По показателя Площ на подходящите за обитаване стоящи водоеми в зоната - настоящата стойност 2,92% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на речните участъци и изкуствените канали - настоящата стойност 23,22% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на откритите сухоземни територии - настоящата стойност 74,71% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна, като и по трите показателя състоянието е благоприятно.

В изследваната територия липсват големи бариери и от картите на Натура е видно, че като цяло местообитанията на вида са свързани в зоната чрез поречието на р. Осъм. По време на полевите изследвания са установени следните заплахи за вида и/или местообитанията му: 1) Замърсявания; 2) Сечи; 3) Пътища. През зоната минава основен път от втори и първи клас, които са предпоставка за фрагментация на местообитанията.

В Персина BG0000396 са установени общо 3 находища на вида *Bombina bombina* - едно близо до село Черковица (община Никопол) и в центъра на зоната - между Никопол и Драгаш войвода в местността Карач дере. Присъствието на целевия вид е регистрирано с точни географски координати, посредством пряко наблюдение на индивиди (възрастни, неполово зрели, яйца) или по звук. В рамките на полевите проучвания в зоната са установени 4 екземпляра, от които 4 възрастни и 0 неполово зрели. Изследвани са 2 отделни трансекта в местообитания на вида с различна степен на пригодност, с обща дължина 26083,65 м. Средната стойност на обилието на вида е 0,23 екз. на 1000 м. Съответно по критериите за популация, възрастова структура и брой находища, видът е определен в неблагоприятно - незадоволително състояние.

На база индуктивното моделиране площта на 33 „Персина“ е 25684,33 ha, от която общата пригодна площ според потенциалното местообитание на вида е 12489,14 ha. Разпределението на площта на съответните категории на пригодност е както следва: 1) Отсъствие (клас 0): 13195,19 ha (51,37% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни (клас 1): 6785,30 ha (26,42%); 3) Пригодни (клас 2): 4261,60 ha (16,59%); 4) Оптимални(клас 3): 1442,24 ha (5,62%).

Общото ефективно заето местообитание на вида в 33 „Персина“ е 9855,72 ha: 1) Отсъствие: 15828,56 ha (61,63% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни: 4142,46 ha (16,13%); 3) Пригодни: 4275,45 ha (16,65%); 4) Оптимални: 1437,82 ha (5,60%).

По показател „Площ на подходящите за обитаване стоящи водоеми в зоната“ се приема за референтна стойността 6,60%; по показател „Площ на речните участъци и изкуствените канали, подходящи за обитаване“ се приема за референтна настоящата стойност от 40,43%; по показател „Площ на откритите сухоземни територии в потенциалните местообитания“ за референтна се приема стойността от 25,56% , като общо за всички показатели състоянието на вида е благоприятно.

На картите на Натура липсват големи бариери и като цяло местообитанията на вида са свързани в отделните части на зоната. По време на полевите изследвания са установени

следните заплахи за вида и/или местообитанията му: 1) Замърсявания; 2) Разораване на пасища и мери; 3) Пътища; 4) Залесяване с нетипични видове. През изследваната зона минава основен път от втора класа.

2.2. *Emys orbicularis* - Обикновена блатна костенурка, Код 1220

Природозащитен статус: U1 уязвим, Приложение II, III на Закона за биологичното разнообразие, Приложение II на Бернската конвенция; Приложение II и IV на Директивата за Хабитатите; Световна червена книга - IUCN Red list - Почти застрашен вид (Lower Risk Near Threatened LR/NT)

И в двете зони, включени в СВOMP състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**.

Видът е регистриран и потвърден и в двете зони – BG0000247 Никополско плато и BG0000239 Обнова - Караман дол.

Семейство Водни костенурки (*Emydidae*) са водни и полуводни костенурки, които живеят предимно в сладки стоящи води, а няколко вида от род *Terrapene* са изцяло сухоземни. В света са известни над 40 вида. Разпространени са предимно в Северна, Централна и Южна Америка (на юг до Североизточна Бразилия), а в Стария свят има само един автохтонен вид – европейската блатна костенурка, чийто подвид е и обикновената блатна костенурка. Размерите на корубата при възрастните индивиди стигат от 8 до 40 см при различните видове – сравнително средни са по големина. Пръстите на крайниците са съединени с плавателна ципа, от която се подават само ноктите. Половият диморфизъм се изразява главно в по-голямата дължина на опашката и ноктите на предните крайници при мъжките. От сладководните костенурки у нас са разпространени два вида - обикновената блатна костенурка и каспийската блатна костенурка. Първата се среща почти в цялата страна до 1000 м надморска височина. Обитава блата, реки и речни устия, микроязовири, рибарници, канали. Каспийската може да се види само в най-южните райони, под 200 м височина. На много места двата вида живеят заедно, като си приличат по външен вид и от разстояние лесно могат да бъдат объркани. Върху шията и краката на обикновената има множество малки жълти точки и капчици, които при каспийската са заменени от ясни бледожълти ивици. Карапаксът при първия вид е гладък, а при втория – релефен и оребрен при младите екземпляри. Дължината им в редки случаи надминава 25–28 см.

Обикновената блатна костенурка *Emys orbicularis* се среща в почти цяла Европа, но отсъства на много места в централните части на континента. Установена е на островите Сардиния, Корсика, Сицилия и на няколко гръцки острова. На юг достига до крайбрежието на Северозападна Африка, а на изток до Аралско море и Казахстан. На много места в Германия, Люксембург, Швейцария и другаде в Централна Европа е изкуствено заселена и преживява успешно. Ареалът на вида достига много по-високи географски ширини в сравнение с всички останали сладководни и сухоземни костенурки. В България видът е разпространен в реките и стоящите водоеми в цялата страна. В планините е установена до 1100 м н.в. (Лозенска планина). Този вид костенурка предпочита нископланински и хълмисти райони, обрасли с храстова и тревиста растителност и е пряко свързан и с разредени дъбови гори. Видът се среща в черноморския и континенталния биогеографски райони. Броят на картираните зони е 194, като видът е потвърден в 136 от тях.

Обичайните местообитания за *Emys orbicularis* са стоящи водоеми от най-различен вид: блата, мочури, язовири, напоителни канали, езера в пясъчни кариери, разливи, средните и долните течения на реките, рибарници, утайници, декоративни водоеми. Избягва планинските потоци с бързо течение и студена вода. Най-многочислена е в стоящи или бавно течащи водоеми силно обрасли с тръстика по бреговете. Среща се и в силно замърсени води, например в канали с отпадни води от животновъдни ферми. Среща се и в полусолени бракични водоеми покрай морския бряг. Особено висока е числеността в рибарници и микроязовири обрасли с папур, тръстика и дзука.

Оптималните местообитания за обикновената блатна костенурка са посочени в таблицата от Стандартния формуляр, като всички с изключение на естуари и крайбрежни лагуни са налични в зоните на територията на МИГ.

Естуари Устията на реките Камчия, Ропотамо, Велека, Дяволска и др.
Крайбрежни лагуни Шабленска тузла, Наневска тузла, Балчишка тузла, Поморийско езеро, Атанасовско езеро, блатата Алепу, Аркутино и Стомополо.
Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от Chara Срещат се в: Деветашкото плато, рибарници и язовири в северна България, край Свищов, Белене, В. Търново, Левски, Шумен и др. Срещат се и в полустествени басейни – напр. стари, запълнени с вода изкопи.
Естествени еутрофни езера с растителност от типа <i>Magnopotamion</i> или <i>Hydrocharition</i> В цяла България, основно в ниските райони. Най-много такива езера има в Дунавската равнина, Тракийската низина и по Черноморското крайбрежие.
Равнинни или планински реки с растителност от <i>Ranunculion fluitantis</i> и <i>Callitricho-Batrachion</i> В реки из цялата страна – Огоста, Вит, Янтра, Марица, Тунджа и др.
Реки с кални брегове с <i>Chenopodion rubri</i> и <i>Bidention</i> р.р. По долните течения на всички големи реки в България, които са с тинести (кални) брегове – Дунав, Марица, Искър, Тунджа и др.

При критериите за определяне на потенциалните местообитания се взимат предвид: средните годишни температури, валежите, релефа, наклона на терена, водните тела. Най-голям принос за благоприятно местообитание за обикновената блатна костенурка имат: начина на ползване на водите (51,7%), средната температура през най-топлата четвърт на годината (20,4%) и вида на релефа (9,6%).

Като подходящи за вида могат да се дефинират следните местообитания:

Малки водоеми (до 0,03 хектара и до диаметър 10 метра)
Средни плитки водоеми (до 0,3 хектара и до диаметър 30 метра, ивица с дълбочина до 3 метра минимум 10 метра, среден наклон на дъното до около 20°)
Средни дълбоки водоеми (до 0,3 хектара и до диаметър 40 метра, ивица с дълбочина до 3 метра под 10 метра, среден наклон на дъното над 20°)
Големи плитки водоеми (над 0,3 хектара, над диаметър 40 метра, ивица с дълбочина до 3 метра минимум 10 метра, среден наклон на дъното до около 20°)
Големи дълбоки водоеми (над 0,3 хектара, над диаметър 40 метра, ивица с дълбочина до 3 метра под 10 метра, среден наклон на дъното над 20°)
Малки тинести реки и заблатени канали (широчина до 3 метра)
Малки реки пясъчен тип (широчина до 3 метра)
Малки реки чакълест тип (широчина до 3 метра)
Малки реки каменен тип (широчина до 3 метра) – Южна България (предимно Странджа, Източни Родопи, на юг от Кресненски пролом)
Средни тинести реки и заблатени канали (широчина до 15 метра)
Средни реки пясъчен тип (широчина до 15 метра)
Средни реки чакълест тип (широчина до 15 метра)
Средни реки каменен тип (широчина до 15 метра) - Южна България
Големи тинести реки и заблатени канали (широчина над 15 метра)
Големи реки пясъчен тип (широчина над 15 метра)
Големи реки чакълест тип (широчина над 15 метра)
Големи реки каменен тип (широчина над 15 метра) - Южна България

При определяне на местообитанията се приема за ключов критерият: площ в зоната на водоеми подходящи за обитаване. За подходящи се приемат всички водоеми, изброени в таблицата с дълбочина до 3 метра и надморска височина до 1100 метра. Общата им площ в зоната се приема за площ на водоемите пригодни за обитаване от вида. По критерий: площ на пригодните сухоземни местообитания - за пригоден сухоземно местообитание се приема територията на разстояние 500 м от брега на всеки водоем в зоната, освен тази част от нея, която попада в следните категории на НТП: застроени територии, спортни площадки и съоръжения (вкл. голф игрища), пътни инфраструктури, орни земи и др. По критерий: площ на потенциалните места за яйцеснасяне: (припечни, пясъкливи терени в близост до водоемите) е допустимо средно на 100 метра бряг минимум 30-40 квадратни метра в 500 метровата ивица от брега. По

критерий: цялостно обрастване на водоема е важно е наличието на открити водни пространства във водоема (водни огледала) да не пада под 20-30 % от общата площ на водоема. По критерий: обрастване на брега на водоемите - минимум 50% от брега на водоемите и каналите да е с обрасъл с обилна водна растителност с широчина минимум 2 метра. По отношение на естествените корита на реките в участъка на зоната не се допускат корекции на естествените корита на водоемите. По отношение ниво на водата във водоемите: важно е особено за по-малки водоеми, реки и потоци да се следи за постоянното наличие на достатъчно вода и да не се допускат дейности, които могат да доведат до рязко намаляване на дебита (промяна на леглото на водоема, мини ВЕЦ, отбиване на водоизточника, нерегламентирано ползване за различни стопански и др. дейности на водоизточника. За увреден се приема всеки 200 метров крайбрежен участък, в който част от местообитанията в него са били унищожени или трайно изменени - застрояване, урбанизация, неблагоприятна смяна на начина на трайно ползване (например разораване на лозя, градини, пасища и ливади).

Съответствие на местообитанията с: 1. Светли иглолистни гори с храсталаци; 2. Смесени гори; 3. Силно разредени иглолистни гори с храсталаци; поляни/пасища/ливади с разпръснати храсти; 4. Светли широколистни гори с храсталаци; 5. Силно разредени широколистни гори с храсталаци; 6. Екотон дървесно-хростова/тревна растителност (горски поляни, пасища и ливади без храсти, но на разстояние до 50 метра от ръба на гори и храсталаци, както и 20 м ивица в края на гората); 7. Пасища и ливади без да има наблизко гори или храсти или само с единични такива; 8. Смесица от градини, лозя, пасища, ливади, синури, горички или храсти (тук влизат само за лозя и овощни градини които са занемарени и имат над 5% тревно покритие); 9. Интензивни овощни градини и лозя (лишени от тревно покритие); 10. Скалните местообитания – скали и сипеи комбинирани с бедна и разпръсната растителност; 11. Дюни обрасли с хростова растителност; 11. Лонгозни гори; 12. Галерийните гори край реките; 13. Влажни зони (блата, мочури, обраснали с тръстика и др. растителност крайбрежни части на езера и разливи на реки; 14. Водните местообитания – реки, езера, язовири, микроязовири, канали

Както вече се каза, *Emys orbicularis* е единственият представител на семейството на блатните костенурки в Европа. Същевременно това е и най-широко разпространеният вид на стария континент. Горната част на черупката (карапакс) е маслинокафява до черна, с множество жълти точки и черти, разположени радиално по роговите щитчета. Долната страна на черупката (пластрон) е жълтеникава до кафява с тъмни петна. Кожата е в общата окраска — маслинокафява до черна с характерни жълтеникави ивици. Очите са жълти (ирис) при женските и меднокафяви до червеникави при мъжките с ясно отличими тъмни зеници. Крайниците са с отделни точки и петна върху тъмен основен фон, понякога образуват лъчи от точки, но не слети в една линия. Дължината на черупката варира от 13 до 20 см, като в редки случаи достига до 23 см. Като правило женските индивиди са по - едри от мъжките. При младите екземпляри карапаксът с централен кил, който изчезва с възрастта.

Дневен вид, но активността му често продължава и след здрачаване, особено при пълнолуние. Почти цялото време прекарва във водата или като се пече на слънце на брега или върху паднали във водата дървета, купчини от мъртва водна растителност и отделни камъни. Силно привързан към водата вид, но понякога във влажни местообитания се отдалечава и на големи разстояния от нея - в търсене на подходящи места за яйцеснасяне може да се отдалечи на няколко метра. Храни се с водни безгръбначни животни (ракообразни, мекотели, водни насекоми), по-рядко с малки жаби, попови лъжички, риба (включително мърша). Храни се почти само във водата, като на сушата предпочита насекоми и други безгръбначни. При опасност незабавно се гмурка. Както всички студенокръвни животни и обикновената блатна костенурка реагира на неблагоприятните климатични особености като забавя метаболизма си. През зимата изпада в хибернация, но при сравнително ниски температури - 4°C - 6°C . При температури над 10°C, костенурката е все още активна. Хиберниращите животни се заравят в тинята на водоема, който обитават.

Размножителният период започва непосредствено след пробуждането от хибернация, което настъпва в края на м. март. Копулацията е през април или май и се осъществява както във водата, така и на сушата. От края на май до началото или средата на юли женската снася един или два пъти от 3 до 21 овални, бели кожести яйца. Яйцата се снасят нощем. Отлагането на яйцата се осъществява по-често на едно място, но може да се извърши и в няколко отделни ямки, които женската изкопава със задните си крака, а след заравянето уплътнява с пластрона си. Самите яйца са със средни размери от около 28 - 33 на 18 - 20 мм и тежат средно около 5 г. Инкубацията продължава 65-100 дни чак до септември и октомври и нерядко малките презимуват в мястото на снасяне и излизат чак през следващата пролет. Температурата е важен фактор за определянето на пола, като в границите от 24 - 28°C се излюпват предимно мъжки индивиди, а при температури над 29°C предимно женски индивиди. Генетичните фактори при този вид също имат важно и дори водещо значение.

На отделни места - обикновено в зоните в близост до бреговете на водоеми, или по самите брегове, може да се открият напуснати, или разровени от хищници люпила на костенурки – както сухоземни, така и водни. Само в случаите, когато останките от яйцата са запазени добре и формата и големината им е различима, може да стане определяне на яйцата, като такива на сухоземни (по-големи и с по-окръглена форма) и водни (по-дребни и продълговати) костенурки. На местата, където намерените люпила са видимо от водна костенурка и са извън границите на ареала на Каспийската блатна костенурка – може да се приеме със сигурност, че е доказано присъствието на ключовия вид Обикновена блатна костенурка. Още при излюпването си малките имат характерното за родителите оцветяване и окраска по главата, шията и крайниците. За тези части от тялото може да се използва схемата на разликите при възрастните. Окраската по горната част от корубата при бебетата на обикновената блатна костенурка не е добре изразена.

По отношение на свързаността и фрагментацията на местообитанията за благоприятна се приема липсата на изкуствени бариери (огради, сгради, непреодолима линейна

инфраструктура) за миграция на индивиди на вида, включително новоизлюпени малки, между водоема и местообитанията в 500 метровия буфер извън водоема. Като бариери са отчетени предимно пътищата с интензивен автомобилен трафик. За фрагментиран се приема всеки участък 200 метров крайбрежен участък, и всеки участък от водоема в който има изградени непреодолими прегради.

Основна заплаха за костенурките е пресушаването на влажните зони. Сериозна заплаха представляват рибарството и браконьерството, тъй като много костенурки се закачат на въдиците и биват изваждани от водата и убивани, или се заплитат в мрежите и се удавят. Отрицателно значение има и употребата на пестициди в земеделието. Както вече се каза, неблагоприятно влияние оказват и пътищата с висока интензивност, особено когато са успоредни на брега на обитаваните от костенурките водоеми (жертви стават основно бременните женски, които се отдалечават от водата в търсене на място за снасяне, както и малките, които отиват към водоемите). Друга заплаха, която на много места в Европа вече е доста сериозна е интродукцията на червеноухи костенурки (*Chrysemys scripta*). Според редица изследвания този вид е много приспособим и е в състояние да измести автохтонните видове. Червеноухите костенурки биват пускани във всевъзможни водоеми от непросветени хора, които са ги отглеждали като домашни любимци, но по една или друга причина вече не се интересуват от тях (обикновено причината е, че костенурката става голяма). През последните 10 години този вид беше регистриран на много места в България, но все още не е доказано, че успешно презимува и се размножава у нас.

В Никополско плато BG0000247 видът *Emys orbicularis* е регистриран с 1 находище по поречието на р. Осъм близо до с. Муселиево. Присъствието на целевия вид е регистрирано с точни географски координати, посредством пряко наблюдение на индивиди (възрастни, неполово зрели, яйца, останки от намерени мъртви екземпляри). В рамките на полевите проучвания в зоната е установен 1 неполово зрял екземпляр. Изследвани са 22 отделни трансекта в местообитания на вида с различна степен на пригодност, с обща дължина 128057,64 м. Средната стойност на обилието на вида е 0,01 екз. на 1000 м. Съответно по критериите за популация, възрастова структура и брой находища, видът е определен в неблагоприятно – незадоволително състояние.

По метода на индуктивния модел площта на ЗЗ „Никополско плато“ е 18500,68 ha, от която общата пригодна площ според потенциалното местообитание на вида е 3235,34 ha. Разпределението на площта на съответните категории на пригодност е както следва: 1) Отсъствие (клас 0): 15265,34 ha (82,51% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни (клас 1): 2315,40 ha (12,52%); 3) Пригодни (клас 2): 605,70 ha (3,27%); 4) Оптимални (клас 3): 314,25 ha (1,70%).

Общото ефективно заето местообитание на вида в ЗЗ „Никополско плато“ е 1338,84 ha: 1) Отсъствие: 17161,85 ha (92,76% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни: 417,27 ha (2,26%); 3) Пригодни: 607,95 ha (3,29%); 4) Оптимални: 313,62 ha (1,70%).

По показателя Площ на подходящите за обитаване стоящи водоеми в зоната - настоящата стойност 0,35% от площта на потенциалните местообитания се приема за

референтна и състоянието е неблагоприятно-незадоволително; по показател Площ на речните участъци и изкуствените канали - настоящата стойност 7,04% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на откритите сухоземни територии - настоящата стойност 66,65% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна, като по последните два показателя състоянието е благоприятно.

По отношение свързаността на местообитанията, според картите на Натура като цяло местообитанията на вида са добре свързани само по западната и южна периферия, като свързаност липсва в цялата останала територия на зоната. По време на полевите изследвания са установени следните заплахи за вида и/или местообитанията му: 1) Пожари; 2) Пътища; 3) Разораване на пасища и мери. През изследваната зона минава основен път от втори клас.

В Обнова-Караман дол BG0000239 видът *Emys orbicularis* е регистриран в общо 74 находища, съсредоточени между с. Трънчовица (община Левски) и с. Бацова махала (община Никопол) и при вливането на р. Ломя в р. Осъм при град Левски. Присъствието на целевия вид е регистрирано с точни географски координати, посредством пряко наблюдение на индивиди (възрастни, неполово зрели, яйца, останки от намерени мъртви екземпляри). В рамките на полевите проучвания в зоната са установени 74 екземпляра, от които 10 мъжки, 8 женски и 1 неполово зрял. Изследвани са 6 отделни трансекта в местообитания на вида с различна степен на пригодност, с обща дължина 61146,13 м. Средната стойност на обилието на вида е 1,51 екз. на 1000 м. Съответно по критериите за популация, възрастова структура и брой находища, видът е определен в благоприятно състояние за зоната.

По индуктивното моделиране площта на ЗЗ „Обнова - Караман дол“ е 10748,67 ha, от която общата пригодна площ според потенциалното местообитание на вида е 6000,50 ha. Разпределението на площта на съответните категории на пригодност е както следва: 1) Отсъствие (клас 0): 4748,18 ha (44,17% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни (клас 1): 2409,57 ha (22,42%); 3) Пригодни (клас 2): 2671,45 ha (24,85%); 4) Оптимални(клас 3): 919,48 ha (8,55%).

Общото ефективно заето местообитание на вида в ЗЗ „Обнова - Караман дол“ е 4468,81 ha: 1) Отсъствие: 6279,86 ha (58,42% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни: 876,85 ha (8,16%); 3) Пригодни: 2677,96 ha (24,91%); 4) Оптимални: 914,00 ha (8,50%).

По показателя Площ на подходящите за обитаване стоящи водоеми в зоната - настоящата стойност 1,62% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на речните участъци и изкуствените канали - настоящата стойност 13,01% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на откритите сухоземни територии - настоящата стойност 73,61% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна, като и по трите показателя състоянието е благоприятно.

Според картите на Натура, като цяло местообитанията на вида са свързани от поречието на р. Осъм. По време на полевите изследвания в зоната са установени следните заплахи за вида и/или местообитанията му: 1) Замърсявания с локален характер; 2) Сечи с локален характер; 3) Пътища. През изследваната зона минава основен път от първи клас.

2.3. *Triturus karelinii* – Южен (голям) гребенест тритон, Код 1171

Природозащитен статус: U1 – уязвим, Приложение II и III на Закона за биологичното разнообразие; Приложение II на Бернската Конвенция; Приложение II и IV на Директивата за Хабитатите; Световна червена книга - IUCN Red list LC (незастрашен)

В BG0000247 Никополско плато състоянието на вида е определено като **неблагоприятно-незадоволително**. Видът не е потвърден (регистриран) в зоната.

Разред опашати земноводни са представени с около 550 вида в северното полукълбо, като у нас се срещат представителите само на едно семейство - Саламандри (Salamandridae). Срещат се водни, полуводни и сухоземни видове (влизат във водата само за един или няколко дни по време на размножаване). Достигат до 35 см дължина на тялото (с опашката), но повечето видове са по-дребни (под 20 см). Опашката най-често е почти равна по дължина на тялото. Крайниците са с по 4 или 5 пръста, с или без плавателни ципи. Мъжките по правило са по-дребни от женските. Половият диморфизъм се проявява най-ясно по време на размножителния период когато мъжките са много по-ярко оцветени, като на гърба и опашката при много видове израства кожест гребен, чиито размери и форма са видово специфични. По време на размножителния период са активни през цялото денонощие. Това се отнася и за водната фаза от живота им, докато сухоземната фаза е с предимно нощна активност. Оплождането обикновено става във водата и често се предшества от брачни игри. Яйцата се снасят поединично и се прикрепват за водните растения или субстрата. Някои видове са яйцеживородни, като раждат ларви, или напълно оформени малки, годни за сухоземен живот. Познати са над 70 вида, разпространени в Европа, Азия, Северна Африка и Северна Америка. В България се срещат 6 вида: дъждовник, алпийски тритон, обикновен тритон, южен гребенест тритон, дунавски гребенест тритон и северен гребенест тритон.

Южният гребенест тритон е разпространен в източните и централните части на Балканския полуостров, Кримския полуостров, южните части на Русия, Кавказ, Северна Мала Азия, на изток до южното крайбрежие на Каспийско море. У нас се среща в почти цялата страна, като в планините видът е представен спорадично. Не е намиран в северозападните части на страната, крайните североизточни части, прилежащите на р. Дунав части, обширни райони в Западните Родопи и други планински вериги. Възможно е да не се среща и в най-западната част на Стара планина, където е установен близкородственият вид *Triturus cristatus*. Среща се от морското равнище до около 1700 м надм. в. (на Витоша). Тритонът е представен и в трите биогеографски региона – Алпийски, Черноморски и Континентален, като най-слабо е застъпен в Черноморския. Броят на зоните, в които е извършено картиране е 158, като видът е потвърден в 37 от тях.

Обитава блата, езера, микроязовири, крайречни водоеми, канали, оризища, корита на чешми, локви, бавнотечащи участъци на реки и др. Предпочита застояли, обрасли с водна растителност водоеми и техните околности. Досега у нас видът не е намиран в течаща вода. На сушата видът може да бъде намерен много рядко и тези находки имат само случаен характер.

Оптималните местообитания за южния гребенест тритон са посочени в таблицата от Стандартния формуляр, като всички с изключение на естуари и крайбрежни лагуни са налични в зоните на територията на МИГ.

Естуари Устията на реките Камчия, Ропотамо, Велека, Дяволска и др.
Крайбрежни лагуни Болата дере, блатата Алепу, Аркутино и Стомополо.
Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от Chara Срещат се в: Деветашкото плато, рибарници и язовири в северна България, В. Търново, Левски, Шумен и др. Срещат се и в полуестествени басейни – напр. стари, запълнени с вода изкопи.
Естествени еутрофни езера с растителност от типа <i>Magnopotamion</i> или <i>Hydrocharition</i> В цяла България, основно в ниските райони. Най-много такива езера има в Дунавската равнина, Тракийската низина и по Черноморското крайбрежие.
Равнинни или планински реки с растителност от <i>Ranunculion fluitantis</i> и <i>Callitricho-Batrachion</i> В реки из цялата страна – Огоста, Вит, Янтра, Марица, Тунджа и др.
Реки с кални брегове с <i>Chenopodium rubri</i> и <i>Bidention</i> р.р. По долните течения на всички големи реки в България, които са с тинести (кални) брегове – Дунав, Марица, Искър, Тунджа и др.

При критериите за определяне на потенциалните местообитания се взимат предвид: надморската височина, средните годишни температури, валежите, релефа, наклона на терена, водните тела. Най-голям принос за благоприятно местообитание за южния гребенест тритон имат: начина на ползване на водите (50,4%), валежите през най-

топлата четвърт на годината (8,8%), наклона на релефа (6,4%), валежите през най-сухата четвърт на годината (5,5%) и температурната сезонност (4,8%).

За оптимални се считат всички водоеми със застояла вода (с изключение на действащите рибарници), които отговарят на следните условия:

Площ на водоема: над 20 m ² за естествените и полуестествените блата и езера, и между 20 и 20 000 m ² за изкуствените водоеми (язовири, бентове и др.);
Характер на дъното: тинесто или песъкливо;
Подводна растителност: поне 1/3 от водоема с подводна растителност.
Обрастване на водоемите с тръстика/папур: не повече от 75% от площта на водоема (прекомерното обрастване може да доведе до силно намаляване на нивото на водата и дори до пресъхване);
Обрастване на бреговата ивица: поне 1/2 от дължината на бреговата ивица на водоема с растителност;
Разстояние до най-близкия горски масив: не повече от 100 m;

При определяне на местообитанията се приема за ключов критерият: брой на оптималните водни местообитания (изредените в горната таблица). По показател: площ на оптималните сухоземни местообитания за оптимални се считат всички широколистни и смесени гори и храсталаци на разстояние до 500 м от бреговете на водоемите в зоната, освен тази част от нея, която попада в следните категории на НТП: застроени територии, спортни площадки и съоръжения, пътни инфраструктури, орни земи и др.

Трите вида тритони: Северен гребенест (*Triturus cristatus*), Южен гребенест (*Triturus karelinii*) и Дунавски гребенест (*Triturus dobrogicus*), разпространени у нас си приличат. Южният гребенест тритон е най-голям - 180-200 мм, основният цвят на тялото е малко по-светъл от другите, а тъмните петна по тялото са по-добре различими. Женските са по-едри от мъжките. През водната фаза гърбът им е кафеникав с тъмнозелени (до почти черни) петна. Коремът е жълт до тъмнооранжев, с черни петна. Гушата е жълто-оранжева с дребни черни петна. Мъжките са с висок, силно назъбен гребен, обикновено ясно отделен от опашния плавник. Опашката отстрани има синкаво-белезникава ивица (при женските съвсем бледа). Клоаката при мъжките е тъмна, при женските - оранжева. Пръстите със слабо изразени плавателни ципи. През сухоземната фаза гърбът почти черен (петната едва личат), понякога с тънка жълта линия. Италианският гребенест тритон (*Triturus carnifex*) показва смесени белези между Северния и Южния гребенест тритон, като конкретно българските екземпляри са много близки до Южния гребенест тритон и разпознаването им става при изчисляване на индекса на Wolterstorff (процентното съотношение на дължината на предния крайник спрямо разстоянието между предните и задните крайници: при мъжките *T. carnifex* обикновено под 68%, а при мъжките *T. karelinii* обикновено над 68%, при женските *T. carnifex* обикновено под 59%, а при женските *T. karelinii* обикновено над 59%).

Във водата тритонът се храни с ларви на комари и други насекоми, дребни ракообразни, тубифекс и др. На сушата яде дъждовни червеи, голи охлюви, бавноподвижни членестоноги и техните ларви. Оплождането е през март-май. Оплодените яйца се залепват по подводните растения. Инкубацията е около две седмици. Метаморфозата настъпва след около три месеца. Възрастните излизат на сушата около месец след размножаването. Зимува във водата, по-рядко на сушата (предимно младите). Ларвите на трите вида гребенести тритони външно силно си приличат и различаването им по други белези е трудно. Яйцата на четирите вида гребенести тритони са практически неотличими, тача че в случаите, когато в даден водоем не бъде намерен нито един възрастен екземпляр, а само яйца те могат да бъдат взети и поставени в лабораторни условия до излюпване и нарастване на ларвите до размери подходящи за определяне. Това се прави само в случаите, когато полевите изследвания се провеждат в потенциалните контактни зони на видовете, а във всички останали райони при намиране на яйца от гребенести тритони се записва името на вида, в чийто ареал се намира съответния водоем, като повишено внимание при определянето се изисква в евентуалните контактни зони на видовете.

По отношение свързаност на местообитанията и фрагментация за бариери спрямо миграциите към и от водоема (както и за разселването на вида като цяло) се считат основно пътищата с висока или потенциално висока интензивност на движение (автомагистрала и първокласни пътища според системата на РПМ), които са без прелазни съоръжения (или с недостатъчен брой и/или поставени на неподходящи места такива) в рамките на територията на пригодните сухоземни местообитания. В повечето случаи бариерите са линейни обекти (пътища, големи реки), но подобен ефект могат да имат и големите компактни територии с непригодни местообитания за съответния вид (големи населени места, високи планини, обработваеми монокултурни блокове и др.).

По отношение бъдещи заплахи и влияния, критерият се оценява само за местообитанията с доказано присъствие на вида. Основна заплаха за популацията на тритоните е трайното пресъхване на водоема, в който се размножават. Причините за пресъхването могат да бъдат както естествени, така и антропогенни. Най-ясно забележими са следните причини: засипване на водоема или част от него със земни маси; прокопан отводнителен канал, което води до постепенно намаляване на нивото на водата и пресъхване; обрастване с тръстика/папур на цялата площ на водоема, което най-често води до пресъхване. Други заплахи са: зарибяването на водоеми, особено с хищни риби може да доведе до пълно изчезване на тритоните от него; Прочистване на подводната растителност, която се използва от тритоните за закрепване на яйцата и премахването ѝ може да доведе до силно намаляване на размножителния успех; Допустимо е прочистване на растителност в не повече от 1/2 от водоема и то само в периода, когато във водата е малко вероятно да има тритони (възрастни или ларви) - като правило месец септември; Използване на торове и пестициди в земеделието, които да се оттичат/просмукуват във водоемите. На този етап, като най-съществени заплахи за вида в национален мащаб могат да се определят зарибяването и пресъхването на водоеми, сечите, пожарите и пътищата.

В Никополско плато BG0000247 видът *Triturus karelinii* не е потвърден (регистриран) и местообитанията му са само потенциални. Според картите на Натура, те са разпределени по поречието на Осъм и в югоизточната част на платото – Лозица, Кулина вода, Любеново. Изследвани са 22 отделни трансекта в местообитания на вида с различна степен на пригодност, с обща дължина 128057,64 м. Улов с капани не е провеждан. Съответно по критериите за популация, възрастова структура и брой находища, тъй като не е намерен екземпляр, видът е определен в неблагоприятно – незадоволително състояние.

По метода на индуктивния модел площта на ЗЗ „Никополско плато“ е 18500,68 ha, от която общата пригодна площ според потенциалното местообитание на вида е 677,09 ha. Разпределението на площта на съответните категории на пригодност е както следва: 1) Отсъствие (клас 0): 17823,59 ha (96,34% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни (клас 1): 597,95 ha (3,23%); 3) Пригодни (клас 2): 77,67 ha (0,42%); 4) Оптимални (клас 3): 1,47 ha (0,01%).

Общото ефективно заето местообитание на вида в ЗЗ „Никополско плато“ е 247,75 ha: 1) Отсъствие: 18252,94 ha (98,66% от цялата територия на зоната); 2) Слабо пригодни: 168,94 ha (0,91%); 3) Пригодни: 77,46 ha (0,42%); 4) Оптимални: 1,35 ha (0,01%).

По показателя Площ на подходящите за обитаване стоящи водоеми в зоната - настоящата стойност 1,10% % от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на речните участъци и изкуствените канали - настоящата стойност 30,66% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна; по показател Площ на горските територии - настоящата стойност 68,79% от площта на потенциалните местообитания се приема за референтна, като и по трите показателя състоянието е благоприятно.

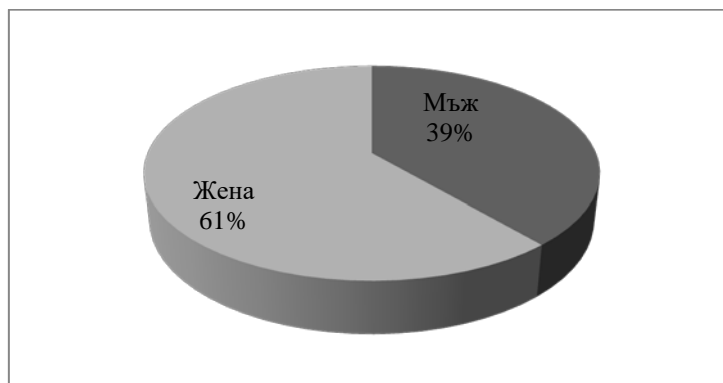
По отношение на бариерите и фрагментацията, от картите на Натура е видно, че като цяло местообитанията на вида не са свързани. По време на полевите изследвания в зоната бяха установени следните заплахи за вида и/или местообитанията му: 1) Пожари; 2) Пътища; 3) Разораване на пасища и мери. През изследваната зона минава основен път от втори клас.

VII. Анкетно проучване на нагласите сред местната общност относно възможностите за опазване на биоразнообразието чрез мерките на ОПОС

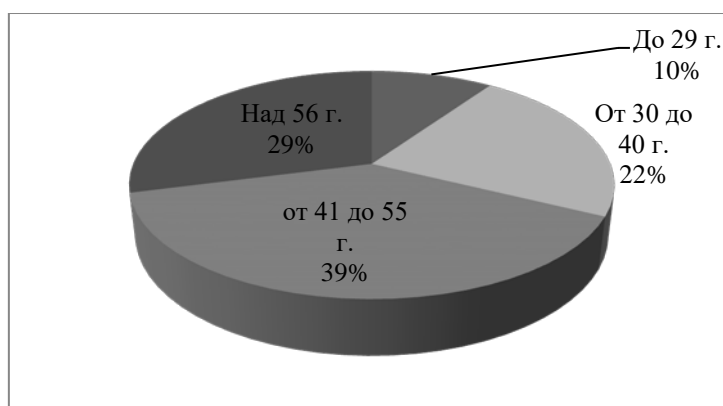
Анкетираните са членове на МИГ, както и представители на местната общност – мъже и жени в активна възраст, по-голямата част с висше образование, като 22% от респондентите са земеделски производители, общо 22% - НПО, като само 3% работят в областта на екологията. Обхванати са всички заинтересовани страни.

Информация за анкетирания:

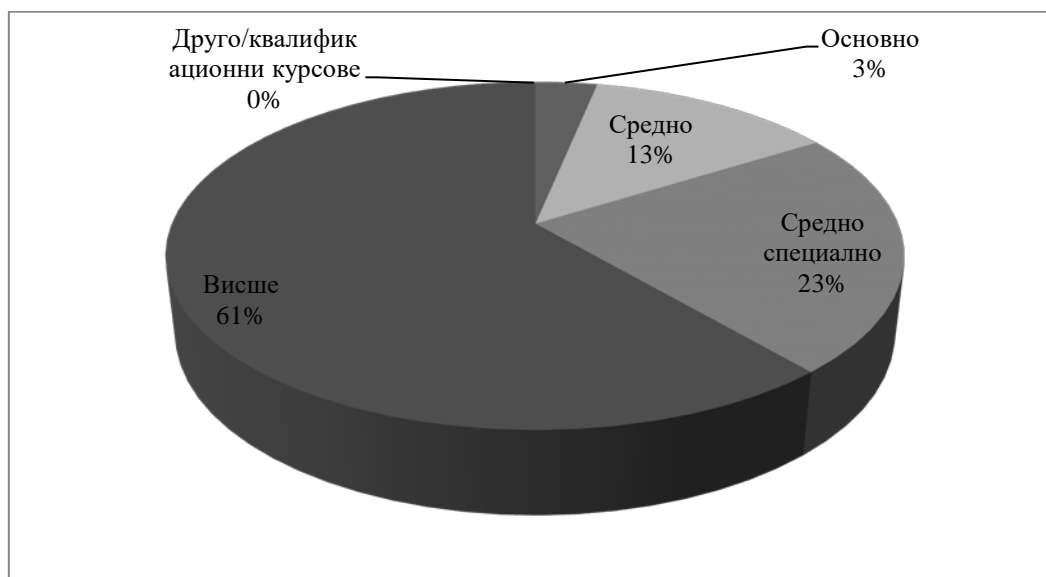
А: Пол

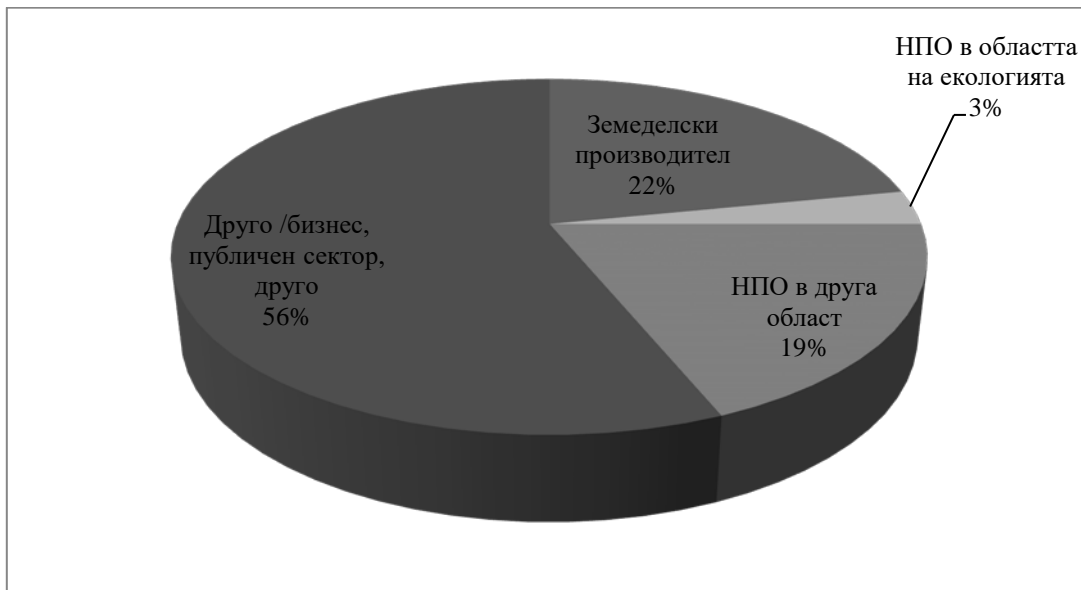
Б: Възраст

В: Образование

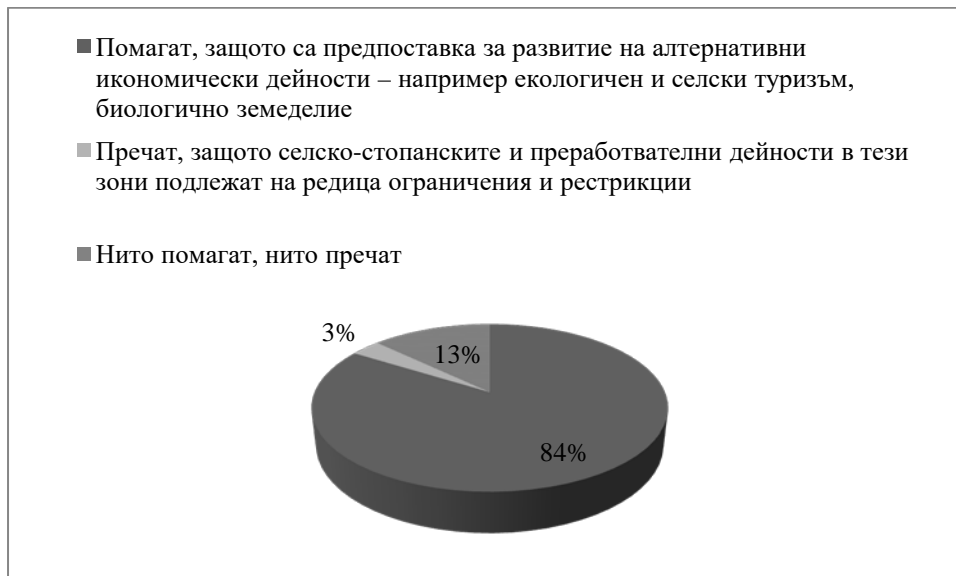

Г: Представител на заинтересованата страна

ВЪПРОСИ:

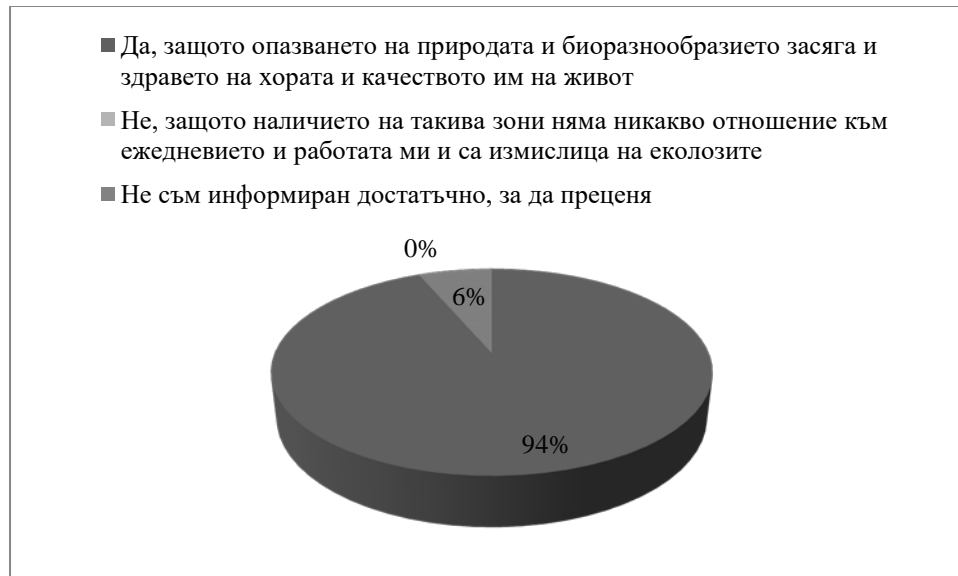
1. Според вас, зоните на територията на вашата МИГ, включени в Натура 2000 помагат или пречат на икономическото развитие на района?

Анкетираните в голямата си част смятат, че зоните в Натура 2000 по-скоро помагат за устойчивото развитие на територията на МИГ, като 84% отговарят, че те могат да бъдат валоризирани – за развитие на туризъм, биологично земеделие или диверсификация на икономическите дейности. Едва 3% са на мнение, че тези зони са пречка за земеделието, а 13% мислят, че няма връзка между биоразнообразието и развитието на икономиката. Високият процент респонденти, които оценяват положителната роля на

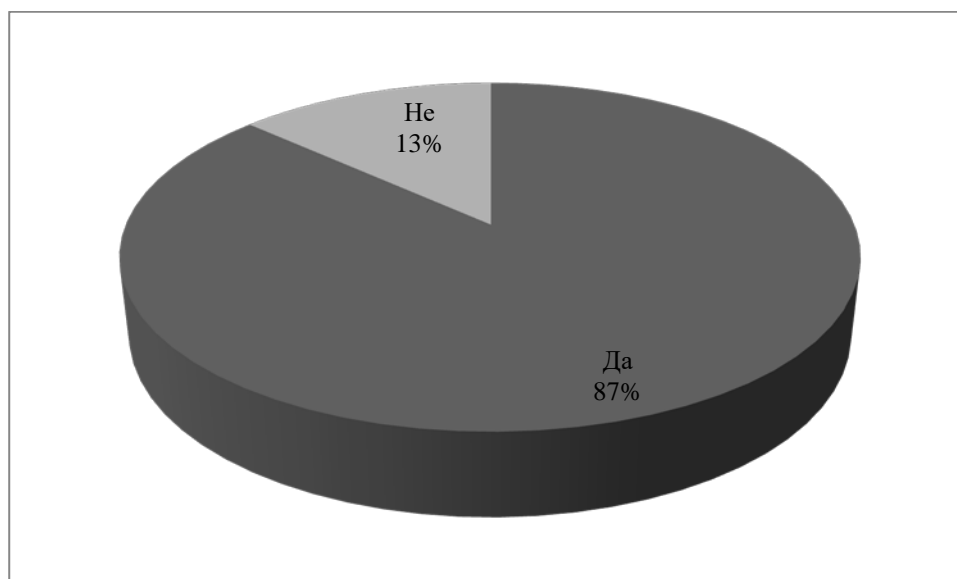
Натура показва, че местните хора са добре настроени към опазването на природата, като част от общото подобряване на средата им за живеене.

2. Подкрепяте ли включването на части от територията на вашите общини в мрежата на Натура 2000?

Отново много висок процент от отговорите – 94% осъзнават опазването на околната среда като общо повишаване качеството на живота за всички – не само на животинските и растителни видове, но и предимно за хората. Този вид нагласи показва добра информираност и положително отношение у местната общност към евентуални мерки и действия по опазване на биоразнообразието.

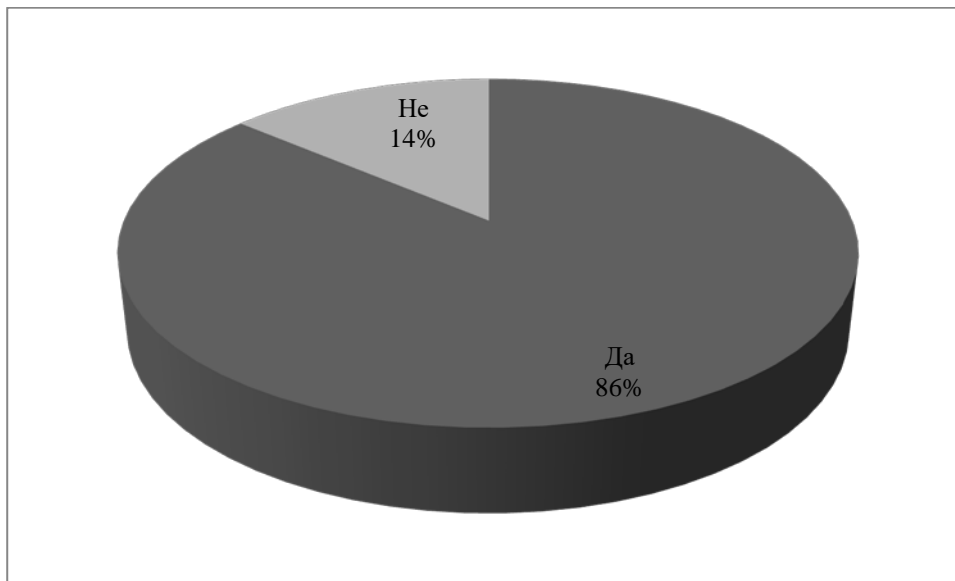
3. Знаете ли кои са защитените зони по Натура 2000 на територията на МИГ?

Ето кои са защитените зони по Натура 2000 според анкетиранияте: Никополско плато, Муселиевското плато, С. Драгаш Войвода, Обнова Караман Дол, Парк Персина, Плато в с. Вълбел, Свищовско-Беленска низина, Комплекс Беленски острови, Остров Лакът

Отговорът на този въпрос също показва сравнително добра информираност у местните хора относно зоните от Натура на тяхната територия. Макар, че Никополското плато е споменато с различни имена (Муселиевско, с. Вълбел), анкетиранияте са изредили вярно не всички, но повечето от познатите им зони в района, които са предмет на опазване. Тъй като материята е много специализирана, а различните зони и защитени територии се припокриват една друга и са с различни режими на ползване или ограничения, необходимо е МИГ да работи за повишаване осведомеността на хората – чрез самостоятелни срещи и информационни материали или пък с такива, съпровождащи дейностите по проекти на ОПОС. Непознаването спецификите на Натура 2000 от масовата публика не е само местен, а и национален проблем и поради този факт от МОСВ е изготвена и Комуникационна стратегия по Натура, която ще бъде популяризирана именно с цел обикновените хора, а не само специалистите да получат представа и да се настроят положително към евентуални мерки по опазване на природата и биоразнообразието.

4. Познават ли растителните и животински видове във вашия район?

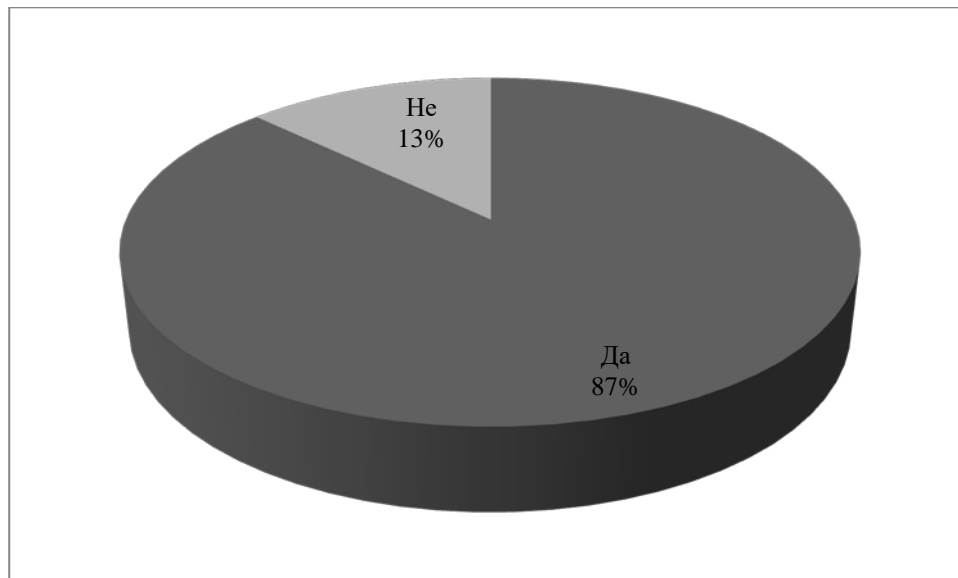
Ето кои са животинските и растителни видове, които познават анкетиранияте:

Риби; Есетра; Дунавска мряна; Тритон; Костенурка; Питон; Жаба; Жълтокоремна бумка; Речна видра; Червеногуша гъска; Къдроглав пеликан; Диви прасета; Фазани; Диви прасета; Заек; Сърни; Морски орел; Малка бяла чапла; Белоопашат мишелов; Синявица; Лисица; Селска лястовица; Ням лебед; Чапла; Лалугер; Върба; Глог; Топола; Ракита; Дива лоза; Бряст; Хмел; Червена калина; Дъб; Тръстика; Водна роза; Блатно кокиче

Изредени са видове, които хората познават от ежедневиия си живот и заниманията си със земеделие, вероятно от лов и риболов, които са развити в региона, както има и

споменати някои защитени видове. Прави впечатление, че от защитените видове местните хора отличават предимно птиците, което е донякъде обяснимо – в района ЗЗ по местообитанията се припокриват със зоните по Директивата за птиците, а дейността и информираността за тези зони е много по-голяма от тази за местообитанията – много по-често природолюбители наблюдават птици, правят се филми и репортажи, пише се и се говори по медиите, има много реализирани проекти, видовете са по-известни дори за неспециалистите, ползите от опазването им са по-ясни. Тук важи същото, казано и в по-горния въпрос – една от задачите на МИГ е разяснителната кампания сред местното население за местообитания и видове от Натура, които не са толкова познати и ползите от опазването им са неясни за много хора. Натура е мрежа, която има за задача да опази екосистемите в тяхната цялост, в която абсолютно всеки вид има специфично място и роля.

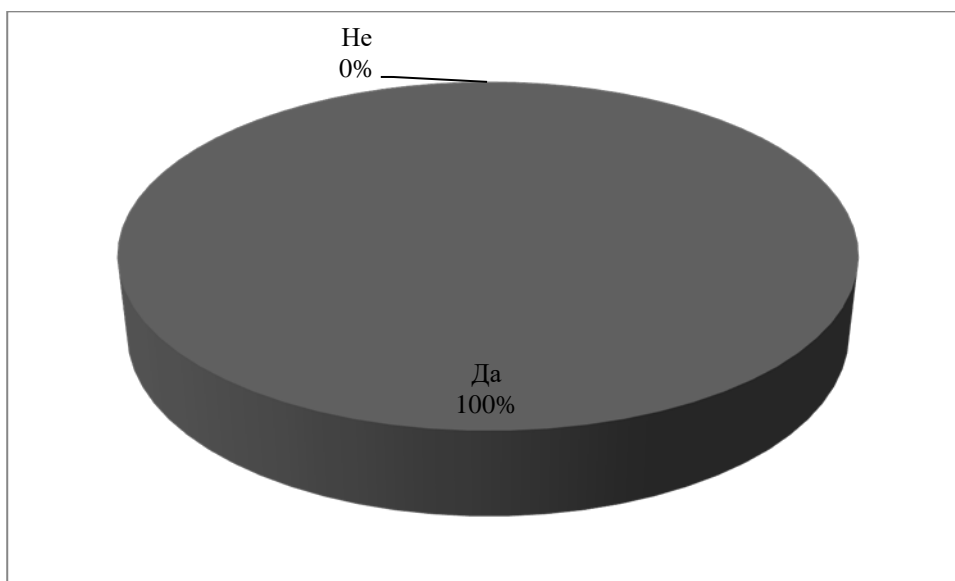
5. Знаете ли кои растителни или животински видове на територията на МИГ са застрашени или защитени?

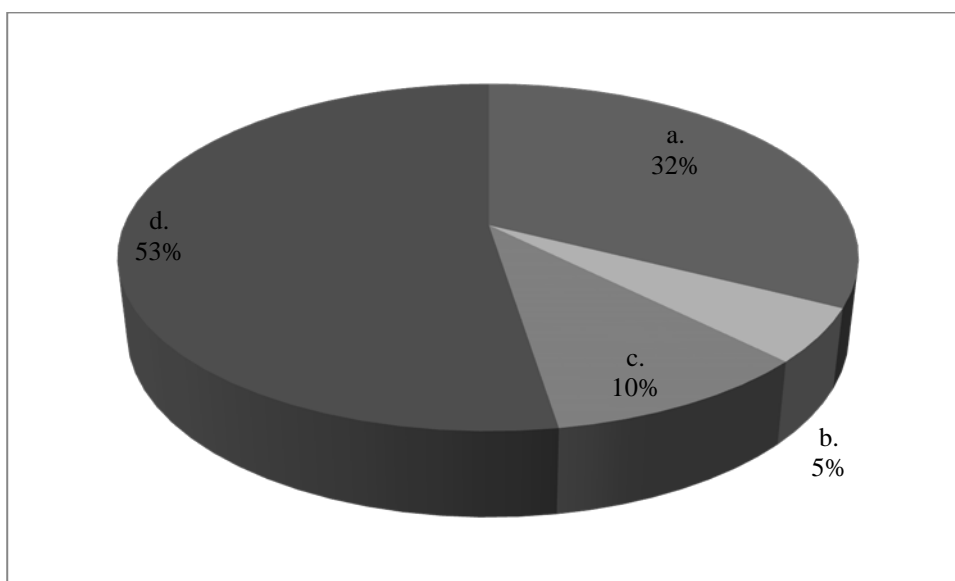
Ето кои са животинските и растителни видове на територията на МИГ, които анкетиранията са отбелязали като застрашени или защитени: Прилепи, Чапли, Костенурки, Морски орел, Лалугери, Бухал, Таралеж, Пеликан, Къдроглав пеликан, Шабарче, Малък корморан, Къдроглав пеликан, Синя гарга, Белоглав орел, Червен тофур, Върловка, Блатно кокиче, Сладника, Жълта и бяла водна роза, Сладък корен, Белоока потайница, Дионтус, Стайни треви, Дяволски орех, Лечебна ружа, Бяла топола

И в отговорите на този въпрос личи добра обща култура относно видовете, които подлежат на опазване на територията – отново най-много птици, а и растения. Това не е изненадващо поради наличието на множество резервати, защитени територии и зони по Директивата за птиците, както и на природен парк „Персина“, който е зона за активен туризъм и отдих за местното население. Тук отново препоръката към МИГ е да се повишава осведомеността и за останалите видове и местообитания.

6. Важно ли е опазването на околната среда за развитие на земеделието и за цялостното развитие на територията?

7. Кои от компонентите по опазване на околната среда са най-важни за добрите земеделски практики?

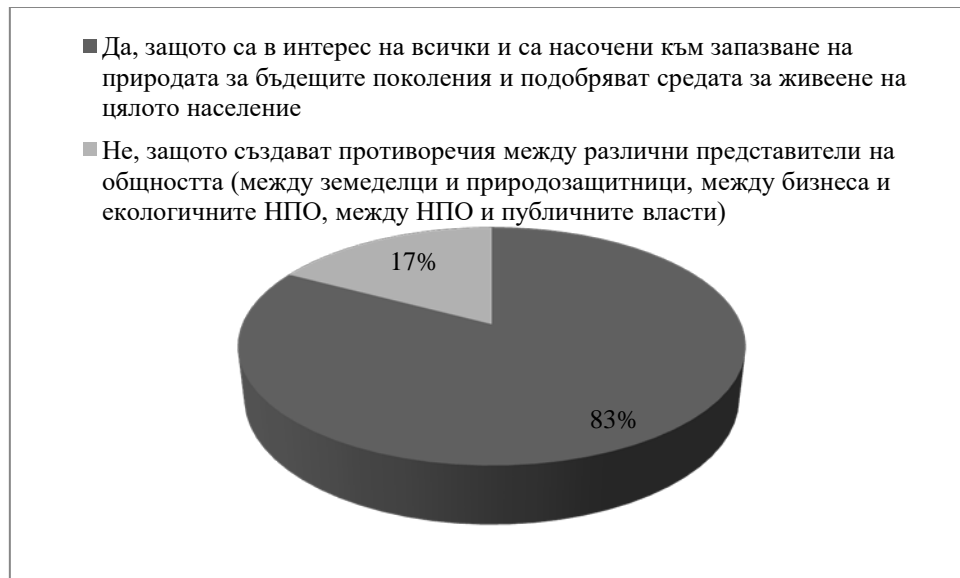

- Опазване на почвите и водите от замърсяване, борба с почвената и водна ерозия, управление на отпадъците
- Намаляване на въглеродните емисии и използване на възобновяеми енергийни източници, борба с климатичните промени
- Поддържане на биоразнообразието и опазване на видовете
- Всички дейности едновременно или поне комбинация на няколко от тях

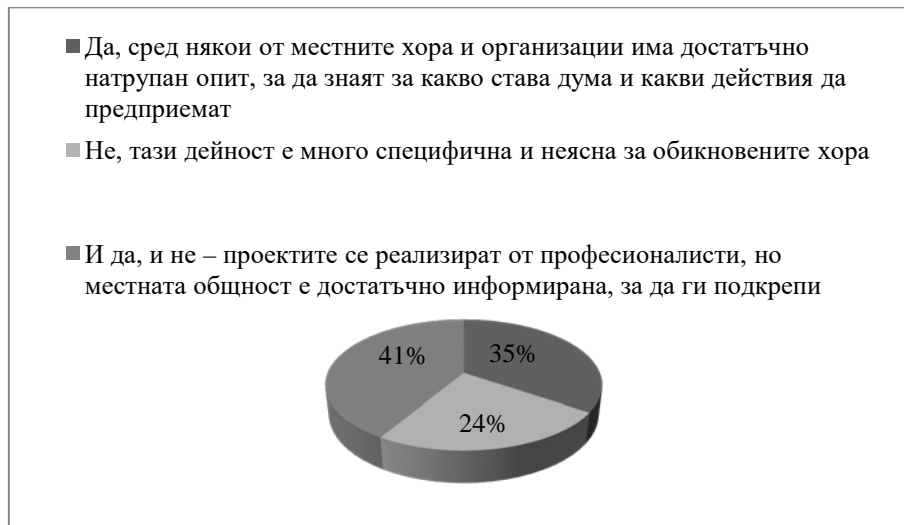
Отговорите на предишните два въпроса са доказателство за положителните нагласи сред местната общност към опазване на околната среда, както и за осъзнаването, че отделните мерки не са достатъчни, а трябва да бъде прилаган интегриран подход – 53% от анкетираните смятат, че мерките трябва да бъдат комплексни.

8. Смятате ли, че мерките и проектите за опазване на околната среда, независимо дали по ОПОС или по мярката за Агроекология на ПРСР оказват влияние върху сплотяването на местната общност?

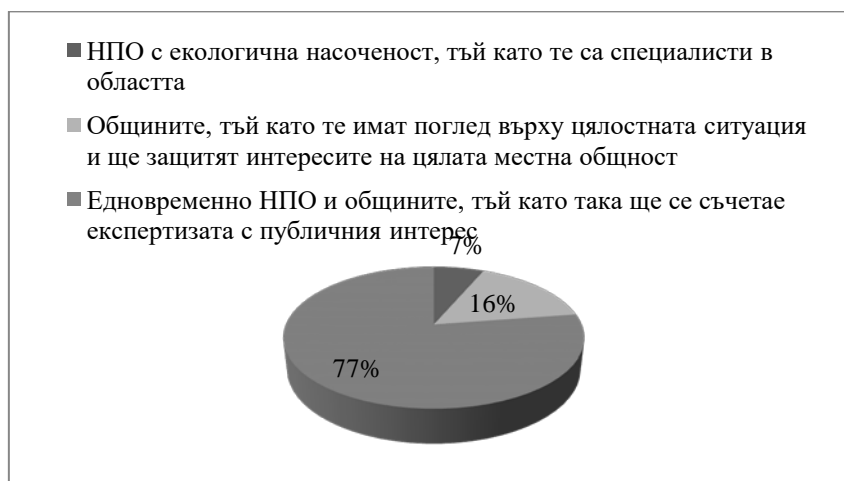
Едва 17% от респондентите смятат, че опазването на околната среда е в противоречие с развитието на селското стопанство и икономиката като цяло. Отрицателната нагласа, че екологите пречат на икономическото развитие е проблем и на национално, дори на европейско ниво, който лека-полека започва да бъде преодоляван. В редица стратегически документи се подчертава, че добрата околна среда е от полза най-вече за хората и не само не пречи на развитието, но и може да донесе дивиденди чрез нови дейности – туризъм, биологично производство, по-ефективни практики в земеделието и преработването, алтернативна енергия, конкурентоспособни иновации, екосистемни услуги и т.н. Затова и в новия Програмен период се говори за „устойчиво“ развитие и растеж – икономика, екология и подобряване начина на живот едновременно и за всички, както и в подхода ВОМР са разрешени мерки и по други програми – именно с цел интегрирания подход и то „отдолу-нагоре“ на база местните нужди и потенциал.

9. Смятате ли, че местната общност има достатъчно капацитет и ниво на информираност, за да реализира или подкрепя проекти на МИГ по ОПОС за опазване на видове и местообитания?

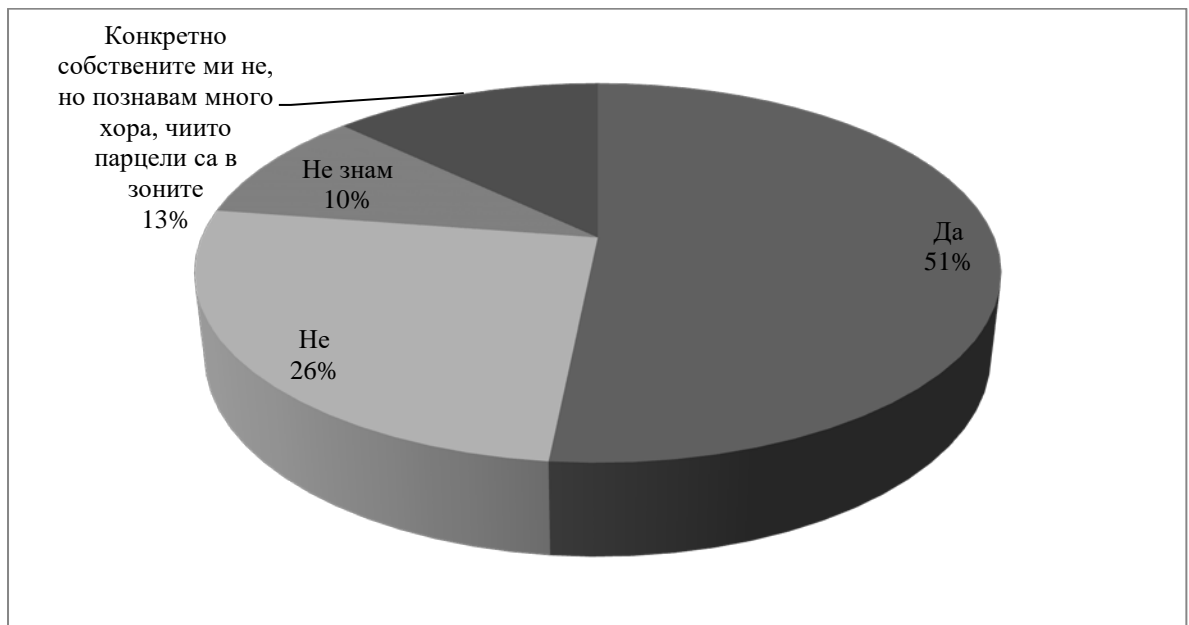
Въпреки че 35% от отговорите предполагат, че на територията има натрупан достатъчно опит и капацитет, тук проличава един от основните проблеми пред МИГ, които ще прилагат мерки от ОПОС в този програмен период. За първи път МИГ ще оценяват проекти по тази оперативна програма и то в много специфична нейна част – биоразнообразието и Натура; както вече се каза, материята е твърде специализирана и разбираема предимно от професионални НПО; реализираните проекти по тази ос по принцип са малко в България, особено по отношение на някои видове (прилепите); указанията на УО до този момент не са детайлни относно допустимите дейности; мярката е разписана индикативно, административните изисквания - много. Положителен фактор в случая е наличието на Природен парк на територията – в ръководството му има специалисти-еколози, Паркът има и план за управление, положително е и отношението на хората – 41% са казали, че дори проектите да се реализират от професионалисти, местната общност ще ги подкрепи.

10. Кой според вас, трябва да реализира проектите по ОПОС, които ще бъдат обявени от МИГ?

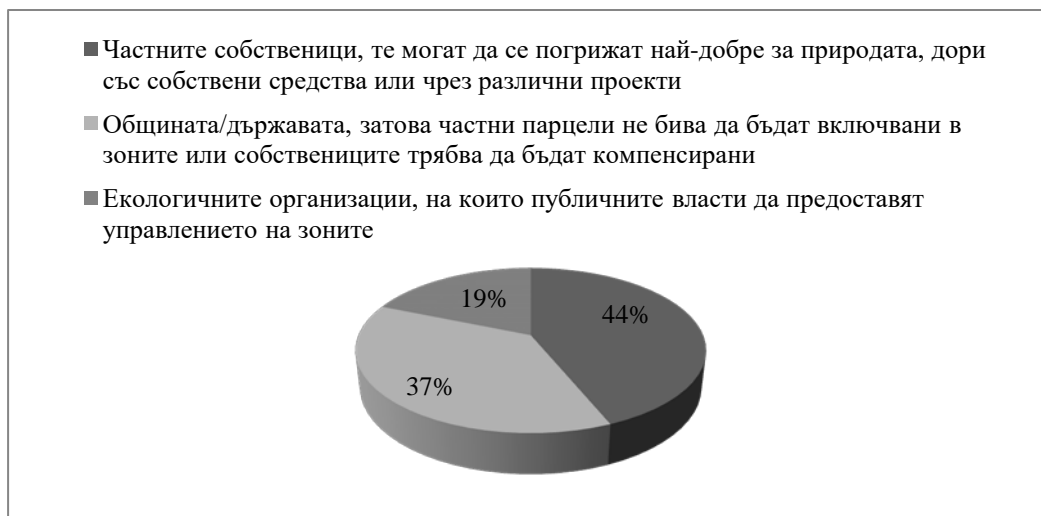
Мнозинството от 77% дава предимство на партньорството между общините на МИГ и екологични НПО, тъй като смятат, че така ще бъде защитен общия интерес на всички. Едва 7% се доверяват на НПО, което е обяснимо, тъй като организациите на местна основа нямат капацитет или са клонове на големи национални и чужди НПО, които може би не познават местната специфика. Общините пък имат капацитета, но нямат експертизата за реализацията на подобни проекти, въпреки опита си по други оси на ОП „Околна среда“ в областта на водите и отпадъците. (предпочитания за общински проекти са дали само 16%).

11. Попадат ли вашите в земи в някоя от зоните по Natura 2000?

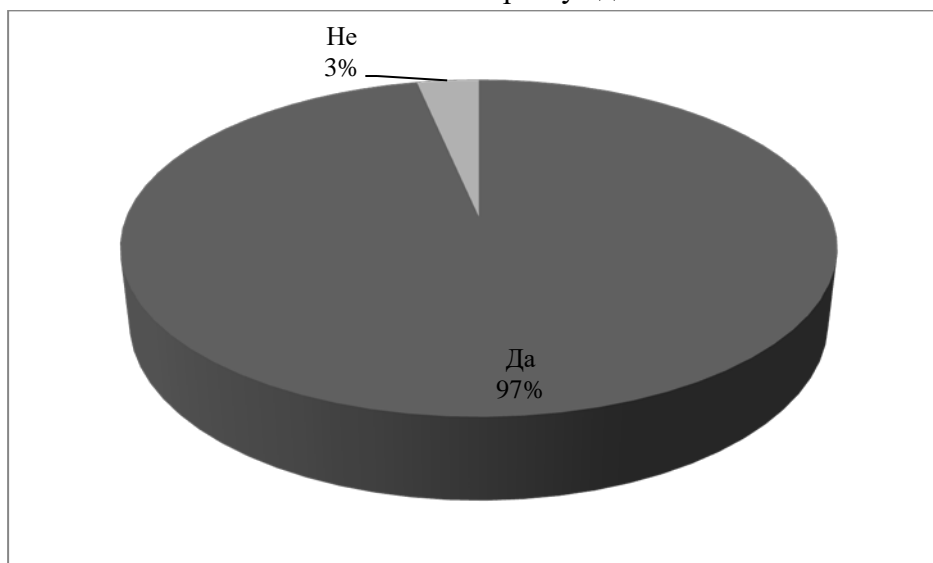
Едва 26% са отговорили, че земите им (обикновено обработваеми площи) не попадат в зони от Natura, което се дължи на факта, че много голяма част от територията на МИГ е покрита със защитени зони и територии. 51% са потвърдили, че тяхната земя е в Natura или че познават хора, чиято земя е в Natura (13%) От друга страна, трябва да се има предвид, че голям процент от територията на МИГ са обработваеми земеделски площи, а собствеността е частна и при евентуални дейности по проекти ще трябва да бъдат искани разрешения.

12. Кой може да стопанисва най-добре земите, които попадат в зони по Natura 2000?

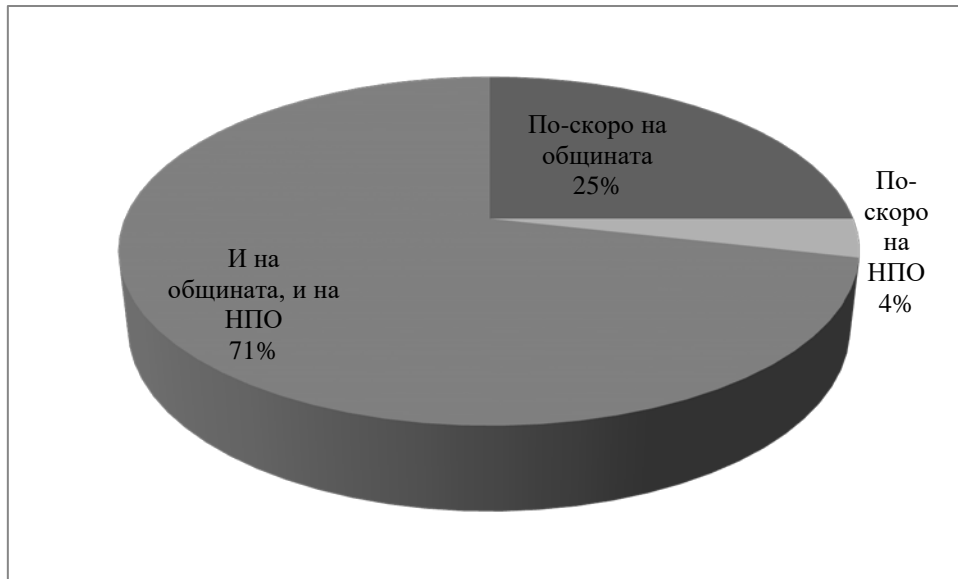

Въпросът е свързан с предишния, както и със следващия – наличието на голям процент частни земеделски земи в зоните от Natura 2000. 44% смятат, че собствениците могат да се грижат най-добре за природата на собствената си територия. В подкрепа на тези отговори е и нарастващият брой заявления, подадени от земеделци от двете общини за изпълнение на агроекологични мерки. Все пак е висок (37%) и процентът на хората, които са отговорили, че частните парцели не трябва да се включват в зоните. Необходимо е МИГ да проведе разяснителни кампании сред местната общност по отношение ограниченията на Natura, както и за възможностите и ползите, които могат да бъдат извлечени от нея. Това се налага, особено при проекти с възможни действия в частни парцели, за които ще бъдат искани разрешения от собствениците.

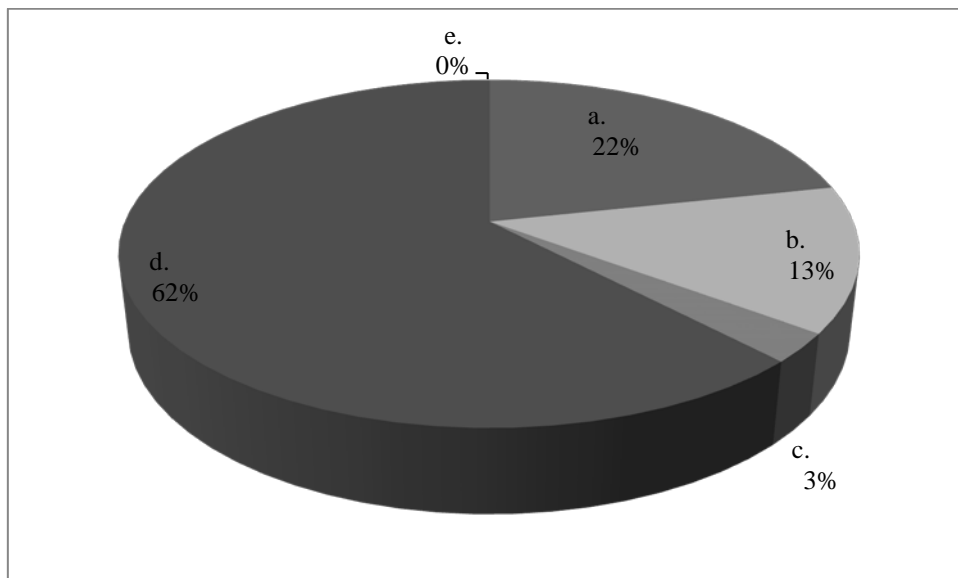
13. Бихте ли разрешили действия по проект за биоразнообразието на екологите или общината във вашето частно стопанство при нужда?

13.1 Ако „да“, бих разрешил:

14. Ако има информационна кампания от страна на МИГ за мерките по ОПОС тя трябва да включва:

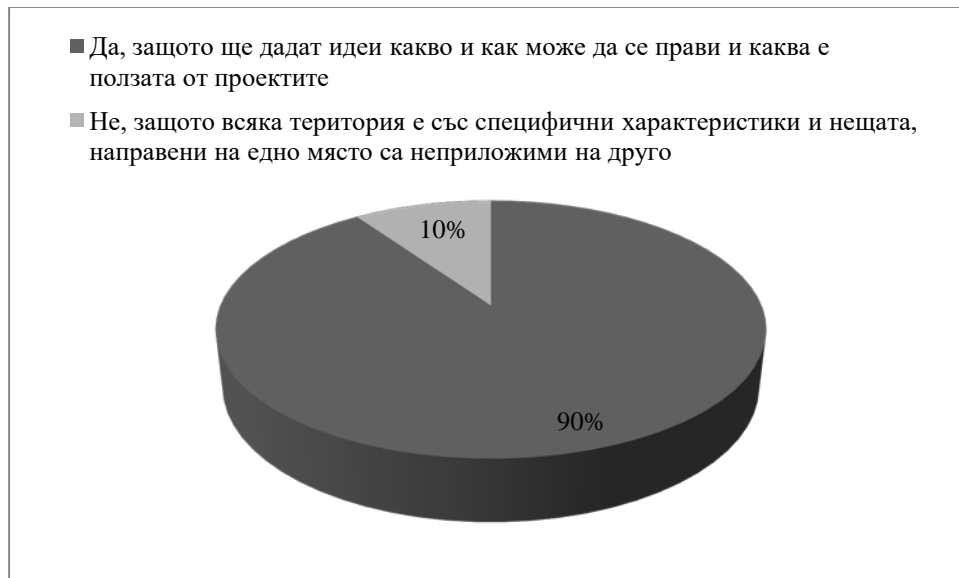

- Конкретни насоки за проектите, документите и дейностите
- Пояснения каква ще е ползата за всички от реализиране на проектите и как собствениците на частни земи ще бъдат убедени да предоставят достъп
- Повишаване на общата информираност на местната общност за необходимостта от опазване на околната среда
- Всички тези неща едновременно
- Не бих се включил в подобни мероприятия, темата не ме интересува

Тъй като така или иначе МИГ ще провежда информационни срещи и кампании преди обявяване приема на проекти по ОПОС, както и консултации на потенциални бенефициенти, този въпрос подсказва насоките, за които хората биха желали да получат повече информация. 62% казват – за абсолютно всичко. Това трябва да се

вземе предвид от екипа на МИГ, тъй като, както вече беше казано, освен конкретните кандидати по проектите, в дейностите ще бъдат въввлечени и засегнати много повече от местните хора – собственици на земи и гори, земеделци и производители, биологични производители и т.н., както и ползите от проектите ще бъдат за цялата местна общност, която трябва да бъде убедена и информирана по всякакви възможни начини.

15. Смятате ли, че обмяната на опит или сътрудничество с други МИГ ще бъдат от полза за реализиране на проектите по ОПОС?

Обмяната на добри практики, както и работата в мрежа и сътрудничество са една от основните характеристики на подхода ВОМР. МИГ „Белене-Никопол“ е заложил мярката 19.3 в Стратегията си, по която могат да бъдат реализирани общи проекти с други МИГ от страната или друга страна-членка на ЕС, но трябва да бъдат проучени и други възможности – участие в трансгранично сътрудничество, програми на ЕС, финансирани директно от Брюксел, включване в различни национални асоциации и т.н. Това е начин за повишаване капацитета на МИГ във всяко едно отношение, включително и по въпросите на околната среда и биоразнообразието.

Като общи изводи от анкетното проучване могат да бъдат изведени няколко неща: 1) Местната общност е сравнително добре информирана за наличието на застрашени видове и местообитания на територията, както и за наличието на множество припокриващи се зони от Натура и защитени територии; 2) Все пак познанията са на база ежедневен опит и затова МИГ трябва да се постарее да повиши осведомеността на населението относно спецификите на Натура, разликите със защитените територии и за видовете, които не са популярни 3) Изключително положителен факт е, че местната общност е добре настроена към дейности в посока опазване на околната среда и че осъзнава ползите от биоразнообразието и го приема като възможност за развитие, а не като пречка; 4) Има необходимост от информационни кампании и срещи, организирани от МИГ, въпреки позитивните нагласи

VIII. Swot анализ

Силни страни	Слаби страни
<p>1. Благоприятно географско разположение с излаз на река Дунав, осигуряващо условия за сътрудничество, вкл. и трансгранично със съседните държави и с държавите по цялото поречие на реката</p> <p>2. Сравнително добре запазена околна среда, съхранена чистота на природата, с изключение на въздуха и част от водите; липса на големи източници на замърсяване</p> <p>3. Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества; Висока степен на залесеност; значителен горски фонд с добра репродуктивност, разнообразни функции и добро стопанисване</p> <p>4. Високо биологично разнообразие по поречието на река Дунав и река Осъм; висок потенциал от икономически ценни растителни и животински видове;</p> <p>5. Добре развита мрежа от защитени зони и територии, които гарантират запазването на биологичното разнообразие, съществуващи програма за защита на растителните и животински видове; наличие на природен парк</p> <p>6. Традиции в земеделието, особено в растениевъдството, наличие на умения в тази сфера; наченки на биологично земеделие, много от стопаните прилагат агроекологични мерки и получават зелени плащания</p> <p>7. Провежданите екологични мероприятия в двете общини имат добър прием сред населението; местната общност е идентифицирала като нужни мерките по опазване на околната среда в Стратегията на МИГ</p> <p>8. Положително отношение на публичните власти към проблемите на опазването на околната среда и двете общини имат</p>	<p>1. И двете общини на МИГ са част от Северозападен район на планиране – най-бедният в страната, което създава предпоставки за икономическа несигурност</p> <p>2. Река Дунав е предпоставка за неконтролирани замърсявания и промяна на водния режим от външни източници – завода в Турну Мъгуреле и централите при Железни врата</p> <p>3. Наличие на територии и зони с нерешени екологични проблеми - свлачища, риск от наводнения, ерозия на почви и др., замърсяване на въздуха с ФЧП, особено в община Никопол</p> <p>4. Нарушени, фрагментирани или унищожени местообитания на видове в следствие на човешката дейност в миналото – земеделие, строителство, пътища; пресушаване и отводняване на блата, строеж на диги;</p> <p>5. Очертана тенденция за монокултурност на земеделието с отглеждане на зърнени и технически култури и малко трайни насаждения и зеленчукови култури. Монокултурността намалява биологичното разнообразие и фрагментира местообитанията;</p> <p>6. Ниско ефективен аграрен сектор - неоползотворен потенциал за поливно земеделие; необходимост от модернизация и повишаване на конкурентоспособността в сектора</p> <p>7. Ниска степен на сътрудничество досега между земеделци, производители, еколози и публични власти за запазване на биологичното разнообразие; недостатъчно добре развито биологично земеделие, въпреки потенциала;</p> <p>8. Липса на канализация в селата, липса</p>

<p>ПООС и програми за управление на отпадъците</p> <p>9.Ефективно организирано смето извозване и в двете общини, система за управление на отпадъците, ново депо в с. Санадиново</p> <p>10. Проекти и намерения за изграждане на ПСОВ и доизграждане на канализационните мрежи</p>	<p>на ПСОВ за град Никопол, което създава предпоставки за замърсяване на водите; недостиг на питейна вода, особено в община Никопол, загуби на вода по остарялата мрежа;</p> <p>9.Незаконни кариери и сметища, браконьерство, вандализъм в пещерите, горене на стърнища, горски пожари;</p> <p>10.Недостатъчна информираност на населението за биологичното разнообразие и икономическите ползи от неговото опазване и възстановяване;</p>
<p>Възможности</p>	<p>Заплахи</p>
<p>1.Нови възможности за финансиране от Европейските фондове на опазването на биоразнообразието чрез механизмите на ВОМР – многофондово финансиране за МИГ, включително и по ОПОС</p> <p>2. Възможности от комбинация на мерки за модернизация на земеделието, развитие на туризма, общинските мерки за инфраструктура и туризъм, опазване на биоразнообразието и околната среда чрез мерките на МИГ – интегриран подход за устойчиво развитие на територията</p> <p>3. Модернизация на земеделието и преработвателната промишленост, диверсификация на дейностите чрез мерките на ПРСР, които да имат принос към опазване на околната среда - намаляване на енергоемкостта на производствата, екологично съобразени практики, иновации</p> <p>4. Използване на инвестициите за развитие на МСП по ОПИК за косвен принос към опазване на околната среда - внедряване на екологични нови производства;</p> <p>3. Развитие на туризма чрез опазване на биоразнообразието – най-вече на алтернативните му форми – екологичен за природолюбители, рекреативен и спортен, ловен и риболовен, селски</p>	<p>1.Проблеми с неефективното управление на финансовите инструменти на ЕС на национално ниво; забавяне на договорите междуДФЗ и МИГ; закъснели указания на УО на ОПОС, съкратено време за обявяване на приеми и съответно за изпълнение на проекти до края на програмния период</p> <p>2. Недостатъчна финансова обезпеченост за реализацията на проектите на местно ниво, зависимост на МИГ от общинските власти и държавните структури; забавяне на плащания и провал на проектите</p> <p>3. Слаба активност на НПО и бизнеса за местно развитие в усвояване на средства от европейските фондове; има опасност да няма достатъчно бенефициенти по някои от мерките</p> <p>4. Затруднен достъп до съфинансиране на проекти – най-вече от страна на частните бенефициенти, но и за общинските проекти</p> <p>5. Недостатъчен капацитет за реализация на проекти по ОПОС на местно ниво, тъй като подобен вид проекти не са чести и в национален мащаб; неясноти в указанията, най-вече за примерните допустими дейности</p> <p>5. Бюрокрация и смяна на правилата „в движение“ от страна на централната</p>

<p>4. Комбинация от общински мерки по ПРСР за малка инфраструктура (вкл. и канализация) с мерки по ОПОС за опазване на биоразнообразието и поддържане на зоните по Натура</p> <p>5. Създаване на туристически атракции чрез комбинация на общинските мерки по ПРСР и мерките на ОПОС – например в парка Персина</p> <p>6. Използване на излаза на река Дунав като потенциал за сътрудничество със съседни държави в областта на опазване на биоразнообразието и околната среда, както и в сферата на туризма</p> <p>7. Разработване на съвместни планове за опазване и управление на околната среда с Румъния и публично-частно партньорство</p> <p>8. Повишаване природната стойност на територията чрез прилагане на мерки по опазване на видове и местообитания, валоризирането на тази стойност – например чрез разширяване на парка, усвояване на пустеещи земи, развитие на туризма, а оттам и създаване на нови работни места, повишаване на общото благосъстояние на местното население</p>	<p>власт, политическа и финансова нестабилност, предсрочни избори, спиране на финансирането от ЕС</p> <p>6. Климатични промени, свързани с повишен риск от природни бедствия – наводнения, засушаване, ерозия и пожари</p> <p>7. Риск от продължаващо трансгранично замърсяване на въздуха в община Никопол с амоняк, при неблагоприятни метеорологични условия и/или режим на работа на химическият завод в гр. Турну Мъгуреле, Румъния.</p> <p>8. Неразбиране от страна на местната общност на ползата от проекти за опазване на биоразнообразието, възможен отказ за достъп до частни парцели за дейности по проекти, забавяне на разрешителни, неизяснена собственост и др.</p>
---	---

IX. Добри практики

В този раздел са дадени добри практики за опазване на видове земноводни и влечуги, както и на прилепи във вече реализирани или започнали проекти. Трябва да се има предвид, че те не са приложими пряко, тъй като в различните държави от ЕС мерките по Натура 2000 за подхода ВОМР са структурирани по разнообразни начини, както финансиране се получава и от други източници. Но все пак, могат да послужат за добри идеи и примерни действия за евентуални проектни предложения.

Chevetogne – възстановяване на влажни зони в Природен парк и насърчаване на природния, образователния и екологичния туризъм, Белгия

Общински проект за възстановяване на влажна зона, създаване на зона за наблюдение на видове и местообитания с екологични, образователни и туристически цели.

Имението Chevetogne е разположено в Белгийската част на Ардените и е туристическа дестинация, която от повече от 40 години включва голям Природен парк от 550 хектара с китни пешеходни пътеки сред дървета и цветни градини, площи за спорт и детски площадки. В парка има различни атракции – естествени открити плувни басейни, мини голф, лодки за романтична разходка из езерата, малко влакче за обиколка и др. Аристократичната резиденция от 18-ти век приютява Център за информационни материали и литература, посветени на природата, а в непосредствена близост до главната сграда се намира и Необикновеният музей за природата, в който са изложени фигури на приказни същества – русалка, жабокът-принц, минотавър, аптека за вещици и т.н. Имението е собственост на община Намур от 1969 г., като основните дейности са туризъм, включително и за групи, както и образователни дейности за ученици и студенти.

Проектът е на местната община по програма ЛИДЕР и е стартиран през 2017 година, като цели рехабилитация на част от зелените площи в горната част на парка и възстановяване на влажната зона в долината Molignat (обявена за зона от Натура), граничеща с езерата, където до този момент има поляна за къмпинг с каравани. Като част от проекта е заложено и създаване на зона за наблюдение на екосистемите на влажните зони. Дейностите включват: премахване на караваните и покриване на съоръженията от къмпинга с растителни екрани, които по-бързо да възстановят естествения ландшафт; корекция на коритата на две реки, за да се позволи високите пролетни води да заливат поляните и те да се трансформират във влажна зона (реките са били превърнати в покрити канали, а сега бетонните канални съоръжения се разрушават и водите текат свободно по старите си корита); преходната зона, в която се пресичат двете реки е залесена с тръстикови насаждения и тя се заблътва по естествен начин; възстановяват се крайречните гори от върба (*salix alba*). Като резултат досега е създадена влажна зона с площ над 2 хектара с положително въздействие върху подземните води, пречистване на водното течение и регулиране на водния режим. Промяната му е благоприятна и за намиращия се в съседство на територията на парка резерват за бобри. Разширената влажна зона привлича все по-големи групи мигриращи птици и тъй като е разположена и до 100 хектара гора с вековни дървета, подобрява хранителните местообитания и за много бозайници, включително и прилепи. Освен това, новата влажна зона позволява просмукване на дъждовната вода в утаечно езерце, намалявайки риска от наводнения в близост до съществуващите езера в района и в селото до парка.

Като съпътстващи дейности на проекта (които не са разрешени по нашите проекти, но могат да бъдат реализирани примерно по мярка 7.5 от ПРСР или с друга инвестиция) над тръстиковото езеро е построена дървена пътека и кръгла платформа за наблюдение на птици и различни животински видове – нещо като своеобразна обсерватория за дивата флора и фауна. В реставрирания район ще се изградят и няколко съоръжения за пикник и две детски площадки – „градини за щуротии“ с водни помпи, винтове на Архимед и т.н., които ще дадат възможност децата да си играят покрай и с водата и да опознават природата по безопасен начин, а около върбите се проектират места за

образователни мероприятия. Предвидено е и разширяването на пешеходната пътека за хора с намалена подвижност, около пътеката пък ще бъдат поставени дървени скулптори от местни занаятчии. На поляните за пикник се планира да се организират събития за насърчаване на връзките между различни култури и поколения. Проектът ще бъде завършен през 2021 година и се очаква да повиши туристическите посещения в района и да стимулира алтернативните форми на туризъм.

Стар глинена кариера наред земеделски площи е превърнат в резерват и едновременно в зона от Натура 2000

Екологично НПО изпълнява проект за възстановяване на местообитания и подобряване състоянието на застрашени видове земноводни и влечуги

Старата изоставена кариера за глина в община Ромеден е природна мозайка от пущинаци, блата, малки езера и горички и е обявена за природен резерват, тъй като се обитава от множество видове земноводни и влечуги. Зоната е включена и в мрежата Натура 2000, тъй като повечето видове са редки или застрашени. Районът е местообитание и за няколко защитени вида пеперуди, като т.нар. „пигмейка“, представлява защитен генетичен фонд за рядка флора като *rugola minor* (малка мурава), и *Sparanium* (вид папур). От земноводните и влечугите предмет на опазване са Северният тритон (*Triturus cristatus*), Малката зелена жаба (*Pelophylax lessonae*), Африканската жаба (*Alytes obstetricans*) и Европейска гладка змия (*Coronella austriaca*). Една от характеристиките на този резерват е и специфичното състояние на почвата. До 1997 г. в общината има работеща тухларна, за която се извлича глина от кариерата. НПО „Натагора“ и общинското предприятие подписват споразумение за партньорство, според което е възможно периодично повторно извличане на глина, за да се регенерират басейните и да се поддържа средата, благоприятстваща разнообразието от земноводни, влечуги и пеперуди. Въпреки съществуването на разрешение за добив, тази дейност е извършена само още веднъж и не се повтаря досега поради липсата на търговски интерес.

Резерватът представлява дълга тясна ивица, успоредна на междуселски път. По осушените части има открити пустинни участъци, които бавно се реколонизират от брези, върби, дъбове, дъбове и габър, както и от красиви храсти. Влажните зони включват водоеми с различни размери и дълбочини - две плитки езера, заемащи североизточния край на резервата и два други големи басейна, създадени изкуствено в края на 90-те години. Проектът по Натура 2000 чрез подхода ЛИДЕР е реализиран от „Натагора“ и има за цели: Възстановяване и увеличаване на влажните зони; Възстановяване и поддържане на пасища и блата, чрез обезлесяване, почистване на храсталаците и поставяне на предпазни ограждения. Дейностите включват: възстановяване на 3 хектара влажни зони; овлажняване на две ливади и удължаването им с 0.4 ха; изкопаване на четири нови езера; почистване на съществуващите езера, като същевременно се запазват подводните килими от специфични растения в местообитанията на олиготрофните водни тела в съответствие с Бернската конвенция; разширяване чрез дозалесяване на популациите от три редки растения (*Nitella opaca*,

Utricularia australis и Hydrocharis morsus ranae), които са пострадали при създаване на насипи от изкопните работи; премахване на инвазивните видове от краищата на езерата; почистване на долната част на резервата (местообитание на земноводни приоритетни за Общността); построяване на заграждения за есенна паша и издигане на огради за избягване нахлуването на глигани и други диви и селскостопански животни; струпване на купчини дървесина и пънове около блатата за създаване на микрохабитат за зимуване на херпетофауната.

Проектът е реализиран през 2107 г., като в дейностите са привлечени и местни доброволци – млади хора, любители на природата. Като резултат – увеличена е популацията на северния тритон, а в новите езера са заселени нови колонии на вида, подобро е състоянието на редица растителни видове. Подобро е и състоянието на пасищата и ливадите, като е улеснена механичната им обработка – например косене с трактори, условията за паша също са по-благоприятни, тъй като оградите предпазват животните от хищници и едновременно пречат на добитъка да стъпче местообитанията на земноводните. Поставянето на ограждения около пасищата е отчетено като иновация за опазване на видовете и местообитанията. НПО „Натагора“ се надява със следващ проект да разработи изграждане на пешеходна пътека и площадки за наблюдение по протежение на природния резерват.

Живот под един покрив – прилепи и хора, България

Единственият български проект за подобряване природозащитното състояние на 9 вида прилепи от 8 защитени зони стартира тази година. Проектът е финансиран по програма LIFE

Проектът „Живот (LIFE) под един покрив“ цели подобряване на природозащитния статус на девет вида прилепи, включени в Директивата за местообитанията (приложения II и IV) в осем ключови зони от мрежата Natura 2000 в България. Проектът ще подобри и поддържа основните местообитания за размножаване и хибернация, както и ловните местообитания и летателните коридори. Дейностите по проекта включват изграждане на къщички и убежища от тухли-четворки за прилепи, поставени на подходящи места, възстановяване и създаване на малки влажни зони, за да се подпомогне храненето на прилепите, както и мерки за защита на колонии по време на чувствителни периоди на размножаване и зимен сън (хибернация). Като допълнителни дейности, проектът има за цел да повиши осведомеността на обществото за видовете прилепи, да преодолее негативното отношение към тях, както и да подчертае икономическите ползи от прилепите за борба с вредителите-насекоми.

Насекомите-вредители са основен проблем за селското и горското стопанство. Всички европейски видове прилепи са насекомоядни, като за една нощ те могат да изядат мухи, комари, нощни пеперуди и т.н. до 80-100% от собственото си тегло. Контролът над вредителите-инсекти по естествен начин може да се превърне в една от най-важните екосистемни услуги, свързана с прилепите. Привличането на прилепи и създаването на изкуствени убежища за тях във фермите може да има значителен положителен икономически и екологичен ефект, особено за тези, които се занимават с биологично

земеделие. По този начин се намалява до минимум използването на инсектициди и други химикали в растениевъдството, а гуаното на прилепите служи за натурално торене. Възстановяването на естествените водоизточници за напояване на животни в селскостопанските райони подобрява достъпа до чиста вода и за много други видове, като привлича и множество насекоми – основна храна за прилепите, включително и комарите, които разпространяват болести по хората и добитъка. Съпътстваща част от проекта е да се създаде позитивно отношение към прилепите, да се изгради капацитет сред местните общности за защита на вида, като подобряването на знанията и промяната на отношението на хората дава нови възможности и за развитие на екотуризм. В рамките на проекта ще бъде изготвен и мониторинг, съдържащ актуална информация за популационния статус на видовете прилепи и техните местообитания. Дейностите ще се извършат в района на Кресна, Илинденци, Западните, Средните и Източните Родопи.

Като резултати се очакват: Най-малко 10% увеличение на популациите на деветте целеви вида прилепи в осем ключови Natura 2000 места в България; Подобрени и създадени 560 нови местообитания за гнездене, размножаване и хибернация; Подобряване на водните условия на 84 местасъбирание и хранене на прилепи; Повишен успех при отглеждане и зимна преживяемост на целевите видове прилепи; Най-малко 15% увеличение на броя на хората с положителни нагласи към прилепите в района на проекта; Образователните дейности обхващат най-малко 2 000 членове на местните общности и 150 аматьори или професионални спелеолози, местни ръководители на бизнеса, земеделски стопани, администратори на местните власти и служители от природозащитната организация; Най-малко 75 доброволци, студенти и спелеолози, обучени в опазването на прилепите, много от които след това активно да участват в проекта и последващите му дейности; Издаване на наръчник и книга за опазване на прилепите и изграждане на информационни табла по основните пътища в България; Подобрена координация и споделяне на опит между природозащитници в ЕС; и Прехвърляне и репликация на резултатите от проекта до най-малко една нова зона със сходни проблеми и заплахи за опазване;

Пешеходен мост за хора и прилепи, Холандия

Община изгражда специално съоръжение, което да служи едновременно за разходка на хората и за убежище на прилепите.

Проектът Vlotwatering е реализиран през 2105 г. в община Монстер и е наречен Batbridge (мост на прилепите) в партньорство между общината и Дружеството по опазване на прилепите в Холандия като част от по-големия проект LOLA Landscape, обхващащ целия регион на Poelzone. Съоръжението е дълго 25 метра, свързва двата бряга на местната река и струва 700 000 евро.

Мостът е изграден от специален бетон, който съхранява топлината през зимата и не е твърде горещ през лятото. Конструкцията включва три специфични компонента, които имитират три вида убежища. В основата му е оставена голяма кухня, подобна на бункер, в който прилепите да образуват зимните си колонии и да прекарват периода на

хибернация. Северната част е облицована с дървени плочки с големи кухини и отвори, които да служат за размножителни колонии, а южната част - с червени тухли-четворки, предназначени за лятно укритие и сън. Гледан от въздуха, мостът е с ес-образна форма, долната част е снабдена и с входни канали. Отворите имат грубо покритие за захващане, имитиращо естествени камъни. Канали има и в бетонната дъга. Проектът се намира по маршрут на няколко вида прилепи и е построен на място, през което минават летателните коридори, прекъснати от урбанизирането на района, като е предназначен за опазването на 4 вида прилепи от общо 28-те в Холандия. Животните не са смущавани от моторни превозни средства, тъй като по моста могат да се движат само пешеходци и велосипедисти. От моста се разкрива уникална гледка към реката и крайречните гори.

Мостът е построен върху част от воден път, по който ще се насърчава разпространението и разрастването на нови зелени зони за отдих, създаването на поляни за пикник и езерца, които да служат и за размножаване на различни видове застрашени риби. Пейзажът по проекта LOLA Landscape е създаден, за да подсили съществуващите зелени и екологични връзки, в които естествените и развлекателните ценности се допълват взаимно.

X. Препоръки и възможни дейности

1. Граници на зони и местообитания на видове

При планиране на дейностите и приема на проектни предложения, трябва да се преглеждат внимателно картите на Натура 2000 и да се спазват границите на защитените зони с оглед на ограниченията за МИГ относно обхванатите в СВОМР площи на местообитанията и видовете. Например, за всички видове прилепи, описани в Стратегията като предмет на опазване в ЗЗ Никополско плато, на картите на Натура като потенциални местообитания, освен село Муселиево, са посочени и райони около с. Драгаш войвода и град Белене, тъй като са свързани с хранителни местообитания на прилепите от зоната или са установени при общ мониторинг на територията. И двете населени места обаче са извън границите на ЗЗ Никополско плато и попадат в границите на ЗЗ Персина, която макар и да фигурира в мерките на Стратегията, е предвидена само за опазване на земноводни. Такова ограничение няма за други проекти по ОПОС или по програмата LIFE, тъй като животните не се интересуват от условните граници на зоните, а някои от прилепите имат хранителни местообитания чак в Румъния, но при изчисленията на площите за МИГ границите между зони и видове са строго рамкирани по хектари. Друг пример е блатото Кайкуша, в което е най-голямата популация на червенокоремната бумка (включена в Стратегията) и което е в границите на ЗЗ Персина, но пък е извън територията на МИГ, тъй като попада на територията на община Свищов. Следователно, трябва стриктно да се следва описаното в СВОМР: в ЗЗ Никополско плато са включени всички видове, предвидени за опазване (някои от тях непотвърдени), в ЗЗ Обнова-Караман дол - само обикновена блатна костенурка и червенокоремната бумка, в ЗЗ Персина – само червенокоремна бумка. От населените места: ЗЗ Никополско плато е изцяло в територията на МИГ, но не включва всички селища, в Обнова Караман дол на територията на МИГ са само 2 села, в ЗЗ

Персина са 4 населени места, но по картите на Натура благоприятните местообитания са предимно около Белене. Град Белене пък е на територията на природен парк Персина, в което повечето от блатата са в резервати и съответно забраните са силно ограничителни.

Според указанията на УО за местообитания и видове извън територията на МИГ, но все пак в картите на Натура са допустими само дейностите за мониторинг, съпътстващи основните проектни дейности: „Провеждане на наблюдения на обекти и видове, подлежащи на мониторинг в рамките на Националната система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие (НСМСБР), е допустимо и извън територията на МИГ, при условие, че се осъществява в рамките на защитените зони, припокриващи се с териториалния обхват на МИГ“ (т. 5 – Териториален обхват)

2. Относно видове, които не са установени (регистрирани) в зоната

Макар в Стандартните формуляри на Натура, както и в таблиците на вече одобрените стратегии за ВОМР фигурират определени видове, които са предмет на опазване, те не са регистрирани (потвърдени) в съответните защитени зони – тоест по време на картирането през 2013 година не е намерен нито един екземпляр. УО на ОПОС определя проекти, свързани с такива „потенциални“ видове като „рискови“, тъй като ако до края на проектните дейности, вкл. и мониторинга, видът не бъде открит, няма как да се спазят индикаторите за изпълнение. Все пак, такива проекти са възможни, при увереност на бенефициента, че видът е наличен или ще бъде установен в съответната зона. Или в случаи, че за вида има предоставени нови данни, получени след 2013-та година (възможно е да се ползват и такива, които са личен изследователски архив, стига да са подкрепени с документи). Например, по отношение на прилепите, общите консервационни мерки в пещерите биха подобрили природозащитното състояние на абсолютно всички видове, макар да са насочени само към 2 или 3 вида, като е съвсем възможно някои от тях да бъдат „потвърдени“ – тоест наблюдавани, снимани, уловени и т.н. по време на предварителните изследвания, проектните дейности или съпътстващия мониторинг. По отношение на големия (южен) гребенест тритон обаче, рискът е много висок, тъй като макар да фигурира във формулярите на Натура 2000, категорично в абсолютно всички научни публикации, в Определителя за влечуги и земноводни, както и в самите доклади на Натура е указано, че този вид не се среща и досега никога не е бил установяван/намиран в Дунавската равнина.

„Финансиране на консервационни, вкл. строително-монтажни дейности за видове от стратегията за ВОМР, които не са установени в съответната защитена зона, съгласно информацията в Информационната система за Натура 2000 е допустимо при представяне на информация, доказваща наличието им в съответната зона, получена след 2013 г. В случай че е набрана такава актуална информация (напр. във връзка с изготвяне на документи като планове за управление/планове за действие, извеждане на резултати от мониторинг на биологичното разнообразие, включени в доклади към НСМСБР), която да доказва наличието на вид/видове в съответната защитена зона, то дейности за подкрепа на тези видове **биха се явили допустими** при представяне на

съответните документи от кандидатите при подаване на проектните предложения“.(т. 13.2.3. от указанията на УО)

За „липсващите“ видове са допустими и „Провеждане на наблюдения на видове и обекти, подлежащи на мониторинг в рамките на НСМСБР – допустимо е провеждане на наблюдения за видове, включени в СВОМР, за които липсват данни в посочените в т. 13.1. документи, **които да осигуряват достатъчна увереност за наличието на вида в конкретната защитена зона**“.(т. 13.3. указанията) Тоест, при споменатия случай с прилепите – ако при изпълнение на консервационните дейности, предназначени за един вид, бъде установено наличието на друг вид и подобряване и на неговото състояние, дейностите и разходите ще бъдат признати. Тук трябва да се наблегне и на изискването, че „Лицата, провеждащи мониторинг, е **необходимо да притежават съответните документи**, съгласно изискванията на ЗЗТ и ЗБР, както и че „**Методиките за мониторинг към НСМСБР на съответните обекти следва да се спазват стриктно**, както и да се попълват коректно полевите формуляри към тях“ – тоест при изпълнение на проект, който по някакъв начин в хода на изпълнение докаже наличието на непотвърден вид, това трябва да бъде направено от специалисти, притежаващи документ за правоспособност и при спазване на съответната методика на НСМСБР.

3. Зони по Natura 2000 и защитени територии

На териториите на защитените зони по Natura са включени или се припокриват с много защитени територии по ЗЗТ, в които има **допълнителни ограничения** за режима на дейности. Например, ЗЗ Персина включва Природен парк „Персина“ (който има утвърден и действащ План за управление), както и 2 резервата и един поддържан резерват (в които човешките дейности, включително дейности по консервация на видовете са забранени). Пещерата Нанин камък на територията на ЗЗ Никополско плато е със статут на природна забележителност. Някои от зоните по местообитанията се припокриват със зони по Директивата за птиците (които също имат приети Планове за управление). При проектни дейности в такива места, се изискват допълнителни разрешения и съобразяване с режима на управление и дейности. Ако дейностите засягат използване на водни обекти, отново се искат съответните съгласувания и разрешителни.

„В случай че се посещават резервати на територията на национален парк, е необходимо получаване на разрешение за достъп от МОСВ, в съответствие с чл. 17 от ЗЗТ.“ и също: „Спазването на политиката по опазване на околната среда е задължително при подготовката на проектни предложения. При представяне на проектното предложение кандидатът следва да представи и необходимите съгласно екологичното законодателство решения, разрешителни и становища. В зависимост от вида и характера на проектното предложение и включените в него дейности, кандидатите следва да представят, където е приложимо: а) Разрешителни по Закона за водите, когато се засяга воден обект; б) Крайни административни актове (решение по ОВОС или решение за преценяване необходимостта от ОВОС/ОС за инвестиционни

предложения за проектното предложение (ако е приложимо). В случай че са публично достъпни, се представя информация с посочени електронни адреси. Проектните предложения трябва да съответстват на описанието на инвестиционното предложение в издаденото решение по ОВОС/решение за преценяване на необходимостта от ОВОС и да е съобразено с условията и мерките в това решение. Крайните административни актове съдържат информация за допустимостта на проектните предложения с режимите на съответната защитена зона/територия; в) **Други приложими документи съгласно специална нормативна уредба (напр. Закон за горите, Закон за защитените територии и др.)**.(т. 13.3 от указанията). Също така „При подготовката на проектните предложения кандидатите ползват информация от: 2. Планове за управление на защитени територии, защитени зони и планове за действие за видове, в случай че такива са налични“ (т.13.1) Като недопустими дейности са изброени и: „- консервационни, вкл. строително-монтажни дейности, изпълнявани на териториите на национални паркове, резервати и поддържани резервати“.(т. 13.4)

4. Собственост на земите или обектите за консервация

Собствеността и режимът на ползване на земи и обекти са различни за различните защитени зони и защитени територии. По-голямата част от територията на МИГ в двете общини е частна собственост и земеделска по предназначение и съвпада с територията и на трите зони. Пещерите и резерватите са държавна собственост (защитени територии), в природните паркове – земята е предимно държавна, но има и частна и общинска собственост. При изпълнение на проекти, според указанията на УО се изискват разрешения от собственика или декларация за собственост върху земята. Тези особености трябва да се имат предвид при сроковете за изпълнение на проектите, тъй като различните разрешителни се получават за различен срок и съответно - от различни институции. Предимство на общинските проекти, извършвани в територии – общинска собственост е, че тези изисквания ще бъдат максимално улеснени.

„При планирани консервационни дейности, предвидени за изпълнение на терен (имот), **който не е собственост на кандидата (изцяло или частично)**, същият следва да предостави на *етап „кандидатстване“* съответните приложими документи: - Документи, удостоверяващи правото на собственост за терен (имот) държавна/общинска собственост, както и писмено съгласие от собственика; - Документи, удостоверяващи правото на собственост, когато собственик/собственици на имота е/са физическо/и лице/а и декларация (писмено съгласие) с нотариална заверка на подписа от собственика/собствениците; Документите, предоставящи съгласието на собственика/собствениците следва да са издадени конкретно за дейностите по проекта“. И съответно за общините: „Дейности по изграждане/реконструкция/ремонт на обекти (в и извън приложното поле на ЗУТ) са допустими, само в случай че обектите са собственост на кандидата/партньора или кандидатът/партньорът има учредени ограничени вещни права (включително сервитутни права), за което се представят съответните изискуеми документи от Раздел 24 от насоките за кандидатстване; Изграждане/реконструкция/ремонт на обекти по смисъла на ЗУТ са допустими само за кандидат/партньор – община и само в случай че **имотът, върху който са предвидени**

такива дейности е собственост на кандидат/партньор - община или общината има учредени ограничени вещни права (включително сервитутни права), предвид ограниченията на чл. 71 от Регламент 1303/2013 г. (т.13.3.1 от указанията).

5. Срокове за изпълнение на проектите и жизнен цикъл на видовете

Макар че не е описано в указанията, за повечето видовете, включени в СВОМР има определени месеци от годината – тези за размножаване и периода на хибернация, в които всякакви действия, свързани с местообитанията им не са препоръчителни. В указанията на УО като максимален срок за изпълнение на проект са дадени 53 месеца (от които 48 са за фактическо изпълнение), а крайният срок е „не по-късно от 30 юни 2023“. За много от евентуалните дейности има предвидено обявяване на обществени поръчки със спазване на определени срокове, като трябва да се има предвид, че е възможен и период на обжалване от страна на неодобрен кандидати. С оглед на закъснелите указания на УО и оттам забавения прием на проектни предложения, МИГ трябва да състави много строг график, който да бъде съобразен от една страна с административните изисквания, а от друга – с биологията на видовете, като се изисква потенциалните бенефициенти също да представят подобен график на дейностите с предвидени всички възможни срокове, вкл. и забавянето им. В противен случай има опасност от неизпълнение или провал на проектите изобщо.

„Кандидатите следва да посочат необходимия срок за изпълнение на отделните дейности в т. 7. „План за изпълнение/Дейности по проекта“ от формуляра за кандидатстване, който не може да надхвърля 48 месеца (физическото изпълнение на дейностите по проект), при съобразяване с посочения по-горе срок – 30 юни 2023 г.; Кандидатите посочват планираните срокове за обявяване на обществени поръчки в т. 10 „План за външно възлагане“ от формуляра за кандидатстване (с изключение на обществени поръчки за дейности по организация и управление и информация и комуникация, в случаите в които ще бъде прилагана формата по чл. 55, ал. 1, т. 4 от ЗУСЕСИФ). В т. 7. „План за изпълнение/Дейности по проекта“ за всяка отделна дейност се посочва планираният месец за стартирането ѝ в поле „месец на стартиране на дейността“ и продължителност на изпълнението ѝ – в поле „продължителност на дейността“. Месецът за стартиране на дейността следва да е съобразен с планираната индикативна дата за сключване на първия договор с изпълнител/възлагане на работа по съответната дейност...) – т. 18 от указанията

6. Общински проекти или проекти на НПО

Допустими кандидати по ОПОС в стратегията на МИГ са общините или НПО, за която е видно, че поне една от целите на организацията е свързана с опазване на околната среда. С оглед на изредените по-горе административни изисквания, вадене на разрешителни, собственост и спазване на срокове, обявяване на обществени поръчки и т.н., както и изискванията за капацитет относно опазването на местообитания и видове, също и на база анкетното проучване, направено за целите на този анализ, препоръчително е проектите да бъдат реализирани **в партньорство** между някоя от двете общини и природозащитно НПО. Общината разполага с административен ресурс,

а НПО – с експертни познания. За общината би било много по-лесно да работи на местна почва със собственици на земи, управителни тела на защитени територии, териториални звена на държавната администрация или пък да разполага ефективно със собствените си имоти. НПО, особено ако са изпълнявали сходни проекти е наясно със спецификата на видовете, местообитанията им и техния жизнен цикъл и най-вече с допустимите консервационни дейности по мярка 109, които до момента не са описани подробно и ясно дори в указанията на УО. Разбира се, съгласно принципите на конкуренцията, съвсем възможни са и отделни проекти – на общини или на НПО, като рискът да няма достатъчно бенефициенти на територията (недостатъчна активност на местни НПО) или общината да трябва да наема множество външни експерти по екология за изпълнение на проектите, при положение, че няма достатъчно такива и за оценителните комисии на МИГ, остава реален.

„Допустими партньори са: 1. Юридически лица с нестопанска цел...2. Общини от територията на МИГ... Кандидатът и партньорите сключват помежду си Споразумение за партньорство, което определя: - конкретните задачи на всяка една от страните във връзка с подготовката и подаването на проектното предложение, планирането, управлението и изпълнението на АДБФП и дейностите по проекта; - финансовите ангажименти на всяка една от страните във връзка с изпълнението на проекта; - отговорностите по възлагане на обществени поръчки по проекта и реда за възстановяване на суми в бюджета на партньорите по проведени процедури за обществени поръчки, след извършени разплащания по проекта от Управляващия орган...Проектни предложения по процедурата се подават от водещия кандидат, определен в споразумението за партньорство. Водещият кандидат отговаря за администриране на проекта, попълва и подава искания за плащане, технически доклади, както и др. искания, уведомления, доклади, отчети, декларации и всички други документи по АДБФП. Редът, по който партньорите представят на водещия кандидат необходимите документи, се урежда в споразумението за партньорство.“ (т. 12 от указанията)

7. Комбиниране на проекти за постигане на интегрирано развитие на територията

В държавите от ЕС, мерките по Натура и биоразнообразие, реализирани чрез подхода ВОМР са структурирани законодателно по различни начини и обхващат разнообразни дейности. Например, в дадената в предишния раздел добра практика за общински проект за подобряване на влажни зони в Природен парк, освен консервационните дейности са предвидени и такива, които са насочени към развитие на туризма. Съществуват и други примери (създаване на кланица в общината Ainsa-Sobrarbe във френските Пиринеи по проект между общината, асоциацията на местните животновъди и природозащитно дружество, като по проекта се регистрира обща запазена марка за месото от региона, а останките от кланиците се предоставят за хранене на застрашения вид брадат лешояд, с което се подобрява състоянието на вида и едновременно се добавя стойност към местните продукти; или кооперативът „Тера Ча“ на Азорски острови, Португалия, който за опазване на застрашения вид червеноклюна гарга пуска на

ливадите на острова за паша нарочно закупени от местен кооператив стада овце и така се осигурява разчистване на повърхностната растителност и съответно храна за гаргата, а от стадата се произвеждат млечни продукти за продажба), като чрез такива проекти се гарантира интегриране на мерките за околната среда и стимулиране на икономиката на местните общности, което е и един от основните принципи на ВОМР. За съжаление, такива възможности у нас няма, в указанията на УО се изисква дейностите да бъдат единствено и само за консервация, като „дейности, генериращи приходи“ се считат за недопустими. Все пак, тъй като Стратегията за ВОМР цели общо устойчиво развитие на територията, **комбинирането на различни проекти е възможно**. Например, при реализиране на консервационни дейности в Природен парк „Персина“, общината може да направи последващ проект по мярка 7.5 от ПРСР за създаване на туристически атракции. Проектите по ОПОС могат да бъдат ориентирани към места от зоните, в които има проекти за диверсификация в неземеделски дейности за частни бенефициенти по мярка 6.4 от ПРСР – не само за туризъм, ами и такива, свързани с културни институции, създаване на информационни центрове, които популяризират местната култура и занаяти и т.н. Проекти на общините по мярка 7.2 за подобряване на инфраструктурата също могат да бъдат косвено свързани с проекти по ОПОС – например изграждането на канализация би подобрило качеството и чистотата на водата, използвана за подобряване природозащитното състояние на видовете земноводни и влечуги. Рехабилитацията на пътища може да се съчетае със създаването на растителни пояси напречно и надлъжно за летателни коридори на прилепите и т.н. Възможно е и съчетаване с т.нар. „горска мярка“ 8.1 от ПРСР като на новозалесените територии се изградят чешмички с локви или малки езерца за земноводни. Трябва дебело да се подчертае, че става въпрос за **отделни проекти по ПРСР и ОПОС**, които могат да бъдат само идейно свързани с цел общо подобряване на условията за живот на територията на МИГ. Разбира се, трябва да бъде строго спазвана и демаркацията между програмите, както и да се избягва дублирането на дейности.

Според указанията: „Дейностите по настоящата процедура не са насочени към търговска експлоатация“ и „По процедурата няма да бъдат финансирани проекти, които генерират приходи“ – тоест не могат пряко да бъдат обвързани с развитието на туризма, както и че „Не е допустимо изграждане/ремонтиране/реконструиране на обекти, които нямат пряко въздействие върху видовете/местообитанията като напр. екопътеки, посетителски центрове, транспортна техническа инфраструктура, горски автомобилни пътища, горски пътища, наблюдателни кули, кътове за отдих, беседки, заслони, пейки, маси и др. подобни“. (т. 16 - Държавни помощи) По-нататък обаче е казано че „Комисията счита, че публичното финансиране на дейностите в областта на културата или за опазване на културното наследство, които са достъпни за обществеността безвъзмездно, преследват чисто социална и културна цел, чието естество е нестопанско. Съгласно т. 33 и 34 от Известието на Комисията *„Богатото природно наследство на Европа, включително опазването на биологичното разнообразие, местообитанията и видовете осигурява допълнителни ценни ползи за обществата в Съюза. Като се има предвид тяхното особено естество, някои дейности, свързани с опазването на културното, историческото и природното*

*наследство, могат да бъдат организирани по нетърговски начин и поради това да са от нестопанско естество. Поради това тяхното публично финансиране може да не представлява държавна помощ. Комисията счита, че публичното финансиране на дейностите в областта на културата или за опазване на културното наследство, които са достъпни за обществеността безвъзмездно, преследват чисто социална и културна цел, чието естество е нестопанско. В този смисъл **фактът, че от посетителите на културна институция или от участниците в културна дейност или дейност за опазване на културното или историческото наследство, в това число опазването на природата, открита за широката общественост, се изисква да плащат някаква сума, която покрива само една малка част от реалните разходи, не променя нестопанското естество на тази дейност, тъй като платената сума не може да се счита за истинско възнаграждение за предоставената услуга.***

8. Информационни дейности

Тъй като в самите проекти са предвидени два вида информационни дейности, както и такива, предхождащи приема на проектите, у някои МИГ има неяснота какви могат да бъдат те. Според указанията на УО информационните дейности всъщност са три вида:

Информационни дейности, които **предхождат приема на проекти**, организирани са изцяло и за сметка на МИГ и не влизат по никакъв начин в разходите за самите проекти: „МИГ уведомява заинтересованите лица (граждани и организации) в производството по откриване на насоки за кандидатстване“; „МИГ провежда обществено обсъждане, най-малко един месец, считано от деня на уведомяването по чл. 66 от АПК“; „МИГ организира координирано с мрежата от областни информационни центрове разяснителна кампания, насочена към потенциалните бенефициенти, в рамките на 30 дни от датата на публикуване на обявата за откриване на процедурата чрез подбор“.(раздел Обща информация от указанията). МИГ може да провежда информационни срещи, семинари и консултации с потенциални бенефициенти, както го прави и за всички останали мерки от Стратегията – всичките в рамките на финансирането по 19.4 от ПРСР.

Информационни дейности, които **са част от проектите** по ОПОС, като в указанията са определени като допустими „информационни дейности, с цел популяризиране на необходимите за предприемане мерки за подобряване природозащитния статус на включените в проекта целеви видове/местообитания. Информационните дейности следва да допълват дейностите по т.13.3.1. (за консервация). Допустими са например: провеждане на медийни кампании, срещи, форуми, изготвяне на информационни материали (като разработване на наръчници за екологосъобразно поведение, книги/ръководства за предотвратяване на заплахи като браконьерство, риск от пожари и др.) и др. Дейностите могат да имат за цел намаляване на замърсяването с твърди отпадъци (битово, промишлено, селскостопанско), предотвратяване възникването на пожари, намаляване влиянието на браконьерството и туристическата дейност, в зависимост от установените фактори на ниво защитена зона, оказващи неблагоприятно

влияние върху видовете и местообитанията. (т. 13.3.2) Тези дейности **са различни** от задължителните мерки за информация и комуникация по ОПОС 2014 – 2020 г.

Кандидатите трябва задължително да включат в проектните си предложения задължителните **мерки за информация и комуникация**. (т. 13.3.5 от указанията). Ролята на мерките за информация и комуникация е да разяснят целта на проекта, същността на ОПОС, ползата за обществеността и подкрепата на ЕС и фондовете за осъществяването му. Такива мерки за задължителни за всички оперативни програми. Тези дейности включват като минимум приложимите за процедурата мерки и реквизити от Приложение № 2 „Единен наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2014-2020 г.“. Това са информационни табели, поставени по местата, в които се изпълняват проектите, лога на ЕС, програмата и мерките, отпечатани върху информационните материали на проекта, стартираща и закриваща пресконференция и т.н.

Информационните дейности, които са част от проектите (последните два вида) „не са насочени към търговска експлоатация. Всички информационни материали (провеждане на медийни кампании, срещи, форуми, брошури, книги, ръководства) ще бъдат безвъзмездни, общодостъпни и на разположение на обществеността. В този смисъл, подпомагането по процедурата не следва да се счита за държавна помощ“.(т.16)

9. Примерни допустими дейности

Един от най-големите проблеми пред МИГ е липсата на достатъчно информация за допустимите консервационни мерки по евентуални проекти по ОПОС. Проблемът се дължи на няколко фактора: - такъв тип проекти за първи път се приемат и обработват от МИГ, а са твърде специфични и за разлика от други държави в ЕС са свързани само с Директивата по местообитанията; - по самата ос „Натура и биоразнообразие“ опитът с дейности по консервация на видове и местообитания в България е твърде малък (например засега има само един реализиран проект за прилепи, описан в добрите практики и съвсем малко за земноводни), повечето проекти досега са свързани с мониторинг и наблюдение; - добрите практики по ЛИДЕР и Натура от другите държави в ЕС, описани на сайта на Европейската комисия са по Директивата за птиците и със съвсем различни мерки; - самата мярка 109 е само индикативно очертана в НПРД още през 2013 г. и много от дейностите е възможно да се припокриват с други мерки от НПРД (например с М 97 - Изграждане на специфична инфраструктура за съществуващи обекти с цел намаляване на въздействието от тяхната експлоатация върху природозащитното състояние на видове и природни местообитания – свързано с мини, кариери, пътна сигнализация; М 98 - Изграждане и поддържане на инфраструктура, необходима за възстановяване на природни местообитания и видове. – свързана с изграждане планове за управление, включващи и дейности по консервация; М 108 – Инвестиции за възстановяване на природни местообитания, засегнати от антропогенна дейност – свързани с изграждането на ПСОВ и т.н.)

Мярка 109 е формулирана в Приложение 8 на НПРД:

М 109 – Инвестиции в консервационни дейности за поддържане/ подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания:

Възстановяване на природни местообитания и местообитания на видове чрез:

- ✓ Реинтродукция на Натура 2000 видове, където е приложимо;
- ✓ Възстановяване на стари меандри и речни корита и реинтродукция на видове;
- ✓ Повишаване на резистентността на влажните зони към ефектите от изменението в климата чрез изпълнение на възстановителни мерки за поддържане на водния режим;
- ✓ Защита и поддържане на заблатени местности;
- ✓ Възстановяване и поддържане на влажни зони, в т.ч. и на „трансгранични влажни зони” по смисъла на Рамсарската конвенция, вкл. чрез изграждане и поддържане на обекти на зелената инфраструктура;
- ✓ Възстановяване на вътрешни водоеми, включително места за размножаване (мръстилица) и миграционни пътища на мигриращи видове;

В указанията на УО на ОПОС са изредени по-подробни, но също твърде малко примерни дейности:

„Консервационни дейности – например: увеличаване площта на водни местообитания; подобряване на свързаността между местообитанията; залесяване/засаждане на растителни видове, отстраняване на инвазивни видове; борба с вредители; ограничаване източници на замърсяване в местообитания; дейности в пещери с цел опазване на прилепи и др.)“

и

„Пример за допустими строително-монтажни дейности са: дейности за овладяване на ерозията като поставяне на клейонажи, каменни прагчета, малки тераски с брегови плетчета, габиони, стабилизиране посредством геомрежа, впръскване на хидропосев; дейности за отстраняване на проблеми, свързани с нарушен влажностен режим на местообитанията като изграждане канали, дренажни системи, саваци, прагове, шлюзове и др.; дейности за намаляване на установени заплахи и влияния за видове, като поставяне на подходящи решетки на входа на пещери (за пещерни прилепи) и др.; поставяне на информационни табели, забранителни и указателни знаци; др. целесъобразни“.

До УО на ОПОС е зададено официално питане за по-разширен списък на примерните дейности, като до момента на приключване на настоящия анализ официален отговор не е получен.

По-подробно примерни дейности за опазване на видове и местообитания са описани в различни справочници на НПО (български и чужди), както и в проекти, публикувани

на сайта на ЕК, като все пак, тъй като обхвата на мярка 109 е все още неизяснена, ако има и най-малкото съмнение за допустимостта на тези дейности (примерно има такива, които навлизат в обхвата на други мерки от НПРД), МИГ е препоръчително да задава **писмени въпроси до УО на ОПОС** за конкретните проектни предложения. Отговорите обикновено се публикуват на сайта на Програмата.

За прилепите:

Укрепване и облагородяване на околновходните пространства на пещерите, особено ако има срутвания и прегради от камъни или боклуци пред входа; Оценка на „пропускливостта“ и ако е необходимо укрепване и разширяване на входовете на пещери и дупки, особено ако през есента там се струпват прилепи; Затваряне на входа с подходяща преграда (решетка), която да не спира свободното влизане и излизане на прилепите, но да предотвратява нахлуването на селскостопански животни и хора, както и изхвърлянето на боклуци, особено в периода на хибернация и размножаване, може да се комбинира с поставянето на подходящи забранителни табели, които указват кога и защо решетката е заключена; Подмяна на преградата (ако например е плътна врата); Разчистване на пещерата от боклуци, ако е използвана за сметище или от трупове на селскостопански или диви животни, от гниеци растения и въобще всякакви непривични за естествения микроклимат на пещерата отпадъци или образувания; Почистване на карстови форми (като валози примерно) , които са използвани за незаконни сметища, почистване на кастрови дупки и пропасти, включително и от растения, с които са обрасли и възпрепятстват влизането и излизането на прилепите; Съхраняване и възстановяване на пещери, които са били обект на вандализъм - като например премахване на графити, ремонт на счупени пещерни образувания, възстановяване на естествения климат в пещерата - овлажняване на въздуха и поддържане на постоянна температура; Отпушване и разширяване на срутени галерии вътре в пещерата, които доказано служат за размножаване или зимуване; Прочистване на естествени подземни рекички, минаващи през тунели в пещерите; Възстановяване на ландшафта в действащи кариери и създаване на буферни зони около входовете на цепнатините, обитавани от прилепите в кариерата;

Извън дейностите в и около пещерите е възможно създаването на допълнителни или компенсаторни основни местообитания за прилепите: Поставяне на къщички за прилепи или по-големи изкуствени местообитания – примерно изградени от тухли четворки с дупки убежища, тип „жилищни“ блокове (проектът е представен като компенсаторно убежище при обществено обсъждане на съдбата на бившата резиденция „Перла“ на морето – местообитание на големи колонии прилепи); Поставяне на подземни метални бункери, контейнери и всякакви подходящи големи конструкции като компенсаторно убежище и др. около местата, където се счита, че местообитанията на прилепите са нарушени или застрашени; Влагане на тухли-четворки или специално направени подобни микро-убежища с дупки в съществуващи инфраструктурни обекти – язовирни стени, мостове, скали, пътни съоръжения и др.; Ремонт на стари и запустели сгради, а предпочитане подземни – изби, мазета, подземни галерии, изоставени мини, военни и канализационни тунели, включително и исторически забележителности в

които биха могли да се заселят прилепи, със съответно осигуряване на подходящи температури, влажност и пропускливост на входовете, както и със съответните ограничения за влизане на хора в периодите за хибернация и размножаване; Поставяне на компенсаторни убежища за прилепи в близост до обработваеми площи, комбинирано с възстановяване на ландшафтни линейни елементи с цел естествена борба с вредителите, които са храна за прилепите и намаляване употребата на пестициди.

По отношение възстановяване на хранителните местообитания и летателните коридори: Възстановяване на естествените линейни ландшафтни елементи, по които се ориентират прилепите – например създаване на непрекъснати живи плетове като буферни зони около и между големи блокове обработваема земя, възстановяване на линейната крайречна растителност; Засаждане на високостъблена подходяща растителност около местата, където летателните коридори пресичат натоварени пътни артерии или големи реки – постепенно издигащата се на по-високо растителност регулира прилепния полет и така коридорът не се прекъсва и се избягват потенциалните сблъсъци (при пътищата); Изграждане на екодукти – надлези над пътища с подходяща растителност – дървета или храсти, които служат като естествен коридор не само за прилепи, а и за други видове (зависи от големината) или подлези със средна големина, обикновено с наводнено дъно, по които преминават прилепи, влечуги и земноводни; Разчистване на горските пътища и просеки, обраснали с храсталаци или сухи клони от дървета, за да се възстанови летателния коридор; Залесяване с горски линейни елементи, които служат като биокоридор за прилепите, а също и за някои птици; Създаване на малки влажни зони в съществуващи горски просеки или пътища (примерно малки чешми с локви около тях), които да привличат насекомите, които служат за храна на прилепите; Подходящо залесяване с видове, които стимулират присъствието на насекоми за храна – по принцип някои видове растителност и наличието на малки езерца в горските масиви осигурява богата насекомна фауна – хранителна база за прилепите, а и част от тези мерки са подходящи и за земноводните и влечугите;

За земноводните и влечугите:

Най-важните мерки за тях са свързани с възстановяването и поддържането на влажните зони: Оводняване на пресушени водоеми и блата или създаване на нови – езерца и водни огледала, включително възстановяване или изграждане на каналчета и бари, които да свързват водоемите, за да се осигури свободното придвижване на популациите; Поставяне на прагчета, малки клапи и шлюзове по каналите с цел гарантиране на подходящо ниво на водния режим в съществуващ или новоизграден водоем; Възстановяване на заливни площи – гори и ливади чрез премахване на диги или корекция на речните брегове, комбинирано с изграждане на канали и съоръжения за поддържане на водните нива; Поставяне на прагчета или терасиране крайбрежията на реки с цел създаване на малки блата и участъци, подходящи за земноводните, съчетано с подходящо залесяване; Изграждане на прагове в реките, да се намали бързината на течението, завиряване; Почистване на затлачени и замърсени бари, дерета

и реки, които пречат водата да стигне до съответната влажна зона, почистване от затлачване с вършина, дървесни секции и отпадъци, възстановяване на речната проводимост по този начин; Възстановяване на стари меандри на реките или създаване на нови в участъци с подходящ релеф, свързване на речни ръкави, прекъснати от осушаване; Създаване на малки водни басейни на подходящи места, включително в горите – езерца, чешми с локви; Прокопаване на малки канали и бари и залесяване с подходяща растителност покрай тях в синорите на големи обработваеми земеделски площи, които да служат като биокоридор за видовете; Укрепване и корекция на бреговете или коритата на реките, оводняване на стари речни корита, заливни речни тераси, създаване на полезащитни пояси; възстановяване и поддържане на стари изоставени рибарници, които са полезни освен за земноводните, и за мигриращите птици; Почистване на самите води от селскостопански отпадъци и битови зауствания; Създаване на подходящи местообитания за зимуване в рамките на влажната зона – примерно струпване на купчини дънери или стари дървета, укрития от камъни;

Тъй като влажните зони са свързани с определена растителност други мерки включват: Залесяване на речните брегове с подходяща за видовете растителност – дървета или храсти, включително отстраняване на инвазивни чужди видове (например айлант, аморфа, псевдоакация, американски ясен, ясенолистен явор), подходящи са автохтонни дълговечни местни видове; Възстановяване на естествените крайречни гори и крайречни галерии, вкл. и чрез изкуствено залесяване, създаване на култури от местни видове в разширен периметър покрай реката и в оголени вече участъци; Мерки за възстановяване на непрекъснатия характер на крайречните галерии растителност, които служат като биокоридор и свързваща зона за популациите; Създаване на „островни“ гори; Залесяване с подходящи растителни видове около малки потоци, притоци, канали;

По отношение на биокоридорите и придвижването на популациите: Създаване на синори и живи плетове около обработваемата земя, ако е невъзможно прокопаването на каналчета; Мерки за подобряване на екологичната свързаност на отделните крайречните горски галерии като нарушените връзки между тях се възстановят с подходящо залесяване; Поставяне на подходящи ограждения или живи плетове около влажните зони, за да се предотврати нахлуването на селскостопански и диви животни, които могат да стъпчат и убият земноводните или да опасат растителността; Превръщане на крайречните галерии, преминаващи покрай или в населени места в зелени зони; Поставяне на огради и подходяща растителност около натоварени пътища, които предотвратяват прегазването на видовете, изграждане на защитни зелени пояси и крайпътно озеленяване; Изграждане на екодукти около пътища и реки – малки или средни подлези с наводнено дъно, по които могат да преминават земноводните и влечугите (или ако са средни и прилепите) или надлези и мостове с подходяща насочваща растителност, които могат да се ползват и други видове.

Както се вижда, много от примерните консервационни дейности за прилепите, земноводните и влечугите могат да бъдат общи, тоест възможни са и комбинирани за опазването на няколко вида проекти.

